

K 2453
2

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

საქართველოს
ისტორია

ეროვნული ბიბლიოთეკის № 75
კატალოგის კმ. თავართქილაძეების № 75
281.353.1-1
ხ მ კ

ვეფხისტყაოსანი

(სურათებით)

უმთა რუსთაველისა.

ბათუმი

სტამბა კ. თავართქილაძისა.
1899

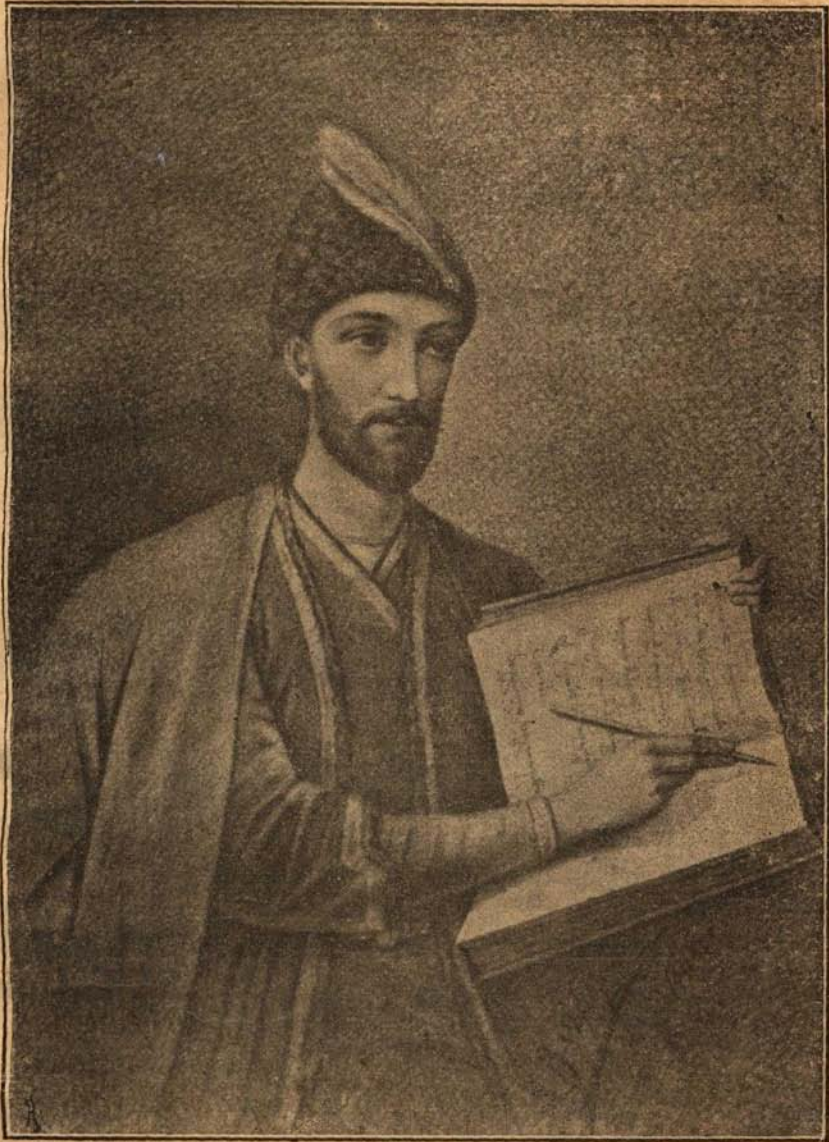
2453
2

256

თბილისის
ბიბლიოთეკა

ბე

Дозволено Цензурою Тифлиса 18 февраля 1899 года.

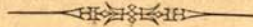
შოთა რუსთაველი

1

12

ს ა რ ხ ე ვ ი

	გვერდი.
წინასიტყვაობა	5
ამბავი როსტევან არაბთა მეფისა	10
ნახვა არაბთა მეფისაგან მის ყმისა ვეფხის ტყაოსანისა.	21
წიგნი ავთანდილისა ყმათა მიმართ	35
წასვლა ავთანდილისა ძებნად ტარიელისა	37
ტარიელისაგან თავის ამბის მბობა, ოდეს ავთანდილს უამბო პირველი	59
ამბავი ტარიელის გამიჯნურებისა, პირველ რომ გაუმიჯნურდა.	65
წიგნი ნესტან-დარეჯანისა საყვარელისადმი მიწერილი პირველი.	70
წიგნი ტარიელისა საყვარელსათანა პირველად მიწერილი	71
წიგნი ტარიელისა ხატაველთა თანა მინაწერი	72
წიგნი ხატაველთა მეფისა ტარიელის წმინაშე მინაწერი პასუხად	74
წიგნი ტარიელისა ინდოთ მეფის წინაშე ოდეს გაიმარჯვა ხატაველთა ზედა	83
წიგნი ნესტან-დარეჯანისა საყვარელსა თანა მიწერილი	89
წიგნი ტარიელისა საყვარელსა თანა მინაწერი პასუხად	91
ამბვის ცნობა ტარიელისაგან ნესტან-დარეჯანის დაკარგვისა	104
ამბავი ნურადინ ფრიდონის, ოდეს ტარიელ შემოეყარა ზღვის პირსა	110
შველა ტარიელისაგან ფრიდონისა და გამარჯვება მათგან მათს შემობართა ზედა	113
ფრიდონის მიერ ნესტან-დარეჯანის ამბის მბობა, ოდეს ტარიელს უამბო	114
ამბავი ავთანდილის არაბეთს მიქცევისა, ტარიელ რომ იპოვნა და წავიდა	122
დათხოვნა ავთანდილისაგან, როსტევან მეფისა და ვეზირის საუბარი და ხვეწნა	132
შერმანდინის საუბარი ავთანდილისაგან ოდეს გაიპარა	813
ანდერძი ავთანდილისა როსტევან მეფისა მიმართ, ოდეს გაიპარა	141
ლოკვა ავთანდილსაგან მიგზითას და გაპარვა მისი	144
ცნობა როსტევან მეფისაგან ავთანდილის გაპარვისა წასვლისა	145

წასვლა ავთანდილისა მეორეთ ვაპარვით და ტარიელის შეყრა	147
აქა ტარიელისა და ავთანდილისაგან ქებას მისვლა და ასმათის ნახვა	161
წასვლა ავთანდილისა ფრიდონისას მულღანზანზარს რომ შეეყარა	167
ავთანდილისაგან ფრიდონისას მისვლა, ტარიელს რომ ვაეყარა,	172
წასვლა ავთანდილისა ფრიდონიდან ნესტან-დარეჯანის საქებნელად.	182
ამბავი ავთან. გულანზაროს მხავლისა ზღვის პირს რომ გავიდა	187
მისვლა ავთანდილისა ფატმანისას, ფატმანის მიგებება და სიხარული	189
ფატმანისაგან ავთანდილის გამიჯნურება, წიგნის მიწერა და გაგზავნა	190
წიგნი ფატმანისა ავთანდილთან სამიჯნუროდ მიწერილი	191
წიგნი ავთანდილისაგან ფატმანთან პასუხად მიწერილი	195
აქა ავთანდილისაგან ჩაშნაგირის და ორის მასის დარაჯის დახოცვა	198
ნესტან-დარეჯანის ამბის მბმობა ფატმანისაგან ავთანდილის წინაშე.	201
ამბავი ნესტან-დარეჯანის ქაჯთაგან შეპყრობისა, ფატმანისაგან მბოზა ავთანდილთან	214
წიგნი ფატმანისა ნესტან-დარეჯანის წინაშე მიწერილი	224
წიგნი ნესტან-დარეჯანისა ფატმანთან მიწერილი	226
წიგნი ნესტან-დარეჯანისა საყვარელს წინაშე მიწერილი	228
წიგნი ავთანდილისაგან მიწერილი ფრსდონის წინაშე	231
ავთანდილისაგან გულანზაროს წასვლა და ტარიელის შეყრა	233
ტარიელისა და ავთანდილისაგან წასვლა ფრიდონისას	242
თათბირი ფრიდონისა, ავთანდილისა და ტარიელისა ქაჯეთის ციხეს რომ მიადგეს	247
ტარიელსაგან ზღვათა მეფისასა და ფრიდონისას მისვლა	254
ქორწილი ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანისა ფრიდონისაგან	259
ტარიელის ქებასავე მისვლა მეორედ და საქურჭლეს ნახვა	263
აქა ქორწილი ავთანდილისა და თინათინისა არაბთა მეფისგან.	272
სიტყვების განმარტებ.	280

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ბეზ

*** ვეფხისტყაოსანი ***

შოთა რუსთაველისა.

წინასიტყვაობისებური.

არც ერთ ქართულ ლიტერატურულ ნაწარმოებს არ სწვევია «ვეფხისტყაოსანი“-სანა ბედი. იგი დაწერილი მეთორმეტე საუკუნეში, თამარ მეფის დროს, უდიდეს გენიოს შოთა რუსთაველისაგან, გადარჩა ისეთ ისტორიულ ქართველებს, რომლებმაც გაანადგურა და მიწასთან გაასწორა ქართველთა ეროვნულ კულტურულ ნაშთთა უმრავლესობა. ამ შვიდი საუკუნის განმავლობაში ვრცელდებოდა რა გადაწერადმოწერით, გადარჩა შინაურ და გარეულ მტერთა დევნას, ქარცეცხლსა და განადგურებას და ამოჰყო თავი მეცხრამეტე საუკუნეში; კიდევ გაივლის მრავალი საუკუნე და „ვეფხისტყაოსანი“, დროთა წყვილიაღში იმოგზაურებს მანამდე, სანამ ქართველები და მათი ენა იარსებებს. დიახ, იგი არის და იქნება ქართველების გონებრივი კულტურის საწყავ-საზომი ემბლემა. ამ უკანასკნელ ოცი წლის განმავლობაში ეს წიგნი თითქმის მეოცეთ გამოიცა, ე. ი. ყოველ წლივ იბეჭდება. ასეთი ბედი არა სწვევია არც ერთ ქართველ პოეტის ნაწარმოებს, არც ძველს და არც ახალს. ამის მიზეზია ის დიდებული პოეტური სურათები და მეცნიერულ-ფილოსოფიური აზრები, რომლებიც მაგნიტივით იზიდავს მკითხველს, მისი კითხვის დროს. აი სანიმუშო ზოგიერთი საგულისხმო აზრები, რომლებიც თითქმის ყველასა აქვს გაზეპირებული. მაგალითად:

„მიეც გლახაკთა საქურქლე, ათავისუფლე მონები“ო,
ამბობს პოეტი შვიდი საუკუნის წინად, რაც აღსულდა ამ საუკუნეში.

„მნა მართლისა სამართლისა ხესა შეიქმს ხმელსა ნელლად“ .ო,
მოაგონებს ქვეყნის მოსამართლეებს.

„ნეტა მამაცი რა არის, არ გასძლოს რაცა ქირია“-ო,
ამხნეებს გაჭირვებაში ჩავარდნილ კაცს.

„მარგალიტი არვის შიხედეს, უსასყიდლოდ უვაჭრელად-ო“,
ეჩიჩინება გაზარმაცებულ მკონარე კაცს.

„ლეკვი ლომისა სწორია, ძუ იყოს თუნდა ხვადია“-ო“
ჰქადაგებს ორივე სქესის თანასწორობას მეთორმეტე საუკუნე-
ში, რაც დღესაც არ არის დაკანონებული.

„ჰხამს მოყვარე მოყვრისათვის, თავი ჭირსა არ დამრიდად,
გული მისცეს გულისათვის, სიყვარული გზად და ხიდად“-ო,
წესად უდებს მას ვისაც სურს ჰეშმარიტი მეგობრობა იქო-
ნიოს ვინმესთან.

„ოდეს კაცსა დაეჭირვოს, მაშინ უნდა ძმა და თვისი“-ო,
ეუბნება ისეთ ნათესავეებს, რომლებიც ღებინში გამოყვრობენ და
ჭირში გაგირბიან.

„სიკვდილამდის ვის მოუკლავს თავი კაცსა მეცნიერსა,
„რა მისჭირდეს მაშინ უნდა გონებანი გონიერსა“-ო,
ამბობს თავის მოკვლის წინააღმდეგ, რომ უკიდურეს წუთებში
გულის თქმას არ აპყვე.

„ზოგჯერ თქმა ჯობს არა თქმასა, ზოგჯერ თქმითაც დაშავდების“-ო
აფრთხილებს წინდაუხედავ კაცს ვინც ბევრს ლაპარაკობს და
ცოტას სჯის.

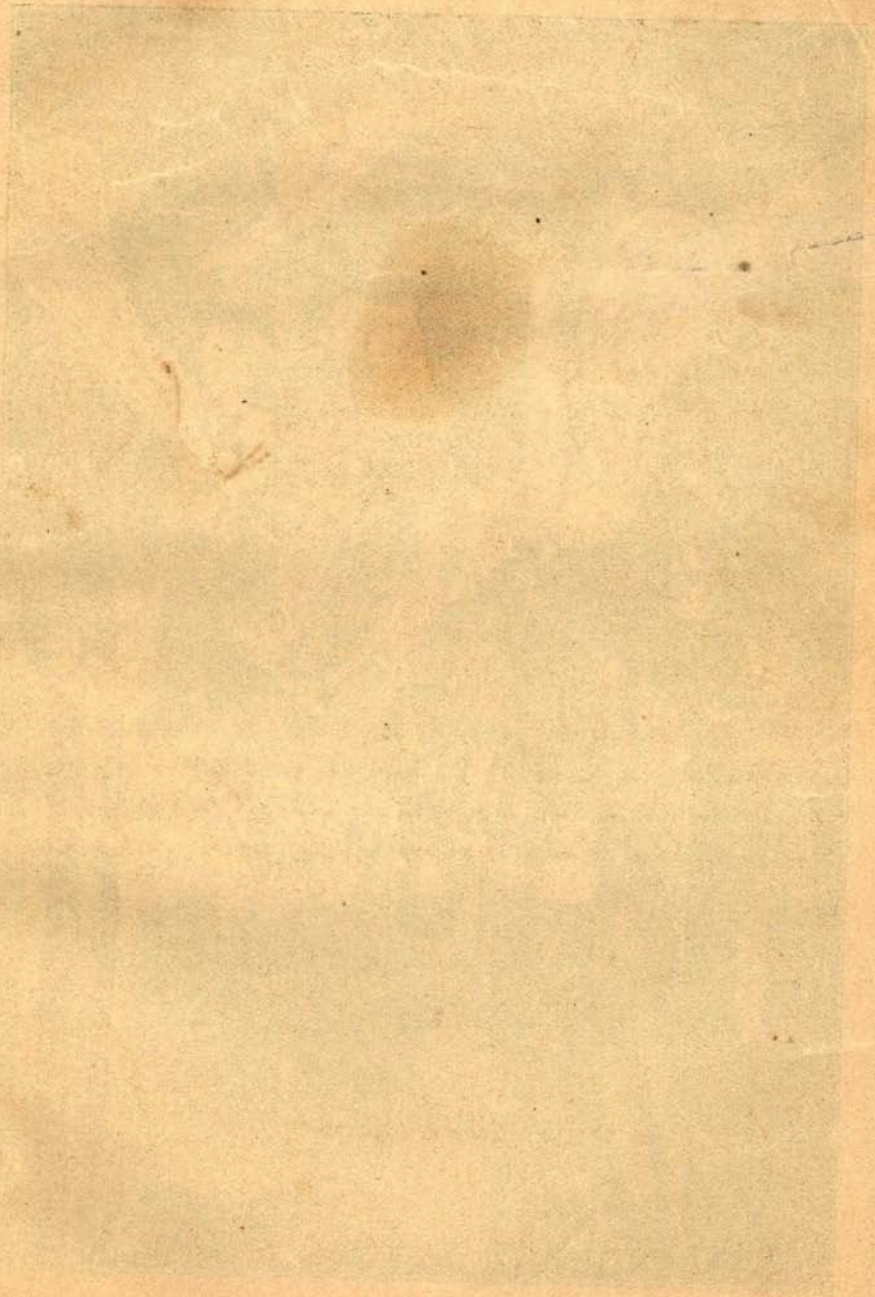
„სიტყვა სხვაა საქმე სხვაა შუა უზის დიდი მზღვარი“-ო,
ეუბნება ისეთ ვაჭბატონებს ვინც სიტყვით ანგელოზობენ და
საქმით კი ქაჯობენ, ცარიელ სიტყვებით ქიყანას აშენებენ და
საქმით კი ქარაფშუტობენ და სხვა. რომელი ერთი უნდა ამოწეროს
კაცმა რომ ყოველი სტრიქონი საკულისხმო აზრებით არ იყოს
გაყდენთილი. უმჯობესია ჩემო მკითხველო თავიდან ბოლომდე
წაიკითხო გულდასმით და შენ იითონ დასდო ფასი მას.

თამარ მეფეს უძღვნის შოთა რუსთაველი თავის-მიერ დაწერილ
„ვეფხისტყაოსანს.“

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

წინასიტყვაობა.

რომელმან შეჰქმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა,
ზეგარდმო არსნი სულითა ჰყენა, ზეცით მონაბერითა,
ჩვენ, კაცთა, მოგვცა ქვეყანა, — გვაქვს უთვალავი ფერითა —
მისგან არს ყოვლი ზელმწიფე, სახითა მის მიერითა.

ჰე, ღმერთო ერთო, შენ შეჰქმენ სახე ყოვლისა ტანისა!
შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათრგუნვად მე სატანისა,
მომეც მიჯნურთა სურვილი, სიკვდილმდე გასატანისა.
ცოდვათა შემსუბუქება, მუნ თანა წასატანისა.

მის ჰშენის ლომსა ხმარება შუბისა, ფარ-შიმშერისა
მეფისა, მზის თამარისა, ლაწვ-ბადახშ თმა-გიშერისა, —
მას, არა ვიცი, შევკალო შესხმა ხოტბისა ხშირისა!
მისთა მჭერეტელთა ყანდისა მირთმა ჰხამს მართ მშიერისა!

თამარს ვაქებდეთ, მეფესა, სისხლისა ცრემლ-დათხეული,
თქვენით ქებანი ვისმინე, არ ავად გამოარჩეული,
მელნად ვინმარე გიშრის ტბა ზე კალმად მინა რხეული;
ვინცა ისმინოს, დაესვას ლახვარი გულსა ხეული.

მიბრძანეს მათდა საქებრად თქმა ღმრისებისა ტკბილისა,
ქება წარბთა და წამწამთა, თმათა და ბაგე-კბილისა,
ბროლ-ბადახშისა თლილისა, მით მიჯრით მიწყობილისა, —
გასტყხს ქვასაცა მაგარსა გრდემლი ტყვიისა ლბილისა.

აწ ენა მინდა გამოთქმად, გული და ხელოვანება;
ძალი მომეც და შეწევნა შენგნით მაქეს—მივცე გონება;
მით შევეწივნეთ ტარიელს, ტორფაღცა უნდა ხსენება,—
მათ სამთა გმირთა მნათობთა სჭირთ ერთმანერთის მონება.

მო, დავსდეთ ტარიელისთვის ცრემლი გვდის შეუშრობილი,
მესებრი მართ დაბადებით ვინცა ყოფილა შობილი;
დავჯდე, რუსთველმან გავლექსე, მისთვის გულ-ლხვარ სობილი,
აქამდის ამჟამად ნათქვამი, აწ მარგალიტი წყობილი.

მიჯნურსა თვალად სიტურფე ჰმართებს, მართ ვითა მზეობა,
სიბრძნე, სიმღერე, სიუხვე, სიყმე რ მოკალეობა,
ენა, გონება, დათმობა, მძლეოთა მებრძოლოთა მძლეობა,—
ვისცა ეს სრულად არა სჭირს, აკლია მიჯნურთ ზნეობა.

მიჯნურობა არის ტურფა, საცოდნელად ძნელი გვარი;
მიჯნურობა სხვა რამეა, არ სიძვისა დასადარი:
იგი სხვაა, სიძვა სხვაა, შუა უზის დიდი მზღვარი:
ნურვინ გარევთ ერთმანერთსა, გესმასთ ჩემი ნაუბარი.

ჰხამს მიჯნური ხანიერი, არ მეძავი, ბილწი-მრუში,
რა მოჰმორდეს მოყვარესა, გაამრავლოს სულ-ოქმა, უში,
გული ერუსა დააჯეროს, კუშტი მიხვდეს, თუნდა ქუში;—
მძელს უგულოდ სიყვარული, ხვევნა, კოცნა, მტლამა-მტლუში.

ამა საქმესა მიჯნურნი ნუ უხმობთ მიჯნურობასა:
დღეს ერთი უნდეს, ხვალე სხვა, სთმობდეს გაყრისა თმობასა,—
ესე მღერასა ბედოთსა ჰკავს, ვაჟთა ყმაწვილობასა;
კარგი მიჯნუ იგია, ვინ იქმს სოფლისა თმობასა.

არს პირველი მიჯნურობა არ დარჩენა, ქირთა მალევა,
თავს წინა იგონებდეს, ნიადაგმცა ჰქონდეს ხალვა,
შორით ბნედა, შორით კდომა, შორით დაგვი, შორით ალვა,
დასთმოს წყრომა მეფეთაგან, მისი ჰქონდეს შიში-კრძალვა;

შხამს, თავისსა ხეაშიადან არვისთანა ამქლავნებდეს,
არ ბედითად ჰაი ზჰმიდეს, მოყვარესა აყიენებდეს,
არსით უჩნდეს მიჯნურობა, არა სადა იფერებდეს,
მისთვის ქირი ღზინად უჩნდეს, მისთვის ცეცხლსა მოიდებდეს.

მას უშმაგო ვით მიენდოს, ვინ მოყვარე გაამქლავნოს?
ამის მეტი რამცა ირგოს: მას ავნოს და თვითანც ივნოს!
რადამცალა ასახელოს, რა სიტყვითა მოაყიენოს,—
რა გავა, თუ მოყვარესა კაცმან გული არ ატკივნოს!

მე, რუსთველი, ხელობითა ვიქმ საქმესა ამა დარი,
ვის ჰმორჩილობს ჯარი სპათა, მისთვის ვხელობ, მისთვის მკვდარი:
დაუქძლოური, მიჯნურთათვის კვლავ წამალი არსით არი:
ანუ მომცეს განკურნება, ანუ მიწა მე სამარი.

მსე ამბავი სპარსული, ქართულად ნათარგმანები,
ვით მარგალიტი ობოლი, ხელის-ხელ საგომანები,
ვბოვე და ლექსად გარდავთქვი, საქმე ვქმენ საქოქმანები,
ჩემმან ხელ-მქნელმან დამმართოს, ლაღმა და ლამაზმა ნები.

თვალთა მისგან უნათლოთა ენატრამცა ახლად ჩენა;
აჰა, გული გამიჯნურდა, მიჰხდომია ველთა რბენა!
მიაჯეთ ვინ! ხორცთა დაწვა კმარის, მისცეს სულთა ღზენა!!
სამთა ფერთა საქებელთა ჰლამის ღიქსთა უნდა ღვენა.

რაცა ვის რა ბედმან მისცეს, დასჯერდეს და მას უბნობდეს:
მუშა მიწყვი მუშაკობდეს, მიომარი გულოვენობდეს;
კვლავ მიჯნურსა მიჯნურობა უყვარდეს და გამოსცნობდეს,
არცა ვისგან დაიწუნოს, არცა სხვათა უწუნობდეს.

შაირობა პირველადვე სიბრძნისა ერთი დარგი,
საღმრთო საღმრთოდ გასაგონი, მსმენელთათვის დიდი მარგი,
კვლავ აქაცა იამების, ვინცა ისმენს კაცი ვარგი,—
გრძელი სიტყვა მოკლედ ითქმის, შაირია ამათ კარგი.

შითა ცხენსა შარა გრძელი და გამოსკდის დიდი რბევა, მობურთაღსა—მოედანი, მართლად ცემა, მარჯვედ ქნევა,— წართ აგრეთვე მელექსეთა ლექსთა გრძელთა თქმა ზ ხევა, რა მისქირდეს საუბარი და დაუწყოს ლექსმან ლევა.

მაშინლა ჰნახეთ მელექსე და მისი მოშაირობა: რა ველარ მიხვდეს ქართულსა, დაუწყოს ლექსმან ძვირობა, არ შეამოკლოს ქართული, არა ქმნას სიტყვა-მცირობა, ხელ-მარჯვედ სცემდეს ჩოგანსა, იხმაროს დიდი გმირობა.

მოშაირე არა ჰქვიან, თუ სადმე ჰსთქვას ერთი, ორი; თავი ყოლა ნუ ჰგონია მელექსეთა კარგთა სწორი; განალა სთქვას ერთი, ორი, უმსგავსო და შორი-შორი; მაგრა იტყვის: «ჩემი სჯობსო,» უცილობლობს, ვითა ჯგორი.

მეორე: ლექსი, ცოტაი ნაწილი, მოშაირეთა, არ ძალ-უძს სრულ-ქმნა სიტყვათა, გულისა ვასაგმირეთა,— ვამსგავსე მშვილდი ბედითი ყმაწვილთა მონადირეთა: დიდსა ვერ მოჰკვლენ, ხელად აქვთ ხოცა ნადირთა მკირეთა.

მესამე: ლექსი კარგი არს სანადიმოდ, სამღერელოდ, სააშვიკოდ, სალადობოდ, ამხანაგთა სათრეველოდ; ჩვენ მათიკა გვიამების, რაცა ოდენ სთქვან ნათელოდ;— მოშაირე არა ჰქვიან, ვერას იტყვის ვინცა გრძელად.

ჰხამს მელექსე ნაქირვებსა მისსა ცუდად არ აბრკვობდეს, ერთი უჩნდეს სამიჯნურო, ერთსა ვისმე აშვიკობდეს, ყოვლსა მისთვის ხელოვნობდეს, მას აქებდეს, მას ამკობდეს, მისკან კიდე ნურა უნდა, მისთვის ენა მუსიკობდეს.

ჩემი აწ სცანით ყოველმან, მას ვაქებ, ვინცა მიქია; ესე მიჩნს დიდად სახელად, არ თავი გამიქიქია; იგია ჩემი სიკოცხლე, უწყალო, ვითა ჯიქია; მისი სახელი შეფრქვევით ქვემარე მითქვამს, მიქია.

მთქვა მიჯნურობა პირველი და ტომი გვართა ზენათა,
ძნელად სათქმელი, საჭირო გამოსაგები ენათა;
იგია საქმე საზეო, მომცემი აღმაფრენათა;
ვინცა ეცდების, თმობამცა ჭქონდეს მრავალთა წყენათა.

მას ეროსა მიჯნურობასა ჭკვიანი ვერ მიჰხვდებიან,
ენა დაშვრების, მსმენლისა ყურნიცა დავალდებიან,—
ვთქვენ ხელობანი ქვენანი, რომელნი ხორცთა ჰხვდებიან;
მართ მასვე ჰბაძვენ, თუ ოდეს არ სიძვენ, შორით ბნდებიან.

მიჯნური შმაგსა გვიქვიან არაბულითა ენათა,
მით რომე შმაგობს მისისა ვერ მიხვდომისა წყენითა:
ზოგთა აქეს საღმრთო სიახლე, დაშვრების აღმაფრენითა;
კვლავ ზოგთა ქვე-უძს ბუნება კეკლუცთა ზედან ფრენითა.

მიკვირს, კაცი რად იფერებს საყვარლისა სიყვარულსა! | სა?!
ვინცა უყვარს, რად აყენებს, მისთვის მკვდარსა მისთვის წყლულ-
თუ არ უყვარს, რად არა სძულს? რად აყენებს, რაცა სძულს?!—
ავსა კაცსა ავი სიტყვა უჩვენია სულსა, გულსა.

თუ მოყვარე მოყვრისათვის სტირს, ტირალსა ემართლების,
სიარული, მარტოობა ჰშვენის, გაქრად დაეთვლების,
იგონებდეს, მისგან კიდე ნურა ოდეს მოეცლების,
არ დააჩნდეს მიჯნურობა, სჯობს, თუ კაცთა იახლების.

ამჟამად ჰორველი როსტევიან არაბთა მკუთსა.

ყო არაბეთს როსტევიან, მეფე ღეთისაგან სვიანი,
მაღალი, უხვი, მდაბალი, ლაშქარ-მრავალი ყმიანი,
მოსამართლე და მოწყალე, მორჭმული, განგებიანი,
თვით მეომარი უებრო, კვლავ მოუბარი წყლიანი.

სხვა ძე არ ესვა მეფესა, მართ ოდენ მარტო ასული,
სოფლისა მნათი მნათობი, მზისაცა დასთა დასული,
მან მისთა მჭვრეტთა წაულის გული, გონება და სული;
ბრძენი ჰხამს მისად მაქებრად და ენა ბევრად ასული.

მისი სახელი თინათინ;—არს ესე საკოდნარია—
რა გაიზარდა, გაივსო, მზე მისგან საწუნარია;
მეფემან იხმნა ვეზირნი, თვით ჰზის ლალი და წყნარია,
გვერდსა დაიხსნა, დაუწყო მათ ამო საუბარია.

შბრძანა: „გკითხავთ საქმესა, ერთგან სასაუბაროსა:
„რა ვარდმან მისი ყვაილი გაახმოს, დაამქენაროსა,
„იგი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა,—
„მზე ჩაგვისვენდა, ბნელსა ვსჭვრეტთ ლამესა ჩვენ უმაფაროსა.

„მე გარდავსრულვარ, სიბერე მჭირს, ჭართა უფრო ძნელია,
„დღეს—არა, ხვალე მოვკვდები, სოფელი ასე მქმნელია;
„რალა იგი სინაილე, რასაცა ახლავს ბნელია!
„ჩემი ძე დავსვათ ხელმწიფედ, ვისგან მზე საწუნელია.“

მეზირთა ჰკადრეს: „მეფეო, რად ჰბრძანეთ თქვენი ბერობა!
„ვარლი თუ გაჰხმეს, ეგრეცა გემართებს რაზომცა ჯერობა,
„მისივე მჭეტობს ყოველსა სული და ტურფა ფერობა,—
„მთვარესა მცხრალსა ვარსკვლავმან ვითამცა ჰკადრა მტერობას.

«მაგას ნუ ბრძანებ, მეფეო, ჯერ ვარდი არ დაგქნობია,
 «თქვენი თათბირი ავიცა, სხვისა კარგისა მჯობია;
 „ჰხმდა განალამცა სათქმელად, რაცა თქვენ გულსა გლმობია!
 „სჯობს, და მას მიეც მეფობა, ვისგან მზე შენაფლობია.

„თუმცა ქალია ხელმწიფედ, მართ ღვთისა დანაბადია;
 „არ გათნვეთ, იცის მეფობა, უთქვენოდ გვითქვამს კვლავ დია:
 „შუქთა მისთაებრ საქმეცა მისი მზებრ განაცხადია,—
 „ლევკი ლომისა სწორია, ძუ იყოს, თუნდა ხვადია.“

ავთანდილ იყო სპასპეტი, ძე ამირ-სპასალარისა,
 საროსა მჯობი, ნაზარდი, მიგაესი მზისა ზ მთვარისა,
 ჯერ უწვერული, სადარო ბროლ-მინა საცნობარისა;
 მას თინათინის შენება ჰკლევდის, წამწამთა ჯარისა.

ბულსა მისსა მიჯნურობა მისი ჰქონდა დამალოულად, | ლად,
 რა მოკშორდის, ვერ მქვრეტელმან ვარდი შეჰქმნის ფერ-ნაკლუ-
 ჰნახის, ცეცხლნი გაუახლდის, წყლული გაჰხდის უფრო წყლულად:
 საბრალთა სიყვარული, კაცსა შეიქმს გულ-მოკლულად.

რა მეფედ დასმა მეფემან ჰბრძანა მისისა ქალისა,
 ავთანდილს მიჰხვდა სიამე, ვსება სკირს მის სოქალისა.
 სთქვა: „ზედახედა მომხედების ნახვა მის ბროლ-ფიქალისა,
 „ნუ თუ მით ვბოვო წამალი მე ჩემი ფერ-გამქრალისა!“

პრაბეთს გასცა ბრძანება დიდმან არაბთა მფლობელმან:
 „თინათინ ჩემი ხელმწიფედ დავსვი მე, მისმან მშობელმან;
 „მან განანათონეს ყოველნი, ვით მზემან მანათობელმან!
 „მოღით ზ ჰნახეთ ყოველმან შემსხმელმან, შემამკობელმან!“

მოვიდეს სრულნი არაბნი, ჯარი გამრავლდეს ხასისა;
 ავთანდილ პირ-მზე, სპასპეტი ლაშქრისა ბევრ-ათასისა,
 ვეზირი სოგრატი, მიახლე მეფისა დასთა დასისა;
 მათ რომე დასდგეს საჯდომი, სთქვეს,—უთქმელია ფასისა“.

თინათინ მიჰყავს მამასა პირითა მით ნათელითა,
დაჰსვა და თავსა გვირგვინი დაადგა თავის ხელითა,
მისცა სკიპტრა და შეჰმოხსა მეფეთა სამოსელითა;
ქალი მზებერ უქვრეტს ყოველთა ცნობითა ზე-მხედველითა.

„უკუსდგეს ზე თაყვანი-სცეს მეფეთა და მისთა სპათა,
დაჰლოცეს და მეფედ დაჰსვეს, ქება უთხრეს სხვაგნით სხვათა,
ბუკსა ჰკრეს და წინწილანი დაატკობდეს ტკობითა ხმათა;
ქალი სტირს ზე ცრემლსა აფრქვევს, ჰხრის ყორნისა ბოლო ფრთათა.

მამისა ტახტსა საჯდომად თავი არ ეღიროსებოდა,—
ამად სტირს, ბალი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა;
მეფე სწვრთნის:—მამა ყოველი ძისაგან ითავსებოდა,
„ამისად ქმნაილის ღამწველი ცეცხლი არ დამეცებოდა.“

შბრძანა: «ნუ სტირ, ასულო, ისმინე ჩემი თხრობილი:
„დღეს შენ ხარ მეფე არაბეთს, ჩვენგან ხელმწიფედ ხმობილი,
„აქედგან ესე სამეფო მართ შენია მონდობილი,
„ხარმცა ბრძნად მქმნელი საქმისა, იყავ წყნარი ზე ცნობილი.

✓ „ყარდთა და ნებეთა ვინადგან მზე სწორედ მოეფინების,
„დიდთა ზე წვრილთა წყალობა შენცა ნუ მოგეწყინების;
„უხვი ახსნილსა დააბამს, იგი თვით ების, ვინ ების;
„უხვად გასცემდი, ზღვათაცა შესდის და გაედინების.

„მეფეთა შიგან სიუხვე, ვით ედემს აღვა რგულია:
„უხვსა ჰმორჩილობს ყოველი, იგიცა, ვინ ორგულია;
„სმა-ქამა—დიდად შესარგი, დება რა სავარგულია?
✓ „რასაცა გასცემ შენია, რაც არა—დაკარგულია!“

ამა მამისა სწავლასა ქალი ბრძნად მოისმინებდა,
ყურსა უპყრობდა, ისმენდა, წვრთნასა არ მოიწყინებდა;
მეფე სმასა და მღერასა იქმს, მეტად მოილხინებდა;
თინათინ მხესა წუნობდა, მაგრამ მზე თინათინებდა.

„რასაცა ვასცემ ზენია, რაც არა დაკარგულია“ (გვერდი 12).

საქართველოს
ხალხთა ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მე-6

მოიხმო მისი გამზრდელი, ერთგული, ნაერთგულევი, უბრძანა: «ჩემი საქურქლე, შენგან დანაბეჭულევი, „მომართეთ ჩემი ყველაი, ჩემი ნაუფლისწულევი;“ მოართვეს; გასცა უზომო, უანგარიშო, ულევი.

მას ღღეს გასცემს ყველაკასა სიჯაჟისა მოგებულსა, რომე სრულად ამოაგებს მცირესა ზე დიდებულსა; მერმე ჰბრძანა: „ვიქმ საქმესა მამისაგან სწავლებულსა, „ჩემსა ნუ ვინ ნუ დაჰქალავს საქურქლესა დადებულსა.“

უბრძანა: «წადით, გახსენით, რაცა სად საქურქლენია! „ამილახორო, მოასხი რემა, ჯოგი და ცხენია!“ მოიღეს; გასცა უზომო, სიუხვე არ მოსწყენია; ლარსა ხვეტდიან ლაშქრნი, მართ ვითა მეკობრენია.

აღაფობდეს საქურქლესა მისსა, ვითა ნათურქალსა, მას ტაიქსა არაბულსა, ქვე-ნაბამსა, ნასუქალსა, რომე ჰგვანდა სიუხვეთა ბუქსა ზეცით ნაბუქალსა; არ დაარჩენს ცარიელსა, არ ყმასა და არცა ქალსა.

ღღე ერთ გარდაჰხდა პურობა, სმა-ჰამა იყო, ხილობა, ნადიმად მჯდომთა ლაშქართა მუნ დიდი შემოყრილობა; მეფემან თავი დაჰკოდა და ჰქონდა დაღრეჯილობა; „ნეტარ რა უმძიმს, რა სჭირსო?“ შეჰქმნეს ამისი ცილობა.

თავსა ჰზის პირ-მზე ავთანდილ, მქვერეთაგან მოსანდომია, სპათა სპასპეტი, ჩაუქი, ვითა ვეფხი და ლომია; ვეზირი, ბერი სოკრატო, თვით მასთანავე მჯდომია; სთქვეს თუ: «რა უმძიმს მეცესა, ანუ რად ფერი ჰკრთომია?»

თქვეს თუ: «მეფე ცუდსა რასმე გონებასა ჩაჰვარდნილა, «თვარე აქა სამძიმარი მათი ყოლე არა ჰქმნილა.» ავთანდილ სთქვა: «სოგრატ ვკითხვით, გვითხრას, რაცა შეგვე- „ვკადროთ რამე სალალოზო, რასათვისცა გაგვაწიბილა!“ | ცილა,

აღგეს სოგრატ და ავთანდილ ტანითა მით კენართა,
თვითო აიგეს ჭიქები, მივლენ ქცევითა წყნართა,
წინა მიუხდეს მუხლ-მოყრით, პირითა მოცინართა,
ვეზირი ჰლალობს ენითა, წყლიანად მოუბნართა:

«ღაგიტრეჯია, მეფეო, აღარ გიცინის პირიო,
«მართალ-ხარ,—წაპხდა საჭურჭლე თქვენი მძამე და ძვირიო,
«ყველასა გასცემს ასული თქვენი, საბოძვარ-ხშირიო,
«ყოლამცა მეფედ ნუ დაჰსვი, თავსა რად უგდე ჭირიო!»

რა მეფემან მოისმინა, გაცინებით შემოპხედნა,
გაუკვირდა: «ვით მკადრაო, ან სიტყვანი ვით გპხედნა.»
«კარგა ჰქმენო,» დაუმაღლა, ბრძანებანი უიმედნა:
«ჩემი ძრახვა სიძუნწისა, სტყუის, ვინცა დაიყბედნა.

«მეც არ მიმძიმს, ვეზირო, ესეა რომე მწყენია:
«სიბერე მახლავს, დავლიე სიყმაწვილისა დღენია,
„კაცი არ არის, სიდგანცა საბრძანებელი ჩვენია,
«რომე მას ჩემგან ესწავლნეს სამამაცონი ზნენია.

«მართია, მიზის ასული, ნაზარდი სათუთობითა,
«ღმერთმან არ ძომცა ყმა-შვილი, ვარ საწუთროსა თმობითა,
«ანუმცა მგვანდა მშვილდოსნად, ანუ კვლავ ბურთაობითა,
«ცოტასა შემწვეს ავთანდილ ჩემგანვე განაზრდობითა».

შმა მეფისა ბრძანებასა ლალი წყნარად მოისმენდა,
თავ-მოღრეკით გაიღიმნა, გაცინება დაუშვენდა,
თეთრთა კბილთა გამომკრთალსა შუქსა ველსა მოაფენდა;
მეფე ჰკითხავს: «რას იცინი, ანუ ჩემგან რა შეგრცხვენდა?»

ძვლავ უბრძანა: «თავსა ჩემსა, რას იცინი, რა დამგმეო?»
ყმამან ჰკადრა: «მოგახსენებ ღ ფარმანი მიბოძეო,
„რაცა გკადრო, არ გეწყინოს, არ გაპრისხდე, არ გასწყყეო,
«არ გამხალა კადნიერი, არ ამიკლო ამაზეო.

„შბრძანა: „რამცა ვიწყინე თქმა შენგან საწყინარისა!“
 ჰფიცა მზე თინათინისა, მის მზისა მოწუნარისა;
 ავთანდილ იტყვის: „დავიწყო კადრება საუბარისა,
 „ნუ მოჰკვებ მშვილდოსნობასა, თქმა სჯობს სიტყვისა წყნარისა:

„მიწამცა თქვენი ავთანდილ თქვენს წინა მშვილდოსნანია,
 „ნადღევი დავდვათ, მოვასხნეთ, მოწმად თქვენივე ყმანია;
 „მოასპარეზედ ვინ მგავსო!“ —(კუდილა უკუთმანია—
 „გარდამწყვეტილი მისიცა ბურთი და მოედანია!“

„მე არ შეგარჩენ შენ ჩემსა მაგისა და(კილებასა,
 „ჰბრძანე, ვისროლოთ, ნუ იქმო შედრეკილობა—კლებასა,
 „კარგთა კაცთასა ვიქმოდეთ მოწმად ჩვენთანა ხლებასა,
 „მერე გამოჩნდეს მოედანს, ვისძი უთხრობდეს ქებასა!“

ავთანდილცა დაჰმორჩილდა, საუბარი გარდასწყვიტეს,
 იცინოდეს, ჰყმაწვილობდეს, საყვარლად და კარგა ჰზმიდეს,
 ნადღევიცა გააჩინეს, ამა პირსა დაასკვნიდეს:
 „ვინცა იყოს უარესი, თავ-შიშველი სამღდე ვლიდეს.“

ძვლავ ჰბრძანა: „მონა თორმეტი შევსხათ ჩვენთანა მარებლად;
 „თორმეტი ჩემად ისრისა მომრთმეველად, მოსახმარებლად;
 „ერთია შენი შერმადინ, არს მათდა დასადარებლად,—
 „ნასროლ-ნაკრავსა სთვალვიდენ უტყუვრად, მიუმცდარებლად.“

მონადირეთა უბრძანა: „მინდორი მოიარენით,
 „დასცვეით ჯოგი მრავალი, თავნი ამისთვის არენით.“
 ლაშქარნი სამზოდ აწვივნეს: „მოდით და მოიჯარენით.“
 გაჰყარეს სმა და ნაღმი, მუნ ამოდ გავიხარენით.

ღილასა ადრე მოვიდა იგი ნაზარდი სოსანი,
 ძოწეულითა მოსილი, პირად ბროლ-ბადახჩოსანი,
 პირს ოქროს რიდე ეხვია, ჰშვენოდა ქარქაშოსანი,
 მეფესა გასვლად აწვევდა, მოდგა თეთრ-ტაიქოსანი.

შეეკაზმა მეფე, შესჯდა, ნადირობას გამოვიდეს,
რველივ მინდორსა მოსდგომოდეს, ალყად გარე შემოჰკვირიდეს,
ზეიმი და ზარი იყო, სპანი ველთა დაჰჟარვიდეს,
ნადლევისა მათისათვის ისროდეს და ერთგან ჰსრვიდეს.

შბრძანა: „მონა თორმეტი მოდით, ჩვენთანა ვლიდითა,
„მშვილდსა ფიცხელსა მოგვცემდით, ისარსა მოგვართმიდითა,
„ნაკრავსა შეადარებდით, ნასროლსა დასთვალვიდითა.“
დაიწყო მოსვლა ნადირთა ყოველთა მინდორთა კილითა.

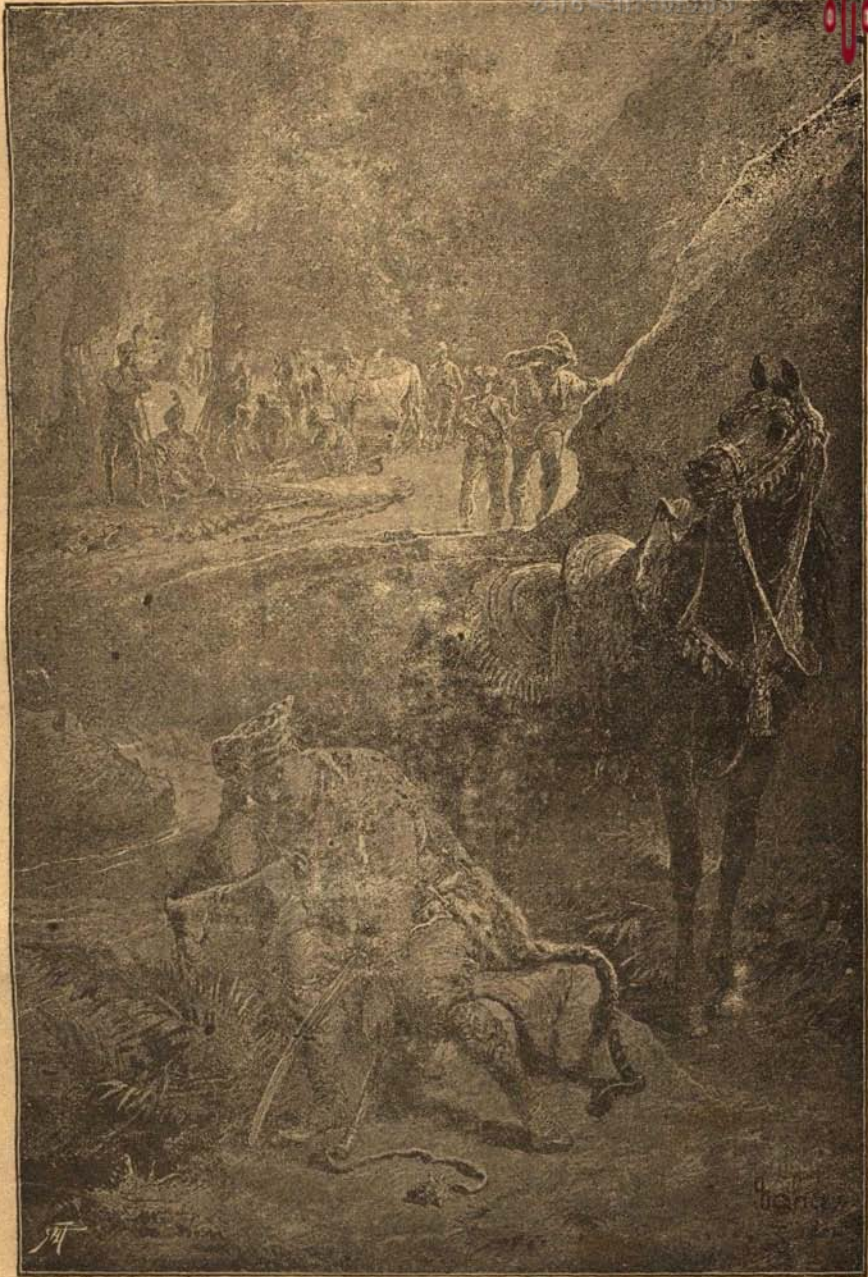
მოვიდა ჯოგი ნადირთა ანგარიშ-მიუწოდომელი,
ირემი, თხა და კანჯარი, ქურციკი მალლა-მხტომელი;
მას პატრონ-ყმანი გაუხდეს, ჰკრეტადმცა სჯობდეს რომელი!
აჰა მშვილდი და ისარი და მკლავი დაუშრომელი!

ცხენთა მათთა ნატერფალნი მხესა უჟუა წაოხმიდეს,
მიჰხოცდეს და მიისროდეს, მინდორს სისხლსა მიახსმიდეს,
რა ისარნი დაელივნის, მონანი ყე მოართმიდეს;
მხეცნი, მათგან დაკოდილნი, წაღმა ბიჯსა ვერ წასდგმიდეს.

იგი ველი გაირბინეს, ჯოგი წინა შემოისხეს,
დაჰხოცეს და ამოსწყვიტეს, ცათა ღმერთი შეარიცხეს,
ველნი წითლად შეედებნეს: ნადირთაგან სისხლი იხხეს;
აეთანდილის შემხედველთა—: „ჰკავსო ალვას, ედემის ხეს.“

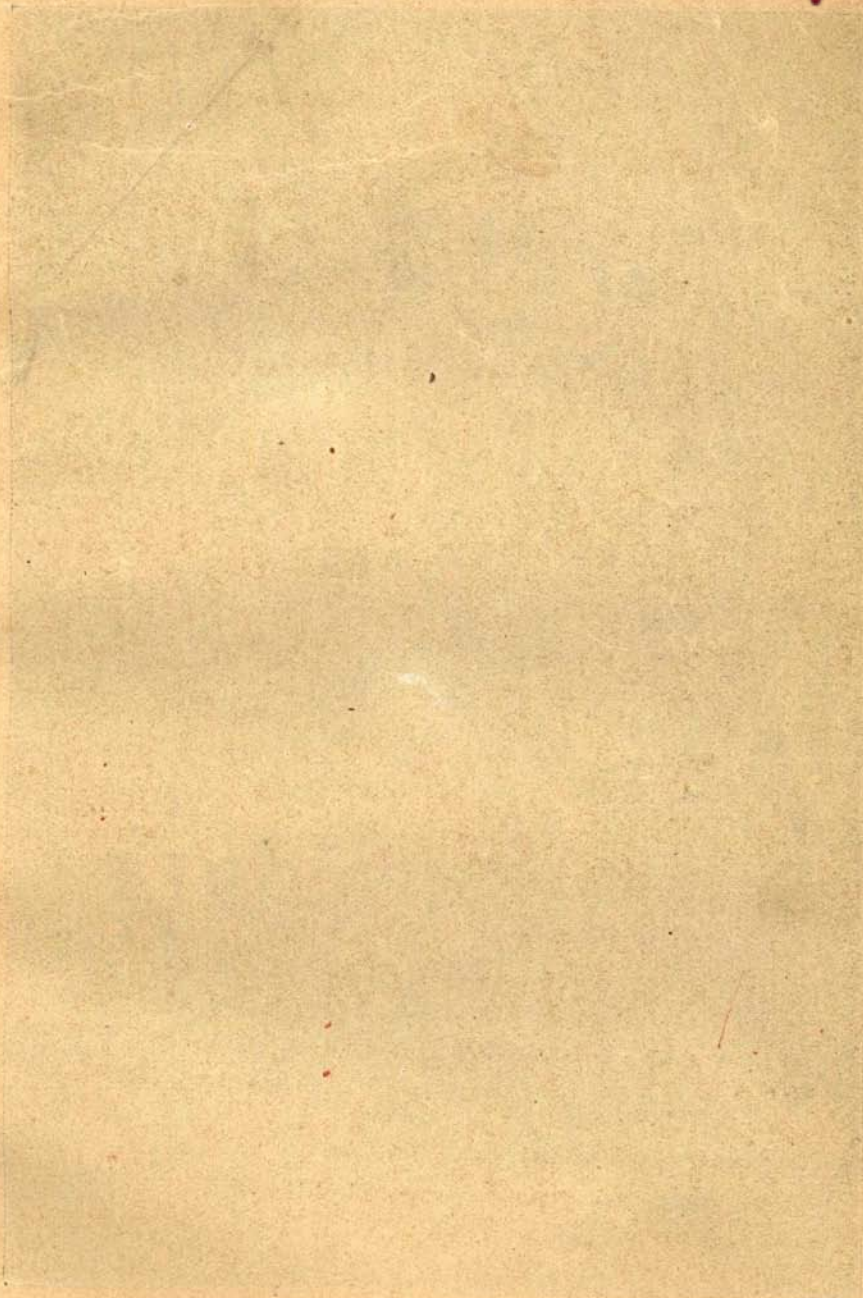
იგი მინდორი დალივეს, მართ მათგან განარბენია,
მინდორსა იქით წყალი სდის ზე წყალსა პიჯსა კლდენია;
ნადირნი ტყესა შეესწრნეს, სადა ვერა ჰრბის ცხენია;
იგი მაშვრალნი ორნივე მოსწყდეს, რაზომცა მხენია.

მრთნანერთსა თუ: „მე გჯობო,“ სიცილით ეუბნებოდეს,
ამხანაგობდეს, ლალობდეს, იქით ზაქეთ სდგებოდეს;
მერმე მოვიდეს მონანი, რომელი უკან ჰყვებოდეს:
უბრძანა: „სთქვითო მართალი, ჩვენ თქვენგან არ ევეთნებოდეს.“

„ნახეს უცხო მოემე ვინმე, სჯდა მტირალი წყლისა პირსა,“ (83..21)

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

მონათა ჰკადრეს: „მართალსა გკადრებთ ღნუ გემცდარებით:
„მეფეო, ყოლა ვერ ვიტყვით შენსა მაგისა დარებით,
„აწვეცა დაგვბოც, ვერა ჰგავ, ვერად ვერ მოგვხმარებით;
«მისგან ნაკრავი გვინახავნ მხეცნი ვერ წალმა წარებით.

„მრთავე ერთგან მოკლული ყველაი ასჯერ ოცია,
«მაგრამ აეთანდილს ოცითა უფროსი დაუხოცია,
„არ დასცდომია ერთიცა, რაც ოდენ შეუტყორცია,
„თქვენი მრავალი მიწითა დასვრილი დაგვიხოცია.“

მეფესა ესე ამბავი უჩნს, ვითა მღერა ნარდისა,
უხარის ეგრე სიკეთე მისისა განახარდესა,
აქვს მიჯნურობა ამისი, ვითა ბულბულსა ვარდისა,
სიცილით ლაღობს, მიეცა გულით ამოსვლა დარდისა.

იგი ორნივე საგრილად გარდაჰხდეს ძირთა ნეთასა;
ლაშქართა შექმნეს მოდენა, მოსდგეს უფროსი ბზეთასა;
ახლოს უდგს მონა თორმეტი, უმხნესი სხვათა მხნეთასა;
თამაშობდეს ღ უქვრეტდეს წყალსა და პირსა ხევთასა.

ნახვა ანანათა მეფისაგან მის უძისა ვეფხის-ტყაოსნისა

ნახეს უცხო მოყმე ვანმე, სჯდა მტირალი წყლისა პირსა,
შავი ცხენი სადავითა ჰყვა ლომსა და ვითა გმირსა
ხშირად ესხა მარგალიტი ლავამ-აბაჯარ-უნავირსა,
კრემლსა ვარდი დაეთრთვილა, გულსა მდულრად ანატირსა.

მას ტანსა კაბა ემოსა, გარე თმა ვეფხის ტყავისა,
ვეფხის ტყავისა ქუდივე იყო საჩქმელი თავისა,
ხელთა ნაქერი მათრახი ჰქონდა უმსხოსი მკლავისა;
ჰნახეს და ნახვა მოუნდათ უცხოსა სანახავისა.

წავიდა მონა საუბრად მის ყმისა გულ-მდულარისად,
თავ-ჩამოგდებით მტირლისა, არ ქვრეტით მოლიზლარისად;
მუნვე სწვიმს წვიმა ბროლისა, ჰგია გიშრისა ლარისად;
ახლოს მივიდა, მოსცალდა სიტყვისა თქმად აღარისად.

მერა ჰკადრა საუბარი, მონა მეტად შეუზარდა,
დიდ-ხანს უქვრეტს გაკვირვებით, თუცა გული უმაგარდა,
მოახსენა: «გიბრძანებსო,» ახლოს მისდკა, დაუწყნარდა;
იგი სტირს ღ არა ესმა, მისგან გაუუმეცარდა.

მის მონისა არა ესმა სიტყვა, არცა ნაუბარი,
მათ ლაშქართა ზახილისა იყო ერთობ უგრძნობარი,
უცხოდ რამე ამოსკვნოდა გული ცეცხლთა ნადებარი;
ცრემლისა სისხლი ერეოდა, გასდის, ვითა ნაგუბარი.

სხვაგან ჰქრის მისი გონება, მისმა თავისა წონამან!
ესე მეფისა ბრძანება ერთხელ კვლავ ჰკადრა მონამან;
არცა დაგდო ტირილი, არცა რა გაიგონა მან,
არცა გახლიჩნა ბაგეთათ თავი ვარდისა კონამან.

რა პასუხი არა გასცა, მონა გარე შემობრუნდა,
როსტენს ჰკადრა: „შემიტყვია, იმას თქენი არა უნდა,
«თვალნი მზეებრ გამირეტდეს, გული მეტად შემიძრწუნდა.
ვერ ვასმინე საუბარი, მით დავყოვნე ხანი მუნდა.“

მეფე გაჰკვირდა, გაცასწყრა, გული უძს მისთვის მწყრომარე;
გაჰგზავნა მონა თორმეტი, მისი წინაშე მდგომარე,
უბრძანა: „ხელთა აიღეთ აბჯარი თქვენ საომარე,
„მიდით და აქა მომგვარეთ, ვინ არის იქა მჯდომარე.“

მონანი მისდგეს, მივიდეს, გაჰხდა აბჯრისა ჩხარია;
მაშინლა შეჰქრთა იგი ყმა, სტირს მეტად გულ-მდულარია,
თვალნი მოარნა ყოველგან, ჰნახა ლაშქართა ჯარია,
ერთხელ ესე სთქვა: „ვა მეო!“ სხვად არას მოუბარია.

თვალთა ხელნი უკუ-ივლო, ცხელნი ცრემლნი მოიწურნა,
ხმალ-კაპარუნი მოიმავრა, მკლავნი გაამამატურნა,
ცხენსა შესჯდა,—მონათამცა საუბარნი რად იყურნა!—
სხვასა მხარსა გაემართა, მათნი ჭირნი არ განჰკურნა.

მონათა ხელი გაჰმართეს მის ყმისა შესაპრობელად;
მან გლახ იგინი დაჰხადნა მტერთაცა საწყალობელად,
ჰკრა ერთმანერთსა, დაჰხოცნა, თავის ხელ-აღუბყრობელად,
ზოგსა გარდაჰკრის მათრახი მკერდამდის გასაპობელად.

მეფე გასწყრა, გაგულისდა, მონანიცა შეუზახნა;
მან მდევართა მიწვენამდის არ უჭკრიტნა, არცა ჰნახნა;
რაზომნიცა მიეწივნეს, ყოვლნი მკვდართა დაასახნა;
კაცი კაცსა შემოსტყორცა,—როსტენ ამად ივაგლახნა.

შესხდენ მეფე და ავთანდილ მის ყმისა მისაწველად;
იგი ლალი და უკადრი მივა ტანისა მრხველოდ;
ტაიჭი მიუგს მერანსა, მიეფინების მზე ველად;
შეიგნა მისკლა მეფისა მისად უკანა მდეველოდ.

რა სცნა, შეფე მოვიდაო, ჰკრა მათრახი მისსა ცხენსა,
მასვე წამსა დაიკარგა,—არ უნახავს თვალსა ჩვენსა—
ჰგვანდა ქვესკნელს ჩაძრომილსა, ანუ ზეცად ანათრენსა;
ედებდეს ზე ვერ ჰპოვებდეს კვალსა მისგან წანარბენსა.

ძვალი სძებნეს და უკვირდათ ვერ პოვნა ნაკვალევისა,
აგრე კვალ-წმიდილ წარხდომა კაცისა, ვითა დღვისა;
ლაშქარნი მკვდართა სტიროდეს, სწრათა აქეთ წყლოლთა ხვე-
მეფემან ჰბრძანა: «ენახეო მიზეზი ლხინთა ლევისა.» | ვისა;

ჰბრძანა; „ღმერთსა მოეწყინა აქანამდის ჩემი შვება,
„ამად მიყო სიამისა სიმწარითა დანაღვლება,
„სიკვდილამდის დამაწყლოლთა, ვერვის ძალ-უძის განკურნება,—
„მასვე მადლი, ესე იყო წადილი და მისი ნება,“

მსე სთქვა და შემობრუნდა, დაღრეჯილი წამოვიდა, არცალა ჰკრა ასპარეხსა, ვამი ვამსა მოურთვიდა, ყველაკი მოიშალა, სადაცა ვინ მხეცთა ჰსრვიდა; ზოგთა სთქვეს თუ: „მართალია“ ზოგი „ღმერთო!“ უზრახვიდა.

მეფე საწოლს შემოვიდა სევდიანი, დაღრეჯილი; მისგან კიდევ არეინ შეჰყვა, ავთანდილ უჩნს, ვითა შვილი; ყველაკი გაიყარა, ჯალაბი სჩანს არ დარჯილი, გაბედიტდა სიხარული, ჩალანა და ჩანგი ტკბილი.

თინათინს ესმა მამისა ეგეთი დაღრეჯილობა, აღდა და კარსა მოვიდა, ჰქონდა მზისაცა ცილობა, მოლარე იხმო, უბრძანა: „ძილია, თუ ღვიძილობა?“ მან მოახსენა: „დაღრეჯით ჰზის, სჭირსო ფერ-შეცვლილობა;

„მართლა ახლავს ავთანდილ, წინაშე უზის სკამითა, „უცხო ყა ვინმე უნახავს, ესრე დაღრეჯით ამითა.“ თინათინ ჰბრძანა: „აწ წავალ, შესვლა არ ჩემგან ყამითა; „მიკითხოს, ჰკადრე, იყო-თქო აქა ერთისა წამითა.“

ხანი გამოხდა, იკითხა „ნეტარ რასა იქმს ქალიო, „ჩემი ლხინი და ჯავარი, ჩემი სოფლისა წყალიო?“ მოლარე ჰკადრებს: „მოვიდა აწალა ფერ-ნამკრთალიო „დაღრეჯით გცნა და მიბრუნდა წინაშე მომავალიო.“

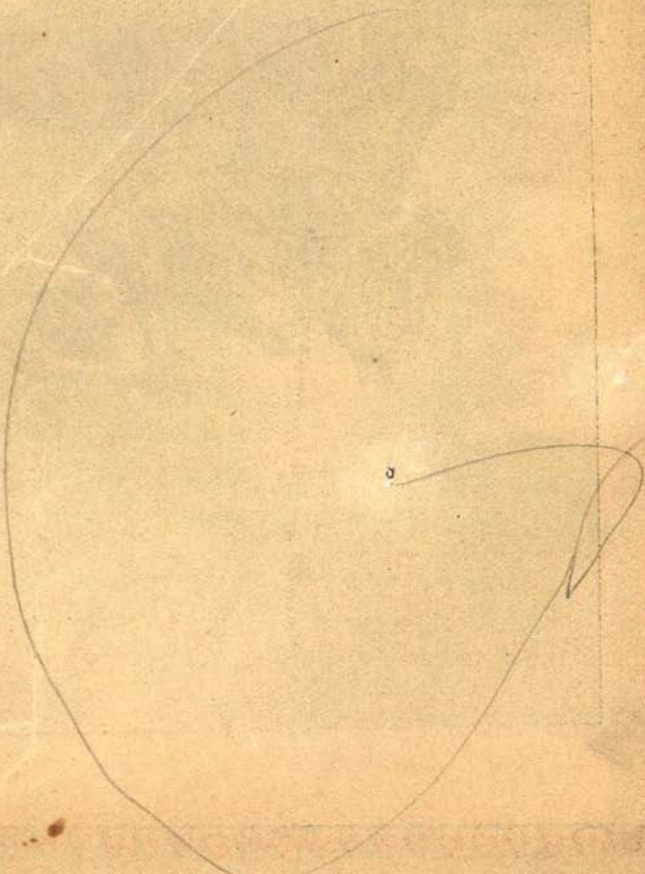
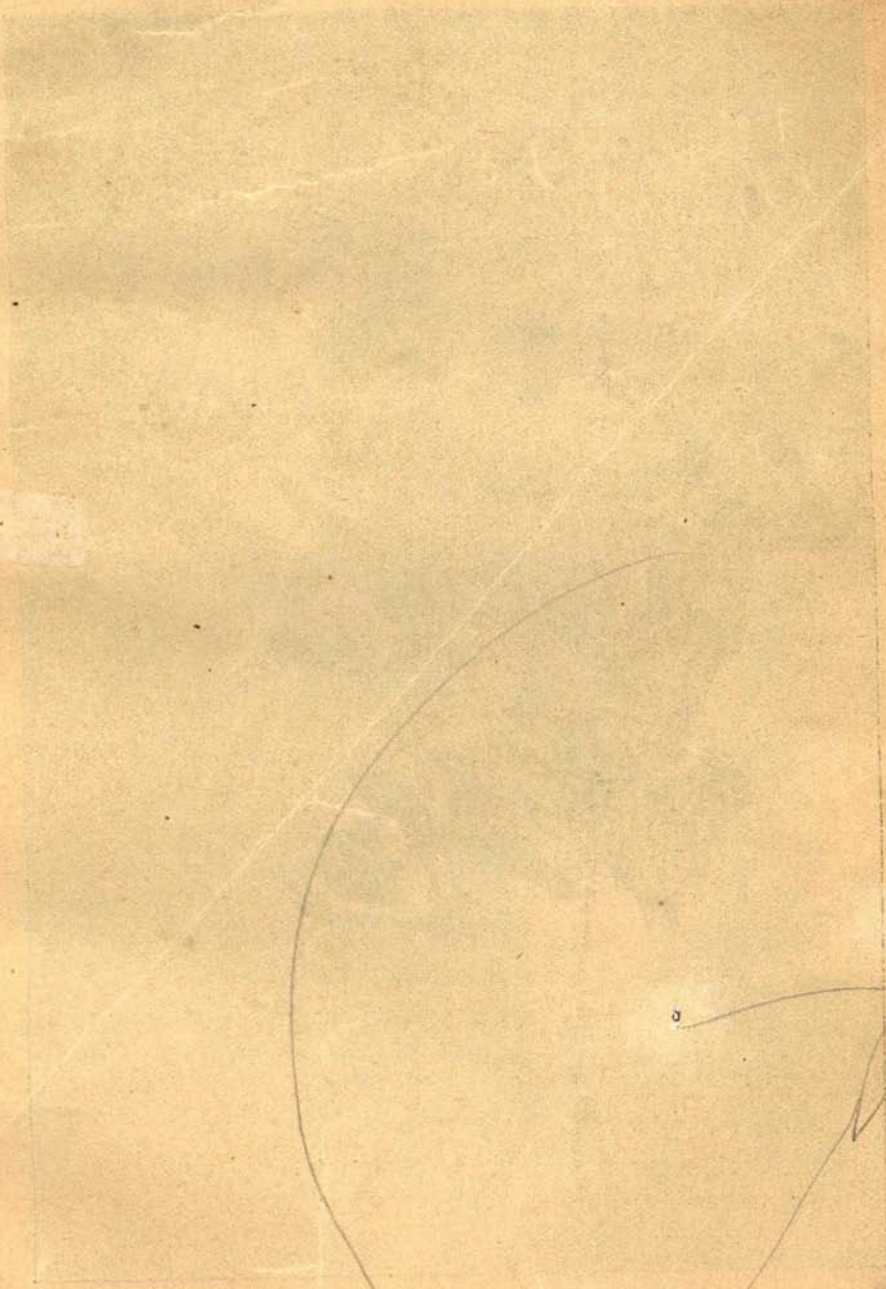
უბრძანა თუ: „წადი, უხმე, უმისობა ვით გავძლეო! „მოახსენე, რად დაბრუნდი, შენ, მამისა სიცოცხლეო? „მოდი, კმუნვა გამიქარვე, გუოსა წყლულსა მეწამლეო, „გითხრა ჩემი სამიზეზო, მე თუ ლხინთა რად დავლეო.“

თინათინ აღდა, მოვიდა, მიჰყვა მამისა ნებასა; უგავს პირისა სინათლე მთვარისა მოვანებასა; მამამან გვერდსა დაისვა, აკოცა ნება ნებასა, უბრძანა: „მახლავ რად არა, მელი მე მოყვანებასა?“

„ჭკრა ერთმანერთსა. დაპოვნა, თავის ხელ-ალუპყრობელად,
„ზოგსა გარდაჭკრის მათრახი მკერდამდის გასაპოვებლად.“ (გვ. 23)

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

ძალმან ჰკადრა „ხელმწიფეო, დაღრეჯილსა ვინცა გცნო-
„ვინცა გნახა კანდიერად, რაზომ ვინდა ამაყობდეს! | ბდეს,
„თქვენი აგრე დაღრეჯანი მნათობთაცა დაამხოზდეს,—
„კაცმან საქმე მოიგვაროს, ვეკვ, ქმუნვასა ესე სჯობდეს.“

„შბრძანა: „შვილო, რაზომცა მჭირს საქმე სავაეღახია,
„შენი ქვრეტა და სიცოცხლე ღზინაღვე დამისახია,
„მომაქარვები სეფლისა მართ ვითა მაფარახია;
„ვეკვ, რა სცნა, შენცა მამართლო, ჩემი სულთქმა და ახია.

„შცხოსა ზ სკვირველსა ყმასა რასმე გარდვეკიდე,
„მისნან შუქმან განანათლა სამყარო ზ ხმელთა კიდე;
„რა უმძიმდა, არ ვიცოდი, ან სტიროდა ვისთვის კიდე;
„ჩემად ნახვად არ მოვიდა, გავგულისდი, წავეკიდე.

მე რა მნახა, ცხენსა შეჯდა, თვალთა ცრემლი მოიხოცნა;
«შესაპყრობლად შევეზახენ, სპანი სრულად დამიხოცნა,
«ვითა ეშმა დამეკარგა, არ კაცურად გარდამკოცნა;
«ჯერდცა ესე არა ვიცი, ცხადი იყო, თუ მეოცნა.

«ტკბილნი მიანი წყალობანი ბოლოდ ასე გამემწარნეს,
«დამავიწყდა, რაცა დღენი მხიარულსა წამეარნეს,
«ყოვლმან ჰირმას, ავღლახ მიყოს, ველარამან მინეტარნეს,
«სადამდისცა დღენი მესხნეს, ველარამან გამახარნეს!»

ძალმან ჰკადრა: «მოგახსენებ მე სიტყვასა დანაყბედსა:
«ჰე, მეფეო, რად ემღურვი, ანუ ღმერთსა, ანუ ბედსა,
«რად დასწამებ სიმწარესა ყოველთათვის ტკბილად მხედსა?
„ბოროტიმცა რად შეექმნა კეთილისა შექომქმედსა!

«თუ ყოფილა იგი მოყმე ხორციელი ხმელთა მვლელად,
«მას ნახვიდა სხვაცა ვინმე გამოჩნდების მასწავლელად,
«თვარემ ეშმა გვჩვენებია, ღზინთა ჩვენთა შეცამულელად;
«სეფლისაგან მოიცალე, რად შექმნილხარ მოუღზინელად!..

«მე ამას ვარჩევ, მეფე ხარ, მეფეთა ზედა მფლობელი,
«შორს არის თქვენი სამზღვარი ბრძანება-მიუთხრობელი,
«გაპტეზანე კაცი ყოველგან მისთა ამბავთა მცნობელი,
«აღრე სცნობთ, არის იგი ყმა შობილი, თუ უშობელი.»

შოასხნეს კაცი, გაპტეზანეს ოთხთავე ცისა კიდეთა;
უბრძანეს: «წადით, პატყთა თავიმცა რად ღარიღეთა!
«მონახეთ, სძებნეთ იგი ყმა, სხვად ნურად მოიცილიდეთა,
«მისწერეთ წიგნი, სადაცა ვერ მისწვდეთ, ვერ მიხვიდეთა»

ძაცნი წავიდეს, იარეს მათ ერთი წელიწადია,
მონახეს, სძებნეს იგი ყმა, იკითხეს კვლავ და კვლადია,
ვერცა თუ ნახეს მნახელი, ღეთისაგან დანაბადია,
ცულათ მაშვრალნი მოვიდეს, მათსავე გულსა ზადია.

შონათა ჰკადრეს: «მეფეო, ჩვენ ხმელნი მოვიარენით,
„მაგრამ ვერ ვპოვეთ იგი ყმა, მით ვერა გავიხარენით,
«მისსა მნახველსა სულდგმულსა კაცსა ვერ შევეყარენით,
«ჩვენ ვერა გარგეთ, საქმენი სხვანი რამ მოიგვარენით».

მეფე ბრძანებს: «მართალ იყო ასული ზე ჩემი ძეო,
„ენახე რამე ეშმაკისა სიცუღე ზე სიბილწეო,
«ჩემდა მტერად წამოსული, გარდმოჰქრილი ზეცით ზეო,
„გამიშვიო შექირვება, არა მგამა ყოლა მეო.“

მსე სთქვა ზე სიხარულით თამაშობა აღიადა,
მგოსანი ზე მუშაითი უხმეს, ჰპოვეს, რაცა სადა.
ღია გასცა საბოძვარი, ყველა დარბაზს შემოჰხადა,—
მისი მზგავსი სიუხვითა ღმერთმან სხვამცა რა დაჰხადა!

პეტანდილ სჯდა მარტო საწოლს, ეცვა ოღენ მართ პერანგი,
იმღერდა ზე იხარებდა, წინა ეღვა ერთი ჩანგი;
შემოვიდა მას წინაშე თინათინის მონა ზანგი,
მოასხენა: «გიბრძანებსო ტანი აღვა, პირი მანგი».

ავთანდილს მიჰხვდა მოსმენა საქმისა სანატრელისა,
ადგა ზე კაბა ჩაიცვა, მჯობი ყოვლისა ქრელისა,
უხარის შეყრა ვარდისა, არ ერთგან შეუყრელისა, —
ამოა ქვრეტა ტურფისა, სიახლე საყვარელისა!

ავთანდილ ლალი, უკადრი, მივა, არ ვისგან რცხვენოდა,
მას ნახავს, ვისთა ვაითაგან ცრემლი მრავალჯერ სდენოდა.
იგი უებროა ქუშად სჯდა, ელვისა მსგავსად შევნოდა;
მთვარესა მისთა შუქთაგან უკუნთი გარდაჰფენოდა.

ზაძრკვილსა ტანსა ემოსნეს ყარყუმნი უსაპირონი,
ებურნეს მოშლით რიდენი, ფასის თქმად გასაქირონი,
შვენოდეს შაენი წამწამნი, გულისა გასაგმირონი,
მას თეთრსა ყელსა ეხვივნეს გრძლად თმანი არ უხშირონი.

ღარეჯით იყო მჯდომარე ძოწეულითა რიდითა,
ავთანდილს უთხრა დაჯდომა წყნარად, ცნობითა მშვიდითა;
მონამან სელნი დაუდგნა, დასჯდა კრძალვით ზე რიდითა,
პირის-პირ პირსა უქვრეტდა, სავესე ლხინითა დიდითა.

შამან ჰკადრა: «საზაროსა ჩემგან თქმა-ლა ვით იქნების?
«მზესა მთვარე შეეყაროს, დაილევის, დაცასქენების,
«აზრად არად ღლარა მცალს, თავი ჩემი მეგონების,
«თქვენვე ბრძანეთ, რაცა გიმძიმთ, ანუ რაცა გეკურნების.

ძალმან უთხრა საუბარი, კეკლუც-სიტყვა არ დუხჭირად,
იტყვის: «თუმცა აქანამდის ჩემგან შორს ხარ დანამჭირად,
«მიკვირს, მოგვხდა წამის-ყოფად საქმე შენგან საეჭვი რად,
«მაგრა ვითხრობ პირველ ხვალმე სენი მე მჭირს რაცა ქირად.

«ბახსოვს, ოდეს შინ ზე როსტანს მინდორს მხეცი დაგეხოცა,
«ყმა გენახა უცხო ვინმე, რომე ცრემლი მოგეხოცა,
«მასუკანით გონებამან მისმან ასრე დამამხოცა, —
«შენ გენუკვი მონახვასა, კილით კიდე მოლაზხოცა.

«ქანამდის ხაუბარსა თუცა ვერას ვერ გეტყვია,
«მაგრა შორით სიყვარული შენგან ჩემი შემიტყვია,
«ვიცი, რომე გაუწყვეტლად თვალთა ღაწვი გისეტყვია,
«შეუპყრიხარ სიყვარულსა, გული შენი დაუტყვია.

2) «ასე გითხრა, სამსახური ჩემი გმარებებს ამაღ ორად:
«პირველ ყმა ხარ, ხორციელი არვინა გყავს შენად სწორად,
«მერმე ჩემი მიჯნური ხარ, დასტურია, არ ნაქორად;—
«წადი, იგი მოყმე სძებნე, ახლოს იყოს, თუნდა შორად.

«შენგან ჩემი სიყვარული ამითა უფრო გამყარე,
«რომე დამხსნა შექირვება, ეშმა ბილწი ასაპყარე,
«გულსა აგრე საიმედო ია მოპრგე, ვარდი ჰყარე,
«მერმე მოდი, ღომო, მზესა შეგეყრები, შემეყარე.

«სამსა სძებნე წელიწადსა იგი შენი საძებარი:
«ჰპოვო, მოდი გამარჯვებით, მხარული მოუბარი;
«ვერა ჰპოვებ, დავიჯერებ,—იყო თურმე უჩინარი:
«კოკობი ღ დაუფრქვენელი ვარდი დაგვხდე დაუმქენარი.

«შიცით გითხრობ: შენგან კიდე თუ შევიროთო რაცა ქმარი,
«მზეცა მომხედეს ხორციელი, ჩემთვის კაცად შენაქმარი,
«სრულად მოვწყდე სამოთხესა, ქვესკნელს იყო დასანთქმარი;
«შენი მკლავდეს სიყვარული გულსა დანა ასაქმარი.»

მოახსენა ყმაძან: «მზეო, ვინ გიშერი აწამწამე,
«სხვა პასუხი რამცა გკადრე, ანუ რამცა შევიწამე,
«მე სიკვდილსა მოველოდი, შენ სიცოცხლე გამიწამე,
«ვითა მონა სამსახურად გაღანამცა წავეწამე».

ძელოცვა ჰკადრა: «აჰა, მზეო, რადგან ღმერთმა მზედ დაგბადა,
«მით გმორჩილობს, ზეციერი მნათობია რაცა სადა,
«მე რომ თქვენგან მოვისმინე, წყალობანი მელიადა,
«ვარდი ჩემი არ დასქენების, შუქი შენი იეფად ა».

ქვლავ შეჭფიცეს ერთმანერთსა, დააპირეს ესე პირი,
 გასალდეს ლე გაამრავლეს საუბარი სიტყვა-ზშირი;
 გაადვილდა აქანამდის გარდესხადა რაცა ქირი;
 თეთრთა კბილთა გამოჰკრთების თეთრი ელვა, ვითა ქვირი.

მრთვან დასხდეს, ილაღობეს, საუბარი ასადაგეს;
 ბროლ ბადაზში შეხვეული ლე გიშერი ასად აგეს;
 ყმა ეტყვის თუ: „შენთა მჭვრეტთა თავი ხელი ა, სად აგეს,
 „ცეცხლთა, მანდით მოდებულთა გული ჩემი ასადაგეს“.

შმა წავიდა, სიშორესა თუცა მისსა ვერა სძლებდა,
 უკულმავე იხედვიდა, თვალთა რეტად აყოლებდა,
 ბროლსა სეტყის ლე ვარდსა აზრობს, ტანსა მჭევრსა ათრთო-
 გული ჰქონდა გულისათვის, სიყვარულსა ავალებდა. | ლებდა,

სთქვა: „მზეო ვარდსა სიშორე შენი დამაჩნდეს ეს აღრე,
 „ბროლი ლე ლალი გავსრულვარ ქარვისა უკვითლესადრე,
 „მაშინ რალა ვქმნა, ვერ-ქვრეტა რა მომხვდეს კვლავ უგრძესადრე?
 „ჰხამს მოყვრისათვის სიკვდილი, ესე მე დამიძს წესადრე“.

საწოლს დაწვა, სტირს, მტირალსა ცრემლი ძნელად ეხოცე-
 ვითა ვერხვი ქარისაგან ირხვის ლე იკეცების; | ბის,
 რა მილულნის, სიახლოვე საყვარლისა ეოცების,
 შეჰკრთის, დიდი დაიზახის, მით პატიეი ეოცების.

მოშორება საყვარლისა მას შეჰქმნოდა მისად დაზოდ;
 ცრემლსა, ვითა მარგალიტსა, ჰყრის ვარდისა დასანაზოდ;
 რა გათენდა, შეეკაზმა მისთა მჭვრეტთა სალამაზოდ,
 ცხენსა შეჯდა გაემართა, დარბაზს მიეა სადარბაზოდ.

დარბაზს ეჯიბი შეგზავნა, მართ მისგან შენარონია,
 შესთვალა: „გკადრებ, მეფეო, მე ესე გამიგონია;
 „ყოველი პირი მიწისა თქვენ ხმლითა დაგიმონია,
 „აწ თუ სჯობს ესე ავბავი სცნან, რაცა გარემონია.

„მე წავიდე მოვიარო, ვილაშქრო ღ ვინაპირო,
„თინათონის ხელმწიფობა მტერსა თქვენსა გოლსა ვგმირო,
„მორჩილ ქმნილი გავახრო, ურჩი ყველა ავატირო,
„ძღვენნი გკადრნე ზედა-ზედა, არ სალამი დავაძვირო.“

მეფესა ეთქვა ამისა დიადი მადრიელობა:
ებრძანა: „ლომო, არა გჭირს შენ ომთა გამდრეკელობა,
„აწ მაგა შენსა თათბირსა ჰკავსო შენივე ქველობა,
„წა, მაგრა მომხედეს, რალა ვქნა, თუ სიშორისა გრძელობა!“

შმა შევიდა, თაყვანი სცა, მადლი რამე მოახსენა:
„ხელმწიფეო, მიკვირს, ქება რად იკადრეთ ჩემი თქვენა,
„აწ ნუთუ კვლავ სიშორისა ღმერთმან ბნელი გამათენა,
„პირი თქვენი მხიარული მხიარულსა კვლავ მიჩვენა.“

მეფე ყელსა მოეკიდა, გარდაჰკოცნა, ვითა შვილი, —
სხვა მათებრი არ ყოფილა, არ გამზრდელი, არ გაზრდილი; —
ყმა აღგა ღ წამოვიდა, მას ღღე მათი უჩნს გაყრილი,
როსტან მისთვის აატირა გონიერი, გული ღბადი.

ბამოემართა ავთანდილ, მოყმე მხნე, ლალად მავალი,
ოც ღღე იარა, ღამესა ღღე ზედა წართო მრავალი,
იგია ღხინი სოფლისა, იგია ნიეთი ღ ვალი,
არ მისცილდება თინათინ მისი მას ვისგან სწევას ალი.

რა მოვიდა, სიხარული შიგან გახდა სამეფოსა,
მოეგებნეს დიდებულნი, ძღვენსა სძღენიღეს იეფოსა.
იგი პირ-მზე არ მოსცდების სიარულსა სასწრაფოსა;
მიჰხვდეს მყოფი მას წინაშე სიხარულსა სადაფოსა.

ბალაქი ჰქონდა მაგარი, საზაროდ სანაპიროსა,
გარე კლდე იყო, ვიამბობ, ზღუდესა უქვეთყიროსა,
ყმამან მუნ დაჰყო სამი ღღე ამოსა სანადიროსა,
გაზრდილი მისი შერმადინ დაისვა სავაზიროსა.

მსეა მონა შერმანდან ზემოთცა სახელ დებული,
თანა-შეზრდილი, ერთგული და მისთვის თავ-დადებული;
მან არ იცოდა აქამდის მის ყმისა ციცხლი დებული;
აწ გაუცხადა სიტყვები მის მზისა იმედებული.

შობრძანა: „აჰა შერმანდინ, ამაღ მე შენგან მრცხვენიან,
„ჩემნი საქმენი ყოველნი გცოდნიან, გაგივლენიან,
„მაგრა არ იცი აქამდის, რანიცა ცრემლი მდენიან!
„მე ვისგან მქონდეს პატიუნი, აწ მასვე მოუღბენიან.

„მოუკლავარ თინათინის სურვილსა და სიყვარულსა,
„ცხელნი ცრემლნი ასველებდეს ნარგიზთაგან ვარდსა ზრულსა,
„ვერ ვაჩენდი აქანამდის ჭირსა ჩემგან დაფარულსა,
„აწ მიბრძანა საიმედო, ამაღ მხედავ მხიარულსა.

„, მიბრძანა: „მიცან ამავი მის ყმისა დაკარგულისა,
„, მოხვიდე, სრულ-ვქმნა მაშინდა შენი წადილი გულისა;
„, ქმარი არ მინდა უშენო, მომხვედების ხისა რგულისა!“
მომცა წამალი გულისა, აქამდის დაკარგულისა.

„პირველ ყმა ვარ, წასვლა მინდა პატრონისა სამსახურად,
„ჰხამს მეფეთა ერთგულება, ყოფა გემართებს ყმისა ყმურად.
„მერმე ციცხლი დაუვისია, აღარა მწვავეს გულსა მურად.
„ჰხამს თუ კაცი არ შეუდრკეს, ჭირს მიზნდეს მამაკურად.

„მართ უმოყვრესი მე და შენ ყოველთა პატრონ-ცმათასა,
„ამისთვის გნუკავ სმენასა შენ ამა ჩემთა ხმათასა;
„ჩემ-წილ დაგადებ პატრონად, თავდათ სხვათა სპათასა,
„ამა საქმესა ვერა ვიქმ მე განდობასა სხვათასა.

„ლაშქართა და დიდებულთა აღაშქრებდი ჰპატრონობდი,
„დარბაზს კაცსა გაჰზავნიდი და ამავეს მათსა სცნობდი,
„წიგნსა სწერდი ჩემმაჟიერ, უფასოსა ძღვენსა სძღვნობდი,
„აქა საღმე არ ყოფასა ჩემსა შათმცა რად აგრჰნობდი!

„ლაშქრობა და ნადირობა შენი ჩემსა დაასახე,
„აქად სამ-წელ მომიცადე, ხვაშიადი შემინახე,
„მე ნუთუმცა შემოვბრუნდი, ალღე ჩემი არ დასქვნა ხე,
„არ მოვბრუნდე, მომიგლოვე, შიტირე ლ მივაღლახე.

„მაშინდა ჰკადრე მეფესა არ საქმე სასურველია,
„აცნობე ჩემი სიკვდილი, იყავ მართ ვითა მთვრალია;
„მიხვდი-თქო საქმე, რომელი ყოვლთათვის გარდუვალია,
„გლახაკთა მიეც საქურქლე, ოქრო, ვერცხლი ლ რვალია.

„მაშინ უფრო მომეხმარე ამისგანცა უფრო მხნედრე,
„ნუ თუ აღრე დამივიწყო, მახსენებდე ზედა-ზედრე!
„მეტად კარგად დამიურვე, სული ჩემი შეივედრე,
„ზრდანი ჩენნი მოიგონე, გული შენი მოიმდედრე“.

რა მონამან მოისმინა, გაუკვირდა, შეეზარა,
თვალთათ, ვითა მარგალიტი, ცხელნი ტრემლნი გარდმოჰყარა;
მოახსენა: „უშენომან გულმან რამცა გაიხარა!
„ვიცი, რომე არ დადგები, მაგას გიშლი ამაღ არა.

„ჩემდა ნაცვლად დაგადგებო,“ — ესე სიტყვა რად მიბრძანე?
„რაგვარა ვქენა პატრონობა, რამც გიფერე, რამც გიგვანე!
„შენ მარტოსა გიგონებდე, მემცა მიწა ვიაკვანე!
„სჯობს ორნივე გავიპარნეთ, წამოგყვები, წამიტანე.“

შამამან უთხრა: «მომისმინე, მართლად გითხრობ, არა ქრელად,
«რა მიჯნური ველსა ჰრბოდეს, მარტო უნდა გასაქრელად;
«მარგალიტი არვის მიჰხვდეს უსასყიდლო-უფაქრელად,—
«კაცი ცრუ ლ მოლაღატე ჰხამს ლახურითა დასაქრელად.

«მისცავ უთხრა ხვაშიადი, შენგან კიდე არვინ ვარგა,
უშენოსა პატრონობა ეს მივანდო, ვინ იქმს კარგა?
„სანაპირო გაამაგრე, მტერმან ახლოს ვერ იბარგა;
«კვლა ნუთუმცა შემოვიქცე, ღმერთმან სრულად არ დამკარგა.

«შათერაკი სწორად მოჰკლავს, ერთი იყოს, თუნდა ასი:
 «მარტოობა ვერას მიზამს, მცავს თუ ცისა ძალთა დასი:
 «აქათ სამ-წელ არ მოვიდე, მაშინ გმართებს გლოვა, ფლასი,
 «წიგნსა მოგცემ, გმორჩილობდენ, ვინცა იყოს ჩემი ხასი».

აქა წიგნი ავთანდილისა ეძათა მიძარო.

ლასწერა თუ: «ჩემო ყმანო, გამზრდელნო ღ ზოვნო
 «ერთგულნო და მისანდონო, ამასედან გამოცდილნო,
 «თქვენ ჩემისა საწადის, მიდგომილნო, ვითა ჩრდილნო,
 «წიგნი ჩემი მოისმინეთ ყოვლნო, ერთკან შემოყრილნო:

| ზრდილნო,

«მიწამცა თქვენი ავთანდილო, ისმინეთ, გაწერ მე რასა,
 «თვით ვიქმ ხელითა ჩემითა ამა წიგნისა წერასა,
 «ცოტასა ხანსა ვირჩივენ გაქრა სმასა და მღერასა,
 «პურად და საქმლად მივენდევ ჩემსა მშვილდსა და ცერასა.

«საქმე რამე მიძს თავსა ზე, სამე გარდასახვეწელი,
 «დაეყო მარტო და ღარიბად ესე წლეული მე წელი,
 «გემუდარები ამისთვის, ვარ თქვენი შემომხვეწელი,
 «მე დამახვედროთ სამეფო მტერთაგან დაუღლეწელი.

«მე შერმანდინ დამიგდია, ჩემად კერძად ჰპატრონობდეს,
 «სიკვდილსა და სიცოცხლესა სადამდისცა ჩემსა სცნობდეს,
 «ყოვლთა მზეებრ მოგეფინოს, ყარდსა ჰსვრიდეს, არ აქცნობდეს.
 «შემცოდესა ყველაკასა, ვითა ცვილსა, დაადნობდეს.

«თქვენცა იკით, გამიზრდია, ვითა ძმა და ვითა შვილი;
 «ამ.ს ასე ჰმორჩილებდეთ, არის ვითამც ავთანდილი;
 «ბუკსა იკრას, აქმეფინეთ ყოვლი საქმე, ჩემგან ქმნილი;
 «მე თუ დრომდის არ მოვიდე, გლოვა გმართებთ, არ სიცილი».

მსე წიგნი დაასრულა წყლიანმან და სიტყვა-ნაზმა,
წელთა ოქრო შემოირტყა, საღარიბოდ მოეკაზმა,
ჰბრძანა: «მინდორს შეეჯდებიო,» ლაშქარიცა დაერაზმა;
მასვე წამსა წამოვიდა, შინა ხანი არა დაჰზმა.

ჰბრძანა: «წადით ყველაკაი, აქა მომხრედ არეინ მინა,»
მონებიცა მოიშორა, თავი გაითავისწინა,
მარტო გარე შემობრუნდა, შამბი შიგა გაირბინა,
მიწყევ მისად საგონებლად მისი მკვლელი თინათინა.

იგი ველი გაირბინა, ლაშქართაგან გაეკიდა.—
ვინმცა ნახა სულიერმან, ანუ ვინმცა გაეკიდა!
ვის მახვილი ვერას ავნებს, მისი მკლავი გაეკიდა,
მისგან ტვირთი კაეშნისა ტვირთად კარგად აეკიდა.

რა ლაშქართა ინადირეს და პატრონი მოითვალეს,
იგი პირ-მზე ველარ ჰპოვეს, პირი მათი იფერ-მკრთალეს;
მათსა ღიღსა სიხარულსა სამძიმარი ანაცვალეს,
ყოვლგან ჰბობდეს საძებარად, ვინცა იყო უცხენმალეს.

ღმერთი, ლომო, შენდა ნაცვლად სხვასა ვისმცა დანერგვიდეს!
ღარბოდეს და სხვაგნით სხვათა მოამბეთა მოასხმიდეს;
ველარა სცნეს მისი საქმე, გაიარა აქათ კიდეს.
მისი სპანი გულ-მოკლულნი ცრემლსა ცხელსა გარდმოჰყრიდეს.

შერმანდინ ერთგან შეჰყარა ხასი ღ ღ დიდებულები;
უჩვენა იგი უსტარი, აზბავი მისი თქმულები;
რა მოისმინეს, ყველანი დარჩა გულ-დანაწყულულები,
თავსა იცემდეს, არ იყო გული უცრემლო, ულები.

შოვლთა ჰკადრეს: «თუცა ყოფა ჩვენ უმისოდ გვეარმისცა,
„ეშენოსა საჯდომი და ტახტი მისი ვისმცა მისცა!
„განალამცა გმორჩილობდეთ, და გვიბრძანო რაცა ვისცა;“
იგი მონა აპატრონეს, ყველაკამან თაყვანი-ისცა.

წისვლა აუთანდილისა ძეხნად ტარეილისა.

მ საქმესა შემოწმების დიონოსი ბრძენი, ეზროს: საბრალოა, თედეს ვარდი დაეთრთვილოს, დაცაეზროს: ვის ბადახში არა ჰგვანდეს და ლერწამი ტანად ეზროს, — იგი სადმე გაღარიბდეს, სამყოფთავან იაბეზროს.

აუთანდილი იგი მინდორი ოთხ-ახვით ვარდაიარა, დააგრო მზღვარი არაბთა, სხვათ მზღვართა არე იარა, მაგრა მის მზისა გაყრამან სიცოცხლე გაუჭიარა; სთქვა: „თუ მე მასმცა ვიახელ, აწ ცხელსა ცრემლსა ვლრი არა“.

ახალიან ფიქრმან დასთოვა, ვარდი დასთრთვილა, დაჰნასა. მოუნდის გულსა დაცემა, ზოგჯერ მძჰმართის დანასა. სთქვის: „ჭირი ჩემი სოფელმან ოთხმოცდაათი ან ასა, „მოვშორდი ლხინსა ყველასა, ჩანგსა, ბარბითსა და ნასა!“

შარდი მის მზისა გაყრილი უფრო და უფრო სქენებოდა. გულსა უთხრის თუ: „დასთმეო“, ამად არ ღია ბნ ეგბოდა, უცხო უცხოთა აღვილთა საძებრად იარებოდა, მგზავრთა ჰკითხვიდის ამბავთა, მათ თანა ემოყვრებოდა.

მუნ ეძებს, ცრემლი მტირალსა სდის ზღვათა შესართავისად, უჩნდის ქვეყანა ტახტად და მკლავი სადებლად თავისად. | საღ! სთქვის: „საყვარელო, მოგშორდი, გული შენ დაგრაჩა ვსთქვა, ვი- „შენთვის სიკვდილი მეყოფის ლხინად ჩემია თავისად“.

შოვლი ჰირი ქვეყანასა მოვლო, სრულად მოიარა, ასრე, რომე ცასა ქვეშე არ დაურჩა, არ იარა; მაგრა იგი მის ამბისა მსმენელსა ცა ვერ მიმხვლარა; ამაშიგან წელიწადი სამი სამს თვედ მიიყარა.

მიჰხვდა რასმე ქვეყანასა უგემურსა, მეტად ჰქისსა,
თვე ერთ კაცსა ვერა ნახავს, ვერას შვილსა აღამისსა;
იგი ჭირი არ უნახაეს არ რამინს ღ არცა ვისსა;
ღლე და ლაქე იგონებდა საყვარელსა მასვე მისსა.

მას მიჰხვდა წვერი სადგურად მალლისა მთისა დიდისა;
გამოჩნდა მუნით მინდორი, სავალი დღისა შეიდისა,
მის მთისა ძირსა წყალი სდის, არათ სანდომი ხადისა,
ორგითვე ტყესა შეეკრა ნაპირი წყლისა კიდისა.

ზედ წაადგა, შეექცევის, დროთა, ღლეთა ანგარიშობს;
თქვენი ესხნეს ორნილაა, ამაღ სულ-თქვამს, ამაღ იშობს;
„ვა თუ საქმე გამძღვანდეს!“ — კვლავ ამისთვის გულ-მოშიშობს;
ავსა კარგად ვერვინ შესკვლის, თავსა ახლად ვერვინ იშობს.

საგონებელი შეექმნა, დადგა საქმისა მრჩეველად.
სთქვა: „თუ დავბრუნდე, ეზომი ხანი რად დავჰყავ მე ველად?
„ჩემსა რა ვკადრო მნათობსა, ვიყავ რად ღლეთა მღეველად,
„მისი ვერა ვსცნა ჭირნიცა, ვარ ვისთა გზათა მკვლეველად?“

„თუ არ დავბრუნდე, საძებრად დავყენე სხვანიცა ხანანი,
„რომელსა ვეძებ, ვერა ვსცნა ამბავნი მე მისთანანი,
„დრო გარდაუწყდეს შერმანდინს შეჰრჩეს ღწვისა ბანანი,
„მივიდეს ჰკადროს მეფესა საქმენი დასაგვანანი.

შამბოს ჩემი სიკვდილი, თვით ჩემგან დავედრებული;
„მათ შეჰქმნან გლოკა-ტირილი, ჰქმნან საქმე გამწარებული;
„მერმე მივიდე ცოცხალი, სხვაგან მე სადმე რებული!“ —
ამას იგონებს ტირილით გონება-შეიწრებული.

იტყვის: „ღმერთო, სამართალნი შენნი ჩემთვის რად ამრულენ,
„მე ეზომი სიარული კიდე რად გლახ გამიცულენ!
„გულით ჩემით სიხარული აღფხვრენ, ჭირნი დააბულენ,
„ღლეთა ჩემთა ცრემლნი ჩემნი ვერათ ოდეს დავიყუდენ“.

ძელოვცა იტყვის: „დათობა სჯობს,“ ლე თავსავე ეუბნების;
„აღლეთა აღრე ნუ მოჰკვდები, გული ჩემი ნუ დადნების,
„უღმერთოდ ვერას ვერ მოვაწევ, ცრემლი ცუდად მელანების,
„განგებასა ვერვინ შესცვლის, არ საქმელი არ იქმნების.

შოვლნი არსნი ცათ-ქვეშეთნი ერთობ სრულად მომივლიან,
„მაგრა საქმე იმ კაცისა ვერა სადა შემივიან;
„ულანიოდ მართალ-იყვნეს, რომელთაცა ქაჯად სთქვიან:
„აწ ტირილი არას მარგებს, ცუდად ცრემლი რასა მდიან!“

შობრუნება დააპირა სულ-თქმა, შერმე ივაგლახა,
მას მინდორსა გაემართა, გზა თვალითა გამოჰსახა;
თვესა ერთსა სულიერი კაცი არსად არ ენახა:
მხეცნი იყვნეს საშინელნი, მაგრა არა შეუზახა.

თუცა მხეც-შქმნილი ავთანდილ გულ-ამოსკვნით ლე კენესითა,
ვგრეცა ჭამა მოუნდის ადამის ტომთა წესითა,
ისრითა მოჰკლის ნადირი, როსტომის მკლავ-უგრძესითა,
შამბისა პირსა ვარდაჰხდა, ცეცხლი დააგზო კენესითა.

ცხენსა მისცა საძოვარი, ვირემ მწვადი შეიწოდეს;
ექვსნი რამე ცხენოსანი ნახა, მისკენ მოვილოდეს;
სთქვა: „თუ ჰგვანან მეკობრეთა, თვარე კარგი რამე იცოდეს!
„აქა კაცი ხორციელი კვლავ ყოფილა არა ოდეს“.

ხელთა ჰქონდა ისარ-მშვილდი, მათკენ მივა მხიარული;
ორთა კაცთა წვეროსანთა ყმა მოჰყავდათ ზწვერული;
თავსა იყო დაჯოდლი, შეგბნიდა სისხლსა გული;
სტიროდეს ლე იჭირვოდეს, ციკტა ედგა მას გლახ სული.

შეივლა თუ: „ძმანო, ვინ ხართ, მეკობრეთა დავამზავსე!“
მათ მიუგეს: „დაგვიწყნარდი, გვიშველე და ცეცხლი ავსე;
„ვერა ჯვარგო, მოგვიმატენ, ჭირი ჭირით მოგვისავსე,
„სატირელნი მოგვიტირენ, ლაწენი შენცა დაიმზავსე.“

„ავთანდილ მიდგა, ეუბნა მათ კაცთა გულმდღუღარეთა,
მათ უთხრეს მათი ამბავი, ტირილით მოუბარეთა:
„ჩვენ ვართო ძმანი სამნივე, მით ვიდენტ ცრემლთა მწარეთა,
„ღია გვაქვს ციხე ქალაქი ხატაეთს არე-მარეთა.“

„ძარგი გვესმა სანადირო, ნადირობას წამოვედით,
„გვეყვს ლაშქარნი უთვალავნი, წყლისა პირსა გარდავხედით,
„სანადირო მოგვეწონა, თვესა ერთსა არ წავედით,
„ვხოცეთ მხეცი უსაზომო მინდორით და მით და ქედით.“

„ჩვენ სამთა ძმათა ჩვენთანა მესროლნი დავაწბილენით,
„მით ერთმანეთსა სამნივე ჩვენ კიდევ დავეცრილენით:
„„მე უკეთ მოკვლავ, მე გჯობო,“ სიტყვანი ვავაქილენით.
„ვერ გავაჩინეთ მართალი, ვისარჩლეთ გილაკილენით.“

„ღეს ავეყარენით ლაშქარნი, საესენი ირმის ტყავითა,
ვთქვით: გავაჩინოთ მართალი, ვინ ეჯობთ თავისა მკლავითა,
თავსა ვიახლენთ მართლანი, დედგეთ თავისა თავითა,
„თვით დანახულსა მოეკლვიდეთ, ნუ ვესვრით დამნახავითა“.

ჩვენ ვიახლენით სამთავე სამნივე მებაჯრენია,
ლაშქართა წასვლა ეუბრძმანეთ, — მით არას შობარენია,
მოვინადირეთ მინდორი, ისი ტყენი და ღრენია,
დავხოცეთ მხეცი, ფრინველი არცა ზე გარდაგვეტრენია.

„ანაზღათ მოყმე გამოჩნდა კუშტი, პირ-გამქუშავია,
ზედა სჯდა შავსა ტაიქსა, მერანი რამე შავია,
თავსა და ტანსა ემოსა გარე თმა ვეფხის ტყავია, —
ჯერ მისი მსგავსი შეენება კაცთაგან უნახავია.“

„მუქვრიტეთ მისთა ელვათა, შუქი ძლივ გავიცადენით;
ვთქვით თუ: „მზეაო ქვეყანად, ნუ ვეუბნებთ ცად ენით!“
მისი მოგვინდა შეპყრობა, ვკადრეთ და შევეცადენით,
ასრე სულ-თქმით და ვაებით მით ვართ ცრემლისა ცად დენით.“

„მე უხუცესმან უმცროსსა კაცი დავთხოვე ქე ნებო;
„ჩემმან შემდეგმან ტაიქი მისი მით აქო ხსენებით;
„ამან მართ ოდეს მორევენა გვთხოვა, ვუვალეთ ჩვენ ნებით;
„მივმართეთ, იგი აგრევე წყნარად მივა და შევენებით.

„ბროლმან, ლალსა გარეულმან, ვარდნი თხელნი ანატიფნა,
„იგი ტკბილნი გონებანი ჩვენთვის მეტად გაამყაფნა,
„არ აგვიხსნა, არცა დაგვიხსნა, ყოლოე არად ამოგვეკრიფნა;
„მისნი მკვახედ მოუბარნი მათრახითა შეგვიანწიფნა!

„უმცროსსა ძმასა მივეცი, უფროსსა დავეზიდენით;
„ხელი მოჰკიდა, „დადეგო!“ ესეცა ჰკადრა კიდ ენით;
„მან ხმაღსა ხელი არ მიჰყო, ჩვენ ამით დავერიდენით.
„თავსა გარდაჰკრა მათრახი, ვნახეთ სისხლისა კი ღენით.

„მით ერთითა მათრახითა თავი ასრე გარდაჰფრიწა,
„ერთა მკვდარი უსულო ჰქმნა, ვითა მიწა დაამიწა,
„მისი რასმე მკადრებელი მოამდაბლა, მოამიწა,
„თვალთა წინა წაგვივიდა ლალი, კუშტი ამაყიწა.

„პლარ დაბრუნდა, წავიდა წყნარად და აუჩქარებლად;
„აგერა მივა, ნახეო, იგი მხეგბრ და მთვარებლად“.
შორს უჩვენებდეს ავთანდილს მტირალნი გაუხარებლად;
ოღენ ჩნდა შავი ტაიქი მისი მის მხისა მარებლად.

აჰა მიჰხვდა ავთანდილისა ლაწვთა კრემლით არ დათოვნა,
რადგან ცუდად არ წაუხდა მას ეზომი გარედ ყოვნა;
კაცსა მიჰხვდეს საწადელი, რას ეძებდეს, უნდა პოვნა,
მაშინ მისგან აღარა ჰხამს გარდასრულთა ქირთა ხსოვნა.

უახრა თუ: „მზნო ვარ ვინმე ღარიბი უადგილოსა,
„მე იმა ყმისა საძებრად მოვშორდი საგაზრდილოსა;
„აწ თქვენგან მივხდი საქმესა, ყოლა არ საადვილოსა,
„ღმერთიცა ნურას ნულარ იქმს თქვენსა დასაღრეჯილოსა!

„მითა მე მივხვდი წადილსა, ჩემის გულისა ნებასა,
აგრემცა ღმერთი ნურას იქმს ძმისა თქვენისა ვნებასა!“
უჩვენა მისი სადგომი: „მიდითო ნება ნებასა,
„ჩრდილსა გარდაჰსვით, მაშვრალნი მიეციოთ მოსვენებასა“.

მსე უთხრა და წავიდა, ცხენი გაჰქუსლა დეზითა,
ვითა გავაზი გაფრინდა, არ გაშვებულნი ხეზითა,
ან მთვარე მზისა შემყრელი, მზე სინათლითა ზეზითა,
დაავსო ცეცხლი შემწველი მისითა მან მიხეზათა.

მიეწურა, იგონებდა, ახლოს შეყრა ვითა აგო:
„საუბარმან უმეცარმან შმაგი უფრო გააშმაგოს!
„ჰხამს, თუ კაცისან გონიერმან ძნელი საქმე გამოაგოს,
„არ-სიწყნარე გონებისა მოიძულოს, მოიძავოს.

3 „რადგან ისი არის საღმე უცნობო და ისე რეტად.
„რომე კაცსა არ ძიუშვებს საუბრად და მისად ჰვრეტად,—
„მივეწევი, შევიყრებით ერთმანეთის კემა-ჟღეტად;
„ანუ მომკლავს, ანუ მოვკლიავ, დიმიღვის მეტის-მეტად“.

პეთანდილ იტყვის: „ეზომი ჰირნიმცა რად ვაცუდენი,
„რა-ცალა არის, არა არს, თუცა არ ედგნეს ბუდენი;
„სადაცა მივა, მივიდეს, რამცა მოვლიდეს ზღუდენი,
„მუნითგან ვძებნე ღონენი ჩემნი, არ დასამრუდენი“.

წინა-უკანა იარეს ორნი დღენი და ღამენი,
დღისით და ღამით მაშვრალნი, არ შეჰამადთა მჰამენი;
არსადა ხანი არ დაჰყვეს, ერთი თვალისა წამენი;
მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდა, მინდორთა მოსალამენი.

დღისით ვლეს და ს-ღამო-ჟამს გამოუჩნდეს დიდნი კლდენი,
კლდეთა შიგან ქვაბნი იყვნეს, პირსა წყალი ჩანადენი,
წყლისა პირსა არ ითქმოდა, შამპი იყო თუ რავდენი,
ხე დიდრონი თვალ-უწდომი, მალლა კლდემდის ანაყრდენი.

მან ყმამან ქვაბსა მიჰმართა, გავლნა წყალნი და კლდენია;
ავთანდილ ცხენსა გარდაჰხდა, მონახა დიდნი ხენია,
მას ზედა ჰკრეტად გავიდა, ძირსა დააბა ცხენია,
მუნით უჰკრეტდა; იგი ყმა მივა სრემლ-მინადენია.

რა ტყენი გავლნა მან ყმამან, მოსილმან ვეფხის-ტყავიდა,
ქვაბისა კარსა გამოდგა ქალი ჯუბითა შავითა,
ატირდა მალლა სრემლითა, ზღვათაცა შესართავითა;
იგი ყმა ცხენსა გარდაჰხდა, ყელსა მოეჯდო მკლავითა.

იგი ტვერი გაეხშირა დანაგლეჯსა მათსა მთასა,
ერთმანეთსა ეხვევოდეს, ყმა ქალსა და ქალი ყმასა,
იზახდიან, მოსთქმიდიან, მოსცემდიან კლდენი ხმასა;
ავთანდილ სჰკრეტს გაკვირვებით მათსა ვგრე ქცევა-ხმასა.

სული დაიღო მან ქალმან, დასთმო გულისა წყლოულობა,
ქვაბს შეიყვანა ტაიჭი, მოჰხადა აკახმულობა,
მას ყმასა შეჰხსნა, შეიღო აბჯრისა წელ-მორტყმულობა;
შინა შევიდეს, მას დღესა გარდაჰხდა გამოსრულობა.

ავთანდილს უკვირს, — ამბავი ისი თუ ვცნაო მე რითა?
გათენდა, ქალი გამოდგა, მოსილი მითვე ფერთა;
შავსა აუღვა ლაგამი, სწმენდდა რიდისა წვერითა,
შეჰკაზმა, მოაქვს აბჯარი წყნარად, არ რამე ჩხერთა.

მის მოყმისა წესი იყო, მეტსა თურე არას ეჯდა;
ქალი სტირს და მკერდსა იცემს, თმისა ტვერსა გაიგლეჯდა;
ერთმანერთსა მოეხეივინენ, აკოცა და ცხენსა შეეჯდა;
ასმათ, აგრე დაღრეჯილი, კვლავ უფროგრე დაიდრეჯდა.

ავთანდილ ახლოს კვლავ ნახა სახე მისივე კაცისა,
ულვაშ-აშლილი, წვერ-გამო „ნუ თუ მზეაო“, სთქვა, „ცისა?“
ყენოსა სული აღვისა, ქართავან მონატაცისა,
ასრე უჩნს მოკლა ლომისა, მართ ვითა ლომსა კაცისა.

მასვე გზასა წამოვიდა, რომე გუშინ შეიარა,
შამბი გავლო, გაეშორა, თავი მინდოს გააგარა;
ავთანდილ სჭვრეტს ვაკვირვებით, მალვით ხესა შოეფარა;
სთქვა თუ: „ღმერთმან ესე საქმე მეტად კარგათ მომიგვარა,

„აწ ამას ჩემთვის ღვთისაგან სხვა საქმე რა ვამჯობინო?
„ქალი შევიპყრა, მის ყმისა ამბავი ვამბობინო;
„ჩემიცა ვუთხრა ყველაი, მართალი გავაბჭობინო,
„მას ყმისა ხმალი არა ვკრა არცა მას დავასობინო“.

ჩამოვიდა, ცხენი ახსნა, მისგან ხესა ღამობმული,
ზედა შესჯდა, გაემართა; ქვაბი იყო კარ-განხმული;
მუნით ქალი გამოიჭრა გულ-მდლულარე, ცრემლ დასხმული,
ეგონა თუ, დაბრუნდაო პირი-ვარდი, ბროლ-ბაკმული.

ვერ იცნა სახე, არ ჰგვანდა მისი მის ყმისა სახესა:
ფიცხლა გაიქცა, მიჰმართა ზახილით კლდესა და ხესა;
ყმა გადაიჭრა, დააბა, ვითა კაკაბი მახესა:
ხმას სცემდა კლდენი ქალისა ზახილსა, მუნ ერთ-სახესა.

მას ყმისა თავი არ მისცა, ჰვრეტადცა ებილწებოდა,
ვითა კაკაბი არწივსა ქვეშე, მიდამო ჰკრთებოდა,
ტარიელს ვისმე უზახდა მწედ, თუცა არ ემწებოდა;
ავთანდილ მუხლთა უყრიდა, თითითა ეხვეწებოდა.

მტყოდა: „ჰსულე, რაც გიყავ, კაცი ვარ აღამიანი,
„უფერო ქმნილი მინახვან ვარდნი და ისი იანი;
„მისი რამ მითხარ, ვინ არის ტან-სარო, პირ-ბაკმიანი?
„სხვად არას გიზამ, ნუგეშის, ნუ ჰყივი აგრე ხმიანი“.

ძალი ეტყოდა ტირილით:—სარჩელი უგავს ბჭობასა—
„თუ არ შმაგი ხარ, დამეხსენ; შმაგი ხარ, მოდი ცნობასა;
„აწ მეტად ძნელსა საქმესა მნუკავ ადვილად თხრობასა;
„კულად ნუ სცდები, ნუ ელი მაგ ამბისა მბობასა“.

ძვლავ იტყვის: „ყმაო, რა გინდა, ანუ მენუკვი მე რასა?
„მაგა საქმესა ვერა იქმს, ვერცა კალამი წერასა,
„შენ ერთხელ იტყვი: „მითხარო“ მე ასჯერ გითხრობ „ვერასა“,
ვითა სიცილი ტირილსა, მიჯობს ვაგლახი მღერასა.

„ძალო, არ იცი, სით მოვალ რა ჭირი მომითმენია!
„ოდიდგან ვეძებ ამბავთა, ესე არ ვისგან მსმენია;
„შენ მიპოვნინხარ, სიტყვანი ჩემი რაზომცა გწყენია,
„ვერ დაგეხსნები, მიაშბე, ჩემგან ნულარა გრცხვენია“.

ძალმან უთხრა: „რას შეგესწარ, მე ვინ ვარო, ანუ შენო!
„მზე არ მახლავს, შეგეტყვების, თრთვილო, ასრე მით მაწყენო;
„გრძელი სიტყვა საწყინოა, ასრე მოკლედ მოგახსენო:
„ვერასათვის ვერ ვიამბობ, რაცა გინდა, იგი ჰქმენო!“

ძვლივცა ჰკითხა ზენარობით, მიუყარნა მუხლნი წინა,
მაგრა ვერა ვერ დაჰყარა, მუდარობა მოეწყინა,
პირსა ზედან გაგულისდა, თვალთა სისხლი მოედინა,
აღდა თმითა წამოჰზიდნა, ყელსა დანა დააბჯინა.

მგრე უთხრა „მე ეზომი ჯაფრი ვითა შეგარჩინო,
როგორა, თუ ამატირო, ცრემლი ცუდად დამადინო!
გიჯობს, მითხრა, ამის მეტი მართ აღარა არ გაწყინო,
თვარა ღმერთმან მტერი ჩემი მოჰკლას, ვითა მოგაკვდინო!!“

ძალმან უთხრა: „ეგე ღონე მოიგონე მეტად ავი:
„თუ არ მომკლავ არ მოგკვდები, მთელი ვარ და მოუკვლავი,
„რად რა გითხრა, სადამდისცა ვიყო ჭირთა უნახავი;
„კვლავ თუ მომკლავ, სასაუბროდ აღარ მედგას ზედან თაყი“,

ძვლავ ეტყვის: „ყმაო, რად მპოვე, ვინ მეუბნები მე ვინო?
„ეგე ამბავი ცოცხალსა ენითა ვერ მათქმევინო!
„მე თავი ჩემი ნებითა ჩემითა მოგაკვლევინო,
„ვითა უსტარი ბედითი, ადვილად დაგახევინო.

„ჩემი სიკვდილი შენ ჩემად პატიუად ნურად გგონია,
„მით რომე დამხსნი ტირილსა, შემშრების ცრემლთა ფონია;
„ჩაღად მჩანს ყოვლი სოფელი, მისთვისვე შემიწონია!
„ვერ გიცნობ, ყინ ხარ, ვის გითხრა სიტყვანი მისანდონია“.

4) შამან სთქვა თუ: „არ ეგების აწ იმისი ასრე თქმევა,
სხვასა რასმე მოვიგონებ, სჯობს საქმისა გამორჩევა“;
გაუშვა და ცალკე დასჯდა, სტირს, დაუწყო ცრემლთა ფრქვევა;
ქალსა უთხრა: „გაგარისხე, აწ არ ვიცი ვით დავრჩევა“.

ძალი დაუჯდა კუმტ-გვარად, ქუშობს, ჯერდ არ დამტკბარია;
ავთანდილ ქვე ჰზის ტირილად, აღარას მოუბარია;
ვარდისა ბალსა მოგუბდა ცრემლისა საგუბარია;
კვლავ იქით ქალი ატირდა, მისთვის გულ-ნალმობარია.

ყმა მტირალი შეებრაღა, ამად ცხელნი ცრემლნი ჰღვარნა,
მაგრა უჯდა უცხოს უცხო, არ ენანი აუბარნა;
ყმამან სცნო თუ, გონებანი ჩქარნი ჩემთვის დააწყნარნა,
ცრემლ-დენილი შეეხვეწა, აღვა, მუხლნი მოუყარნა.

უთხრა: „ვიცი, აღარ ვარგხარ შენ აწ ჩემად დასანდობლად;
„გაგარისხე, დავრჩომივარ ლარბად და ამად ობლად;
„აწ ეგრეცა თავი ჩემი დამიძს შენთვის გასანდობლად,
„ამად რომე შეცოდება შვიდ-გზის თქმულა შესანდობლად.

„თავი ჩემი სამსახურად თუცა ავად მოგაწონე,
„მიჯნურისა შებრალება ჰხამს, ესეცა გაიგონე;
„სხვაგნით ყოვლგნით უღონო ვარ, არვინ არის ჩემი ღონე,
„სულთა მოგცემ გულისათვის, სხვა მეტიმცა რა გაქონე!“

რა ქალსა მიჰხვდა ყმისაგან მიჯნურობისა სმინება,
გულ-ამოხვინჩით დაიწყო ას-კეცთა ცრემლთა ღინება,
კვლავ გაამაღლა ზახილით ტირილი, არ გაცინება;
ავთანდილს ღმერთმან წადილი მისცა, გულისა ღხინება.

იტყვის თუ: „ამა სიტყვითა მას ფერი შეეცვალეღვის,
„ვისთვისმე ხელი უცილოდ, მას ცრემლი ემალმალეღვის“
კვლავ უთხრა: „დაო, მიჯნური მტერთაცა შეებრალეღვის,
„ესეცა იცი, სიკვდილსა თვით ეძებს, არ ეკრძალეღვის,

„მარ მიჯნური, ხელი ვინმე, გაუძლებლად სულთა დგმისად;
„ჩემმან მზემან გამომგზაენა საძებარად ამა ყმისად;
„ღრუბელიცა ვერ მიხვდების, მე მივსულვარ სადამი სად;
„გული შენი მიპოვნია, მისი შენდა, შენი მისად.

„მისი სახე გულსა ჩემსა ხატად ასე გამოეხატე,
„მისთვის ხელმან, გამოჰრილმან, ლხინი ჩემი ვაალქატე;
„ორისაგან ერთი მიყა: ტყვე მქმენ, ანუ მაზატე,
„ან მაცოცხლე, ანუ მომკალ, ქირი ქირსა მომიმატე“.

ქალმან უთხრა ყმასა სიტყვა, პირველისა უამესი:
„ეგე სიტყვა მოიგონე დია რამე უკეთესი,
„წელან საქმე მტერობისა გულსა ჩემსა შთამოთესი,
„აწ მოყვარე კიპოვნეივარ, დისაგანცა უფრო დესი.

„აწ რაცა გითხრა, თუ ამა საქმესა დამმორჩილდები,
„რასაცა ეძებ, მიჰხვდები, უცილოდ არ ასცილდები;
„თუ არ მომისმენ, ვერ ჰპოვებ, რაზომცა ცრემლსა ჰმილდები,
„მოგხვდების მღურვა სოფლისა, მოჰკვდები, გაცასწილდები“.

შამან უთხრა: „ეგე საქმე ამას ჰგავსო, არა სხვასა:
„ორნი კაცნი მოდიოდეს, სადაური სადმე გზასა;
„უკანამნ წინა ნახა ჩავარდნილი შიგან ქასა,
„ზედ მიადგა, ჩაჰყოდა, სტირს, იძახის ვაგლახ-ვასა;

„მგრე უთხრა: „ამხანაცო, იყავ მანდა მომიცილდე,
„წავალ თოკთა მოსახმელად, მწადსო თუცა ამოგზიდე;
„მას ქვეშეთსა გაეცინა, გაუკვირდა მეტად. კიდე,
„შემოჰყივლა: „არ გელოდე, სად გაგექცე, სად წავიდე!“

„აწ, დაო, შენსა ხელსაა ჩემი საბელი ყელისა,
„სხვად უღონოა უშენოდ ჩემკან აღპრობა ხელისა;
„რასაცა მიზამ, შენ იცი, შენ ხარ წამალი ხელისა,
„თვარ ვისმცა ექმნა გორლითა შეკერა თავისა, მრთელისა!“

შალმან უთხრა „მომეწონა, ყმაო შენი ნაუბარი;
„ხარ უცილოდ კარგი ვინმე, მოყმე ბრძენთა საქებარი;
„ხარ ვინადგან აქანამდის მაგა ქირთა დამთმობარი,
„რაცა გითხრა, მომისმინე, გიპოვნია საქებარი.

„ზითხრა, თუ ცოდნა გწადიან ჩვენისა შენ სახელისა:
„ტარიელ არის სახელი იმა მოყმისა ხელისა;
„მე ასმათ მქვიან, რომელსა წვა მაქვს ცეცხლისა ცხელისა,
„სულ-თქმა სულ-თქმისა ბევრისა, მაშა თუ არ ერთხელისა.

„ამის მეტსა ვერას გიძხრობ მე სიტყვასა ამისთანსა:
„იგი მინდორს არონინებს ტანსა მქვევრსა, მემჯანსა;
„ეკამ გლახ მარტო ნადირისა მისგან ხორცსა მონატანსა;
„აწვე მოვა, არა ვიცი, თუ დაჰყოვნის დიდსა ხანსა.

„ამას გვედრებ, მოიცადო, თავი სხვაგან არსად არო;
„რა მოვიდეს, შევებვეწო, ნუ თუ, ვით რა მოვაგვარო;
„ერთმანეთსა შეგამეცნე, თავი შენი შევაყვარო;
„თვით გიამბოს საქმე მისი, საყვარელსა გაახარო.“

შალსა ყმამან მოუსმინა, დაჰმორჩილდა დაჰრთო ნება;
ამას ზედა მოიხედეს, ხევით ესმათ ჩხაბუნება:
მთვარე წყალსა გამოსული, ნახეს შუქთა მოფინება,
უკურიდეს, აღარა ჰქმნეს მუნ ხანისა დაყოვნება.

შალმან უთხრა: „ყმაო, ღმერთმან მოგცა ყამად, რაცა გინა,
„მაგრა თავი უჩინო ჰქმენ, დამალული იყავ შინა;
„იმა ყმისა მეუნებლევ ხორციელი არა ვინ ა;
„ნუ თუ, ვით რა მოვაგვარო შენი ნახვა არ ეწყანა.“

ავთანდილ ქაბსა დაჰმალა ქალმან მალვითა მალითა;
იგი ყმა ცხენსა გარდაჰხდა, ჰშვენოდა კაპარქ ხმლითა;
ატირდეს მალლა ცრემლითა, ზღვათაცა შესამალითა;
ავთანდილ სარკმლით უჭვრეტდა ჰვრეტითა იღუმალითა.

ამარტისფერად შესცვალა ბროლი ცრემლისა ბანამან,
დიდ-ხან იტირეს ყმამან და მან ქალმან შაოსანამან;
შეჰხსნა, შეიღო აბჯარი, ცხენიცა შეიყიანა მან;
დაღუმდეს ცრემლნი მოჰკვეთნა შავმან გიშრისა დანამან.

ავთანდილ სარკმლით უჭვრეტდა, ტყვე, საკნით ნააზატები;
მან ქალმან ქვეშე დაუგო ვეფხის ტყავისა ნატები;
მას ზედა დასჯდა იგი ყმა სულ-თქვამს ჰირ-მიანამატები,—
სისხლისა ცრემლსა გაეწნა შუა გიშრისა სატები.

მან ქალმან ხელ-ჰყო კვესითა გზება ცეცხლისა ნელისა,
ეგონა ჰამა ხორცისა შემწვრისა, შეუქნელისა,
მიუბყრა; ერთი ახლიჩა,—ქმნაა საქმისა ძნელისა—
ძალი არ ჰქონდა, დაუწყო გამოყრა უცოხნელისა.

ცოტად მიწვა, მიიძინა, თუცა ყოლა ვერა მეტი,
შეჰკრთა, დიდი დაიზახნა, წამოვარდა, ვითა რეტი,
იზახდის და წამწამ იკრის გულსა ლოდი, თავსა კეტი;
ცალ-კერძ ჰზის და ჰირსა იხოკს ქალი მისი შენამჰვრეტი.

„რად დაბრუნდი“, მოახსენა, „მითხარ, რაცა წაგეკილა!“
მან უბრძანა: „მონადირე მეფე ვინმე გარდმეკილა,
„ჰყვეს ლაშქარნი უთვალავნი, ბარგი მძიმდ აეკილა,
„იგი მინდორს ნადირობდა, დაეფანჩვა მარეკილა.

„ხედად მეცა კაცთა ნახვა, ცეცხლი უფრო გავიალე;
„არ მივეო ახლოს შეყრად, თავი ჩემი შევიწყალე,
„მათგან მკრთალი შემოვბრუნდი, ტყესა შიგან დავიმალე,
„ვთქვი: «ნუთუმცა უკუმბრიდა, რა გათენდეს, წავალ ხვალე»“.

ძალსა ცრემლი გარდმოსკვივდეს ას-ნაკეცი ბევრის-ბევრად;
მოახსენა: „მხეცთა თანა იარები მარტო ტევრად,
„არას კაცსა არ იახლებ საუბრად და შემაქცევრად,
„მას მაგითა ვერას არგებ, დღეთა შენთა კუდად ჰლევ რად?

„შოვლი პირი ქვეყანისა ერთობ სრულად მოვიგლია,
„ერთი კაცი შემაქცევრად შენად ვითა დაგელია?
„გიახლოს და არ გაშმაგდე, თუცა ჭირი არ გაკლია;
„შენ მოჰკვდე და იგი წახდეს, ესე შენთვის რა მადლია!“

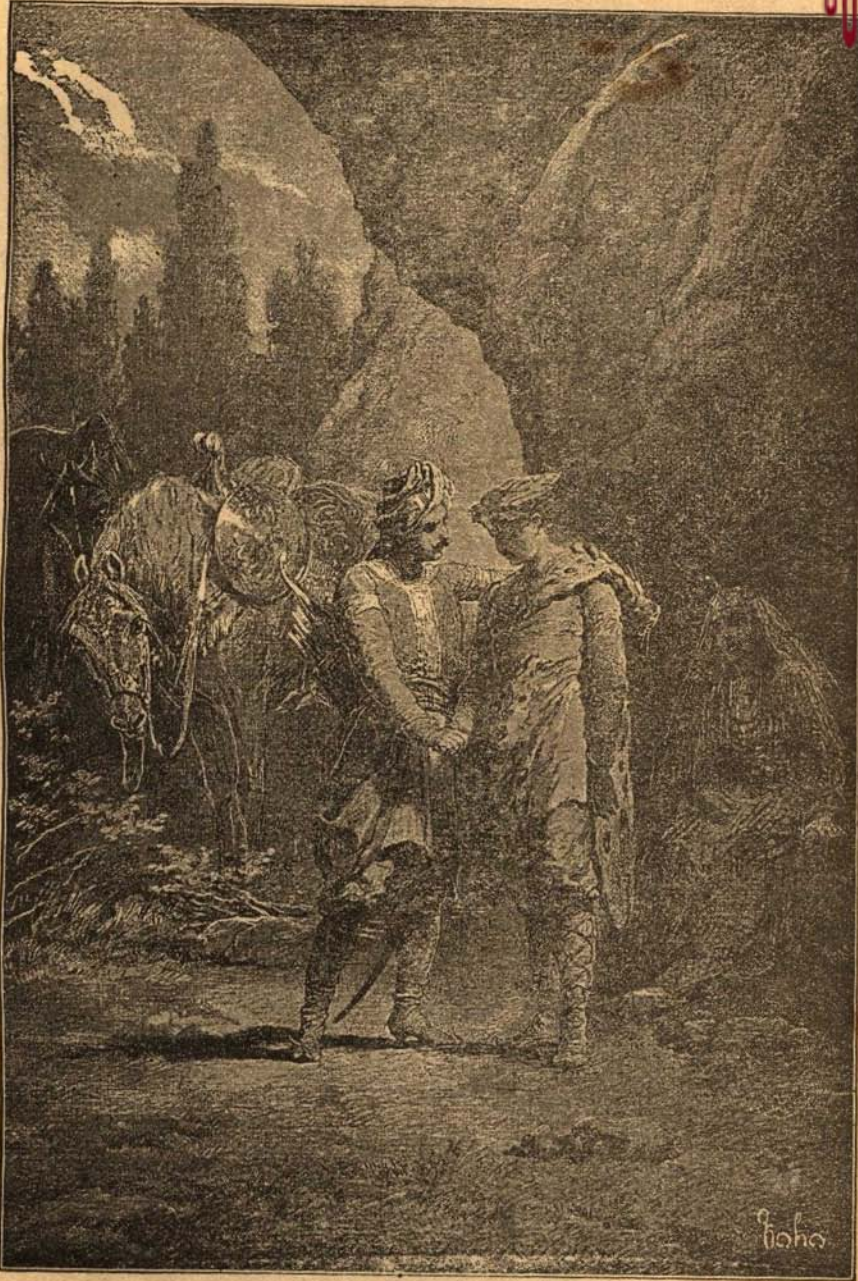
შობანა: „დაო, ეგეა მზგავსი შენისა გულისა,
„მაგრა არ არის ქვეყანად წამალი ამა წყლულისა;
„ვის ძალ-აქვს პოვნა კაცისა, თვით სოფლად არ მოსრულისა?
„ჩემი ღზინა სიკვდილი, გაყრა ხორცთა და სულისა,

„ღმერთმან სხვამცა ეტლსა ჩემსა სადმცა კაცი რად დაჰბადა,
„სიახლე და საუბარი თუცა მისი მე მეწადა!
„ვინმცა გასძღნა ჭირნი ჩემნი. ანუ ვინმცა შეეცადა!
„შენგან კიდე ხორციელი, დაო, მივის არა სადა“.

ძალმან ჰკადრა: „არ გამიწყრე, ვიშიშვი და ვიაჯღია:
„რადგან ღმერთსა ვეზირობა შენი ჩემზე მოუგღია,
„ვერ დავმალავ უკეთესსა, რაცა საქმე გამიცღია;
„არა ვარგა უსაზომო, თავი ზომსა გარდღიხღია“.

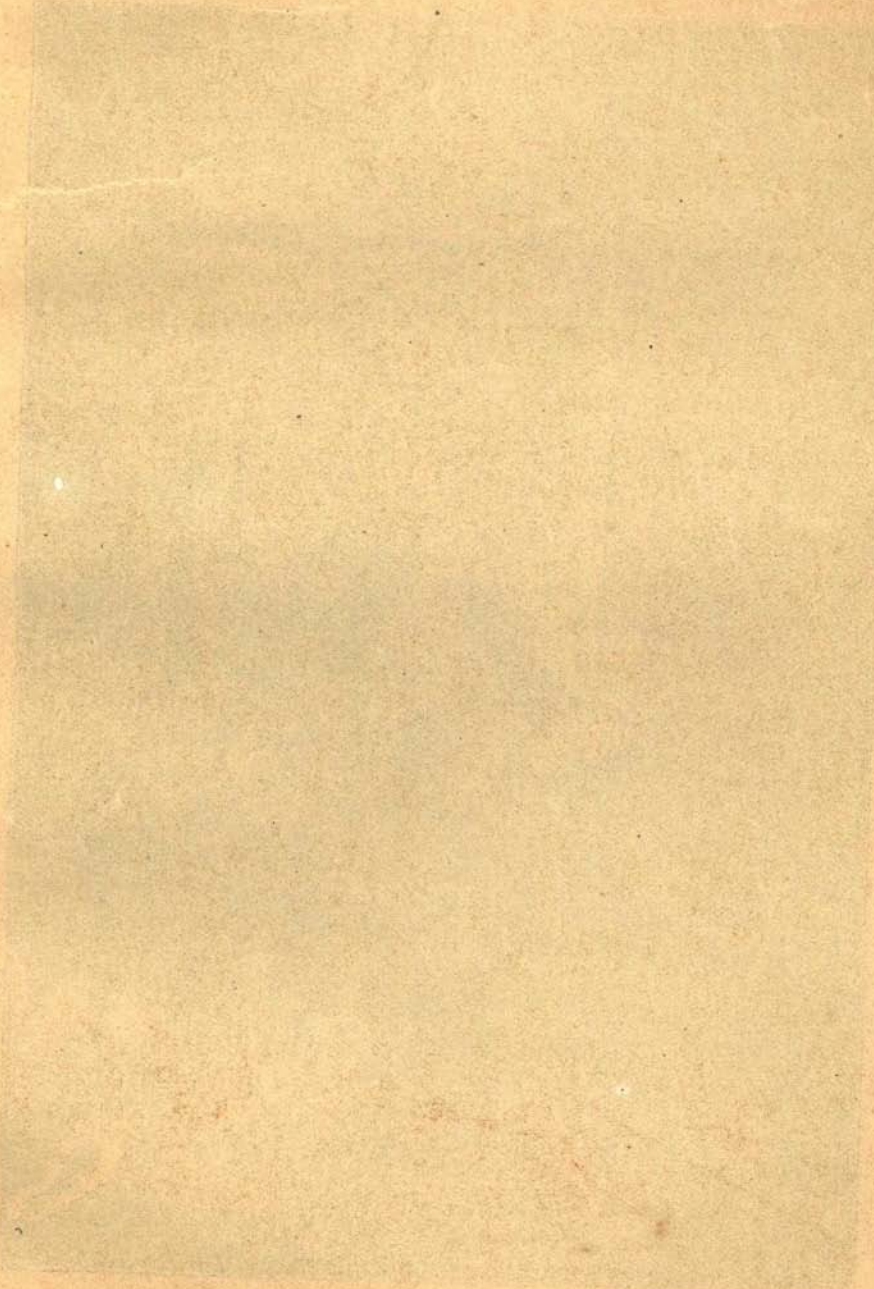
შამან უთხრა: „რას მენუკევ, არა ვიცი, გამიცხადე;
„კაცი ჩემად სამსახურად უღმრთოთ მემცა ვით დავბადე?
„ღმერთსა ჩემი უბედობა უნდა, მემცა რას ვეცადე!
„გაღანამცა გაენადირდი, თავი ასრე გავრხადე“.

ძალმან კვლავ ჰკადრა: „გაგსაჯე მეტითა შეგონებითა,
„მაგრა თუ კაცი მოგვევარო, მოგყუის თავისა ნებითა,
„იგი გიახლოს, ილხენდე მისითა შემეცნებითა,—
„ჰფიცე, არ მოჰკლა, არ იყო არ საენებლისა ვნებითა“.

წიხი

„მოპრუნდა, ყმაძან ავთანდილს ხელი შეუპყრა ხელითა; (გვ. 53)

მან უბრძანა: „თუ მაჩვენებ, ვნახავ, დიდად გავიხარებ,
„სიყვარულმან მისმან, ვისთვის ხელი მიწდორს თავსა ვარებ!
„არას ვუზამ უგემურსა, არად ოდეს გავამწარებ;
„რაცა ჩემგან იამების, ვამებ და შევიყვარებ.“

ძალი ადგა და წავიდა მის ყმისა მოსაყვანებლად;
არ ეწყინაო, უამბობს, არს მისად მაგულვანებლად;
ხელი მოჰკიდა, მოჰყვანდა, ვით მთვარე მოსავენებლად;
იგი რა ნახა ტარიელ, სთქვა მზისა დასაგვანებლად.

ბამოვებთ ტარიელი, ჰმართებთ ორთავე მზე დარად,
ანუ ცით მთვარე უღრუბლოდ შუქთა მოჰფენდეს ქვე ბარად,
რომე მათთანა აღვისა ხეცა ვარგიყოს ხიდ არად,—
ჰგვანდეს შვილთავე მნათობთა, სხვადმცა რისა ვთქვი მე დარად!

მათ აკოცეს ერთმანერთსა, უცხოობით არ დაჰრიდეს;
ვარდსა ჰხლენდეს, ბაგეთაგან კბილნი ორთონი გამოსჰვირდეს;
ყელი ყელსა გარდააჰვდეს, ერთმანერთსა აუჭირდეს;
ქარვად შეჰქმნეს იაგუნდი მათნი, თუცა ლალად ღირდეს.

მობრუნდა, ყმამან ავთანდილს ხელი შეუბყრა ხელითა;
ერთგან დასხდეს და იტარეს დიდ-ხან კრემლითა ცხელითა;
ასმათი სულსა უღებდა სიტყვითა საკვირველითა:
„თავთა ნუ დაჰხოცთ, ნუ ბნელ-იქმთ მზესა თქვენ-სა ბნელითა“.

ტარიელის ვარდი იყო დათრთვილული, არ დაზრული;
ყმასა უთხრა: „მესწრაფების, მითხარ შენი დაფარული,
„ვინ ხარ, ანუ სით მოსულხარ, სადაური, სით მოსრული?
„მე სიკვდილსა აღარ ვახსოვ, ვარ მისგანცა გაწირული“.

ავთანდილ გასცა პასუხი, სიტყვები ლამაზებია:
„ლომო და გმირო ტარიელ, ვის თავი გინახებია,
„მე ვარ არაბი, არაბეთს არს ჩემი დარბაზებია;
„მიჯნურობითა დამწვარეარ, ცეცხლი უშრეტე მგზნებია;

„მე პატრონისა ჩემისა ასული შემყვარებია;
„თვით მეფედ მათად მას ჰხედვენ მონები მკლავ-მარგებია;
„თუცა არ მიცნობ, გინახავ, თავი ვით გიზარებია;
„გახსოვცა, ოდეს დაჰხოცე მონები მკლავ-მარგებია?

„შენ მინდორს გნახეთ გაქრილი, ჩვენ ზედა გარდგეკიდენით;
„პატრონი ჩემი ვაგიწყრა, ჩვენ ხაფად წაგეკიდენით;
„გინმეთ, არ მოხველ, ლაშქარნი უკანა გამოგკიდენით;
„შენ ველნი წითლად შეჰღებენ სრულად სისხლისა კი დენით.

„შველაკასა მათრახითა თავი უხმლოდ გარდაჰკვეთეთ;
„მეფე შესჯდა, დაგვეკარგე, კვალი შენი ვერ მოვკვეთეთ;
„ვითა ქაჯი დაიმაღე, მონებიცა დავაფეთეთ;
„ამან უფრო დაგვაშმაგა, თავი სრულად გავაშეშეთ.

„ჰმუნვა შეექმნა, თქვენც იცით ხელმწიფე ნებიერია;
„მოგნახეს, გძებნეს ყოველგან, მათ რუკა დაუწერია;
„ვერ ნახეს შენი მნახველი, ვერცა ყმა, ვერცა ბერია;
„აწ გამოგზავნა, რომელსა ვერ მზე ჰგავს, ვერ ეთერია.

„მიბრძანა: „მიცან ამბავი მის მზისა წარხლომილისა,
„მაშინ ვარ მქმნელი საქმისა, მის შენგან მონდომილისა;»
„სამ-წლამდინ მითხრა დადენა უმისოდ ცრემლთა მილისა;
„არ გიკვირს, გავძლე ვერ-ვკრეტა მისისა მე ღიმილისა?

„ბქანამდის მნახავიცა კაცი შენი არ მენახა;
„ქურდნი ვნახე, რომე თქვენთვის სიტყვა რამე გაემკვახა;
„მათრახითა ჩამოგვედო, ერთი მკვდართა დაგესახა;
„მათ მასწავლეს, ძმა რომელთა სულ-მობრძავი საშე გლახ ა“.

ტარიელსაც გაეხსენა ომი მათი მაშინდელი,
იტყვის: „მახსოვს ეგე საქმე, თუცა არის აღრინდელი;
„ერთგან გნახენ ნადირობას შენ და შენი მე გამზრდელი;
„მით ვტიროდი, მომეგონა მე გლახ ჩემი წამწყმედელი,

„რას მაქნევდით, რა გინდოდათ, ერთმანერთსა რითა გვანდით?
„თქვენი მორქმულნი თამაშობდით, ჩვენ მტირალნი ლაწესა ვბანდით;
„რა მონანი მომწიენით, შესაპყრობლად გაგულვანდით,
„აჲ ვექე, რომე ჩემად ნაცვლად თანა მკვდართა მიიტანდით.

„მოვიხედე, მომეწია რა პატრონი შენი ვნახე,
„ხელმწიფობით შემებრალნეს, ამად ხელი არ შევახე,
„თვალთა წინა გამოვექეცე, მეტი არა შევუზრახე;
„ჩემი ცხენი უჩინოს ჰგავს და სხვასამცა რად ვასახე!

„ძაცმან ვერ ასწრას თვალისა დაფახვა, დაწამწამება,
„მას გავექევევი, ვისგანცა ჩემი არა უცნა ამება;
„მათ თურქთა მიღმა გამეგო მე არას არ შეწამება:
„აუად ჰშვენოდა მორევნა და ჩემი დათამამება.

„აჲ ვაშად მოხველ, მიამა ნახვა შენისა პირისა,
„ტანად სარო და პირად მზე, მამაცად მზგავსი გმირისა,
„მაგრამ გარჯილხარ, არა ხარ გარდაუხდელი ქირისა,
„ძნელია პოვნა კაცისა, ღვთივ ზეცით განაწირისა.“

პეთანდილ უთხრა: „ვით მაქებ საქები ბრძენთა ენისა?
„მაგისად ნაცვლად რამც ვიყავ ღირსი ქებისა თქვენისა!
„სახე ხარ მზისა ერთისა, ზეცით მნათისა ზენისა,
„რადგან ვერ შეგვცლის პატიჟი ეგზომთა ცრემლთა დენისა.

„ბაა დღემან დამავიწყა, გული ჩემი ვინ დაჰბინდა!
„დამიგდია სამსახური, იგი იქმნას, რაცა გინდა:
„იოგუნდი ეგრეცა სჯობს, ათას ჯერცა მინა მინდა,—
„შენ გაიხლო სიკვდილამდის, ამის მეტი არა მინდა“.

ტარიელ უთხრა: „მე შენი გული აჲ მემხურვალეების;
„მიკვირს, თუ ნაცვლად მაგისად შენ ჩემი რა გევალების!
„მაგრა წესია, მიჯნური მიჯნურსა შეებრალეების;
„შენ საყვარელსა გაგყარო, ესე რად გენაცვალეების!

„წამოსულხარ ჩემად ძებნად, პატრონისა სამსახურად;
 „ღმერთმან ჰქმნა და გიპოვნევარ, შენცა ცდილხარ მამაცურად;
 „მაგრა ჩემი რა გიამბო, გამოგქრილვარ ასრე თუ რად!
 „მე თუ ვიტყვი, დამწვავს ცეცხლი ცხელი, შემექმს ალად, მურად“.

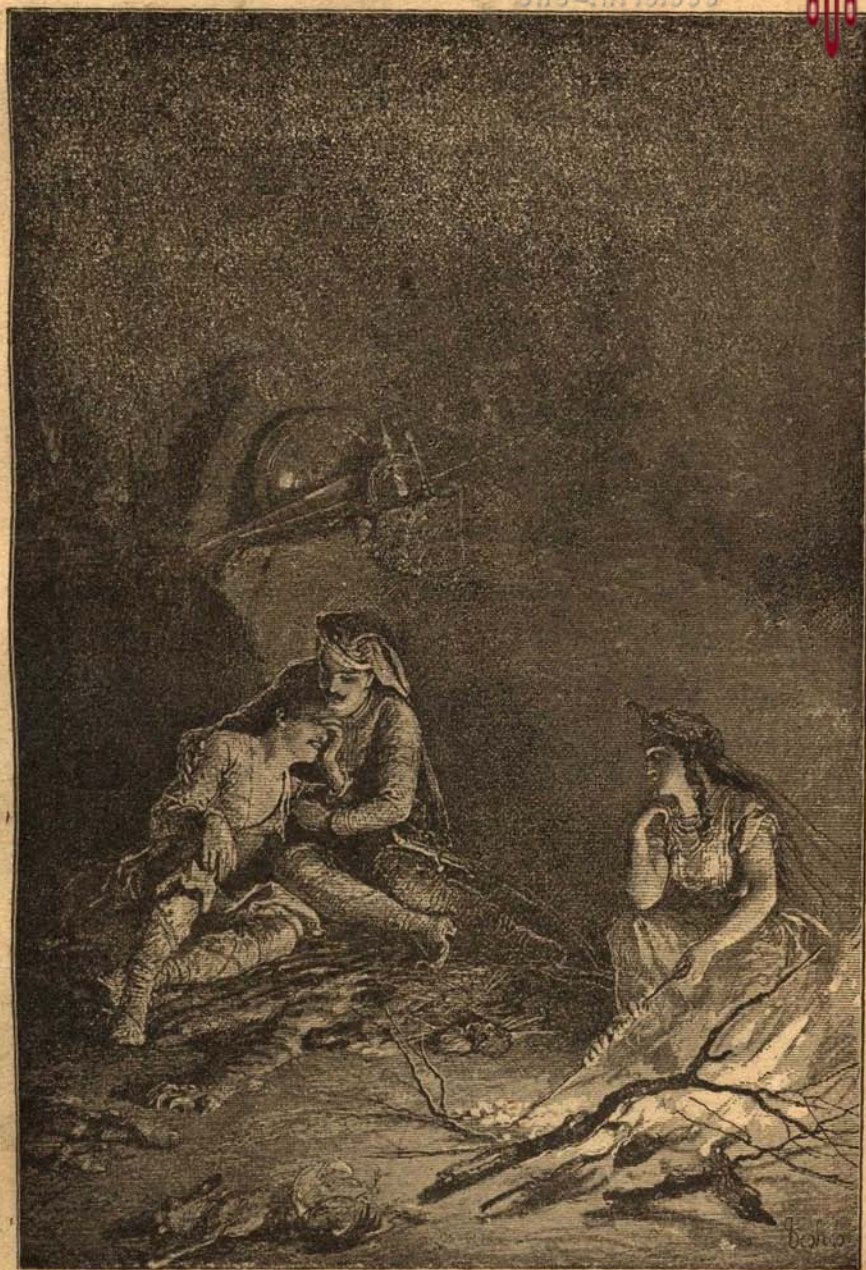
ამას დაემუნდა ტარიელ დამწვარი, დააღებული;
 ასმათს უბრძანა: „მთა აქეთ შენ ხარ ჩემთანა ზღებული;
 „რად არა იცი, უწამლო არს ლეზი ესე ლებული!
 „აკვლავ ესე ყმა მწვავს მტირალი, კრებლითა დავაღებული.“

შმასა უთხრა: „ვინცა კაცმან ძმა, ანუ თუ დაცა იდოს,
 „ჰხამსო მისთვის სიკვდილსა და ჰირსა თავი არ დაჰრიდოს:
 „ღმერთმან ერთი რად აცხოვნოს, თუ მეორე არ წაწყმიდოს?
 „შენ ისმენდი, მე გიამბობ, რაღა გინდა წამეკიდოს“.

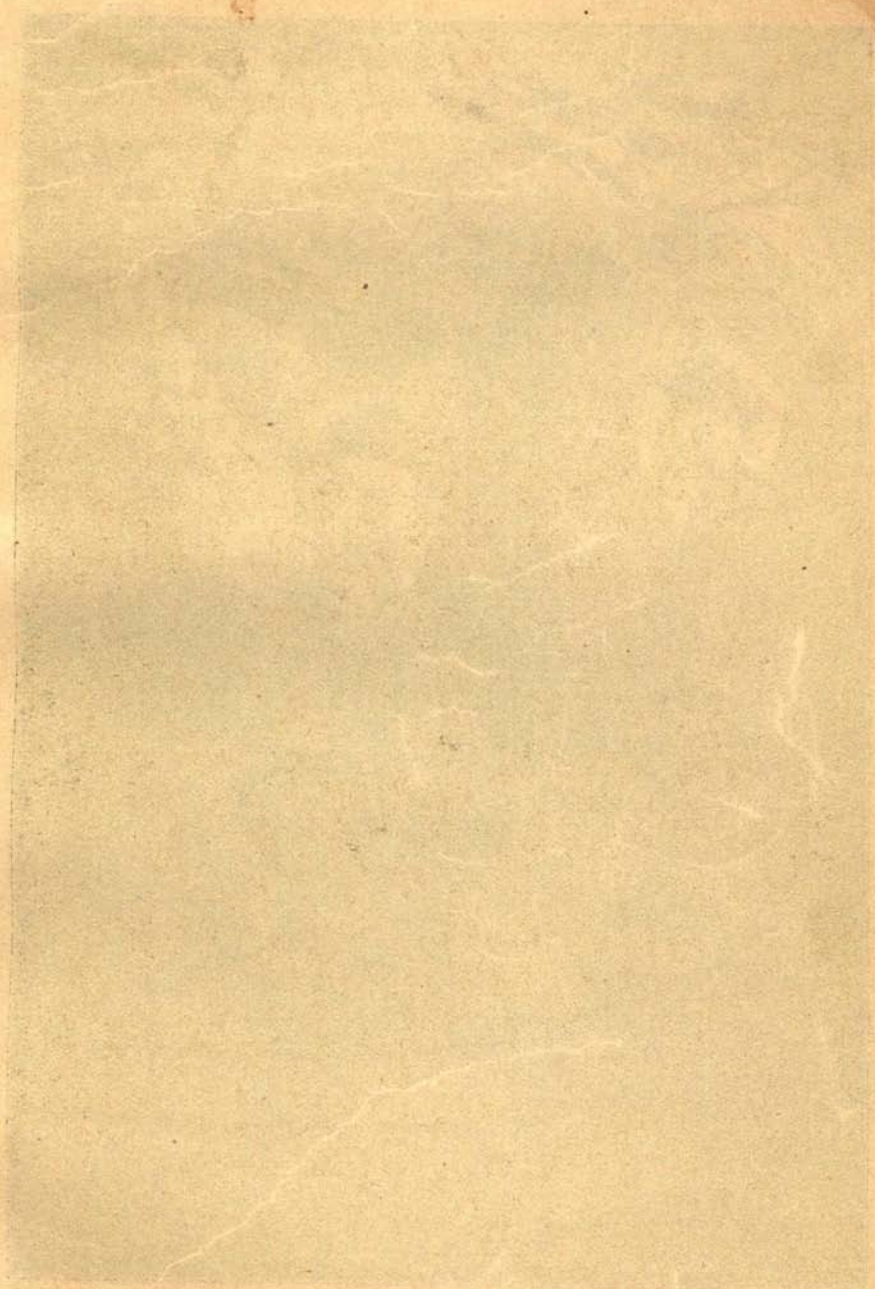
ასმათს უთხრა: „მოდი, მოჯე, თანა წყალი მოიტანე;
 „დაბნედილსა მაჰყურებდი, გული შითა გარდამხანე;
 „მკვდარი მნახო, დამტირე, სულ-თქმა გაათანი'თანე,
 „მე სიშარე გამითხარე, აქა მიწა მიაკვანე“.

ლილ-ჩახსნილი საამბობლოდ დასჯდა, მხარნი ამოჰყარნა;
 ვითა მზე სჯდა მორღობლებით, დიდ-ხან შუქი არ დაჰყარნა;
 ვერ გაახგნა სასაუბროდ, მან ბაგენი გამეყარნა;
 მერმე სულ-ჰთქმნა, დაიხახნა, ცხელნი კრემონი გარდმოჰყარნა.

მოსთქვამს: „ჰაი, საყვარელო, ჩემო, ჩემთვის დაკარგულო,
 „იმედო და სიცოცხლეო, გონებაო, სულო, გულო;
 „ვინ მოგკვეთა, არა ვიცი, ხეო, ედემს დანერგულო!
 „ცეცხლმან ცხელმას ვით ვერ დაგწვა, გულო ასჯერ დაღაგულო!“

„მერმე სულ-ჰოქმნა, დაიზახნა, ცხელნი ცრემლნი გარდმოჰყარნა. (გვ. 56)

ტარიელისაგან თაგის აშბის შობა ოდეს ავთანდილს
უაძბო ჰირველი.

მშენდი, მიეც გონება ჩემთა ამბავთა სმენასა,
„საუბართა და საქმეთა, ვითა ძლივ ვათქმევ ენასა;
„იგი, ვინ ზელ-მქნა, მოველი მისგან არ ოდეს ღხენასა,
„ვისგან შეუცავ სვედათა, სისხლისა ღვართა დენასა.

„ინდოეთს შვიდთა მეფეთა ყოვლი კაცი ხართ მცნობელი:
„ექესი სამეფო ფარსადანს ჰქონდა, თვით იყო მპყრობელი,
„უხვი, მდიდარი, უკადრი, მეფეთა ზელა მფლობელი,
„ტანად ღომი და პირად მზე, ომად მძლე, რაზმთა მწყობელი.

„მამა ჩემი სჯდა მეშვიდე; მეფე, მებრძოლთა მზარავი,
„სარიდან ერქვა სახელი, მტერთა სრვად დაუფარავი;
„ვერვინ ჰკადრებდა წყენასა, ვერ ცხადი, ვერცა მზარავი;
„ნადირობდის და იშვებდის, საწუთრო-გაუმწარავი.

„ხალვა მოსძულდა, შეექმნა გულს კაეშანთა ჯარები,
„სთქვა: „წამილია მტერთაგან ძლევეთ ნაპირთა არები,
„ყოველგნით გამისხმან, მორქმით ვხი, მაქვს ზეიმი და ზარები;
„ჰბრძანა: „წავალ და მეფესა ფარსადანს შევეწყნარები“.

„ზარსადანს წინა დასკვნა გაგზავნა მოციქულისა;
„შესთვალა: „შენ გაქვს მეფობა ინდოეთისა სრულისა,
„ნაწ მე მწადს, თქვენსა წინაშე მეცა ვსცნა ძალი გულისა;
„სახელი დარჩეს ჩემისა ერთგულთა სამსახურისა“.

„ზარსადან შექმნა ზეიმი, ამა ამბისა მცნობელმან,
„შესთვალა: „ღმერთსა მადლობა შევწირე ხმელთა მფლობელმან,
„რადგან ეგე ჰქმენ მეფემან, ჩემებრ ინდოეთს მჯდომელმან;
„ნაწ მოღი, ასრე პატრე-გცე, ვითა ძმამან და მშობელმან“.

„მართი სამეფო, საკარგეო, უბოძა ამირბარობა,
„თვით ამირბარსა ინდოეთს აქვს ამირ-სპასალარობა;—
„მეფე რა დასჯდა, არა სჭირს ხელისა მიუმცდარობა,
„სხვად პატრონია, მართ ოდენ არა აქვს კეთისარობა.

„თვით მეფემან მამა-ჩემი დაიჭირა სწორად თავსა;
„სთქვა: «ჩემებრი ამირბარი ნაძლევნი ვარ, ვისცა ჰყავსა!»
„ლაშქრობდის ზე ნადირობდის, აძლევდიან მტერნი ზავსა;
„მას არა ვგაჯ ასრე, ვითა მე სხვა კაცი არა მგავსა,

„დე არ ესვა მეფესა და დედოფალსა მზისა დარსა,
„ქმუნვა ჰქონდათ, ჟამი იყო, მით აეხენეს სპანი ზარსა;
„ვინ კრული დღემცა იგი, მე მივეცი ამირბარსა!
„მეფემან სთქვა: «შვილად გავზრდი, თვით ჩემივე გუარი არსა.»

„მეფემან ზე დედოფალმან მიმიყენეს შვილად მათად,
„საპატრონოდ მზრდიდეს სრულთა ლაშქართა და ქვეყანათად,
„ბრძენთა მიმცეს სასწავლებლად ხელმწიფეთა ქცევა-ქმნათად;
„მოვიწიფე, დავემგავსე მზესა თვალად, ლომსა ნაკვთად.

„ასმათ, მითხრობდი, რაცა სცნა ჩემგან ამბობა ცულისა:
„ხუთისა წლისა შევიქმენ, მზგავსი ვარდისა შლილისა,
„ჭირად არ მიჩნდის ლომისა მოკვლა, მართ ვითა სირისა;
„არა ჰგაოდის თარსადანს მისი არა სმა შვილისა.

„ასმათ, შენცა ხარ მოწამე ჩემისა ყვერ-მიხდილისა,—
„მზესა მე ვჯობდი შევენებით, ვით ბინდსა ჟამი დილისა;
„იტყოდეს ჩემნი მნახავნი: „მგავსია ედემს ზრდილისა“.
„აწ მაშინდლისა ჩემისა სახე ვარ ოდენ ჩრდილისა.

„მე ხუთისა წლისა ვიყავ დაორსულდა დედოფალი“,
ესე რა სთქვა, ყმამან სულ-თქნა, კრემლით ჰბრძანა: „შობა ქალი“,
დაბნელასა მიეწურა, ასმათ ასხა გულსა წყალი,
სთქვა: „მაშინვე მზესა ჰგვანდა, აწ მედების ვისგან აღი!

„შემა არ ითქმის ენითა, აწ ჩემგან ნაუბართა;
„ფარსადან დასჯდა ხარებად ზეიმითა და ზართა;
„ყოვლენით მოვიდეს მეფენი, ნიჭითა მრავალ-გვართა;
„საქურქლე გასცეს; აივსნეს ლაშქარნი საბოძვართა.

„სა'მობელი გაიყარა, ზრდა დაგვიწყეს მე და ქალსა;
„მართ მაშინვე ჰგვანდა იგი მზისა შუქთა ნასამალსა;
„ვეუყვარდით და სწორად ვუზნდით მეფესა და დედოფალსა;
„აწ ვახსენებ, ვისგან ჩემი დაუდაგავს გული აღსა!“

შეა დაბნდა, რა სახელისა ხსენებასა მიეწურა;
ავთანდილსცა აეტირა, მისმან ცეცხლმან გულსა ჰმურა;
ქალმან სულად მოაქცია, მკერდსა წყალი მოაპკურა;
სთქვა „ისმენდი, მაგრა ჩემი სიკვდილისა დღე დასტურ ა.

„მას ქალსა ნესტან-დარეჯან იყო სახელად ხმობილი;
„შვიდისა წლისა შეიქმნა ქალი წყნარი და ცნობილი,
„მთვარისა მზგავსი, მზისაგან შვენებით არ შეფრობილი
„მისსა ვით გასძლეზს გაყრასა გული აღმასი წდობილი!

„იგი ასრე მოიწიფა, მე შემეძლო შესვლა ომსა;
„მეფე ქალსა ვით ჰხედვიდა მეფობისა ქმნისა ქწდომსა!
„მამასავე ხელთა მიმცეს, რა შევიქმენ ამა ზომსა;
„ებურთოზბდი და ვთამაშობდი, ვით კატასა, ვხოციდი ლომსა.

„მეფემან სახლი ააგო, შიგან სამყოფი ქალისა;
„ქად ფაზარი სხდა დათლილი იაგუნდისა, ლალისა,
„პირსა ბაღჩა და საბანლად სარაჯი ვარდის წყალისა;
„იგი მუნ იყვის, მედების ვისგან სახმილი აღისა!

„ღღე და ღამე მუჯამრითა ეკმეოდის აღვა თლილი;
„ზოგჯერ კოშკს სჯდის; ზოგჯერ ბაღჩას ჩამოვიდის, რა დგის
„დავარ იყო და მეფისა, ქვრივი ქაჯეთს გათხოვილი, — | ჩრდილი;
„მას სიბრძნისა სასწავლებლად თვით მეფემან მისცა შვილი.

„სრია ედგა მოთარდაჯული ოქსინოთა და შადითა;
„ვერვინ ვხედვდით, შეიქმნა პირითა მინა ვარდითა;
„ასმათ და ორნი მონანი ჰყვიან, იმღერდის ნარდითა;
„მუნ იზრდებოდის ტანითა გაბაონს განაზარდითა.

„მხუთმეტისა წლისა ვიყავ, შეფე მზრდიდა, ვითა შვილსა:
„დღისით ვიყვი მის წინაშე, გამიშვებდის არცა ძილსა;
„ძალად ლომსა, თვალად მზესა, ტანად ვგვანდი ედემს ზრდილსა;
„სროლასა და ასპარეზსა აქებდიან, ჩემგან ქმნილსა.

„მოჰსრის მხეცნი და ნადირნი ისარმან ჩემმან სრულმან;
„მერმე ვიბურთი მოედანს, მინდორით შემოქცეულმან,
„შევიდი, შეგქმნი ნადიმი, ნიადგ ლხინთა ჩვეულმან;
„აწ საწუთროსა გამყარა პირმან ბროლ-ბადახშეულმან!

„შამა მომიკვდა, მოვიდა დღე სიკვდილისა მისისა;
„ქმნა გაუცუდდა ფარსადანს ნიშატისა და ნიშისა;
„მათ გაეხარნეს, ვის ზარი დაჰლეკდის მტრისა შიშისა;
„ერთგულთა შეჰქმნეს ვაება, მტერთა ხსენება იშისა.

„მე წელიწადმდის ბნელსა ვსჯე, საწუთრო-გაცუდებული,
„დღისით და ღამით ვვაებდი, ვერვისგან სულ-დაღებულო:
„გაყვანად ხასნი მოვიდეს, მითხრეს მეფისა მცნებულო:
„ებრძანა: „შვილო ტარიელ, ნუ ხარ შავითა ღებულო.

„ჩვენ უფრო გვტკივის იგი, ვინ დაგვაკლდა სწორად თავისა;
„ასი ებოძა საქურქლე ებრძანა ახდა შავისა;
„ბოძება ღისეულისა სრულისა საკარგავისა, —
„შენ გქონდეს ამირბარობა, ქმნა მისვე საურავისა“.

„პვენთი, დამწვეს მამისა სახმილთა დაუშრეტელთა;
„უკუნის გამომიყვანეს ხასთა მათ წინამდგომელთა;
„გამოსვლისათვის ზეიმი შეგქმნეს ინდოეთს მფლობელთა;
„შორს მომეგებნეს, მაკოცეს პატივით, ვითა შობებლთა.

ზარი

ქ

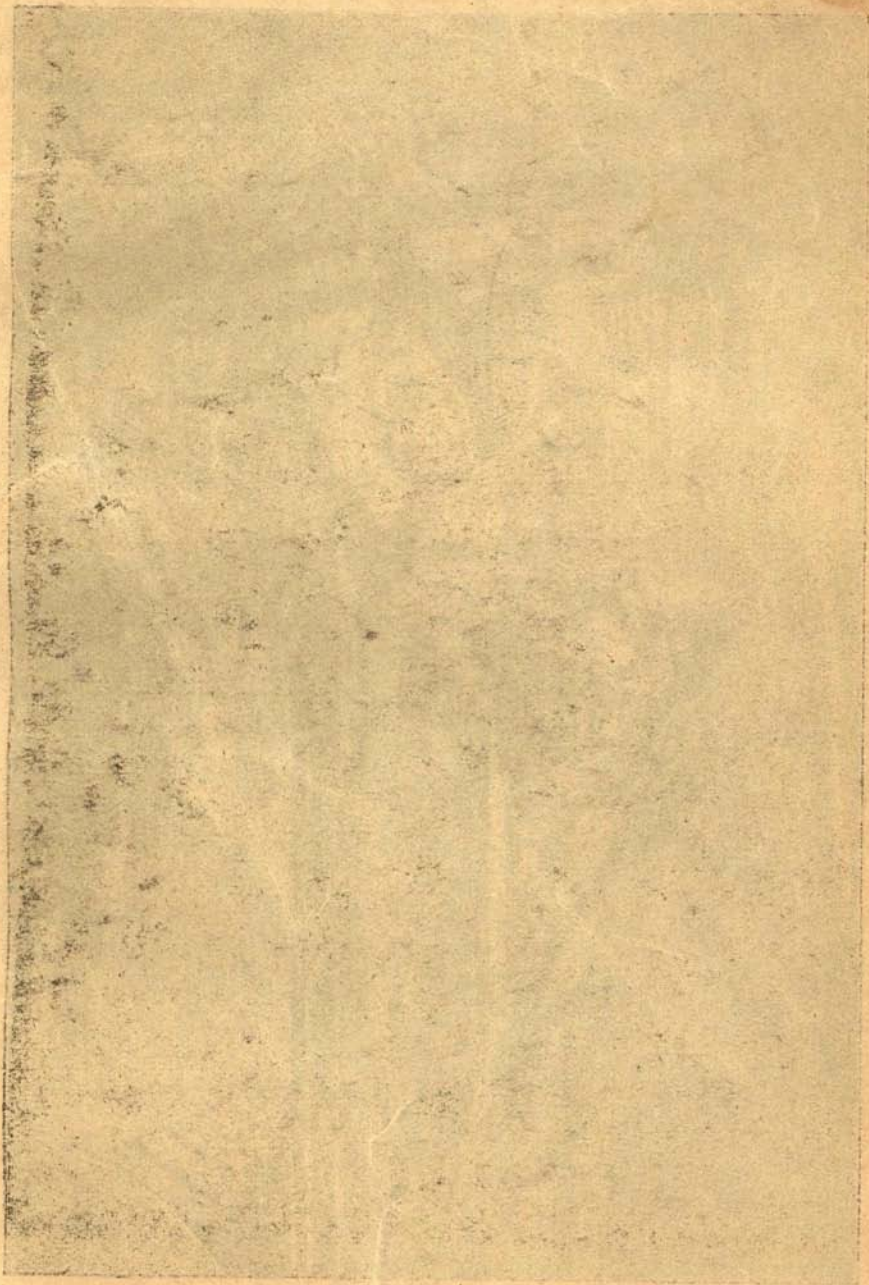
„ქალსა შევხედე, ლახვარი მეცა ცნობასა და გულსა;
„მოვიდა, მივცენ ღურაჯნი, მოხოვა ცეცხლითა დაგულსა.—(გვ. 65)

11

საქართველოს
საზღვრო საზღვრო

მე

„მათ საჯდომთა ახლოს დამსვენეს, პატრეს-მცემდეს ძისა დარად;
„მით ხელისა საურავი მათ ორთავე ნითხრეს წყნარად;
„უორ-ვექმენ და მისეულთა წესთა ქცევა მიჩნდა ზარად;
„არ მომეშენეს, დავმორჩილდი, თაყვანი-ვეც ამირბარად“.

ამაჟეი ტარგილის გამიჯნურებისა ზირველ
რომ გაუბიჯნურდა

„ველავ დაიწყო თქმა ამისა მან, რა ხანნი მოიტირა:
„დღესა ერთსა მე და მეფე მოვიღოდი, გვენადირა;
„მობრძანა თუ: „ქალი ენახოთ,“ ხელი ხელსა დამიქირა;
„მის ეამისა მხსენებელი მე სუო-დგმული არ გიკვირა?!

„ბაღჩა ენახე უტურფესი ყოვლისავე სალხინოსა;
„მფრინველთაგან ხმა ისმოდა, უამესი სირინოსა;
„მრავლად იყო სარაჯები ვარდის წყლისა აბანოსა;
„კრსა ზედა მოჰფარვიდა ფარდაგები ოქსინოსა.

„მეფემან ახმა ღურაჯთა, მითხრა მიტანად ქალისა;
„ვაძოუხვენ და წავედით ჩემად სადებლად ალისა;
„მაშინ დავიწყე გარდახდა მე საწუთროსა ვალისა,—
„ალმასისა ჰხამს ლახვარი ლახვრად გულისა სალისა!

„მიცოდი, სწადლა არ ვისგან ნახვა მის მზისა დარსა,—
„მე გარეთ ვდევ და მეფემან შეჰვლო ფარდაგი კარისა,
„ვერას ვხედიდი, ოდენ ხმა მესმოდა საუბარისა;
„ამათს უბრძანა გამოხმა ღურაჯთა ამირბარისა.

„ისმათ ფარდაგსა აზიდნა, გარეთ ვდევ მოფარდაგულსა;
„ქალსა შევხედე, ლახვარი მეცა ცნობასა და გულსა;
„მოვიდა, მივცნ დურაჯნი, მთხოვა ცეცხლითა დაგულსა;
„ვამე, მას აქეთ სახმილსა დაუწვევ ნიადაგულსა!“

აჲ წახდეს იგი ნათელი, მზისაჲ მოწუნარენი,
მისი ვერ გასძლო ხსენება, დაბნდა და სულ-ჰოქმნა მწარენი;
ყმა და ასმათი სტიროდეს, — ხმას სცემდეს იგი არენი —
ქმუნვით სოქვეს: „მკლავნი ცუდ-ქმნილან, ვაი, გმირთ მემუქარენი!“

ასმათმან წყალი დასხა, ცნობად მოვიდა ტარია,
დიდს ხან ვერა სოქვა, — სევდამან გული შეუკრა, დარია —
დასჯდა და მწარედ სული-ითქმნა, ცრემლი მიწასა გარია,
სოქვა: „ჩემგან მისი ხსენება, ვამე, რა დიდი ზარია!

„მიმღონი საწუთროსანი მისთა ნივთთაგან რჩებიან,
„იშვებენ, მაგრამ უმუხბთლოდ ბოლოდ ვერა მოუარჩებიან;
„ვაქებ ჭკუასა ბრძენთასა, რომელნი ეურჩებიან;
„ისრენდი ჩემთა ამბავთა, თუ სულნი შელამრჩებიან:

„ღურაჯნი მთხოვენს; გავილე სხვა ვერა გზალა თავისა,
„დავიცი, დავბნდი, წამიხდა ძალი მხართა და მკლავისა;
„რა სულად მოვე, შემემსმა ხმა ტირილისა და ვისა;
„გარე მომრტყმოდეს ჯალაბნი, ვითა ჩამსხდომი ნავისა.

„შიგან ვწევ დიდთა დარბაზთა ტურფითა საგებელითა,
„ზედ დანტიროდეს მეფენი ცრემლითა უშრობელითა,
„პირსა იხოკდეს ხელითა, ლაწვისა გამშობელითა,
„მუყრნი მოასხეს, სენითა მთქვეს გამაბელზებელითა.

„მე რა მნახა თვალ-ახმული, მეფე ყელსა მომეხვია,
„ცრემლით მითხრა: „შვილო, შვილო, ცოცხალდა ხარ, სიტყვა
„მე პასუხი ვერა გავეც, ვითა შმაგი, შევეკრთი დია; | სოქვია!“
„კლავ ღვეცი დაბნედილი, გულსა სისხლი გარდმეთხია.

„სრულნი მუყრნი და მულიმნი მე გარეშემო მცვიდიან;
„მათ ხელთა ჰქონდათ მუსაფი, ყოველნი იკითხვიდიან;
„მტერ-დაცემული ვეგონე, არ ვიცი, რას ჰჩმახვიდიან;
„სამს დღემდინ ვიყავ უსულო, ცეცხლნი უშრეტნი მწვიდიან. X

„აქინი იკვირებდეს: „ესე სენი რა გვარია:
„სამკურნალო არა სჭრის-რა, სევდა რამე შემოჰყრია;“
„ზოგჯერ შმაგად წამოვიჭრი, სიტყვა მცდარი წამერ-ა;
„დედოფალი ზღვასა შეიქმს, მას რომ ცრემლი დაუღვრია.

„სამსა ღღესა დარბაზს ვიყავ, არ ცოცხალი, არცა მკვდარი;
„მერმე ცნობა მომივიდა, მივხვდი რასმე მიუხვდარი;
„ვიტკვი თუ: „ჰაი, რაშიგან ვარ, მე, სიცოცხლე-გარდამხდარი!“
„თმობა ცთხოვე შემომქმედსა, ვკადრე სიტყვა სამუდარი:

„ვთქვი თუ: „ღმერთო ნუ გამწირავ, აჯა ჩემი შეისმინე,
„მომეც ძალი დათმობისა, ცოტად ვითმე აღმადგინე,
„აქა ყოფნა გამამელავენებს, სახლსა ჩემსა მიმაწვინე!“
„მანვე ჰქმნა და მორევეჯობდი, გული წყლული გავარკინე.

„მე წამოვჯე... მეფისაგან კაცი ღია მოვიდოდა,
„ახარებდეს: „წამოჯდაო;“ დედოფალი გამოჰბოდა;
„მეფე მოჰბრბის თაე-შიშველი, არ იცოდა, რას იქმოდა;
„იგი ღმერთსა აღიღებდა, სხვა ყველანი უჩუმოდა.

„იქით და აქათ მომისხდეს, მახვრიტეს სახვრეტელია;
„მე მოვახსენე: „პატრონო, გული აწ უფრო მრთელია;
„ცხენსა შეჯდომა მომინდა, ვნახნე წყალი და ველია;“
„ცხენი მომგვარეს, შეცავსჯე, მეფე ჩემთანა მსვლელია.

„ბამოვედით, მოვიარეთ მოედანს და წყლისა პირსა;
„ჩემსა მივე, დავაბრუნვე მეფე მომყვა სახლთა ძირსა;
„შინა მივე, უარ გავხე, სხვა დამერთო ჭირი ჭირსა;
„ვთქვი თუ: „მოვკვდე, ბედი ჩემი ამის მეტსა რალა ღირსა!“

„ზაფრანის ფერად შესცვალა ბროლი ცრემლისა ბანამან,
„გული უფრორე დამიჭრა ათი ათასმან დანამან;
„საწოლს მეკარე შემოდგა, მოლარე გაიყვანა მან;
„ვთქვი თუ: „რა იცის ამბავი, ნეტარ ან იმან, ან ამან?“

„მონაო ასმათისა,» «რა იცისო,» ვარქვი, «ჰკითხე;»
„შემოვიდა, სააშკოა წიგნი მომცა, წავიკითხე;
„გაიკვირდა, სხვადა ვითამცა ვქმენ გულისა მწველთა სითხე!
„მისგან ექვი არა მქონდა, სევდად მაწვა გულსა მით ხე.

„მე გამიკვირდა, სით უყვარ, ანუ ვით მკადრებს თხრობასა?
„მიუყოლობა არ ვარგა, დამწამებს უზრახობასა,
„ჩემგან იმედსა გარდასწყევტს, მერმე დამიწყებს გმობასა,
„დავწერე, რაცა პასუხად ჰმართებდა აშკობასა.

„ღენი გამოხდეს და გული უფრორე დამწვეს მე ალთა,
„ველარ უქვრეტდი ლაშქართა, მინდორს თამაშად მავალთა;
„დარბაზს ვერ მიველ, — მკურნალთა დამიწყეს მოსვლა მრავალთა,
„მაშინ დავიწყე გარდახდა სოფლისა ლხინთა და ვალთა.

„მათ ვერა მარგეს, მე გულსა ბინდი დამეცა ბნელისა,
„სხვამან ვერავინ შემატყო დება ცეცხლისა ცხელისა;
„სისხლი დამწამის, მეფემან ჰბრძანა გახსნევა ხელისა;
„გავიხსენ ფარკად პატრეთა, არვისგან საექველისა.

„ხელ-გახსნილო, სევდანნი, საწოლს ვიყავ თავის წინა;
„ჩემი მონა შემოვიდა, შევხედენ თუ, სთქვას, — რა მინა:
„მონაო ასმათისი,» შემოყვანა, ვუთხარ, შინა;
„გულსა შინა ლაუზრახე, რა მპოვაო, ანუ ვინა!

„მონამან წიგნი მომართეა, მე წავიკითხე ნებასა;
„წიგნსა შევატყევე, ჰლამობდა მოსვლისა მოსწრატებასა;
„პასუხად ვწერდი: „ჟამია, მართალ-ხარ გაკვირვებასა;
„მოხვალ, თუ მიხმობ, მე ნუ მექვ მოსვლისა დაზარებასა“.

„გულსა ვარქვი თუ: „ლახვარნი ეგე ვით დაგაღონებენ?
„ამირბარი ვარ, ხელმწიფე, სრულათ ინდონი მმონებენ;
„აზრად შეიქმენ, საქმესა ათასჯერ შეაწონებენ;
„თუ შეიგებენ, მე მათთა არეთა არ მარონებენ“.

„ძაღვი მოვიდა მეფისა, — სწადსო ამბისა სმინება;
„მოყვანა ვუთხარ, ებრძანა ქმნაცა სისხლისა დინება;
„მე ვკადრე: „ხელი გავიხსენ, დამიწყო მოჯობინება;
„წინაშე მოვალ, ამისთვის კვლავ უფრო მმართვეს ღმინება.

„დარბაზს მივე, მეფე ჰბრძანებს: „ამის მეტსა ნუ იქმ აბა!,
„ცხენსა შემსვა უკაპარკო, წელთა არა არ შემება;
„შესჯდა, ქორნი მოუტევნა, დურაჯები დაინაბა,
„მწვილდოსნები გასაგანა, იტყოლიან: „შაბა, შაბა!“

„შინა დავსხედით ნადიმად მას დღესა მინდორს რგებულნი;
„მომდერალნი და მუტრიბნი არ იყენეს სულ-დადებულნი:
„მეფემან გასცა მრავალი თვალი, ღარიბად ქებულნი:
„აუფსებელნი არ დარჩნენ მას დღესა მათხი ხლებულნი.

„მეცდებოდი, არა მკალდა სევდისაგან თავის კრძალოვად,
„ვიგონებდი, ცეცხლი უფრო მედებოდა გულსა ალვად;
„ჩემნი სწორნი წაფიტანენ, ჩემსა დავჯე, მთქვიან ალაღ;
„შევექმენ სმა და ნადიმობა პატიჟთა და ქირთა მალვად.

„მოლარემან შინაურმან ყურსა მითხრა ნაუბარი:
„ქალი ვინმე იკითხავსო, — ინახვისცა ამირბარი?
„ზეწართა მოუბურავს პირი, ბრძენთა საქებარი;“
„ვარქვი: „საწოლს წაიყვანე, ჩემგან არის ნახმობარი“.

„პვდევ, მსხდომნი ნადიმობით აემზადნეს ასაყრელად;
„შადიკუთხარ, ნუ აღგებით, მოვალ ხანსა დაუზმელოდ;“
„გამოვე და საწოლს შეველ, მონა დადგა კარსა მცველოდ,
„გული მივეც თმობა — ქმნათა აუგისა საკრძაღველოდ.

„ძარსა შევდევ, ქალი წინა მომეგება, თაყვანი-მცა,
„მითხრა: „მოსვლა თქვენს წინაშე კურთხეულ ა, რამან ღირსმცა!“
„გამიკვირდა, მიჯნურისა თაყვანება ექმნა ვისმცა!
„ვთქვი: „არ იცის აზიკობა; თუმც იცოდა, წყნარად ჰხისმცა.

„მითხრა: „დღე ეგე სირცხვილად შედების გულსა ალობა:
 „„გგონია, ჩემგან წინაშე მაგისტვის მომავალობა;
 „„მაგრამ აწ მიდებს იმელსა შენგან კლისა-ლა მალლობა;
 „„ამა თუ ღირსვარ, ვერ ვიტყვი,—მაკლია ღვთისა წყალობა.

„„აღვა, მითხრა: „„ოქვენსა მკრძალსა ჩემგან ცნობა უბნევია;
 „„ნუ მექვი, რაცა პატრონისა ბრძანებასა უთქმევია;
 „„ეხომ დიდი შემართება გულსა მისსა უთნევია;
 „„ამან წიგნმან გაგაგონოს, ჩემთვის ვისცა უთქმევია“».

წიგნი ნესტან დარეჯანისა საეპარქიოსადმი
 მიწერილი ჰირველი

წიგნი ვნახე, მისი იყო, ვისი მდაგავს ცეცხლი გულსა;
 „„მოეწერა მზისა მუქსა: „„ნუ დაიმჩნევ, ლომო, წყლოლსა;
 „„მე შენი ვარ, ნუ მოჰკვდები, მაგრა ბნელა ცუდი მძულსა;
 „„აწ ასმათი მოგახსენებს ყველაკასა, ჩემგან თქმულსა.

„„ბედითი ბნელა, სიკვდილი, რა მიჯნურობა გგონია?
 „„სჯობს, საყვარელსა უჩვენე საქმენი საგმირონია:
 „„ხატათეს მყოფნი ყველანი ჩვენნი სახარაჯონია,
 „„აწ მათი ჯავრნი ჩვენზედა ჩვენგან არ დასათმონია.

„„შენგან ჩემისა ქმრობისა წინასაც ვიყავ მნდომია,
 „„მაგრამ აქამდის საუბრად კვლა უამი არ მომხდომია;
 „„ძულან ხელ-ქმნილსა გიჰვრეტლი კუბოსა შიგან მჯდომია.
 „„მანდა ყველაი მასმია, რაცა შენ გარდაგხდომია.

„„მართლა გითხრობ, მომისმინე, ესე, რაცა მოგახსენე:
 „„წა, შეეები ხატაველთა, თავი კარგად გამაჩვენე;
 „„გიჯობს, ცუდად ნულარა სტირ, ვარდი კვლამცა რად დასტენე!
 „„მზემან მეტი რაღა გიყოს, აჰა, ბნელი გაგითენე“».

X

წიგნი ტარიელისა სუფარელთაჲსა ჰირველად მიწერილი

მვალთა დავიდევე უსტარი მე, მისგან მონაწერია,
„პასუხად ვწერდი: „მთვარეო, შენმცა მზე ვითმოგერია?
„მე ღმერთმა იგი ნუ მომცეს, რაც არა შენი ფერია!
„სიზმრად მგონია, დარჩომა ჩემი ვერ დამიჯერია“.

„ასმათს ვუთხარა: „მე პასუხსა ამის მეტსა ვერ მივხედები;
„ესე ჰკადრე, — მზეო, რადგან ჩემთვის ნათლად აღმოხდები,
„აჰა მკედარი გამაცოცხლე, ამას იქით აღარ ვბნდები;
„რაჲალაა, სამსახურსა, ვტყუი, თულა ვერიდები“.

„ასმათ მითხრა: „მე მიბრძანა, ესე ვქნათო, ესე სჯობდეს, —
„ვიცა განახოს, ჩემგან მისსა საუბარსა ვერა სცნობდეს;
„ჩემად ნახვად მოვილოდეს, შენ ვითამცა გაშიკობდეს;
„დამცავედრა, ამირბარსა უთხარ, ასრე ნამუსობდეს“.

„მეკეთა ესე თათბირი, სიბრძნე გულისა მისისა,
„მისი, მზესაცა რიდება ჰქონდის ნახვისა ვისისა;
„მისგან მომეცა მოსმენა არ საუბრისა უმქისისა,
„ვისთა შუქთაგან უკუნსა ჰგევანდის სინათლე დღისისა.

„ასმათს მივართვი რჩეული თკალი ოქროსა ჯამითა;
„მან მითხრა: „არა, არ მინდა, ვარ გამაძლარი ამითა;“
„ერთა იღლო ბეჭედი, მართ აწონილი დრამითა, —
„ესე კმა ნიშნად, სავსე ვარ სხვას ხელის შესაბამითა“.

„ძალი აღგა, წამოვიდა; მე ლახვართა გულსა მრიდეს;
„ლხინმან ბნელი განმინათლა; დაშრტეს, რომე ცეცხლი მწვიდეს;
„შეველ, დავჯე ნადიმადვე, ჩემნი სწორნი სადა ჰსმიდეს;
„მხიარულმან საბოძვარი გავეც, ზამი გაადიდეს“

წიგნი ტარიელისა ხატაველთა თანა მინაწერი
და კატის გავსაზნა.

„ავგზავნე კაცა ხატავეთს ღ ჴიგნი ჩემმავეერი, | რი;
მიეწერე: «მეფე ინდოთა არსმცა ღეთისხავან ძლიე-
»მათი ერთგული გაძღების ყოველი სული მშიერი;
»ვინცა ურჩ-ეჴმნას იქმნების თავისა არ მადლიერი.

„ჩვენო ძმაო და პატრონო, თქვენგან არ გავიმწარებით:
»ესე რა ნახოთ ბრძანება, აქამცა მოიარებით; | რებით;
»თქვენ თუ არ მოხვალთ, ჩვენ მოვალთ, ზედა არ მოგეპა-
»სჯობს, რომე გენახნე, თავისა სისხლთა ნუ ეზიარებით.»

„ძაცი გავგზავნე, მე გულსა მომეცი უფრო ღხინები!
»დარბაზს ვიშვებდი, დაევისო ცეცხლი, წვად მოუთამინები;
»მაშინ სოფელმან, საწუთრომ, მიუხვის, რაცა ვინები;
»აწ ხელ-მქმნა, რომე სახლოდ მხეცთაცა მოვეწყინები.

„პირველ გაქრისა პირება; მერმე დაწყნარდეს ცნობანი,—
»ჩემთა სწორთაგან იყენიან ჩემს წინა ნადიმობანი;
»მავრა დამშლიდეს ღხინთაგან სურვილთა დიაღობანი;
»ზოგჯერ შემცვიან სევედათა, ვთქვი საწუთროსა გმობანი!

„ღღესა ერთსა, საწოლს მოველ, მეფისა სრით წამოსრული,
»ვჯე და მასვე ვიგონებდი, არ მიეცა თვალთა რული,
»წიგნი მქონდა საიმედო, ამად ვიყავ მზიარული;
»კაოსა მცველმან მონა უხმო, უთხრა საქმე დაფარული.

„მონააო ასმათისი,“ საწოლს, ვუთხარ, შემოყვანა;
»მოეწერა, გობრძინებსო, ვისი მესვა გულსა დანა;
»ღხინმან ზნელი განმინათლა, ამიფოღხვა ჯაქვთა მანა;
»წაველ, მონა წავიტანე, რამცა ვუთხარ ამისთანა!

„ბაღა შევლე, არა დამხვდა კაცი ჩემი მოუბარი;
 „ქალი წინა მომეგება მხიარული, მოცინარი;
 „მითხრა: „ვაშად ამოვილე, არ გასვია გულსა წარი;
 „„მოდი, ნახე ვარდი შენი უფრჩქვენელი და დაუქნარი.“

„ამიგდო ქალმან ფარდაგი მძიმე თავისა ძალითა,
 „სადა დგა კუბო შემკული ბადახშითა და ლალითა;
 „შიგან სჯდა იგი პირითა, მხისაებრ ელვა-მკრთალითა;
 „მე შემომხედის ლამაზად მის მელნის ტბისათვალითა.

„ღიდ-ხან ვდევ და არა მითხრა სიტყვა მისსა მონასურსა,
 „ოდენ ტკილად შემომხედის, ვითამცა რა შინაურსა;
 „ასმათ უხმო, მოიუბნეს, ქალი მოდგა, მითხრა ყურსა:
 „„აწ წადიო, ვერას ვითხრობს,“ მე კვლავ მიმცა აღმან მურსა.

„ასმათ გამომყვა, წამოველ, ფარდაგი გამოვიარე;
 „ვთქვი: „საწუთროო, ვის წედან გული დარმანთა მთარე,
 „„მაშინ მოგეცა იმელი; ლხინი რად გამიზიარე?
 „„გულმან გაყრისა სიძნელე ვკლავ უფრო დამითარე!“

„ასმათ ლხინსა მიქადებდა, ჩავიარეთ შიგან ბაღი;
 „მითხრა: „ეგრე წასვლისათვის ნუ გაჩნია გულსა დაღი,
 „„სიმძიმითა ერდო დაჰხე, სიხარულის კარი აღი;
 „„სირცხვილი აქვს საუბრისა, მერმე თავსა ჰკრძალავს ლაღი“.

„მე ვუთხარ: „დაო, შენგან ვეჭვ ამა გულისა წამალსა;
 „„ხენაარ სულთა ნუ გამყრი, ამბითა მშრეტდი ამ აღსა;
 „„ჩემთანა წიგნსა ნუ გასწყვეტ შენ, ზედა-ზედა მავალსა;
 „„თუ რას სცნობ ჩემთვის, არა ვეჭვ, მე შენგან არ დანამალსა“.

„შევჯე, წამოველ, მდიოდა ნაკადი ცრემლთა მილისა;
 „საწოლს შემოველ, ხელ-ქმნილსა ღონე არ მქონდა ძილისა.
 „ბროლი და ლალი შევიქმენ მე ულურჯესი ღილისა,
 „ღამე მერჩია, მეწადა არ გათენება ღილისა.

„ხატავეთს მყოფნი მოვიდეს, — მათგან მოსვლისა დრონია —
 „იტყვიანი შემოეთვალნეს ლალი და უკადრონია:
 „„არცა რა ჩვენ ვართ ჯაბანნი, არც ციხე უმაგრონია,
 „„ვინ არის თქვენი ხელმწიფე, ჩემხელა რა პატრონია!“»

წიგნი ხატაველთა მეფისა ტარიელის წინაშე
 მოწერილი პასუხად

მოეწერა: „რამაზ მეფე წიგნსა გიწერ ტარიელსა;
 „„გამიკვირდა, რა ეწერა წიგნსა, შენგან მონაწერსა:
 „„რა გვარა თუ მანდა გეხმე, ვინ ვპატრონობ ბეგრსა ერსა!
 „„ამის მეტსა ნულარ ვნახავ კლაველა წიგნსა შენ მიერსა!“»

„მუბრძანე წვევა ლაშქართა, გავგზავნე მარზაპანია;
 „იგი ვარსკლავთა ურიცხვი მოკრბეს ინდოთა სპანია,
 „შორით და ახლოს ყველანი მართ ჩემკენ მონასხპანია;
 „ერთობ ლაშქრითა აივსო მინდორი, კლდე, კაპანია.

„შიცხლა მოვიდეს, არ ექმნათ მათ შინა ხენდაზმულობა;
 „აღლუმი ვნახე, მეკეთა ლაშქართა მოკაზმულობა,
 „სიჩაუქე და სიკეთე, კეკლუცად დარაზმულობა,
 „ტაიქთა მათთა სიმაღე, აბჯრისა ხვარაზმულობა.

„პემართე დროშა მეფისა, აღმითა წითელ-შავითა,
 „ღილასა ვბრძანე გამართვა ლაშქრითა უთვალავითა,
 „თავსა ვტიროდი, ვიტყოდი ბედითა მეტად ავითა:
 „„მზე თუ არ ვნახო, არ ვიცი ვიარო ვითა და ვითა!“»

„შინა მიველ, დაღრეჯილსა გულსა სევდა მიიფედა,
 „თვალთა, ვითა საგუბარი, ცხელი ცრემლი გარდმომჩქებდა,
 „„ბედი ჩემი უბედური, — ვთქვი ჯერთაქა ვერ გამეფდა!
 „„ხელმან ვარდი რად რხელთა, რადგან ასრე ვერ მოჰკრებდა!“»

„მონა შემოდგა, მივეცი საქმესა გაკვირვებულსა—
 „ასმათის წიგნი მომართვა მე მეტად შეჭირვებულსა;
 „ეწერა: „გითხრობს შენი ჰზე შენ, მისთვის მოსურვებულსა.
 „„მოღი, სჯობს მანდა ტირილსა, საქმესა ბედით ვებულსა.“

„მითა მმართველდა, ეგ ზომი რამც ვითა გავახარეო!
 „შელამდა, წაველ, ბალისა მე კარი შევიარეო;
 „სად ასმათ პირეღო მენახა, მუნვე ჩნდა მდგომიარეო,
 „სიცილით მითხრა: „წამოვლე, მოგელის ლომსა მთვარეო“.

„შემაველო სახლი, ნაგები კეკლუტად ბანის ბანითა;
 „გამოჩნდა მთვარე ნათლითა, გარე შუქმონავეანითა,
 „ფარდაგსა შოგან მჯდომარე შესამოსლითა მწვანითა,
 „საკრძალავი და ღარიბი, უცხო პირით და ტანითა.

„შევე, წავდეგ ნოხთა პირსა, მე დამიწყო ცეცხლმან შრეტად,
 გულსა ბნელი განმინადალა, ზედან ღებინა ადგა სვეტად;
 „მას ბალიში შემოეგდო, — მზისა შუქსა სჯობდა მეტად—
 „ჩემგან პირსა იფარვიდა, აიხედის წამის ჭკრეტად.

„შბრძანა თუ: „მოახსენე, ასმათ, დაჯდეს ამირბარსა!“
 „მან ბალიში დამართებით დადვა მას მზედ-საჭებარსა,
 „დავჯე, მივცენ გულსა ღებინი, საქუთროსა დამგმობარსა,—
 „მიკვირს, სულნი რადლა მიღგან, ვიტყვი მისგან ნაუბარსა!

„მიბრძანა: „ძულან გეწყინა გავზავნა უუბარისა,
 „მზემან გაყრითა დაგაქენე, ვითა ყვავილი ბარისა,
 „დაგსჯიდა დენა ცრემლისა ნარგისთათ ნაგუბარისა;
 „„ვაგრა ჰხამს ჩემგან სირცხვილი და რიდი ამირბარისა.

„თუცა ჰმართებს დედა-კაცსა მამა-კაცის დიდი კრძალვა,
 „„ვაგრა მეტი უარეა არა თქმა და ჭირთა მალვა,—
 „„მე თუ ზებარ მიცინია, ქვე-ქვე მითქვამს იღუმალ ვა;
 „„ძულან ქალი გამოვგზავნე, ვქმენ მართლისა შემოთვალვა.

„ერთმანერთისა მას აქეთ რაცა ორთავე ვიცითა,
„აწცა მიცოდი საშენოდ, მითვე პირითა მტკიცითა;
„ამას შევჯერდი დიდითა ზენარითა და ფიცითა!
„აგეტრუვო, ღმერთმა მიწა მქნას, ნუმცა ცხრითავე ვზი ცითა!

„წა, შეები ხატაველთა, ილაშქრე და ინაპირე;
„ღმერთმან ჰქმნას და გაგიმარჯვდეს მორქმულიმცა ჩემ კერძირე,
„მაგრა რა ვქმნა, კვლავცა ნახვა მომხდებოდეს შენი ვირე?
„გული მომეც გაუყრელად, ჩემი შენთვის დაიჭირე“.

„აწ რასაცა მე მალირსებ, ხორციელი არა ღირსა;
„მოწყალეა იქითია, ღვთისა ამაღ არა მკვირსა;
„შენნი შექნი შემომადღეს ბნელსა გულსა, ზედან მქვარსა;
„შენი ვიყო, საღამლისცა დამიყოფდეს მიწა პირსა!“

„ზედან წიგნსა საფიცარსა შევფიცე და შემომფიცა,
„მისგან ჩემი სიყვარული ამით უფრო დაამტკიცა;
„შენოსა მოწონება ვისიცაო გულსა მიცა,
„ღმერთი მომკლავს, ამას იქით თაქსა ვეოყვი, ამას ვწვრთიცა!“

„ღვეყავ ხანი მას წინაშე, სიტყუანისცა ტკბილნი ვთქვენით,
„ეკამეთ ამო ხილი რამე, ერთმანერთსა ვეუბნით;
„მერმე ავდეგ წამოსავლად ტირილით და ცრემლთა დენით;
„მისთა შექთა შევენებანი ნათლად მადგეს გულსა ფენით.

„მეძნელებოდა სიშორე მისი ბროლ ბადაზ-მინისა,
„მე გამიახლდა სოფელი, მქონდა სიმრავლე ღვინისა,
„ჩემად ჩნდა იგი სინათლე, ვიერით მზედ ნაჩანისა;
„აწ მიკვირს მისი გამყრელი, გული, მიძს კლდისა ტინისა!

„ღილოსა შევჯე, ვუბრძანე: „ჰკარით ბუქსა და ნობასა;“
„სრულთა სპათასა ვერ გითხრობ არ შესასხდომლად მზობასა;
„ლომმან მიემართე ხატაეთს, ვერ ვან მიზრახავს მხდლობასა;
„უგზოდა ვლიდეს ლაშქარნი, არ გაივლიდეს გზობასა.

„ღავადღე მზღვარი ინდოთა, მევლო, ჰაშტაი ხანია;
„რამაზის კაცი მემთხვია, ხატაეთხედა ხანია;
„მან მითხრა მოციქულობა, გულისა მოსაფხანია;
„ჩვენთა მგელთაცა დასქამენ თქენი ინდოთა თხანია“.

„მე შემომძღნეს რამაზისგან ძღენად საქურქლე საშინელი;
„მითხრეს: „გკადრებს, —უ ამოგვეწყევტ, არის შენგან არ საქნელი,
„ზენაარი გამოვიღე, მით გვაბია ყელსა წნელი,
„მოურბეველად მოგასხენით თავნი, შვილნი, საქონელი.

„რაცა შეგცოდეთ, შეგვირდე, თვით ჩვენვი შეგვიჩანია;
„თუ ლკითთა შეგვიწყალებდეთ, აქა ნუ მოვლენ სპანია;
„ქვეყანა ჩვენი არ ასწყდეს, რისხვით არ დავგტყდეს ცანია;
„შენ მოგცეთ ციხე-ქალაქი, მოგყენენ ცოტანი ყმანია“.

„მვერდსა დავიხსენ ვეზირნი, ვიუბნეთ, გავიზრახენით;
„მითხრეს თუ: „ხარო ყმაწვილი, ბრძენი მით გკადრებთ გლახ ენით,
„არაიან მეტად მუხთაღნი, ჩვენ ერთხელ კვლავცა ვნახენით,
„არამცა მოგკლან ღალატად, არამცა ვივავლახენით!

„ჩვენ ამას ვარჩევთ, წავიღეთ კარგითა მართ მამაცითა,
„ლაშქარნი ახლოს გვეკიდენ, სცნობდენ ამბავსა კაცითა;
„გულ-მართლად იყვნენ, მიენდე, აფიცე ღკითთა და ცითა;
„არ დავმორჩილდენ შეპრისხღი რისხვითა კვლავ და კვლავცითა“.

„მეკეთა ესე თათბირი, ვეზირთა ნავაზირები,
„შევთვალე: „რამაზ მეფეო, ვცან შენი დანაპირები,
„სიკვდილსა გიჯგობს სიცოცხლე, დავგიდგამს ვერ ქვითკირები,
„ლაშქართა დავყრი ცოტათი წამოვალ, შენ კერძ ვირები“.

„მათ ღლაშქართაგან სამასი კარგნი მოყმენი ქველანი,
„თანა წამომყვეს, წატაველ, დავყარენ სპანი ყველანი;
„დავედრე: „სადა მე მევლოს, ვღენით იგივე ველანი,
„ახლოს მოვდევედით, მიშველეთ, გიხმობ, თუ მიწღეს შველანი“.

„სამ-დღე ვიარე, მემთხვივა სხვა კაცი მისფე ხანისა,
„კვლავ ეძღვნა უცხო მრავალი შესამოსელი ტანისა,
„ებრძანა: „მწადსო სიახლე შენ ლალისა და ჯანისა,
„რა შეგეყარო, მაშინ სჯნა შენ ძღნობა ამისთანისა“.

„კვლავც ეთქვა „მართალია, ეზომ ჩემი მონახსენი,
„მე თვით წინა მოგეგებვი, მესწრაფების ნახვა შენი;“
„მოახსენე: ღია, ღმერთო, ბრძანება ვქმნა მეცა თქვენი,
„ტყბილად ვნახეთ ერთმანერთი, ვიყვნეთ, ვითა მამა-ძენი“.

„მუნით წასული ჩამოვხე ტევრისა რასმე კიდესა;
„კვლავ მოციქულნი მოვიდეს, სალამიდ არ დამრიდესა.
„წინა ტურფათა ტაიქთა ძღვნად ჩემთვის მოჰზიდვიდესა:
„შენსა ნახვასა მეფენი, —სთქვეს მართლად ინატრიდესა“.

„მითხრეს: „მეფე მოგახსენებს, მეცა შენ კერძ ვიარები,
„სახლით ჩემით წამოსული ხვალე აღრე შეგეყრები;“
„მოციქულნი დავაყენენ, ხარვა დავდგი, არ მზირები,
„ქეტად ამოდ ვუაღერსე, ერთგან და ვნეს ვით მაყრები.

„ძარგი საქმე კაცსა ზედა აზომ თურმე არ წახდების;
„ერთი კაცი უკმორესწყდა მოღვა, მალვით მეუბნების:
„ღიღი მამსო თქვენი ვალი, ჩემგან ძნელად გარდიხდების,
„გაწირვა და დავიწყება ჩემგან შენი არ იქნების.

„მე მამისა თქვენისაგან ვარ ცოტათი განაზარდი,
„თქვენი მესმა საღალატო, საცნობელად გამოვარდი;
„მკვლარი მიმძიმს სანახავად ტანი მქვერი, პირი ვარდი,
„ყველასავე მოგახსენებ, გამიგონე დამიწყნარდი.

„რომე ცუდად არ მოლორდე, ისი კაცი გლაღალატობენ,
„ერთგან შენთვის დამალულნი სპანი ასჯერ ათასობენ,
„კვლავ სხვან გიდგს სამი ბეგრო, ასე ფიცხად მით გიხმობენ;
„აწვე თავსა არ ეწვევი, ფათერაკსა შეგასწრობენ.

„მეფე ცოტად მოგეგების, ვის მჭერეტი ვერ გელოვიან,
 „მაღლით ჩიციმენ აბჯარსა, მიენდო, ვით გეტნევიან,
 „კვამლსა შეიქმენ ლაშქარნი, ყოველგნით მოგეხვევიან,
 „რა ერთსა გცემენ ათხსნი, ეგრეცა მოგერევიან“.

„მას კაცსა ამოდ ვეუბენ და მადლსა გარდებიდლია:
 „რომე არ მოვკვდე, შემოგზლო, შენ ამას ინატრილია;
 „აწ ამხანაგთა არ გიგრძნან, წადი, მათთანა მილია;
 „თუ დაგივიწყო, უთუოდ მემცა ვარ განაკილია“.

„პრვის გავენდე სულ-დგმულსა, დავმალე ვითა ქორია,—
 „რაცა იქმნების, იქმნების, ყოვლი თათბირი სწორია;
 „მაგრა სპათაკენ გავგზანენ კაცნი, გზა თუცა შორია,
 „შეფთვალე: „ფიცხლა წამოდით მოჰგრაგნეთ მთა და გორია“.

„მე დილასა მოციქულთა სიტყვა ტკბილი შეეუთვალე;
 „რამაზს ჰკადრეთ: „მოგეგები, მოდი მოვალ მეცა მალე!“
 „ნახევარ-დღე სხვა ვიარე, ქირსა თავი არ ვაკრძალე,
 „განგებაა, დღესცა მომკლავს, ქვემცა საღა დავიმალე!

„მედსა რასმე გარდავადე, მინდორს მტვერი დავინახე,
 „ვთქვი თუ: „მოვა რამაზ მეფე, ჩემთვის უდგამს თუცა მახე,
 „ჩემი გაჰყვეთს ხორცსა მათსა ხმალი ბასრი, შუბია ხე;
 „მაშინ ვუთხარ სპათა ჩემთა, სახე დიდი დავეჩსახე;

„მთქვი თუ: „მზანო, იგი კაცნი ჩვენ ლალატსა გვიდგებიან,
 „მკლავთა თქვენთა სიმაგრენი ამისთვისცა რად დაღობიან;
 „ვინმცა მოჰკვდეს მეფეთათვის, სულნი მათნი ზეცას ჰრბიან!
 „აწ შევებნეთ ხატაველთა, ხმალი ცუდად რად გვაბიან!“

„მუბრძანე ჩაცმა აბჯრისა, ლალმან სიტყვითა ხაფითა;
 „დავეკაზმენით საომრად ჯაჰვ-ჯავშანითა, ქაფითა;
 „რაზმი, დავაწყევ, მიემართე, წაეალ დილითა სწრაფითა;
 „მას დღესა ჩემი მებრძოლი ჩემმანვე ხმალ მან დაფითა.

„მიკვებლენით, შეგვატყვეს მათ ტანთა აბჯარ-ცმულობა;
„კაცი მოვიდა, მომართვა მეფისა (ოციქულობა);
„ეთქვა თუ: „ჟამად გვაჩნია ჩვენ თქვენი არ ორგულობა,
„აბჯრითა გხედავთ, შეგვქმნია, აწ ამად გულ-ნაკლულობა“

„შევთვალე თუ: „მეცა ვიცი, რაცა ჩემთვის გაგიგია,
„თქვენ რასაცა თათბირობდით, არ იქნების არ იგია;
„ჰრძანეთ, მოდით, შემებენით, ვითა წესი და რიგია
„მეცა თქვენთან დასახოცათ ხელი ხმალსა დამიგია“

„რა მივიდა მოციქული, კვლავცა რაღდა გამოჰგზავნეს!
„კვამლი შეჰქმნეს ლაშქართათვის, დამალული გიამყდენეს
„სამალაფით გამოვიდეს, თაენი ორგნით აქარაენეს,
„შეჰქმნეს რაზმი შრავალ-კეცი, თუცა, ღმერთო, ვერა მანეს.

„შუბი ვთხოვე, ხელი ჩაეყავ, მუხარადის დასარქმელად,
„საომარად ატეხილი ვიყავ მათდა გამტეხელად,
„ერთსა წაეწყდი უტევანსა, წაეგრძელდი და წაველ გრძელად;
„მათ ურიცხვი რაზმი ეწყოთ, წყნარად ღვკს და აუშოლელად.

„ახლოს მიველ, შემომხედეს, შმაგიაო ესე სთქვესა;
„მუნ მიემართე მკლავ-მაგარმან, საღ უფროსი ჯარი ღვისა,
„კაცს შუბი ვკარ, ცხენი დავეც, მართ ორნივე მიჰდეს მზესა,
„შუბი გატყდა, ხელი ჩაეყავ, ვაქებ, ხმალო, ვინცა გლესა!

„შიგან ასრე გავერივე გნოლის ჯოგსა ვითა ქორი,
„კაცი კაცსა შემოვტყორცე, ცხენ-კაცისა დავდგი გორი;
„კაცი ჩემგან განატყორცი, ბრუნავს, ვითა ტანა-ჯორი;
„ერთობ სრულად ამოვწყვიტე წინა კერძი რაზმი ორი.

„მართობილნი მომხევიენეს, მრგვლივ შეიქმნა ომი დიდი:
„ეკრი რასაცა, ვერ დამიდგის, სისხლსა მჩქეურსა აღმოღვრიდი;
„ცხენსა კაცი გაკვეთილი მანდიკურად გარდავიდი,
„სითაც ვიყვი, გამექციან, მათ შეჰქმნიან ჩემი რიდი.

„სალამო-ჯამს დაიზახა ქედით მათმან დარაჯამან:
 „„ნულარა დგათ, წავედითო, კვლავ მოგვხედნა რისხვით ცამან:
 „„მოვა მტვერი საშინელი, შეგვაშინა ამაღ ამან,
 „„ნუთუ სრულად ამოგვწყვიტნეს უთვალავმან, ბევრმან სპამან!“

„ჩემნი ლაშქარნი, რომელნი წამომეტანნეს მე არა,
 „რა ეცნაო, წამოსულიყვნეს, ღამე წამორთვით ეარა;
 „ვერ დაიტევდა მინდორი და არე მათთა ეარა;
 „გამოჩნდეს, სცემდეს ტაბლასა, ბუკმან ხმა გააზეარა.

„იგი ჰნახეს, გასაქცევლად გაემართნეს, შევკვიღენით,
 „ველნი, ჩვენგან ნაომარნი, ომითავე გარდავეღენით,
 „რამაზ მეფე ჩამოვაგდე, ერთმანერთსა გავეხმლენით,
 „მისნი სპანი ყველანივე დავიპყრენით, არ მოვკლენით.

„უკანანიცა ლაშქარნი მოესწრნეს მათ გაქცეულთა,
 „დაუწყეს პყრობა, ჩამოყრა შეშინებულთა, ძღვეულთა;
 „ძილისა მიჰხვდა ნაცვალი ძილ-მკრთალთა, ღამე-თეულთა,
 „ტყვეთა მრთელთაცა არ აკლდა კენესა მათ, ვითა სნეულთა.

„მას აღგილსა ნაომარსა გარდახედით მოსვენებად,
 „ხელსა ხმლითა დავეკოდე, წყლულად მაჩნდა, არ ნაღებად;
 „ჩემნი სპანი მოვიდიან საჭერეტლად და ჩემად ქებად,
 „ვერ იტყვიან, ვერ მიმხდარან ქებასაცა მოხსენებად.

„მრთსა კაცსა ეყოფოდეს, ღიდებანი რომე მქირდეს;
 „ზოგთა შორით დამლოციან, ზოგნი კოცნად გამიბირდეს;
 „რომელთაცა გავეზარდე, ღიდებულნი ამიტირდეს,
 „ჩემგან ხმლითა განაკვეთი ჰნახეს, მეტად გაუკვირდეს.

„ზავგზავნე ყოვლგან ლაშქარნი, ალაფი ავაღებინე,
 „ერთობ საცენი მოვიდეს, თავი ვაალაღებინე,
 „სისხლსა მძებნელთა ჩემთასა მინდორი შევაღებინე,
 „არ ვბრძოლყ კარი ქალაქთა, უომრად ავაღებინე.

„რამაზ ვარქვი: „შემიგნია საქმე შენი სამუხთაღე,
„აწ ეგრეცა შებყრობილმან თავი გამოიმართაღე,
„სიმაგრეთა ნუ ამაგრებ, ყველა ხელთა მომათვალე,
„თვარე შენი შეცოდება მემცა ზედა რად წავთვალე!“

„რამაზ მითხრა: „ალარ არის ამის მეტი ჩემი ღონე,
„ერთი ჩემი დიდებული მომეც, ზედა მამატრონე,
„ციხოვანთა გაუგზავნო, საუბარი გამაგონე,—
„ხელთა მოგცემ ყველაკასა, გაღანამცა შენ გაქონე“.

„მივეც ერთი დიდებული თანა ყმანი წავატანენ,
„ციხოვანნი ერთობილნი ჩემს წინაშე მოვიყვანენ;
„ხელთა მომცეს სიმაგრენი, ომი ასრე შეევანანენ;
„საქურქლენი სიმრავლითა რასამცა ვით დავაგვანენ!

„მაშინღა შეველ ხატეთს მოვლად და მოსათვალავად;
„კლიტენი საქურქლეთანი მომართენს დაუმაღავად;
„ქვეყანა ჩავსხი, ვუბრძანე: „იყვენით თქვენ უკრძალავად,
„მზემან არ დაგწვენ, იცოდით, დაგყარენ გაუგვალავად“.

„საქურქლენი გარდაენახენ თავის-თავის, კიდის-კიდე,
„უცხო ფერთა საქურქლეთა, დავშვრები, თუ მოვსთვალვიდე;
„ერთგან ვნახენ საკვირველი ყაბაჩა და ერთი რიდე,
„თუცა ჰნახენ, სახელისა ცნობასაცა ინატრიდე.

„მერა შევიგენ, რა იყო, ანუ ნაქმარი რაულად,
„ვისცა ვუჩვენე, უკვირდის, ღვთისა სთქვის მან სასწაულად:
„არცა ლარულად ჰგებოდა მას ქსელი, არც ორხოულად,
„სიმტკიცე ჰგვანდის ნაქედსა, ვთქვი, ცეცხლოსა შენართაულად.

„იგი საძღვნოდ მისად დავსხენ, ვისი შუქი მანათობდა,
„მეფისათვის დავარჩივე საარმადნოდ, რაცა სჯობდა;
„ჯორ-აქლემი ათჯერ ასი,—ყველაკაი წვივ-მაგრობდა—
„დატვირთული გაუგზავნე, ამბავსაცა კარგსა სცნობდა“.

წიგნი ტარეღისა ინდოთ მეფისადმი ოდეს
გაიძარჯვა ხატაველთა ზედ.

წიგნი დავწერე: „მეფეო, სვემცაა თქვენი სვიანად!
„მე ხატაველთა მიმუხთლეს, თუცა მათ ეცა ზიანად,
„ჩემი ამბავი დასტური, ამად გაცნობე გვიანად;
„მეფე შევიპყარ, მოგივალ მე ალაფიან-ტყვიანად“.

„რა ყველაი დავიურვე, ხატათით გავემგზავრე,
„წამოვიხვენ საქურტლენი, სახელმწიფო დავიავრე,
„ვერ მოვეყავ აქლემითა, აზავრები ვააზავრე,
„მოვირქმენ და მოვივლინე, რაცა მწაღდა, აგრე ვყავრე.

„ხატათისა ხელმწიფე მომყვანდა შეპყრობილია,
„ინდოეთს მიველ, მეგება ჩემი გამზრდელი ტკბილია;
„რა ქება მითხრა, არ ითქმის, ჩემგან სათქმელად წბილია;
„ხელი გამიხსნა, შემაკრა მან სახვეველი ლბილია.

„ღვანან ტურფანი კარაენი მოედანს ჩამოდგომილსა,
„საუბრისა და ქვრეტისა ჩემისა მას მონდომილსა,
„მას დღესა ედვა ნადიმი, მას შიგან გარდახდომილსა,
„მიალერსებდა, მიქვრეტდა წინაშე ახლოს ჯდომილსა.

„მას ლამით ვსხედით ნადიმად, მუნ ამოდ გავიხარენით,
„დილასა ქალაქს შევედით, მოედნით ავიყარენით;
„მეფემან ჰბრძანა: „ლაშქარნი უხმენით, შემოპჯარენით,
„დღეს ხატაველნი მიჩვენეთ, ტყვენიცა შექომგავარენით“.

„რამაზ მეფე მას წინაშე შეპყრობილი მოვიყვანე;
„ტკბილად ნახა ხელმწიფემან, ვითა შეილი სააკვანე;
„ორგული და მოლალატე ნამსახურსა დავავანე,—
„ესე არის მამაციისა მეტის-მეტი სიმგულვანე.

„მას მეფესა ხატაველსა უმასპინძლა, უაღერსა,
„ჟამიერად უბრძანებდის საუბარსა მათსა ფერსა,
„ცისკრად მიხმეს, მიბრძანებდეს მე სიტყვასა ლმობიერსა:
„„შეუნდობო ხატაველსა, მას აქამდის შენამტერსა?“

„შევეკადრე: „ღმერთი ვინადგან შეუნდობს შეცოდებულსა,
„„თქვენცა უყავით წყალობა მას ღონე გაკუდებულსა;“
„რამაზს უბრძანებს: „იცოდი, გაგზავნი შეწყალებულსა,
„„მაგრამ ნუ გნახავთ კვლამცალა ჩვენს წინა გაწილებულსა“.

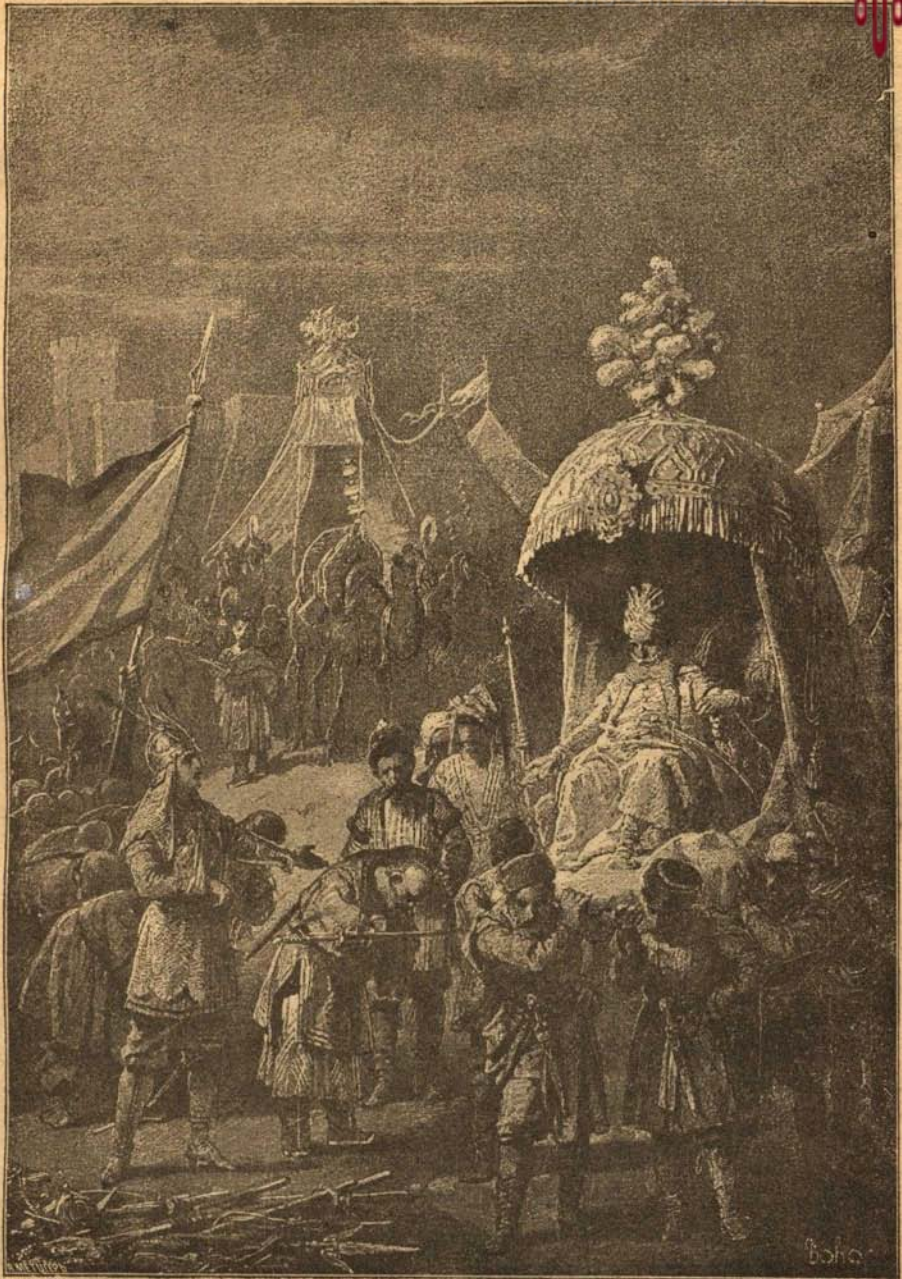
„ხარაჯა დასდევს, შეჰკვეთეს დრაკანი ასჯერ ასია,
„კვლავ ხატაური ათასი სხვა სტავრა, სხვა ატლასია,
„მერმე ყველაი დაჰხმოსა იგი და მისი ხასია,
„შეწყალებული გაჰგზავნა, უყო რისხვისა ფასია.

„ხატაველმან დაუმაღლა, დადრკა, მდაბლად ეთაყვანა,
„მოახსენა: „ორგულობა თქვენი ღმერთმა შემანანა,
„„თულა ოდეს შელაგცოდო, მაშინ მომკალ მეცა ვანა!“
„წავიდა და ყელაკაი მისი თანა წაატანა.

„მოვიდა კაცი მეფისა, — ცისკრობს, არ დანაღამია —
„ებრძანა: „შენგან გაყრილვარ, მას აქეთ თვეო სამია,
„„მინდორს მოკლული ისრითა ნადირი არ მიქამია;
„„არ დამაშვრალხარ, წამოდი, თუცა დაშრომის ჟამია“.

„შევეკაზმე, დარბაზს მიველ. დამხვდა ჯარი ავაზისა,
„შავარდნითა სავსე იყო სრულად არე დარბაზისა;
„მეფე ქვე სჯდა შეკაზმული, შევენებითა მზგავსი მზისა,
„გაეხარნეს მისელა ჩემი ტურფისა და ლამაზისა.

„იღუბალ ცოლსა ეუბნა, მართ ჩემგან უცოდნელია:
„„ომით მოსული ტარიელ საჭვრეტლად სასურველია,
„„მან განანათლოს მჭვრეტელთა გული, რაზომცა ბნელია,
„„რაცა დაგვედრო საქმნელად, ჰქმენ, არა საზოზღნელია.

„რამაზ მეფე მას წინაშე შეპყრობილი მოვიყვანე. (გვ. 83)

ქართული
ენების ინსტიტუტი

მეც

(19)

„აწ მითქვამს საქმე უშენოდ, შენცა სცან ესე მცნებოლი:
„რადგან ქალია სამეფო ჩვენგანეე სახელ-დებული,
„ვინცალა ჰნახავს, აწ ჰნახოს, აჰა დღე, ედემს ხლებული,
„გვერდსა დაისვი, ორნივე სრას დამხვდით, მოვალ შევებული“.

„მოვინადირეთ მინდორი, ძირი მთისა და გორისა,
„იყო სიმრავლე ძაღლისა, შავარდნისა და ქორისა;
„ადრე დავბრუნდით, ვიარეთ არ ეჯა გზისა შორისა,
„ალარ იბურთეს, დაშლა ჰქმნეს თამაშობისა ორისა.

„ჩემთა მქვრეტელთა მოეცვა ქალაქი, შუკა და ბანი,
„ომ-გარდახდილსა მშვენოდეს მე ენიანი კაბანი,
„ფერ-მიხილი-გვარად ვშვენოდი ვარდი, ცრემლითა ნაბანი,
„ვინცა მიქვრეტდის, ბნდებოდის, მართლად არს, არ კატაბანი.

„რიდენი რომე მეშოვნეს ქალაქსა ხატაველთასა,
„იგი მეხვიენეს, მშვენოდეს, ვახელებ გულსა ხელთასა;
„მეფე გარდაჰხდა, დარბაზთა შევედით ჩემთა მზრდელთასა,
„შეეხედენ, დავკრთი ელვასა ლაწვთა, მხეებრ ნათელთასა.

„მას მხესა ტანსა ემოსნეს ნარინჯის ფერნი ჯუბანი,
„ზურგით უთქს ჯარი ხალუმთა, დას-დასად, უბან-უბანი,
„სრულად ნათლითა აეესო სახლი შუკა და უბანი,
„მუნ ვარდსა შუა ჰშვენოდეს ძაწ-მარგალიტნი ტყუბანი.

„ნაომარსა, დაკოდილსა ხელი ყელსა ჩამომეგბა,
„დედოფალი საჯდომთაგან აღგა, წინა მომეგბა,
„ვითა შილი გარდამკოცნა, ლაწვი ვარდი დამილეგბა,
„მითხრა: „ნუ ექვ ამას იქით, თულა მტერი შელაგება“.

„ახლოს დამიწვეს აღგილსა, მუნ სადა მიამებოდა,
„პირი-პირ მიჯდა იგი მზე, გული ვისთვისცა ჰკვდებოდა,
„მალვით ვუქვრეტდი, მიქვრეტდა, სხვად არად მეუბნებოდა,
„თვალნი მოვწყვიტნი, სიცოცხლე ამითა მეარმებოდა.

„შეიქმნა სმა და პურობა, მზგავსი მათისა ძალისა,—
 „სხვა გახარება ასეთი არს უნახავი თვალისა—
 „ჯამი და ჭიქა ყოველი ფირუზისა და ლალისა,
 „არ ვისი ჰბრძანა მეფემან არცა გამგება მთვრალისა.

„შე მუნა მყოფი მივეცი შვებასა მეტის-მეტასა:
 „რა შემომხედნის, შევხედნი, ცეცხლმან დამიწყის შრეტასა;
 „კაცთა კრძალვასა ვაწვეყდი გულსა შმაგსა და რეტასა,—
 „რა უამეა პირის-პირ საყვარელისა ჭკრეტასა!

„ღაგდეს მღერა მუტრობთა, „ჰსულოვო;“ თავი ჰხარინ;
 „მიბრძანეს: „შვილო ტარიელ, ვით გითხრათ, ვით გვიხარინ,
 „ენეტარძი გვაქვსო, მებრძოლნი მით ჩვენნი ვაგლახ არიან;
 „მართალ არს შენნი მქვრეტელნი, არ ცუდად იმკვებარიან!

„აწ თუცა გვმართებს შემოსა, ვის მორქმით მოგივლენიან,
 „არ შეგმოსთ, მაგა კაბათა არ აგხდით, ტურფად გშვენნიან;
 „აწ გქონდეს ასი საჭურჭლოვ, ვის შუქი მოგიფენიან;
 „თვით შეიკერე, რაცა გწადს, ჩვენგან ნულარა გრცხვენნიან“.

„ძელოვცა დასჯდა ხმირული, მოიმატა სმა და მღერა;
 „კვლავ გაგრძელდა ნადიმობა, ბარბითი და ჩანგთა ჟღერა;
 „დედლოფალნი წამოვიდეს, შეეყარა მწუხრსა დღე რა;
 „ძილ პირამდის სიხარულსა სიხარული ჰვეანდა ვერა.

„პეყარენით, მიგვკირდა სმა დოსტაქნისა მეტისა;
 „საწოლს შემოველ, შემექმნა ცნობა მართ ვითა რეტისა,
 „ძალი არ მქონდა ტყვე-ქმნილსა მე ამა ცეცხლთა შრეტისა,
 „მეგონებოდა, მალხენდის გონება მისგან ჭკრეტისა.

„მონა მოვიდა, მიამბო ამბავი მე მართალიო:
 „თქვენსა ამბავსა იკითხავს აჯილოსანი ქალიო;“
 „მაშინვე უიცან, ავიქერ ჩქარ-ჩქარად, გულ-გამკრთალიო;
 „მოვიდა, ვნახე ასმათი, ჩემთანა მომავალიო.

„მე ვისთვის ვკვდები, მიამა ასმათის ნახვა მე მისად,
 „ალარ მიუშვი, ვაკოცე, ქმნად-ლა თაყვანის-ცემისად,
 „ხელი მოკვიდე, დავისვი ახლო ტახტისა ჩემისად,
 „კვითხე თუ: „ნეტარ მისულა მორჩი აღვისა ხე მისად?

„„შიამბე მისი ამბავი, სხვად ნურად მეუბნებია!“
 „„მითხრა თუ: „გკადრებთ მართალსა, აწ ჩემგან არ სათნებია,—
 „„დღეს ერთმანერთი გინახავთ და ტურფად მოგწონებია,
 „„აწ კვლავცა ცნობა ამბისა მას ჩემგან უბრძანებია“.

წიგნი ჩესტან დარეჯანისა საუჯარელისა თანა
 მოწერილი

„წიგნი მომართვა, ჩაზედენ, პირისა თემთა მათენისა,
 „„ეწერა: „ენახე სიტურფე წყალ-ჯავარისა შენისა,
 „„ომ-გარდახდილი შვენოდი, შენატევები ცხენისა,—
 „„არ ავი მიჩანს მიზეზი ჩემისა ცრემლთა დენისა.

„„ღმერთმან თუ მცა ენა ჩემი, ქებად შენდა უშენოსა,
 „„შენთვის მკვდარი, აღარ ვიტყვი, მაშა მომკლავ უშენოსა;
 „„მზემან ლომსა ვარდ-გიშერი ბაღჩას ბაღად უშენოსა,—
 „„შენმან მზემან, თავი ჩემი არვის ჰმართებს უშენოსა!

„„თუცა მიგდის ღვარი ცრემლთა, მაგრა ცუდათ არ იდენო;
 „„ამას იქით ნულარ სტირი, ჰირსა თავი არიდენო;
 „„შენი მჭკრეტნი შენთა მჭკრეტთა აგინებენ, არიდენო;
 „„რომე წელან მოგებვივნეს, ზგი ჩემთვის არიდენო.

„„იგი მე მომეც რიდენი, რომელნი წელან გშვენოდეს,
 „„რა მნახო, შენცა გიამოს, შენეულითა მშვენოდეს;
 „„ესე სამკლავე შეიბი, თუ ჩემი გაღავლენოდეს,—
 „„ერთი ასეთი ცოცხალსა სხვა ღამე არ გაგთენოდეს“.

აქა მხეც-ქმნილი ტარიელ სტირს, ჳირი ეათასების;
სთქვა: „მე მაქვს საჩხრე, რომელი კვლავ წინას მკლავსა მას ების!“
იგი შეიხსნა, მოიღო, თვალვით არ დაიფასების,
პირსა დაიდვა, დაკაბნდა, ქვე მკვდართა დაესახების.

ასრე წვა, რომე არ ჰგვანდა მკვდარი სამარის კარისა,
ორგნით ჩანს ლეგი მჯიღისა, მართ გულოსა გარდნაკარისა;
ასმათ სდის ღვარი სისხლისა, დაწვთავან ნახოკარისა,
კვლავ წყალსა ასხამს, უშველის, ხმა ისმის მუნ წკანწკარისა.

ავთანდილცა სულ-თქმნა მწარედ, დაბნედილსა შემოსჭვრიტნა;
ასმათ ვამი გამრავლნა, ცრემლმან მისმან ქვანი ჰხვრიტნა;
მერმე სულად მოაქცია, ცეცხლნი წყლითა დაუშრიტნა;
სთქვა: „ცოცხალვარ, საწუთრომან აწცა ჩემნი სისხლნი ჰხვრიტნა“.

ზე წამოსჯდა ფერ მიხდილი, აყოლებდა თვალთა რეტად, —
ვარდი სრულად შექმნილ-იყო ზაფრანად და ვითა სპეტად —
დიდ-ხან მათდა არა სცალდა საუბრად და არცა ჳვრეტად;
დარჩომა და არ-სიკვდილი მას უმძიმდა მეტის-მეტად.

ავთანდილს უთხრა: „ისმენდი, ცნობა მიძს თუცა ხელისა,
„გიტხრა ამბავი ჩემი და ჩემისა დამმარხველისა;
„ლხინად მიჩნს შეყრა მოყვრისა მის, შენგან შეუყრელისა,
„მე მიკვირს ჩემი სიცოცხლე, ასრე დარჩომა მრთელისა! —

„ასმათის ნახვა მიამა ჩემგან დაღ საესავისა;
„წიგნი რა ვნახე, მომართვა ესე საბამი მკლავისა,
„მკლავსა შევიბი მაშინვე, მოვიხსენ რიდე თავისა,
„იგი უცხო და ღარიბი მტკიცისა რასმე შევისა“.

წიგნი ტარიელისა სუფარელსა თანა მინაწერი ჰასუსად

მიუწერი: „მზეო, შუქი შენი, შენგან მონათენი,
„გულსა მეცა, გამიკუდდეს სიჩაუქე, სიაღფენი,
„ხელმან შენი განვიცადენ სინატიფე, სიტურფენი,
„სულთა ნაცვლად სამსახური რამცა ვითა გიმუქფენი?

„მაშინ ოდეს დამარჩინე, სულთა სრულად არ ვამყარე,
„აწცა ჩემთვის ესე ჟამი მასვე ჟამსა დავადარე;
„სამხრე შენი მომივიდა, შემოვიბი მკლავსა გარე,
„რომე მართებს სიხარული, ეგზომიმცა რა ვიხარე?!

„ზალანამცა ვიწინაშე, აჰა რიდე, რომე მთხოვე,
„ყაბაჩიცა ასეთივე, ამისებრივე ვერა ჰპოვე;
„დაბნდილსა ნუ დამაგდებ, მიშველე რა, მარგე მოვე,
„სოფელს-მყოფსა უშენოსა კაცსა ვისმცა შევებოვე!“.

„ძალი ადგა, გამეყარა, დავწვევ, ამოდ დამეძინა,
„მგრა შეეკრთი, საყვარელი ჩემი ვნახე ძილსა შინა;
„გამელვიძა, აღარა მყვა, სულ-დგმულობა მომეწყინა,
„ლამე ასრე გავათენე, მისი ხმაცა არ მესმინა.

„ლილასა აღრე სრას მიხმეს, დღე რა ჰქმნა მწუხრმან ჟამითა;
„ავდევ, ვცან მათი ამბავი, წასვლა ვქმენ მითვე წამითა;
„ენახე ორნივე ერთგან სხდეს სახითა ოდენ სამითა;
„რა მიველ, მითხრეს დაჯდომა, წინაშე დავჯე სკამითა.

„ზვიბრძანეს თუ: „ღმერთმან ასრე დავვაბურნა დაცაველია,
„ჟამი გვახლავს სიბერისა, სიყმაწვილე გარდგვივლია;
„ყმა არ მოგვცა, ქალი გვივის, ვისგან შუქი არ გვაკლია,
„ყმისა არ სმა არად გვაგვა, ამაღ ზედან წავგვითვლია.

„აწ ქალისა ჩვენისათვის ქმარი გვინდა, საღ მოვნახოთ,
„რომე მივცეთ ტახტი ჩვენი, სახელ ჩვენად გამოვსახოთ,
„სამეფოსა ვაპატრონოთ, სახელმწიფო შევანახოთ,
„არ ამოვწყდეთ, მტერთა ჩვენთა ხმალი ჩვენთვის არ ვამახოთ?“

„მთქვი: „თქვენის ძისა არა სმა გულსა ვით მიეფარების,
„მაგრა კმა ჩვენად იმედად, ვინ მზესა დაედარების;
„ვისცა სთხოვეთ შეილსა სასიძოდ, მას ღიდად გაეხარების,—
„სხვამცა რა გკადრო, თვით იცით, მაგას რა მოეგვარების“.

„ღვიწყეთ რჩევა საქმისა, გული უძს, თუცა მელია;
„ვთქვი: „ჩემგან დაშლა ამისი არ ითქმის, არ საქმელია!“
„მეფემან ჰბრძანა: „ხვარაზმშა, ხელმწიფე ხვარაზმელია,
„თუ მოგვცემს შეილსა საჩვენოდ, მისებრივ არ რომელია“.

„რომე პირველვე დაესკვნათ, მათ ესე შეეტყობოდა,
„ერთმანერთსაცა უჭკრეტდეს, სიტყვაცა აგრე სწებოდა;
„ჩემგან დაშლისა კადრება მართ ამბად არ ეგებოდა,
„ოდენ დავმიწდი, დავნაცრდი, გული მიდამო ჰკრთებოდა.

„ღედოფალმან სთქვა: „ხვარაზმშა მეფეა, მორქმით მჯდომელი,
„მათსამცა შეილსა სასიძოდ ჩვენთვის სხვა სჯობდეს რომელი!“
„შეცილებამცა ვით ვკადრე, რადგან თვით იყო მდომელი!
„მოწმობა დავრთე, დაესკვნა ღლე ჩემი სულთა-მხდომელი.

„მაჰგზავნეს კაცნი ხვარაზმშას წინა, შეილისა მთხოველი;
„შესთვალეს: „გახდა უმკვიდროთ სამეფო ჩვენი ყოველი;
„არს ერთი ქალი საძეო, არ კიდე გასათხოველი,
„თუ მოგვცემ შეილსა სამისოდ, სხვასა ნულარას მოელი“.

„ძაცი მოვიდა, ავესო ჯუბაჩითა და რიდითა,
„გახარებოდა ხვარაზმშას სიხარულითა ღიდითა;
„ებრძანა: „მოგვხდა ღეთისაგან, ჩვენ რომე ვინატრიდითა;
„თვით მაგისებრსა შეილსამცა ჩვენ ხელსა რასა ეხდიდითა!“

„ძელოვ გაჰგზავნეს სხვანი კაცნი სასიძოსა მოყვანებად,
„დაავედრეს: „ნუ აყოვნებთ, მოღით ჩვენად ნაბრძანებად;“
„მე მაშვრალი, ნაბურთალი საწოლს შეველ მოსვენებად,
„გულსა სევდა შემეყარა, ვიწყე ჭირთა მოპოვნებად.

„მეტმან სევდამან მიმწურა გულსა დაცემად დანისად;
„ასმათის მონა შემოდგა, შევეჯე ლალი და ჯანისად;
„წიგნი მომართვა, ეწერა „ვინ სჩან ალვისა ტანისად,
„აღრე მოღიო, გიბრძანებს, დაუყოვნებლად ხანისად“.

„შევეჯე, წაველ, ბაღჩას მიველ, ვითა სკნობდე, ღხინთა ზომით,
„ბაღჩა შეველდე, კოშკი დამხვდა, ასმათ ვნახე ძირსა დგომით,
„ვნახე. ვკვრეტდი ნატირებად, ცრემლი აჩნდა ღაწვთა წდომით,
„დამიძძიმდა, არა ვკითხე, ჩემი სჭირდა მისვლა ნდომით.

„იგი ვნახე დაღრეჯილი, ესე მეტად დამიძძიმდა,
„ვითა წინას შამომცინის, არღა ეგრე გამიღიმდა,
„ყოლე სიტყვა არ მომიგო, ოდენ ცრემლთა გარდმოსწვიმდა,
„ამით უფრო დამაწყლულა, არა წყლულთა მიაქიმდა;

„ჩემნი ერთი გონებანი, მეტად შორად გამიკიდნა,
„შინა კოშკად შემიყვანა, ფარდასაცა ამიზიდნა;
„შეველ, ვნახე იგი მთვარე, ჭირმან ყველამ უკუ-მრიდნა,
„გულსა შუქი შემომადგა, მაგრა გული არ დამიდნა.

„იყო არ ნათლად ნათელი, ფარდაგსა შემომდგომელი;
„ებურა მოშლით პირ-ოჭრო, მე მივეც რიდე რომელი,
„მითვე მშვანითა უებრო მიწოლით ტახტსა მჯდომელი;
„ცრემლისა ღვარსა მოეცვა პირი, ეღვათა მკრთომელი.

„ძვე წვა, ვით კლდისა ნაპირსა ვეფხი პირ-გამეხებული,
„არცა მზე ჰგვანდა, არც მთვარე, ხე ალვა, ედემს ხებული;
„ასმათმან დამსვა შორს-გვარად გულსა მე ღახვარ-ხებული;
„მერმე წამოსჯდა წარბ-შერკმით, გამწყრალი, განრისხებული.

„მიბრძანა: „მიკვირს, რად მოხველ მშლელი პირისა მტკიცისა,
„გამწირავი და მუხთალი, შენ, გამტეხელი ფიცისა,
„მაგრა ნაცვალსა პასუხსა მოგცემსო ზენა მის ცისა!“
„გკადრე: „რა გკადრო პასუხი მის ჩემგან მართ უფიცისა?“

„ვთქვი: „პასუხსა ვერას გკადრებ, თუ არა ვცნობ მე მართალსა:
„რა შეგცოდე, რა მიქნია უცნობოსა, ფერ-ნამკრთალსა“.
„კვლავცა მითხრა: რას, გეუბნო მტყუანსა და შენ მუხთალსა!
„აღიაცურად რად მოვლორდი, მე დაუწვავ ამით აღსა.

„შენ არ იცი ხვარაზნშასი საქმროდ ჩემად მოყვანება?!
„შენ ჯდომილხარ სავაზიროდ, შენი რთულა ამას ნება,
„შენ გასტეხე ფიცი ჩუმი, სიმტკიცე და იგი მცნება,—
„ღმერთმან ჭქმნას და დაგაჩნო ცუდად შენი ხელოვნება!
„ზახსოვს, ოდეს ჰაჲ, ჰაჲჰშიმიდი, ცრემლნი შენნი ველთა ჰბანდეს,
„მკურნალნი და დასტაქარნი წამალსა-ყე მოგიტანდეს?
„მამაცისა სიცრუეცა ნეტარ სხვანი რამცა ჰგვანდეს!
„რადგან დამთმე, მეცა დაგთმობ, ვინძი უფრო დაზიანდეს!

„ამას ვბრძანებ: ვინცა გინდა ეპატრონოს ინდოეთსა,—
„ეგრეც მე მაქვს პატრონობა, უგზოდ ვლიდენ, თუნდა გზეთსა!
„ეგე აგრე არ იქნების, წა, მომცდარხარ მოსაცეთსა;
„აზრი შენნი შენვე გვანან მტყუანსა და შენ აგეთსა!

„ცოცხალ-ვიყო, შენ ინდოეთს, ღმერთო, ხანი ვერა დაჰყო;
„თუ ეცადო დაყოფასა, ხორცთა შენთა სული გაჰყო!
„სხვა ჩემებრივ ვერა ჰპოვო, ცათამდისცა ხელი აჰყო!“
ესე სიტყვა დაასრულა, ყმა ატირდა, სულ ჰქექმნა, აჰ ყო.

„სთქვა: „რა მესმა ესე მისგან, მეიმედა მეტის-მეტად,
„კვლავ მიეცა თვალთა ძალი მის ნათლისა ვერე ჰქვრეტად;
„აწ დაეკარგე, რად არ გიკვირ, რად ვცოცხალვარ, რად ვარ რეტად?
„ვაჲ სოფელო უხანოო, რად ჰზი სისხლთა ჩემთა ხვრეტად!

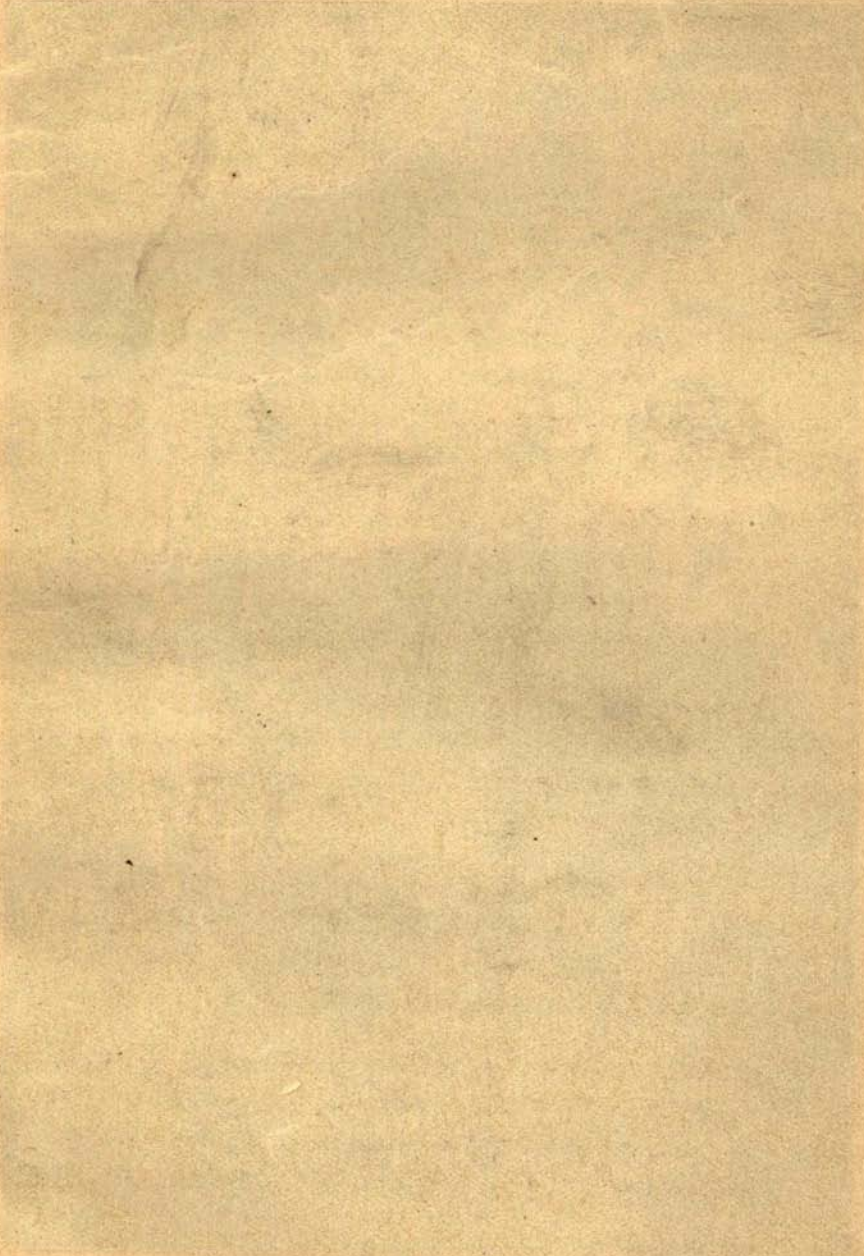

„მერმე წამოხვდა წარბ-შერკმით, გამწყალი, განრისხებული. (გვ. 93)

ქართული
ენების ცენტრი

მეც

„შევხედენ, ვნახენ სასთუნალ, მუსაფი გაშლით მდებარე,
„ავიღე, ავღღ ღმერთისა და მერმე მათი მქებარე,
„აკადრე თუ: „მზეო დაგიწვაე ჩემიცა დაწვა მზებარე;
„კრადგან არ მომკლავ, პასუხი ერთაი გკადრო მე ბარე:

„კრომე გკადრებ, ესე სიტყვა აწ თუ ცუდად ნალიქნია,
„კამცა პრისხავს, მზისა შუქნი ყველა ჩემთვის ნაშუქნია!
„თუ მალირსებ გაკითხვასა, ავი არა არ მიქნია;“
„მან მიბრძანა: „კრაცა იცი, სთქვიო,“ თავი დამიქნია.

„ქლავცა ვკადრე: „მე თუ, მზეო, შენთვის ფიცი გამეტეხოს,
„ღმერთმან აწვე რისხვა მისი ზეცით ჩემთვის გაამეხოს!
„ვისი გინდა უშენოსა, პირი მემზოს, ტანი მეხოს!
„მაშა მაშინ როგორ დავრჩე, რა ლახვარი გულსა მეხოს!

„მე მეფეთა დარბაზს მიხმეს, შეჰქმნეს ღიღი ვაზირობა,
„მათ წინასვე დაეპირა იმა ყმისა შენი ქმრობა;
„დამეშალა, ვერ დავშლიდი, დამრჩებოდა უმეტრობა,
„თავსა ვუთხარ, — მიემოწმე, ჟამად გიჯობს გულ-მაგრობა.

„შემცა დაშლა ვითა ვკადრე, რადგან იგი ვერ მიმხვდარა;
„არ თუ იცის ინდოეთი უპატრონოდ არ გამხდარა!
„ერთი მე ვარ მემამულე, სხვასა ჰმართებს არად არა,
„ვის მოიყვანს, არა ვიცი, ანუ იგი ვინ მომცდარა.

„მთქვი, — ამითა ველარას ვიქმ, ღონე სხვა რამ მოვავკარო;
„თავსა ვუთხარ, — ნუ მოგიცავ გონებაო მრავალ-გეარო!
„მედვა გული მხეცისაებრ, ათასჯერცა მინდორს ვარო;
„ვისმცა მივცე თავი შენი, შენვე რად მე არ წამგეარო?!

„სულსა ეყილდი გულისათვის, კოშკი ამაღ გამებაზრა;
„იგი წვიმა დარენელდა, რომე პირველ ვარდი აზრა;
„ვნახე, ძოწსა მარგალიტი ვარე ტურფად მოემაზრა;
„მიბრძანა თუ: „ეგე საქმე მემცა მართლად რად მიაზრა?!

« „პრ დაგიჯერებ მე შენსა ღალატსა, ორგულობასა,
„ უარის ქმნასა ღვთისასა, ამისთვის არ მადლობასა;
„ იაჯდი თავსა ჩემსა და მორქმით ინდოეთს ფლობასა,
„ მე და შენ დავსხდეთ ხელმწიფედ, სჯობს ყველას სიძე-სძლობასა!

„ მე ღმობიერად მომიტკბა გამწყრალი, გამქისებული;
„ ანუ მზე იყო ქვეყანად, ან მთვარე პირ გავსებული;
„ ახლოს დამისვა, გამიტკბა, აქამდის არ ღირსებული,
„ მეუბნებოდა, დამიესო ცეცხლი, ამითა გზებული.

„ მიბრძანა თუ: „ გონიერი, ჰხამს, აროდეს არ აჩქარდეს,
„ რაცა სჯობდეს, მოაგვაროს, საწუთროსა დაუწყნარდეს,
„ თუ სასიძო არ მოუშვა, ვაჟ თუ მეფე გაგიმწარდეს,
„ შენ და ისი წაიკიდნეთ, ინდოეთი გარდაჰქარდეს;

„ კვლავ თუ სიძე შემოუშვა, მე შემირთოს, იყოს ასდენ,
„ ერთმანერთსა გავეყარნეთ, ძოწეული გავგიფლასდენ,
„ მათ მორქმულთა მოივლინონ, ჩვენ პატიყენი გავვიასდენ, —
„ ეგე ამბად არ ეგების, რომე სპარსნი გავვიხასდენ.“

„ მე გვადრე: „ ღმერთმან აშოროს მას ყმასა შენი ქმარობა;
„ რა შემოვიდენ ინდოეთს, შევიგნა მათი გვარობა,
„ ეუჩვენო ჩემი ძალ-გული და ჩემი მერამრობა:
„ ასრე დავხოცენ, შეეძლოთ აღარას არ სახმარობა“.

„ მიბრძანა თუ: „ ჰხამს დიაცი დიაკურად, საქმე-დედლად,
„ დიდსა სისხლსა ვერ შეგაქნევ, ვერ ვიქნები შუა-კედლად:
„ რა მოვიდეს, სიძე მოჰკალ, მათთა სპათა აუწყვეტლად, —
„ ქმნა მართლისა სამართლისა ხესა შეიქმს ხმელსა ნედლად.

„ ასრე ჰქმენ, ჩემო ღომო და მჯობო ყოველთა გმირთაო,
„ მიპარვით მოჰკალ სასიძო, ლაშქართა ნუ მოირთაო,
„ მისთა სპათაცა ნუ დაჰხოც, ზროხათა, ვითა ვირთაო, —
„ დიადი სისხლი უბრალო კაცმანცა ვით იტვირთაო!

„იგი რა მოჰკლა, ეუბუნ პატრონსა ჩემსა, მამასა,
„ჰკადრე თუ,—სპარსთა ვერა ვიქმ ინდოეთისა ჭამასა,
„ჩემია მკვიდრი მამული, არ მივცემ არცა დრამასა,
„არ დამეხსნები, გაგიხდი ქალაქსა, ვითა ტრამასა!—

„ჩემი ყოლა ნურა გინდა სიყვარული, ნურცა ნდომა,
„ამით უფრო მოგცემის სამართლისა შენ მოხდომა;
„ჰქმნას მეფემან ყელ-მოტეხით შემოხვეწა, შემოკლომა;
„ხელთა მოგცე თავი ჩემი, შეგვეფეროდეს ერთგან სხლომა“.

„ესე მეტად მომეწონა თათბირი და გამოჩევა,
„ჩემთა მტერთა დავაქადე დასახოცლად ხმლისა ქნევა;
„მერმე აუღვე წამოსავლად, მან დამიწყო ქვე-ქვე წვევა;
„მწაღდა, მაგრა ვერ შევმართე შემოჰლომა, შემოხვევა.

„ხანთ დავყავ, გავეყარე, მაგრა გავხე, ვითა ხელი;
„ასმათ წინა ჩამომიძღვა, ჩამლიოდა ცრემლი ცხელი,
„ჭირი ბეკრჯელ ვაათასე, ლხინი ჩემი ვაერთხელი,
„მერმე წასვლა არა მწაღდა, ამად მივალ არ ფიცხელი.

„მოვიდა კაცი, „სასიძო მოვაო,“ მოსვლა გვახარა,
„მაგრა, თუ ღმერთი რას უზამს; არა იცოდა გლახ არა;
„მეფესა მიჰხვდა სიამე, არ სიტყვა ივაგლახა-რა,
„მიბრძანა, ახლოს მიმისვა, „მოლიო,“ თავი დაჰხარა.

„მიბრძანა: „ჩემთვის ესე დღე ლხინი და სიხარულია,
„გარდავიხადოთ ქორწილი, ჰხამს, ვითა დასასრულია;
„კაცი გავგზავნოთ, მოვილოთ ყოვლგნით საქურჭლე სრულია,
„უხვად გავცემდეთ ვავსებდეთ, სიძუნწე-უმეცრულია“.

„მე გავგზავნე ყოვლგნით კაცი, საქურჭლისა წამომსხმელნი;
„სასიძოცა მოგვიყვდა, იყვნეს ხანსა არ დამხმელნი;
„შოგნით ჩვენნი გავეგებნეს, გარეთ მოდგეს ხვარაზმელნი;
„მათ ლაშქართა, ერთგან მყოფთა ვერ იტევდეს ვერცა ველნი.

„მეფემან ჰბრძანა: „მოჰკაზმეთ კარვითა მოედანია,
„გამოისვენოს სიძემან, დაჰყოს ცოტაი ხანია;
„მუნ მისდა ნახვად გავიდენ უშენოდ სპანი სხვანია,
„შენ აქა ჰნახენ, ნუ წახვალ, შენგან ესეცა კმანია“.

„მოედანს დავდგი კარვები წითლისა ატლასებისა;
„მოვიდა სიძე, გარდაჰხდა, — დღე ჰგვანდა არ აღვებისა —
„შიქმნა გასელა შიგანთა; ჯარია მუნ ხასებისა,
„დაიწყეს დგომა ლაშქართა თემ-თემად, დას-დასებისა.

„მე დავშვერ, ვითა წესია საურავ-გარდახდილისა,
„შინა წამოველ მაშვრალი, ქმნა მომდომოდა ძილისა;
„მონა მოვიდა, მომართუა წიგნი ასმათის ტკბილისა;
„ადრე მოდიო, გიბრძანებს მზგავსი ალვისა ზრდილისა“.

„ცხენისაგან არ გარდაეხე, წაველ, ფიცხლად დავმორჩილდი;
„ქალი დამხვდა ნატირები, ვკითხე: „ცრემლსა რასა ჰმილდი?“
„მითხრა: „შენი შესწრობილი ტირილსამცა ვით ავცილდი,
„გაუწყვეტლად ვით გამართლო, რაგვარამცა გავაქილდი!“

„შევედით, ვნახეთ ბალიშსა ზედა წარბ-შერქმით მჯდომარე, —
„შე ველარას იქმს მის მეტსა, მას განენათლა რომ არე
„წავდეგ, მიბრძანა: „რასა დგი, დღე მიგიჩნს წინ საომარე;
„ანუ გამწირე, მიტყუვე და კვლავცა მოიმცდომარე!“

„მე მეწყინა, აღარა ვთქვი, ფიცხლა გარე შემოვბრუნდი,
„უკუ-ვყოვლე: „აწ გამოჩნდეს, — არ მინდოდეს, ვისცა უნდი!
„ქალი ომსა რაგვარ მაწვევს, აგრე ვითა დავძაბუნდი!“
„შინა მოველ, მოკლვა მისი დავაპირე, არ დავცმუნდი.

„ასსა ვუბრძანე მონასა: „საომრად დავმზადენით;“
„შევსხედით, გავვლეთ ქალაქი, არა ვის გავეცხადენით,
„კარავსა შეველ; სასიძო ვითა წვა, ზარმცა თქმად ენით;
„უსისხლოდ მოვკალ იგი ყმა, თუცა ჰხმდა სისხლისა დენით.

„ყმასა ფერხთა მოვეკიდე, თავი სვეტსა შუუტაჲ“. (გვ. 103).

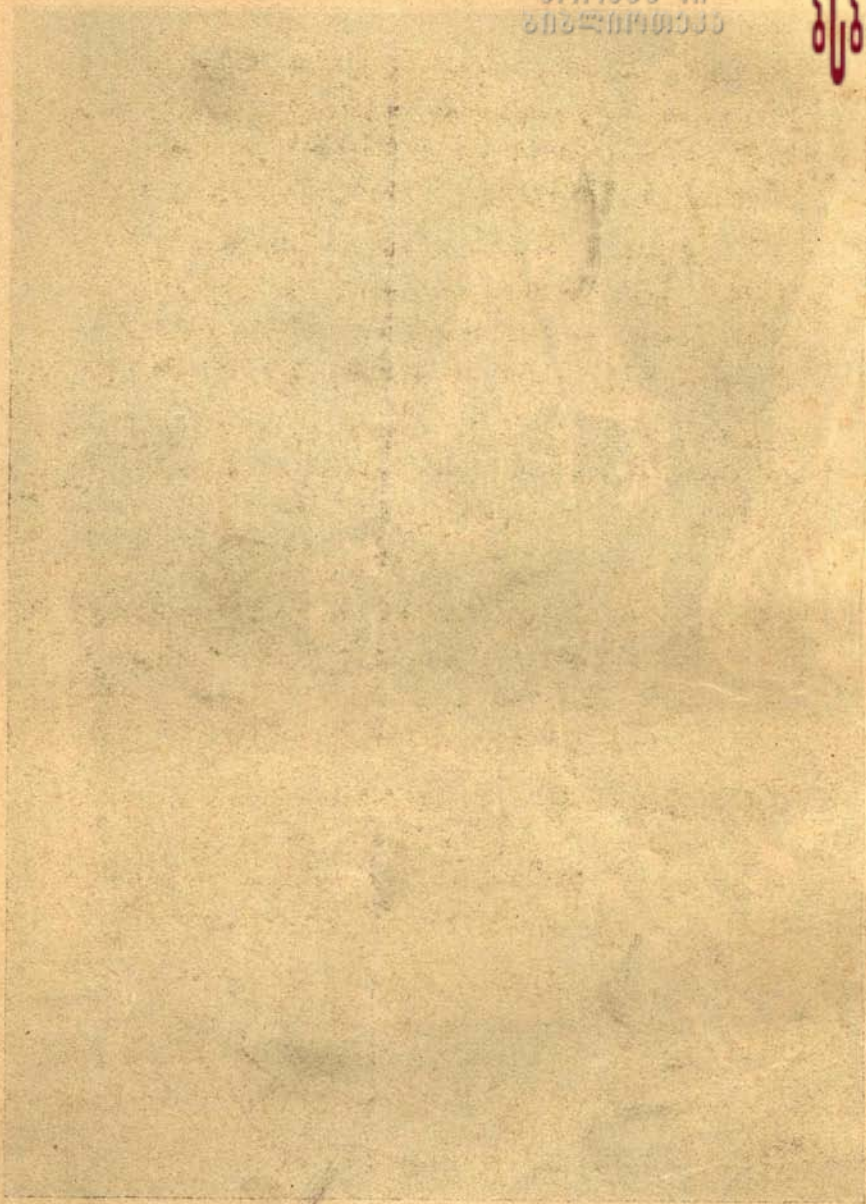
102

ქართული
საქმიანობა

მეც

„მარვის კალთა ჩახლათული ჩავქერ, ჩავაკარბაკე,
 „ყმასა ფერხთა მოვეკიდე, თავი სვეტსა შეუტაკე,
 „წინა-მწოლთა დაიძახეს, გლოვა მიჰხვდათ საარაკე,
 „ცხენსა შევჯე, წამოცაველ, ჯაჭვი მეცვა საკურტაკე

„ხმა დამივარდა, შეიქმნა, ზახილი მოსაწვევარი;
 „წამოველ, წევნა დამიწყეს, დავხოცენ ჩემი მღვევარი;
 „ქალაქი მქონდა მაგარი, მტერთაგან მოურევარი,
 „ამუნ შიგან შეველ მშვიდობით, ამოდ იგივე მე ვარი;

„ძაკი გავგზანე, ვაცნობე ყოვლგან ლაშქარსა ყველასა:
 „„აქა მომმართეთ ვინცალა ჩენსა იქმოდეთ შველასა;“
 „არ გაწყდა მოსვლა მღვევართა ლამესა დია ბნელასა,
 „ჩემი რა სცნიან, სცვივდიან თავებსა მათსა მრთელასა.

„ცისკრად ავღვგ, შევეკაზმე, რა გათენდა ლამე დილად;
 „ენახენ სამნი დიდებულნი, მეფისაგან მოგზაენილად;
 „ებრძანა თუ: „ღმერთმან იცის, გამეზარდე ვითა შვილად,
 „„ჩემი ასრე რად შესცვალე სიხარული სიმძიმილად?

„„ხვარაზმშას სისხლი უბრალო სახლად რად დამადებინე,
 „„თუ ჩემი ქალი გინდოდა, რად არა შემავებინე?
 „„მე ბერსა შენსა გამზრდელსა სიკოცხლე მაარმებინე,
 „„დღედ სოკვილიამდი შენიცა თავი არ მაახლებინე!“

„მე შეეთვალე: „მეფეო, ვარ უმაგრესი რვალისა,
 „„თვარა რად მიშლის სიკვდილსა ცვეცხლი სიკვდილთა აღისა!
 „„მაგრა, ვით იციოთ, ხელმწიფე ჰხამს მქმნელი სამართლისა;
 „„მე თქვენმან მზემან მაშოროს ნლომა თქვენისა ქალისა.

„„ოცი, ინდოთა სამეფო რაზომი სრა-საჯდომია!
 „„ერთილა მე ვარ მემკვიდრე, ყველაი თქვენ მოგზდომია,
 „„ამოწყდა მათი ყველაი, მამული თქვენ დაგრჩომია;
 „„სამართლად ტახტი უჩემოდ არვისად მისახდომია!

„მერ გათნე, თქვენმან კეთილმან, აწ ეგე არ მართალია:
 „ლმერთმან არ მოგცა ყმა-შვილი, გიზის ერთაი ქალი,
 „ხვარაზმშა დაჰსვა ხელმწიფედ, დამრჩების რა ნაცვალია!
 „სხვა ზეფე დასჯდეს ინლოეთს, მერტყას მე ჩემი ხმალია?!

„შენი ქალი არად მინდა, გაათხოვე, გამარიდე,
 „ინლოეთი ჩემი არის, არვის მივცემ ჩემგან კიდე,
 „ვინცა ჩემსა დამეცილოს, მისით მასცა აღმოვფხვრიდე,
 „სხვად მეშველსა გარეგანსა, მომკალ, ვისცა ვინატრიდე!“»

ამბისა ცნობა ტარცილისგან ნესტან-დარეჯანის
 დაკარგვისა

ქსე კაცი გამეგზავნეს, გონებასა გავეშმაგე,
 „რომე მისი ვერა მეცნა, ამას უფრო დავედაგე;
 „მას ზღუდესა გარდავადგე, მინდოროთაჲე რომე ვაგე,
 „მესმა საქმე საშინელი, თუცა თაჲი ვერ წავაგე.

„ბამოჩნდეს ორნი ქვეითნი, მე მივეგებე წინარე,
 „ქალი ჰყვა ერთსა მონასა, ვცანმცა, თუ მოღმა ვინ არე:
 „თავ გაგლეჯილი ასმათი, პირ-სისხლი-ჩამომდინარე,
 „ალარ მიყივლა, ღიმილით არცალა გამიცინარე.

„იგი ვნახე, დავებნიყე, გონებანი გამიშმაგნა,
 „შორით ვუხმე: „რაშიგან ვართ, ანუ ცეცხლმან რად დავვდაგნა?“
 „მან საბრალოდ შემომტირნა, ძლივ სიტყვანი გამოაგნა;
 „მითხრა: ღმერთმან სიმრგვლე ცისა ჩემთვის რისხვით წამოგრაგნა!“»

„ახლოს მიველ, კვლავცა ვკითხე: „რაშიგან ვართ, სთქვი მარ-
 „კვლავ საბრალოდ ამტირდა, კვლავ მოედვა ამით ალი, |თალი!“
 „დიდ-ხან სიტყვა ვერა მითხრა, მისთა ჭირთა ნათალი,
 „მკერდსა წითლად უღებავდა სისხლი, ღაწვთა ნაწვეთალი.

„მერმე მითხრა: „მოგახსენებ, ესე რადმცა დაგიმალე,
„მაგრა, ვითა გაგახარნე, შენცა აგრე შემოწყალე:
„ნუ მაკოცხლებ, ნუ დამარჩენ, შემიხვეწე, შემობრალე,
„დამხსენ ჩემსა საწუთროსა, ღმერთსა შენსა მივალე“.

„შიამბო: „ოდეს სასიძო მოჰკალ და ხმა დაგივარდა,
„მეფესა ესმა, აიჭრა, მართ მოსგან გასატკივარდა,
„შენ დაგიძახა, მიხმეო ხმა-მალად გახმამყივარდა;
„მოგნახეს, შინა ვერ გპოვეს, მით მეფე გამომჩივარდა.

„ჰკადრეს, — აქა აღარ არის, კარნი სადმე გაუვლიან;
„მეფე ჰპრძანებს, — ვიცი, ვიცი, მეტად კარგა შემოვიან:
„მას უყვარდა ქალი ჩემი, სისხლი ველთა მოუღვრიან,
„რა ჰნახიან ერთმანერთი, არ-შეხედვა ვერ დაჰსთმიან.

„აჲ, თავმან ჩემმან მას მოვკლავ, ჩემად დად ვინცა მადესა;
„მე ღვთისა ვუთხარ, დაუბამს მას ეშმაკისა ბადესა;
„მათ ბოზ-კუროთა ასეთი რა მისცეს, რა უქადესა?
„თუ დავარჩინო, ღმერთი ვგმო, მისად პატიუად მზად ეს ა

„მის მეფისა წესი იყო, თავი მისი ძვირად ჰფიცის,
„და თუ ჰფიცის, არ გასტეხის, მასვე წამსა დაამტკიცის;
„ესე წყრომა მეფისაგან ვისცა ესმა, ვინცა იცის,
„მან უამბო დავარ ქაჯსა, ვინ ღრძნებითა ცაცა იცის,

„ღეარს, დასა მეფისასა, უთხრა ვინმე ღვთისა მტკრმან, —
„თავი ჰფიცა ძმამან შენმან, არ დაგარჩენს, იცის ერმან;
„მან აგრე სთქვა, — უბრალო ვარ, იცის, ღმერთმან სახიერმან,
„ვისგან მოვკვდე, ვისთვის მოვკვდე, მიიხვედროს იგი ვერ მან.

„პატრონი ჩემი აგრევე იყო, წამოხვე შენ ოდეს,
„შენიუღლივე რიდენი ებურნეს, ტურთად ჰშვენოდეს;
„დავარ მოსთქმიდა სიტყვათა, რომელნი არა მსმენოდეს, —
„ბოზო, შენ ბოზო, რად მომკალ, ვეკვ შენცა არა გლხენოდეს!

« „როსკიპო, ბოზო, ღიაკო, საქმრო რად მოაკლევინე,
„ანუ სისხლითა მისითა ჩემი რად მოახლევინე?
„ნარ ცუდად მომკლავს ძმა ჩემი, რა გიყავ, რა გაქმნევინე!
„აწ ღმერთსა უნდეს, ვერ მიჰხვდეს, ვის ესე დააშლევინე!

„ხელი მიჰყო, წამოჰხიდნა, თმანი გრძელნი დაუფუშნა,
„დააღება, დააღურჯა, მედგრად პირნი მოიქუშნა;
„მან პასუხი ვერა გასცა, ოდენ სულ-ჰთქმნა, ოდენ უშნა;
„ქალმან შავმან ვერა არგო, ვერცა წყლულნი დაუშუშნა.

„რა დევიარ გაძლა ცემითა, მისითა დაღურჯებითა,
„წამოდგეს ორნი მონანი, პირითა მით ქაჯებითა,
„მათ კილობანი მოიღეს, ეუბნეს არ აჯებითა,
„მას შიგან ჩასვეს იგი მზე, ჰგავს, იქმნა დარაჯებითა,

„ზღვათაკენ განვლეს სარკმელნი, მაშინვე გაუჩინარდა;
„დევიარ სთქვა, — მქმნელი ამისი ვინ არ დამქოლოს, ვინ არდა!
„ვირემ მომკლევდეს, მოვკვდები! — სიცოცხლე გასაწყინარდა;
„დანა დაიცა, მოცაკვდა, დაეცა, გასისხლმდინარდა.

„რად არ მიკვირვებ ცოცხალსა, მე ლახვიარ-დაუსობელსა!
„აწ იგი მიყავ, რა მმართებს ამისა მახარობელსა,
„ზენაარ დამხსენ სიცოცხლე სულთა-დგმა-დაუთმობელსა!“
„საბრალოდ ცრემლსა აღენდა უკლებსა, დაუშრობელსა.

„მე ვუთხარ: „დაო, რად მოგკლა, ანუ რა შენი ბრაღია?
„რამცა ვქმენ ნაცვლად, თვით რომე მისი ჩემზედა ვაღია!
„აწ თავსა მისად საძებრად მივცემ, სად კლდე და წყალია;“
„სრულად გაქეჳადი, შემექმნა გული მართ ვითა საღია.

„მეტმან ზარმან გამაშმაგა, მომივიდა ცხრო და თრთოლა;
„თავსა ვუთხარ: „ნუ მოჰკვდები, არას გარგებს ცუდი წოლა,
„გიჯობს გაქრა ძებნალ მისად გავარდნა და ველთა რბოლა,
„აჰა უამი, ვისცა გინდა ჩემი თანა წამოყოლა“.

„წამოდგეს ორნი მონანი, პირითა მით ქაჯებითა,
„მათ კილობანი მოიღეს, ეუბნეს არ აჯებიათ (83. 106)

საქართველოს
ხალხთა ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ბიბ

„შევლ, ფიცხლა შევეკაზმე, ცხენსა შევჯე შეკაზმული;
„ას სამოცი კარგი მოყმე, ჩემსა თანა ხან-დაზმული,
„წამომყვეს და წაცავედით, კართა გარე დარაზმული;
„ზღვის-პირს მიველ, ნავი დამხვდა, მენავემან მნახა ცმული.

„ნავსა შევჯე, ზღვასა შეველ, ზღვასა შიგან გავალაგდი,
„არსით ნავი მომავალი უნახავად არ დავაგდი;
„მოველოდი, არა მესმა, შმაგი უფრო გავეშმაგდი,
„რომე სრულად მომიძულევა, ღმერთსა თურმე ასრე ვძაგდი.

„რომე დავყავ წელიწადი, თვე თორმეტი გამეოცა,
„მაგრა მისი მნახაეცა სიზმრიე კაცი არ მეოცა;
„თანა-მყოლი ყველაკაი ამომიწყდა, დამეხოცა;
„ვეთქვი თუ: „ღმერთსა ვერას ვკადრებ, რაცა სწაღდეს აგრე ვყოცა“

„ზღვა-ზღვა ცურვა მომეწყინა, მით გამოველ ზღვისა პირსა,
„გული სრულად გამიმხეცდა, არ ვუსმენდი არც ვაზირსა;
„ყველაკაი დამეფანტა, დარჩომოდა რაცა ქირსა,—
კაცსა ღმერთი არ გასწირავს, ასრე მისგან განაწირსა!

„ერთაი ესე ასმათი და დამრჩეს ორნი მონანი,
„ჩემნი გულისა-მდებელნი და ჩემნი შემავთნანი;
„მისნი ვერა ვცნენ ამბავნი, ვერცა ღრამისა წონანი,
„ტირილი მიჩნდის ღმერთსა და მდინდიან ცრემლთა ფონანი“.

ამბავი ნუნადინ ფრიდონისა, ოდეს ტარელ შემოვეარა
ზღვის ზირსა

ამით მეელო, მოვიდოდი, ზღვისა პირსა აჩნდის ბაღნი,
„ჰვანდეს ქალაქს ვიახლენით, ცალ-კერძ იყენეს კლდე-
„არ მიაღის კაცთა ნახვა, მიღალვიდის გულსა დაღნი; | თა ნაღნი;
„მუნ გარდავხე მოსვენებად, დამხვდეს რამე ხენი ლაღნი.

„ხეთა ძირთა მივიძინე, მათ მონათა სქამეს პური,
„მერმე ავდეგ სევდიანი, მიღამებდა გულსა მური,
„ვერა მეცნა ეგზომ გრძელად ვერ ქორი და ვერ დასტური,
„ველთა ცრემლი ასოღებდა, თვალთა ჩემთა მონაწური.

„ზახილი მესმა, შევხედენ, მოყმე ამაყად ჰყოლა,
„შემიორბედა ზღვის პირ-პარ, მას თურმე წყლოული სტკიოლა;
„ხმლისა ნატეხი დასერილი აქეს, სისხლი ჩამოსდიოლა,
„მტერთა ექაღდა, სწყრებოლა, ივინებოლა სჩიოლა.

„ზედა სჯდა შავსა ტაიქსა, ესე აწ მე მყავს რომელი,
„მართ ვით ქარი მოჰქროდა გაფიცებული, მწყრომელი;
„მონა მივწივე, მისისა შეყრისა ვიყავ მღომელი;
„შევთვალე: „დადეგ, მიჩვენე, ლომსა ვინ გაწყენს რომელი?“

„მას მონასა არა უთხრა, არცა სიტყვა მოუსმინა;
„ფიცხლა შეეჯე, ჩავეგებე, შე ჩაუსწარ, ჩაველ წინა;
„ვუთხარ: „დადეგ, გამიგონე, შენი საქმე მეცა მინა;“
„შემომხედა, მოვეწონე, სიარული დაითმინა.

„ზამიცადა, ღმერთსა ჰკადრა: „შენ ასეთი ხენი ვით ხენ!“
„მერმე მითხრა: „მოგახსენებ, აწ სიტყვანი რომე მკითხენ:
„იგი მტერნი გამილომდეს, აქამდისი რომე ვითხენ,
„უკაზმავსა მიღალატეს, საქურველნი გარ ვერ ვითხენ“.

„მე ვუთხარ: „დადგე, დაწყნარდი, გარდავხდეთ ძირთა ხეთასა;
„არ შეუღრკების ქაბუკი კარგი მახვილთა კვეთასა;“
„თანა წამომყვა, წავედით უტკბოსნი მამა-ძეთასა;
„მე გავეკვირვე ქვრეტასა მის ყმისა სინაზეთასა.

„მრთი მონა დასტაქარი მყვა და წყლულნი შეუხვივნა,
„ისრის პირნი ამოუხვნა, დაკოდილნი არ ატკივნა;
„მერმე ვკითხე: „ვინ ხარ, ანუ მკლავმან შენმან ვისგან ივნა?“
„საამბობლად დამირიგდა, თავი მისი გაამჩივნა.

„პირველ მითხრა: „არა ვიცი, რა ხარ ანუ რას გამსგავსო?
„ანუ ეგრე რამ დავლია, ანუ პირველ ვინ გავგავსო?
„რამან შეგქმნა მოყვითანოდ, ვარდ-გიშფერი რომე ჰრგავსო;—
„ლმერთმან მისგან ანთებული სანთელიმცა რად დავაღსო?

„მულღაზანზარის ქალაქი ახლოს მე მაქვსო რომელი,
„ნურადინ ფრიდონ სახელ მძეს, მეფე ვარ მუნა მჯდომელი,
„ესე სამზღვარი ჩემია, სადა ხართ გარდამხდომელი,
„ცოტა მაქვს, მაგრა ყოველგან სიკეთე მიუწდომელი.

„მამის ძმა და მამა-ჩემი პაპა-ჩემმან გაჰყვნა ოდეს,
„ზღვასა შიგან კუნძულია, ჩემად წილად მას იტყოდეს;
„თვით ბიძასა ჩემსა მიჰხედა, ვისთა შვილთა აწ დამკოდეს,
„მათკენ დარჩა სანადირო, არ მივცემდი, მომერჩოდეს.

„ლეს გამოველ ნადირობას, ზღვისა პირსა ვინადირე,
„მუნა გასვლა მომდომოდა, მით მრეკელი არ ვახშირე,
„სპათა ვუთხარ,— მომიცადეთ, მოვილოდე მეცა ვირე!—
„ხუთთა ოდენ ბაზიერთა მეტი არა დავიქირე.

„ნავითა გაველ, ზღვისაგან შტო რამე გამოვილოდა;
„არა მოვკრეფდი გამყოფთა, ვთქვი,— ჩემთა რად დავრიდოდა:—
„დამიძებუნდეს, სიმრავლე მე მათი არ გამვიდოდა,
„ენადირობდი და ვიზახდი, ხმა ჩემი არ უდიოდა.

«„მართლად იჯავრეს, — წუნობა მათი თუესე ჰხმდა ერთა! —
„„გამომაბარეს ლაშქარნი, გზანი შემიკრეს ნავეითა,
„„თვით ბიძა-ძენი ჩემნიცა შესხდეს მათითა თავითა,
„„ჩემთა გაუხდეს ლაშქართა ომად მათითა მკლავითა.

„„მათი მესმა, დავინახე ზახილი და ხმალთა ელვა,
„„ნავე ვთხოვე მენაჭეთა, მით ვიყიველ მე ერთხელ ვა,
„„ზღვასა შევეღ, მომეგება მეომარი, ვითა ლელვა,
„„სწაღდა, მაგრა ვტლარა ჰქმნეს ჩემი ზელა-წამოქელვა.

„„ძელავ სხვანი დიდნი ლაშქარნი უკანა მომეწვოდეს,
„„იქით და აქით მომიხდეს, ერთგნით ვერ მომეროდეს,
„„არ მომწუროდეს წინანი, ზურგით მესროდეს მე ოდეს,
„„ხმალსა მივენდე, გამიტყდა, ისარნი დაშეღოდეს.

„„მომეჯარნეს, ველარა ვქმენ, ნავით ცხენი გარდვიხტუნვე,
„„ზღვა-ზღვა ცურვით წამოუველ, ჩემნი მქურეტნი ვაუაბუნვე;
„„თანა-მყოლნი ყველაკანი დამიხოცნეს, დამრჩა მუნვე;
„„ეინცა მღვედა, ვერ შემომხვდა, მივუბრუნდი, მივებრუნე.

„„აწ იგი იქმნას, რაცალა ენებოს ლეთისა წადილსა;
„„ვექვ, ჩემი სისხლი არ შემრჩეს, ძალი შემწვედეს ჩადილსა!
„„ობრად ვაუხბდი ყოფასა მათ საღამოსა და დილსა,
„„ეუხბობ ყვაეთა და ყორანთა, მათ ზელა ვაქნევ ხადილსა!“

„„მა ყმამან შემიკვეთა, გული მისკენ მიმიბრუნდა;
„„მოვახსენე; „აჩქარება შენი ყოლა არა უნდა,
„„მეცა თანა წამოგყვები, დაიხოცნენ იგი მუნდა,
„„ჩვენ ორთავე მეომართა გაღანამცა შეგვიძრწუნდა!“

„„მსეცა ვუთხარ: „ამბავი ჩემი არ ვაგეგონების,
„„უფრორე წვრილად გაიმბობ, თუ უამი ჩვენ გვექონების;“
„„მან მითხრა: „ლხინი საჩემო მაგას რა შეეწონების!
„„დღედ სიკვდილამდის სიცოცხლე შენ ჩემი დავემონების“.

„მივედით მისა ქალაქსა ტურფასა, მაგრა ცოტასა;
 „გამოვეგზნეს ლაშქარნი, ისხმიდეს მისთვის ოტასა,
 „პირსა იხოკდეს, გაჰყრიდეს ნახოკსა, ვით ნაფოტასა,
 „ეხვეოლიან, ჰკოცნიან ხმალსა და საღოტე-კოტასა.

„ძელოვ მოვეწონე, ვეტურფე მე მისი გარდნაკილარი:
 „შემასხმილიან ქებასა: „მზეო, შენ ჩვენთვის ილარი!“
 „მივედით, ვნახეთ ქალაქი მისი ტურფა და მდილარი,
 „ყველასა ტანსა ემოსა ზარქაში განაზილარი“.

შველა ტარიელისაგან ფრიდონისა და გამძარჯვებ
 მათგან მათს ძეოდართს სვედა

ძოღობდა, ომი შეეძლო, ხმარება ცხენ-აბჯარისა;
 „დავკახმეთ ნავი კატარღა და რიცხვი სპათა ჯარისა;
 „კაცი ჰხმლა მისთა მჭერეტათვის, — ღონემცა იაჯა არისა! —
 „აწ გითხრა ომი მოყმისა, მებრძოლთა დამსაჯარისა.

„მათი მესმა დაპირება, ჩაბალახთა ჩამობურვა;
 „ნავი წინა მომეგება, არა ვიცი, იყო თუ რვა,
 „ფიცხლა ზედა შევეჯახე, მათ დაიწყეს ამოდ ცურვა,
 „ქუსლი ვკარ და დავუქცივე, დაიზახეს დიაცურ ვა!

„ძელოვ სხვასა მიველ მოვიდე ხელი ნავისა ბაგესა,
 „ზღვასა დაეანთქი, დაეხოცე, — ომიმცა რაღა აგესა! —
 „სხვანი გამექცეს, მიჰმართეს მათ მათსა საქუღბაგესა;
 „ვინცა მიჭერეტდა, უკვირდა, მაქებდეს არ მაძაგესა.

„ზღვა გავიარეთ, გავედით, შემოგვიტივეს ცხენია,
 „კელოვ შევიბენით, შეიქმნა ომისა სიმარცხენია,
 „მუნ მომეწონა ფრიდონის სიქველე-სიფიცხენია,
 „იბრძვის ლომი და პირად მზე, იგი ალვისაც ხენია.

„თვით ორნივე ბიძა-ძენი მისი ხმლითა ჩამოჰყარნა,
 „ხელნი წმინდად გარდევდებოდა, იგი ასე ასაყარნა,
 „მოიყვანნა მხარ-დაკრულნი, ერთმან ორნი არ დაჰყარნა,
 „მათნი ყმანი გაამტირნა, მისნი ყმანი ამაყარნა.

„მათნი ლაშქარნი გაგვექცენეს, ვეცენით, გაცავებნენით,
 „ფიცვლა წაფუდეთ ქალაქი, არ თავი გავაზანტენით,
 „ქვითა დავლენით წვივები, ჩვენ იგი გავანატენით;
 „მომკალით, ლარი დაჰლიოთ, ან აკიდებთ, ან ტენით.

„შრიღონ ჰნახნა საქურქლენი და ბეჰედნი მისნი დასხნა,
 „თვით ორნივე ბიძა-ძენი დაჰყარობილნი წამოასხნა,
 „მისად ნაცვლად სისხლი მათნი მოჰღვარნა და ველთა ასხნა;“
 „ჩემი სთქვეს თუ: „ღმერთსა მადლი, ვინ აღვისა ხენი ასხნა!“

„მივედით მოქალაქეთა ზარი ჩნდა, რომე ჰზმიდიან,
 „აჯათა მქმნელი მქვრეტელთა გულსა მუნ დააბმიდიან;
 „მე და ნურადინს ყველანი ქებასა შეგვასხმიდიან, | დიან!“
 „გვითხრობდეს: „მკლავთა თქვენთაგან ჯერდ მათნი სისხლნი მი-

„ლაშქარნი ფრიღონს მეფედ და მიხმობდეს მეფეთ მეფობით,
 „თვით თავსა მათსა მონანად და ჩემსა ყველასა სეფობით;
 „დაღრეჯით ვიყავ ვერ მზოვეს ვერ ოდეს ვარდის მკრეფობით,
 „ჩემი ვერ სცნიან ამბავი, მუნ იყო არ იეფობით“.

ფრიღონის მიერ ნესტან დარეჯანის ჯმის მბოზა
 ოდეს ტარეღს უძებო.

„მდესა ერთსა მე და მეფე ნადირობას გამოვედით,
 „ზღვასა ზედა წაწურვილსა, ქედსა რასმეს გარდავდეგით
 „ფრიღონ მითხრა: „გითხრობ რასმე, ვთამაშობდით, ცხენსა
 „„ერთი რამე საკვირველი მე ვნახეო ამა ქედით“». | ვსხედით,

„მე ვკითხვედი, ფრიდონ მეტყვის მართ ამბავსა ესოდენსა:
„„ღლე ერთ მწაღდა ნადირობა, შევჯე ამა ჩემსა ცხენსა;
„„ზღვათა შიგან იხვსა ჰგვანდა, ხმელთა ზედან შევარდენსა,
„„აქა ვღვგ და თვალ-ვუგებლი ქორსა, იქით განაფრენსა.

„„ზოგჯერ ზღვითკენ მივიხედნი, წავდგომოდი ამა გორსა;
„„ზღვასა შიგან ცოტა რამე დავინახე, თუცა შორსა,
„„ეგრე ფიცხლა სიარული არას ძალ-აქეს მისსა სწორსა;
„„ვერად ვიცან, გონებასა გავეკვირვე ამად ორსა.

„„მთქვი,—რა არის, რას ვამსგავსო, ფრინველია, ანუ მხეცი?
„„ნავი იყო, გარს ეფარა სამოსელი მრავალ-კეცი;
„„წინა-კაცი მოჰზიდვიდეს, თვალნი ამად დავაცეცი,
„„მთვარე უჯდა კილობანსა, ცა მეშვიდე მასცა ვეცი.

„„ამოდვრნეს ორნი მონანი, შავნი, მართ ვითა ფისანი,
„„ქალი გარდმოჰსვეს, სისხონი ვნახე მისისა თმისანი,
„„მას რომე ელვა ჰკრთებოდა, ფერნიცა ჰგვანდეს რისანი!
„„მან განანათლოს ქვეყანა, გაცუდდეს შუქნი მზისანი!

„„სიხარულმან ამაჩქარა, ამათრთოლა დაცამლეწა,
„„იგი ვარდი შემყვარდა, რომე თვალსა იახეწა,
„„დავაპირე შეტევება, ვთქვი,—წავიდე მათკენ მე წა,
„„ჩემსა შავსა სულიერი რამცა ვითა გარდებევწა!

„„ცხენი გავქუსლე, იქმოდეს შამბი სმასა და სრიალსა,
„„ველარ მიუსწარ, გამესწრნეს, რაზომცა ვცემდი წრტიალსა,
„„ზღვის-პირსა მიველ, შევხედენ, ჩნდა ოდენ მზისა ტიალსა,
„„გამ შიარებოდეს, წამსელოდეს, ამისთვის დავეწვი აღსა“.

„„მსე მესმა ფრიდონისგან, მომემატა ცეცხლთა სიცხე,
„„ცხენისაგან გარდავიქერ, თავი სრულად გავიკიცხე,
„„ჩემთა ლაწეთა დანადენი, მე ჩემივე სისხლი ვიცხე;
„„მომკალ თუცა უჩემოსა ენახოსმცა ვისცა ის ხე!

მსე ჩემგან გაუკვირდა ფრიდონს, მეტად ეუცხოვა,
„მაგრა მეტად შეეებრაღე, ტირილითა მესათნოვა,
„ვითა შვილი დამადღუმა, მემუღარა, შემეხოვა,
„თვალთა, ვითა მარგალიტი, ცხელნი ცრემლნი გარდმოჰთოვა.

„მაგლახ მეო, რა გიამბე, ფათერაკად მცდარმან შმაგად!“
„მოვახსენე: „ნურა გავვა, ნუ ინაღვლი მაგას მაგად,
„იგი მთვარე ჩემი იყო, მით შედების ცეცხლი მდაგად;
„აწ გიამბობ, რადგან თავი გინდა ჩემად ამხანაგად“.

„ფრიდონს ვუთხარ ყველაკი ჩემი, თავსა გარდასრული;
„მან მითხრა თუ: „რას ვიტყოდი მოცდომილი, გაბასრული!
„შენ მაღალი რნდოთ მეფე, ჩემსა რადმე ხარ მოსრული,
„სახელმწიფო საჯდომი და ტახტი გმართებს, სრაცა სრული“.

„ძვლავუკა მითხრა: „ვისმცა ღმერთი საროს მორჩსა ტანად უხებს,
„მას ლახვარსა მოაშორებს, თუცა პირველ გულსა უხებს,
„იგი მოგვეცემს წყალობასა მისსა, ზეცით მოგვექუხებს,
„ქირსა ლხინად გავგიცვალებს, არად ოდეს შეგვაწუხებს“.

„წამოვედით ნატირებნი, სრას დაესხედით თავის წინა;
„ფრიდონს ვუთხარ: „ჩემი შემწე შენგან კიდევ არავინ ა;
„ვითა ღმერთმან შენი მზგავსი სოფლად არა მოავლინა,
„მაშა რადგან შეგემეცენ ამის მეტი რად რა მინა.

„პრავინ გესვა მოყვარე, ჟამი თუ მომხედეს ჟამისად,
„ენა, გონება მოხმარე გამოსარჩევლად ამისად:
„რა მოვაგვარო, რა მიჯობს, საღხენლად ჩემად და მისად?
„თუ ვერას ვარგებ, ვიქნები ვერ დაშყოფელი წამისად“.

„მან მითხრა: „ბედი ღვთისაგან მიჯობს-ლა ამას რომელი:
„მოსრულხარ ჩემად წყალობად მეფე, ინდოეთს მჯდომელი?!
„მემცა რად ვუყავ ამისთვის მაღლისა რასმე მდომელი,
„ერთი ვარ მონა მონებად წინაშე თქვენსა მდგომელი.

„მსე ქალაქი გზა არის ნავთა, ყოველგნით მავალთა,
„შემომკრეფელი ამბავთა უცხოთა რამე, მრავალთა;
„აქა მოგვესმის წამალი, შენ რომე დაუწვავ ალთა,
„ნუთუ ჰქმნას ღმერთმან გარდასვლა მაგაა ქირთა და ვალთა!

„ჩვენ გავზავნათ მენავენი, რომელთაცა კვლავ უვლია,
„მოგვინახონ იგი მთვარე, ვისთვის ქირი არ გვაკლია,
„მუნამდისცა მოიქირვე. გონებამან არ დაგლია,
„ყოლა ქირი არ ეგების, თუცა ღზინმან არ დასძლია“.

„ძაცნი უხმენ მასვე წამსა, ესე საქმე დავიურვეთ,
„უბრძანეთ თუ: „ნავებითა წადით, ზღვა-ზღვა მოიკურვეთ,
„მოგვინახეთ, საყვარელსა მისსა მისთვის მოასურვეთ,
„თავთა ქირი უათასეთ, რადმც უშვიდეთ, ანუ ურვეთ“.

„პჩინა კაცნი, სადაცა სადგურნი ნავთა სჩენოდეს,
„უბრძანა: „სძებნეთ ყოველგან, რაცა ვის მისი გსმენოდეს“
„მოლოდნა მიჩნ და საღზინოდ, პატიუნი მორემლხენოდეს, —
„უმისოდ ღზინი მინახავს, ამა დღისათვის მრცხვენოდეს!

„ზრიდონ საჯდომნი დამიდგა ადგილსა საბატონოსა,
„მითხრა თუ: „მცდარვარ აქამდის, ვერ მივხდი გასაგონოსა;
„ხარ დიდი მეფე ინდოთა, რა ვით ვინ მოვაწონოსა!
„ვიან არის კაცი, რომელმან თავი არ დაგამონოსა!“

„რას ვაგრძელებდე, მოვიდეს ყოველგნით ამბისა მძებნელი,
„კუდნი და კუდთა ადგილთა თავისა დამაშრობელი,
„ვერა ვერ ეცნათ, ვერ იყენეს ვერას ამბისა მცნობელი;
„მე უფრო მდინდეს თვალთაგან კვლავ ცრემლი შეუშრობელი.

„მე ფრიდონს ვუთხარ: „ესე დღე ვითა მესაზაროების,
„ამისად მოწმად ღმერთი მყავს, სათქმელად მეუცხოების;
„უმენოდ მყოფსა ღამე და დღეცა მესალამოების,
„დაეხსნილვარ ღზინსა ყოველსა, მით გული ქირსა მოვბის.

„მაშა მე მისსა ამბავსა რადგან აღარას მოველი,
„ველარ ვიქმნები, გამიშვი, ვარ ფარმანისა მთხოველი!“
ფრიდონს რა ესმა, ატირდა, სისხლითა მოერწყო ველი,
„მითხრა თუ: „ძმაო, დღესითგან ცუდ ჩემი ღბინი ყოველი!“

„თუცა ღია მოიჭირვეს ვერცა ვგრე დამიჭირეს,
„მისთა სპათა მუხლ მოყრითა თავი მათი ჩემ კერძ ირეს,
„მეხვეოდეს, მაკოცებდეს, ატირდეს და ამატირეს:
„ნუ წახვალო, დაგაწამოთ, სიცოცხლეა ჩვენი ვირეს!“

„მგრე ვუთხარ: „თქვენი გაყრა მეცა ღია შეძნელების,
„მაგრა ღბინი უმისოსა ჩემგან ძნელად გაიძლებს;
„ჩემსა ტყვესა ვერ გავწირავ, თქვენცა ღია გებრალების,
„ნუ ვინ მიშლით, არ დაუდგები, არცა ვისგან დამეშლებს“.

„მერმე ფრიდონ მოიყვანა, მიძღვნა ესე ჩემი ცხენი,
„წითხრა: „ჰხედავ პირი მზისა, თქვენ საროსა ვგრეც ხენი,
„ვიცი მეტი არა გინდა, ძღვენი რამცა გავკიცხენი,
„თვით ამანვე მოგაწონოს სახედნობა, სიფიცხენა“.

„ფრიდონ გამომყვა, წავედით, ორთავე კრემლნი ვღვარენით,
„მუნ ერთმანერთსა ვაკოცეთ, ზახილით გავიყარენით;
„სრულათ ლაშქარნი მტიროდეს გულითა მართლად, არ ენით;
„გაზრდილ-გამზრდელთა გაყრასა ჩვენ თავი დავადარენით.

„ფრიდონისით წამოსულმან წავე ძებნად, კვლავ ვიარე,
„რომე არა არ დამირჩა ხმელთა ზედა, ზღვათა ვარე,
„მაგრა მისსა მნახავსაცა კაცსა ვერა შევეყარე,
„გული სრულად გამიშმაგდა, თავი მხეცთა დავადარე.

„მთქვი თუ: „ჩემგან აღარაა სიარული, ცუდი ცურვა,
„ნუთუ მხეცთა სიახლემა უკუ-მყაროს გულსა ურვა!“
„მონათა და ამ ასმათსა სიტყვა ვუთხარ შვიდი, თუ რვა,
„ვიცი, რომე დამირჯიხნართ, ღია გმართებთ ჩემი მღურვა.

„„აწ წაღით და მე დამაგდეთ, ეტერენით თავთა თქვენთა,
„„ნულარ უქვრეთტ ცრემლთა ცხელთა, თვალთა ჩემთა მონადენტა“
„რა ესენი მოისმენდეს საუბართა ესოდენტა,
„მიახრეს: ჰაჲ, ჰაჲ, რასა ბრძანებ, ნუ მოასმენ ყურთა ჩვენთა.

„„უშენოსა ნუმცა ვნახავთ, ნუ პატრონსა, ნუ უფალსა;
„„ნუთუ ღმერთმან არ გაგვყარნეს ცხენთა თქვენთა ნატერფალსა,
„„თქვენ გიქვრეტდეთ საქვრეტელსა შვენიერსა, სატურფალსა;“—
„თურმე ბედი მოალაფლებს კაცსა ვგზომ არ ღაფალსა.

„მელარ გავგზავნეს, სიტყვანი მესმნეს მონათა ჩემთანი,
„მაგრა დაგყარენ არენი მე კაცრიელთა თემთანი;
„სახლად საყოფნი მიმაჩნდეს თხათა და მათ ირემთანი;
„გავიქერ, სრულად დაგტკებნე ქვე მინდორი და ზე-მაანი.

„„მსე ქვაბნი უკაცურნი ვპოვე, დევთა შეეკაფნეს;
„შემოვები, ამოვწყვიტენ, ყოლა ვერას ვერ მეხაფნეს,
„მათ მონანი დამიხოცნეს, ჯაჭვი ავად მოეკაფნეს;—
„საწუთრომან დამალრიჯნა, ცქაფნი მისნი კვლავ მეცქაფნეს.

„„ჰა, ძმაო, მაშინდლიდგან აქა ვარ და აქა ვკვდები:
„ხელი მინდორს გავიქრები: ზოგჯერ ვტირ და ზოგჯერ ვზნდები,
„ესე ქალი არ დამაგდებს, არს მისთვისვე ცეცხლ-ნადები,
„ჩემად ღონედ სიკვდილისა მეტსა არას არ ვეცდები!

„რომე ვეფხი შვენიერი სახედ მისად დამისახავს,
„ამად მიყვარს ტყავი მისი, კაბად ჩემად მომინახავს;
„ესე ქალი შემიკერავს, ზოგჯერ სულ ჰთქვამს, ზოგჯერ ახავს,
„რადგან თავი ვერ მომიკლავს, ხმალი ცუდად მომიმახავს.

„მისსა ვერ იტყვის ქებასა ყოველი ბრძენთა ენები;
„მას დაკარგულსა ვიგონებ მე, სიცოცხლისა მთმენები;
„მას აქათ ვახლავ ნადირთა, თაესა მათებრვე მხსენები;
„სხვად არას ვიჯ ღეთისაგან, ვარ სიკვდილისა მქენები“.

პირსა იცა, გაიხეთქა, დაწვი ვარდი აახეწა,
ლალი ქარვად გარდიქცია, ბროლი სრულად დაილეწა;
აეთანდილსცა ცრემლი წასდის, წამწამთაგან ერთ-სახე წა;
მერმე ქალმან დაადუმა, მუხლ-მოყრილი შეეხევეწა.

ბარიელ უთხრა აეთანდილს, ასმათის დადუმებულმან:
„შენ ყველაკი გაამე, მე ვერას ვერ ამებულმან;
„გიაშე ჩემი ამბავი სიკოცხლე-გაარმებულმან:
„აწ წადი, ნახე შენი მზე, ნახვისა მოჟამებულმან“.

ბეთანდილ უთხრა: „მე შენი გაყრა არ მომეთმინების:
„თუ გაგეყრები, თვალთაგან ცრემლიცა დამედინების;
„მართალსა გითხრობ, ამისი კადრება ნუ გეწყინების,
„შენ ვისთვის ჰკვდები, მაგითა მას არა არ ელხინების.

„რა აქიმი დასნეულდეს, რაზომ გინდა საქებარი,
„მან სხვა იხმოს მკურნალი და მაჯისაცა შემტყობარი;
„მან უამბოს, რაცა სჭირდეს სენი, ცეცხლთა მომდებარი, —
„სხვისა სხვამან უკეთ იცის სასარგებლო საუბარი.

„რაცა გითხრა, მომისმინე, ბრძენი გეტყვი, არა ხელი,
„ასი გმართებს გაგონება, არ გეყოფის არ ერთხელი, —
„კარვად ვერას ვერ მოაფლენს კაცი აგრე გულ-ფიცხელი;
„აწ მე მინდა ნახა მისი, ვისგან დამწვაეს ცეცხლი ცხელი.

„იგი ვნახო, სიყვარული მისი ჩემთვის დავამტკიცო:
„მოვახსენო, რაცა მეცნას, მეტი საქმე არა მიცო;
„შენ გენუკვი, შემიჯერო, ღმერთი იღვთო, ცაცა იცო:
„ერთმანერთი არ გაფწიროთ, მაფიცო და შემომფიცო.

„რომე აქათ არ წახვიდე, შენ თუ ამას შემიპირო,
„მეცა ფიცით შეგიჯერებ, არასათვის არ გაფწირო,
„კვლავ მოვიდე შენად ნახვად, შენთვის მოვკვდე შენთვის ვირო,
„ღმერთსა უნდეს, ვისთვის ჰკვდები, მისთვის აგრე არ გატირო“.

მან მიუგო: „უცხოს უცხო ვერე ვითა შეგიყარდი?
„გასაყრულად გეძნელები, იაღონსა ვითა ვარდი!
რა გკარამცა ლაგივიწყე; რა გვარამცა უკუ-შქარდი
„ღმერთმან ჰქმნას და კვლავცა განაზო, ალვა მორჩი, განაზარდი.

„პირი შენი ნახვად ჩემად თუ მობრუნდეს, ტანი იხოს,
„გული მინდორს არ გაიქრას, არ ირმოს და არცა ითხოს;
„თუ გიტყუო, მოგაღორო, ღმერთმან რისხვით გამიკითხოს,
„შენმან ჰკრეტა-სიახლემან მომაქარვოს, სეედა მითხოს!“

ამას ზედან შეიფიცნეს მოყვარენი გულ-სადაგნი,
იაგუნდნი ქარვის ფერნი, სიტყვა ბრძენნი, ცნობა-შმაგნი;
„შეუყვარდათ ერთმანერთი, სწვიდეს მიწყვი გულსა დაგნი;
მას ლამესა ერთგან იყვნეს შევნიერნი ამხანაგნი.

„ავთანდილცა მასვე თანა სტიროდა და ცრემლი ჰღვარა;
რა გათენდა, წამოვიდა, აკოცა და გაეყარა,
ტარიელს თუ ვით ეწყინა,—რა ჰქმნას, ამას ვერ მიმხვდარა;
ავთანდილცა ჩასტიროდა, შამბი შიგან ჩაიარა.

„ავთანდილს ასმათ ჩამოყვა, ზენარით ეუბნებოდა,
მუხლთა უყრიდა, სტიროდა, თითითა ვხვეწებოდა,
ადრე მოსვლასა ჰვედრებდა, მართ ვითა ია სქენებოდა
მან უთხრა: „დაო, უთქვენოდ სხვა რამცა მეგონებოდა!

„ადრე მოვალ, არ გაგწირავ, არას დაეზამ შინა ხანსა,
„ოღენ სხვაგან არ წავიდეს, ნუსად არებს იმა ტანსა,
„აქათ ორ თვე არ მოვიდგ, ვიქმ საქმესა დაუგვანსა!
„შეიგენით, მიცემულვარ ღირსა რასმე თანის-თანსა“.

ამბავი აუთანდილისა არებეთს მიქცევისა ტარიელ
რომ იპოვნა და წავიდა

ოგი მუნით წამოსული სევდამანცა განა მოკლა!
პირსა იხოკს, ვარდსა აპოზს, ხელი მისი გაამოკლა,
სისხლსა, მისგან დადენილსა, მხეცნი ყოვლნი გაამლოკლა;
მისმან ფიცხლა სიარულმან შარა გრძელი შეამოკლა.

მუნ მოვიდა, სადა იგი მისნი სპანი დაეყარნეს;
ჰნახეს, იცნეს, რა გვარადმცა ჰმართებთ აგრე გაეხარნეს;
შერმადინსცა ახარებდეს, ფიცხლავ კაცთა თავნი არნეს:—
„მოვიდაო, აქამდისი ვისთვის ღბინი გაგვემწარნეს!“

ზაეგება, მოეხვია, ზედან დასდვა პირი ხელსა,
აკოცებდა სიხარულით, ცრემლთა მღვრელი ველთა მსვრცლსა,
ესე სთქვა თუ: „ნეტარ, ღმერთო, ცხადსა ვხედავ, ანუ ბნელსა,
„მე ვით ვღირსვარ ამას, რომე თვალნი ჩემნი გქვრეტდეს მრთელსა!“

შამან მდაბლად მოიკითხა, ზედან დასდვა პირი პირსა,
უბრძანა თუ: „ღმერთსა ვმადლობ, შენ თუ ჭირად არა გქირსა!“
დიდებულთა თაყვანი-სცეს, აკოცებდა ვინცა ღირსა,
ზარსა სცემდეს, უხაროდათ უფროსსა და თუნდა მცირსა.

მოვიდეს, სადა სამყოფად სახლი დგა მუნ აგებული,
შემოკრბა ნახვად ყოველი მის ქალაქისა კრებული;
მაშინვე დასჯდა ნადიმად მორქმული, ლალი, შვეებული,—
ენა მის ღლისა შვებისა ყოლ ვერა იტყვის კრებული.

შერმანდინს უთხრა, უამბო ყოველი მისგან ნახული:
ანუ ვით ჰპოვა იგი ყმა, მისგანვე მზედ დასახული;
ავთანდილს ცრემლი უყოფდა, უბნობდა თვალ-დაფახული:
„უმისოდ მყოფსა სწორად მიჩნს ჩემთვის დარბაზი და ხული“.

მუნ ამბავი შინაური ყველაკაი მოახსენა:

„შენი წასვლა არვინ იცის, რაცა მითხრა, აგრე ვქმენა!“
მას ღღე მუნით არ წავიდა, ინადიმა, განისვენა:
ციცკრად შესჯდა, გაემართა, ღღე რა მზემან განათენა.

პრცალა დაჯდა ნადიმად, არცალა კვლავ ხალვათისა;
შერმანდინ მახარობელი წაეა მისვლისა მათისა,
ფიცხლა წავიდა, სავალი სამ-ღღე ვლო ღღისა ათისა:
მას ლომსა ნახვა უხარის მის მზისა მოკამათისა.

შესთვალა: „მეფე უკადრი ხარმცა მორქმით და ღღილობით:
„ამა საქმესა ვიკადრებ შიშით, კრძალვით და რიღობით,
„მის ყმისა ვერას ვერ-მცნობი, უხმობდი თავსა ფღიღობით,
„აწ ვცან და გაცნევე ყოველსა, მოვალ შევებით და მშვიღობით“.

როსტევენ, მეფე უკადრი, მორქმული, შეუზოველი!
შერმანდინ მოციქულობა თვით მოახსენა ყოველი:
„ავთანდილ მოვა წინაშე, მის ყმისა ვისმე მზოველი!“
ჰბრძანა: „ვცან ჩემი ღღეთისაგან სააჯო და სათხოველი“.

თინათინს ჰკადრა შერმანდინ, ნათელსა მას უღამოსა:
„ავთანდილ მოვა წინაშე, გკადრებს ამბავსა ამოსა,
„იგი მით აკრთობს ეღვასა, მზისაცა უთამამოსა;“
მას საბოძვარი უბოძა, მისი ყველაი ღამოსა.

მეფე შესჯდა, გაეგება ყმასა მუნით მომავალსა,
ამას პირ-მზე მეფისაგან ივალეზდა ვითა ვალსა;
მიეგება, მოეგება მზიარული გულ-მზურვალსა,
ღღიდებულთა ჯარისაგან ზოგნი ჰგვანდენ ვითა მთვრალსა.

რა მიეახლა, გარდახდა, ყმამ თაყვანი-სცა მეფესა;
აკოცა როსტენ, მიმხვდარმან ნიშატა სიიფესა;
გულ-მზიარულნი, შვებულნი მივლენ დარბაზსა სეფესა;
მის ყმისა მოსვლა უხარის ყოველსა მუნ მეკრეფესა.

მას ავთანდილ თაყვანი-სცა ლომთა ლომმან მზეთა მზესა,
მუნ ბროლი და ვარდ-გიშერი გაეტურფა სინაზესა,
პირი მისი უნათლეთა სინათლესა ზესთა-ზესა,
სახლ-საყოფი არა ჰმართებთ, ცამცა გაიდარბაზესა.

მას დღე დასხდეს ნადიმობად, გაამრავლეს სმა და ჭამა;
ყმასა მეფე ასე უჭკრეტს, ვითა შვილსა ტკბილი მამა,
მათ ორთავე აშვენებდა ყიფქსა თოვნა, ვარდსა ნამა;
უხვად გასცეს საბოძვარი, მარგალიტი ვითა ღრამა.

სმა გარდახდა, თავის-თავის გაიყარნეს მსმელნი შინა;
დიღებულნი არ გაუშვეს, ყმა დაისვეს ახლოს წინა;
მეფე ჰკითხავს, იგი ჰკადრებს, რაცა ჭირი დაეთმინა,
მერმე მისი უცნობოსა რა ენახა, რა ესმინა:

„მას ვახსენებდე, ნუ გიკვირს, თქმა მკირდეს მიწყვი ახსა:
„მზე თუ ვთქვა მზგავსი მისი და ანუ მისისა სახისა,
„ვინ უნახავ-ჰქმნის გონება ყოველთა კაცთა მნახისა;
„ვარდი დამკნარი ეკალსა შუა შორს-მყოფი ახ ის ა!“

რა ჭირი კაცსა სოფელმან მოუჯამოს მოუთმინამან,
ქაცვი ღერწამმან, ზაფრანა იმზგავსოს ფერად მინამან,
ავთანდილ მისმან მხსენებმან, ღაწვი ცრემლითა მინამან,
წვრილად უამბო ამბავი მან, მისმან მონასმინამან:

„შეაბნი ომითა წაუხმან, სახლად აქვს დევთა სახლეგი,
„საყვარელისა მისისა ქალი ჰყავს თვით ნახლეგი,
„ვეფხისა ტყავი აცვია, ცუდად უჩნს სტავრა ნახლეგი,
„ალარა ნახავს სოფელსა, ცეცხლი სწვავს ახალ-ახლეგი“.

რა დაასრულა ამბავი. საქმე მისისა ჭირისა,
ნახვა მის მზისა ნათლისა, მის თვალად არ ღუბჭირისა;
უამა უქვს ვარდისა ხელი, მძლედ დანამჭირისა;
„ეგე კმა სიმხნე სიმხნისა, რადგან ხარ მომხვეჭი რისა“.

ზამხიარულდა თინათინ ამა ამბისა სმენითა,
მას დღე იხარებს სმითა და ჭამისა არ მოწყენითა;
კვლავ საწოლს დაჰხვდა მას მზესა მონა სიტყვითა ბრძენითა,
მისვლა ებრძანა, იამა, თქმა არ ეგების ენითა.

შმა წავიდა მხიარული, ლმოზიერი, არ გამწყრალი,
ლომი მინდორს ლომთა თანა მინდორს რული ფერ-ნამკრთალი,
ყმა სოფლისა ხასიათით ჯავარი და სრული ლალი,
მაგრა ჰქონდა გულისათვის გული გულსა განაცვალი.

მზე უკადრი ტახტსა ზედა ჰზის მორქმული, არ ნადევრი;
წყლად ეფრატსა უხვად ერწყო ედემს რგული, აღვა მკვერი,
ბროლ-ბადახშსა აშეენებდა თმა გიშერი, წარბი ტევრი;
მე ვინ ვაქებ, ათენს ბრძენთა ჰხამს აქებდეს ენა ბევრი!

შმა მხიარული წინაშე დაჰსვა სკამითა მისითა;
სხელან საესენი ლხინითა, ორთავე შესატყვისითა,
უბნობენ ლაღნი, წყლიანნი, არა სიტყვითა, მქისითა;
უთხრა: „ჰპოვეა, პატიჟნი ნახე ძებნითა ვისითა?“

ჰკადრა: „რა კაცსა სოფელმან მისცეს წადილი გულისა,
„ხსოვნა არა ჰხამს ჭირისა, ვით დღისა გარდასრულისა, —
„ვპოვე ხე, ტანი აღვისა, სოფლისა წყალთა რწყულისა,
„მუნ პირი მზგავსი ვარდისა, მაგრა აწ ფერ ნაკლულისა.

„მუნ სარო, მზგავსი ვარდისა, ენახე, მისჭირდა მინებო;
„იტყვის: „დავკარგე ბროლი და სადა ჰრთავს ბროლსა მინები!“
„მით ვიწვი, რადგან ჩემებრვე ცეცხლი ჰსწვავს მოუთმინები;“
მერმე კვლავ ჰკადრა ამბავი მან, მისგან მონასმინები.

სიარულსა მისგან ძებნად, სრულ პატრეთა მოსთვლის ჭირსა,
მერმე ჰკადრა, — საწადლისა ღმერთმან პოვნა ვით აღირსა:
„საწუთრო და სოფელს-ყოფა, კაცი უჩნსო, ვით ნადირსა,
„ოდენ ხელი მხეცთა თანა იარების, მინდორს სტირსა.

„ნუ მკითხავ, ქება რა გკადრო, ჩემგან რა გაგვეგონების;
„მისსა მნახავსა ნახული აღარა მოეწონების;
„თვალნი მქვრეტელთა, ვით მზისა ციაგსა, დაედონების;
„ვარდი არ ქმნილა ზაფრანად, აწ ია შეიკონების!“

წვრილად ჰკადრა, რა იცოდა, რა ნახული, რა ნასმენად;
„ვითა ვეფხსა წაფარნა და ქვაბი აქესო სახლად შენად,
„ქალი ახლავს სასურველად, სულთა-დგმად და ქირთა თმენად:
მაჲ, სოფელმან სოფელს-მყოფი ყოველი დასვა ცრემლთა დენად!“

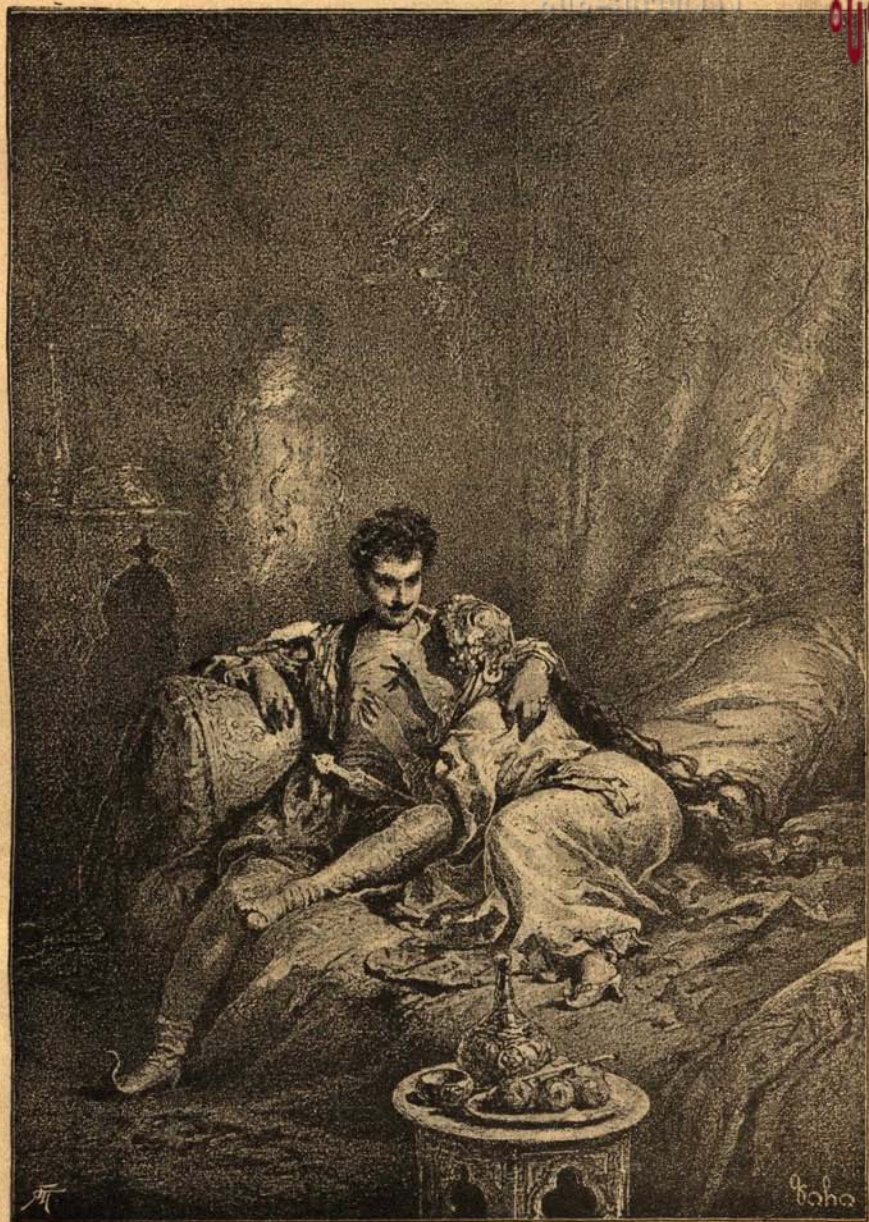
ძალსა რა ესმა ამბავი, მიხვდა წადილი ნებისა,
განათლდა პირი მთვარისა, ვით ნათლად ნაფანებისა,
იტყვის: „რა ვუთხრა პასუხი მას სათნებლისა თნებისა,
„რაა წამალი მისისა წყლულისა განკურნებისა?“

შმა ეტყვის: „ვის აქვს მინდობა კაცისა მომცქათავისა?
„მან ჩემთვის დაწვა, თავისა დასდვა, არ დასაწვავისა,
„დრო დამიძს ჩემგან მისვლისა, მითქვამს დადება თავისა,
„მზე შემიფიცავს თავისა, ჩემგან მზედ სახელავისა.

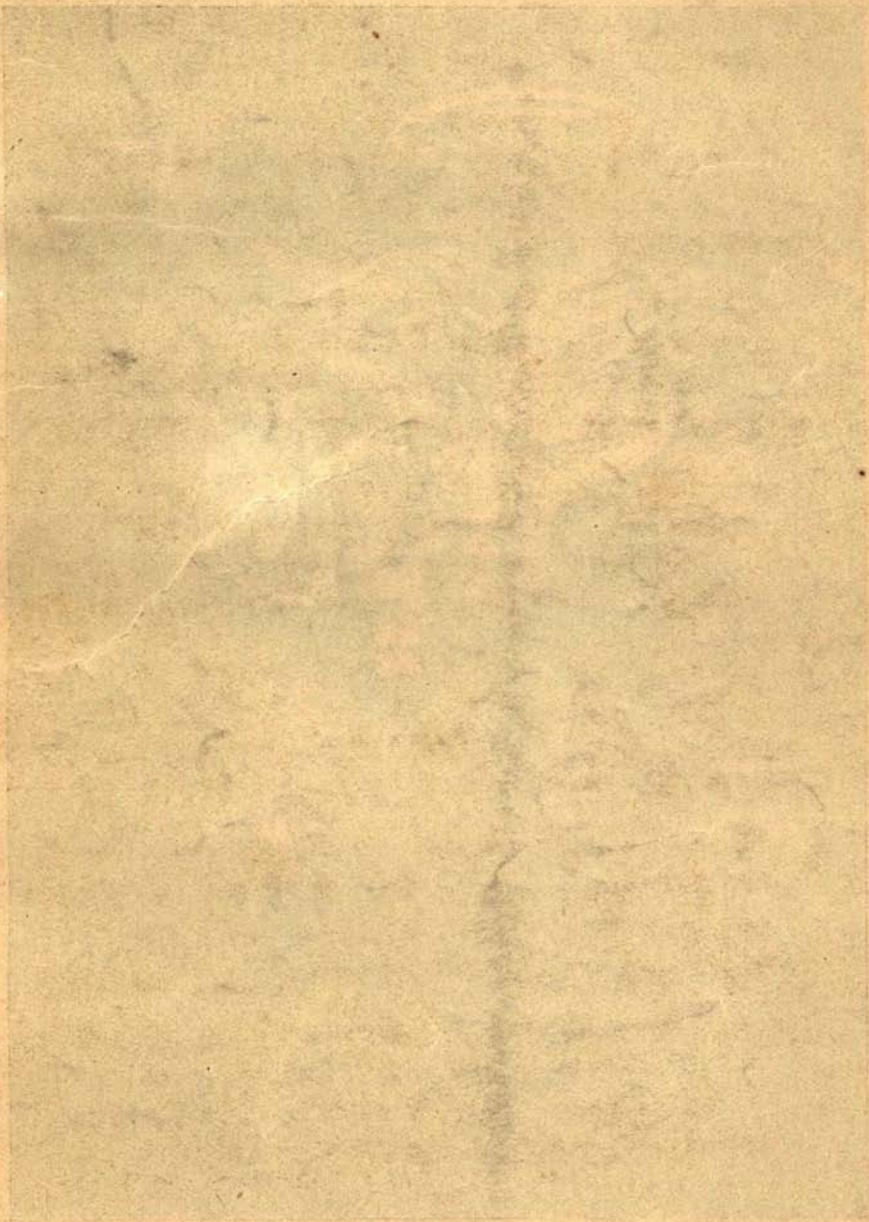
„შხამს მოყვარე მოყვრისათვის თავი ქირსა არ დამრილად,
„გული მისცეს გულისათვის, სიყვარული გზად და ხილად,
„კვლავ მიჯნურსა მიჯნურისა ქირი უჩნდეს ქირად დილად,—
„აჰა მიქვსმცა უმისოსა ღზინი არმად, თავი ფლილად!“

მზე ეტყვის: „მომხვდა ყოველი ჩემი წადილი გულისა:
„პირველ შენ მოხველ მშვიდობით, მპოვნელი დაკარგულისა,
მერმე ზდა სიყვარულისა გაქვს, ჩემგან დანერგულისა,
„ვბოვე წამალი გულისა აქამდის დადაგულისა.

„საწუთრო კაცსა ყოველსა, ვითა ტაროსი, უხდების:
„ზოგჯერ მზეა და ოდესმე ცა რისხვით მოუქუხდების;
„აქამდის ქირი ჩემზედა, აწ ესე ღზინად უხდების—
„რადგან შეება აქვს სოფელსა, თვით რად ვინ შეუწუხდების!

„ქალმან მისცა მარგალიტი, სრულ-ჰქენა მისი საწადელი,“ (გვ. 129.)

„შენ არ გატეხა კარგი გვირს ზენაარისა ფიცისა,—
„ჰხამს გასრულება მოყვრისა სიყვარულისა მტკიცისა,
„ძებნა წამლისა მისისა, ცოდნა ჰხამს უიციისა;
„ჩემი სთქვი, რა ვქნა ბედ-ქმნილმან, მზე მიმეფაროს მე ცისა?“

შამან ჰკადრა: „სიახლითა შვერთე ჭირი შვილსა მე რვა,
„კული არის დამზრალისა ვასათობლად წყლისა ბერვა,
„კული არის სიყვარული, ქვეით კაცნა, მხისა წვერვა,—
„თუ გიახლო, ერთხელ ვაჟ, და რა მოგშორდეს, ათასჯერ ვა!

„მაჟ, თუ გავიქრე, გაჭრილსა სადა გლოხ დამწვავს სამ ალი!
„გული ჰქმს საგნად ისრისა, მესერის საკრავად სამალი;
„დრო სიკაცხლისა ჩემისა დღისიდ-ლა სჩანს ნასამალი;
„ფარვა მწადს, მაგრა ვარდაჰხდა ყამი, პატყთა სამალი!

„მესმა თქვენი ნაუბარი, გავიგონე, რაცა ჰპრძანე;
„ვარდა ქაცვი მოაპოყეს, ეკალთამცა რად ვეფხანე,
„მაგრა, მზეო, თავი მზესა ჩემთვის სრულად დააგვანე,
„სიკაცხლისა საიმედო ნიშანი რა წამატანე“.

შმა ტკბილი და ტკბილ-ქართული, სოკეთისა ხელის-მხდელი,
ამაზედა ეუბნების, ვით გამზრდელსა, ამო მზრდელი;
ქალმან მისცა მარგალიტი, სრულ-ჰქმნა მისი საწადელი,—
ღმერთმან ჰქმნას და გაუსრულდეს ლხინი ესე აწინდელი.

რა სჯობს, რა კაცმან გიშერი ბოლო-ლალოსა თანა ახიოს?
ანუ ბაღს ალვა საროსა ახლოს ჰრგოს, მორწყოს, ახ იოს!
მისსა მჭვრეტელსა ალხინოს, ვერ-მჭვრეტსა ავაგლიახიოს,—
ვაი, მოყვრისა გაყრილსა, ახიოს, ეყოს, ახიოს!

მათ მიჰხვდა ლხინი ყოველი ერთმანერთისა ქვრეტითა;
ყმა წამოვიდა გაყრილი, მივა გულითა რეტითა,
მზე სტირს სისხლისა ცრემლითა, ზღვისაცა მეტის-მეტითა,
იტყვის: „ვერ გაძღა სოფელი, ვაჟ, სისხლთა ჩემთა ხვრეტითა!“

შმა წავიდა სევდიანი, მკერდსა იცემს, ამად იღებს,
რომე კაცსა მიჯნურობა ატირებს და აგულჩვილებს;
რა ღრუბელი მიეფარვის, მზე ხმელეთსა დააჩრდილებს,—
მის მოყვრისა მოშორება კვლავ აბინდებს, არ აღილებს.

სისხლმან და ცრემლმან გარყვით დაწვი ჰქმნის ღარად ღ ღარად,
იტყვის: „მზე ჩემად თავისად კმა დასაღებლად აღარად,
„მიკვირს თუ, გული აღმასი შევმან წამწამმან ჰდალა რად?
„ვიდრე ვნახვიდე, სოფელო მინდი სალხინოდ აღარად!

„მინ გუშინ ედემს ნახარდი ალვა მრწყო, დამრგო, მახია,
„დღეს საწუთრომან ლახვარსა მიმცა, დანასა მახია,
„დღეს გული ცეცხლსა უშრეტსა დაბმით დამიბა მახია,
„აწლა ვცან საქმე სოფლისა ზღაპარია და ჩმახია!“

ამას მოსთქვამს, ცრემლსა აფრქვევს, ათრთოლებს და აწანწარებს,
გულ-ამოსკვნით, ოხერა-სულ-თქმით, მიჰხრის ტანსა, მიაწარებს;
საყვარლისა სიახლესა მოშორება გაამწარებს,—
ვაჟ, საწუთრო, ბოლო თავსა ასუღარებს, აზეწარებს!

შმა მივიდა, საწოლს დასჯდა, ზოგჯერ სტირს და ზოგჯერ
მაგრა ახლავს გონებითა, საყვარელსა არ მოსწყდების; | ბნდების,
ვით მწვანილსა თრთვილისაგან პირსა ფერი მოაკლდების,—
ჰხედავთ, ვარდსა უმზეობა როგორ აღრე დაჩნდების!

მული კრულია კაცისა, ხარბი და გაუძღომელი,
გული ჟამ-ჟამათ ყოველთა ჭირთა მთმო ღხინთა მდომელი,
გული ბრმა, ურჩი ხედვისა, თვით ვერას ვერ გამზომელი,
ვერცა ჰპატრონობს სიკვდილი, ვერცა მეფეა რომელი!

რა გულსა უთხრა გულისა სიტყვანი საგულისონი,
მან მარგალიტი მოიხვნა მის მზისა სამეყვისონი,
მის მზისა მკლავსა ნაბამი, მათ კბილთა შესატყვისონი,
პირსა დაიდვა, აკოცა, ცრემლი სდის, ვითა ბისონი.

რა გათენდა, კაცი მივა მომკითხავი, დარბაზს მხმობი;
ყმა წავიდა ლაღ, ნაზი, ნაღვიძები, ძილ-ნაკრობი;
ერთმანერთსა ეჯარვიან, ღვას მკვრეტელთა ჯარი მსწრობი;
მეფე მინდორს ეკაზმოდა, მოემზადა დაბდაბ-ნობი.

მეფე შესჯდა, მაშინდელი ზარი აწმცა ვით იტქმოდა:
ქოს-დაბდაბთა ცემისაგან ყურთა სიტყვა არ ისმოდა,
მზესა ქორნი აბნელებდეს, ძალთა სრბოლა მიდამოდა,
მას ღლე მათგან დანადვარი სისხლი ველთა მოესხმოდა!

ინადირეს, შემოიქცეს მხიარულნი მინდორს რულნი,
შეიტანეს დიდებულნი თავადნი და სპანი სრულნი;
დასჯდა, დაჰხედეს ზოკაზმულნი საჯდომნი და სრანი სრულნი;
ხმას სცემს ჩანგი ჩაღანასა, მომღერალნი იყენეს სრულნი.

შმა ახლოს უჯდა მეფესა, ჰკითხვიდა, ეუბნებოდა,
ბაგეთა გასკვირს ბროლ-ღალი, მათ კბილთა ეღვა ჰკრთებოდა;
ღირსნი ახლოს სხდეს, ისმენდეს, შორს ჯარნი დაიჯრებოდა,
უტარიელო ხსენება არვისგან იკადრებოდა.

შმა მივიდა გულ-მოკლული, ცრემლი ველთა მოედინა,
მართ მისივე სიყვარული უარებდის თვალთა წინა,
ზოგჯერ ადგის, ზოგჯერ დაწვის, ხელსა რადმცა დაეძინა!
რაცა აჯა დათმობისა გულმან ვისმცა მოუსმინა!

წევს, იტყვის: „გულსა სალხინო რამცადა დაუსახეო?
„მოგ შორდი, ედემსნაზარდო, ტანო ლერწამო და ხეო,
„შენთა მკვრეტელთა ნიშატო, ვერ-მკვრეტთა სავაგლახეო;
„ცხადად ნახესა არ ვღირსეარ, ნეტარმცა სიზმრიე ვნახეო!“

ამას მოსთქმიდის ტირილით, ცრემლისა დასადვარიოთა,
კვლავ გულსა ეტყვის: „დათმობა ჰგვანდეს სიბრძნისა წყაროთა, —
„არ დაეთმოთ, რა ვქნათ, სევდასა, მითხარ, რა მოუგვაროთა?
„თუ ლხინი გვინდა ღვთისაგან, ქირნიცა შევიწყნაროთა!“

ძელოვ იტყვის: „გულო, რაზდენცა გვაქეს სიკვდილისა წადება,
 „სჯობს სიცოცხლისა გაძლება, მისთვის თავისა დადება,
 „მაგრა დაჰმადლე, არ გაჩნდეს შენი ცეცხლისა კვლა დება,—
 „ავად შეჰფერობს მიჯნურსა მიჯნურობისა ცხადება!“

დათხოვნა ზეთანდილისაგან როსტევეან მეფისა და
 ვესირის საუბარნი და სვეწნა

მა გათენდა, შეეკაზმა, ყმა გავიდა აღრე ვარე,
 იტყვის: „ნეტარ მიჯნურობა არ დამაჩნდეს, დაცაუფარე!,
 დათომობასა ეაჯების: „გულსა შენ რა მოუგვარე!“
 ცხენსა შესჯდა, წამოვიდა ვეზირისა სახლსა მთვარე.

ვეზირმან სცნა, ვაეგება: „ჩემსა მზეა ამოსრული,
 „ამას თურმე მახარებდა დღეს ნიშანი სიხარული!“
 მიეგება, თაყვანი სცა, ჰკადრა სრულსა ქება სრული,—
 ჰხამს სტუმარს სასურველი, მასპინძელი მზიარული.

შმა გარდასვა მასპინძელმან, არ ლაფაღმან, ავმან, უქმან;
 ფერხთა ქვეშე ხატაურსა უფენენ და მიწად უქმან;
 ყმამან სახლი განანათლა, ფით სამყარო მზისა შუქმან;
 სთქვეს: „სუნელი სუნი ვარდთა დღეს მოგვებერნა ქვენამ ბუქმან“.

დასჯდა, მისთა შემხედველთა გული მათი მართლა ჰხელეს,
 მისთა მკვრეტთა მისთვის ბნელა თავისათვის ისახელეს,
 სულ-თქმა ბევრი აათასეს, აღარა თუ აერთხელეს;
 ვაყრა ჰბრძანეს, ვაიყარნეს, ჯალაბობა ვათხელეს.

რა ჯალაბი ვაიყარა, ყმა ვეზირსა ეუბნების
 იტყვის: „შენი დამალული დარბაზს არა არ იქნების,
 „რაცა გწოდდეს საურავი, მეფე იქმს და შენ გეთნების;
 „გაიგონე ჭირნი ჩემნი, მკურნე, რაცა მეკურნების.

„მის ყმისა ცეცხლი მედების, წვა მჭირს მისისა მწველისა,
„მკლავს სურვილი და ვერ ნახვა ჩემისა სასურველისა;
„მას ჩემთვის სულნი არ ჰშურდეს, შეზღვა ჰხანს შეუზღველისა, —
„ჰხამს სიყვარული მოყვრისა უხვისა, უშურველისა.

„მისი ნახვა გულსა ჩემსა, ვითა ბადე, დაებადა,
„მუნვე დარჩა, დათმობაცა მასთანავე დაებადა;
„რადგან დასწავეს მუახლოეთა, ღმერთსა მზეთცა დაებადა;
„მერმე ასმათ ჩემთვის დისა მართ დად უფრო დაებადა.

„ოდეს წამოველ, შევფიცე ფიცითა საშინელითა:
„კვლავ მოკალ, განახვ პირითა, არ მტერთა საწუნელითა;
„შენსა მე ვეძებ ნათელსა, შენ ხარ გულითა ბნელითა;“
„ჟამია ჩემგან წასვლისა, მით მწვავს ცეცხლითა ნელითა.

„შველასავე მართლად გითხრობ, არ სიტყვასა საკვებელსა,
„მიმელის და ვერ მივსულვარ, ესე მიდებს ცეცხლსა ცხელსა;
„ვერ გაუტეხ ზენაარსა, ვერ გავწირავ ხელი ხელსა, —
„რამცა სადა გაუმარჯვდა კაცსა, ფიცთა გამტეხელსა.

„რაცა გითხარ, ჩემ მაგიერ როსტენს ჰკადრე, მივედ სრასა;
„თავმან მისმან, ფიცით გეტყვი შენ ვეზირსა, უსტასრასა:
„არ შემიპყრობს, არ დავდგები; თუ შემიპყრობს მაქნევს რასა?
„მიშველე რა, გული ცეცხლმან არ დამიჭრას, არა ჰსრასა!

„ჰკადრე: „ვეინ გაქოს ყოველმან პირმან არ მეუზრახებან!
„ვითა ვიშიშვი, გაცნობოს ღმერთმან, ნათელთა სახემან;
„მაგრა მან ყმამან ცეცხლითა დამწვა, აღვისა სახემან,
„გული წამსავე წამილო, ვერად ვერ შევიწინახებან.

„აწ მეფეო, უმისობა ჩემგან ყოლა არ ეგების,
„გული მას აქვს გულოვანსა, აქა ხელი არ მეხდების!
„თუ რას ვარგებ, პირველ ხოლმე თვით სახელი თქვენ მოგხედებილ;
„ვერას ვარგებ, გულსა დავდებ ჩემი ფიცი არ გატყდების.

„წასვლა ჩემი გულსა თქვენსა არ ეწყინოს, არ დაჰმუნდეს;
„თავსა ჩემსა გაგებული იქმნას, რაცა ღმერთსა უნდეს;
„მანვე ჰქმნას და გაგიმარჯვდეს, თქვენი თქვენვე დაღიბრუნდეს;
„არ მობრუნდე, თქვენმცა სუფევთ, მტერნი თქვენნი დაძაბუნდეს.

ძვლავ პირ-მზე ეტყვის ვეზირსა: „მე სიტყვა შევამცირეო,
„აწ ესე ჰკადრე მეფესა, შევიწვილოდეს ვირეო,
„მოაჯე ამოდ გაშვება და თავი გაიგმირეო,
„ასი ათასი წითელი შენ ქრთამად შეიწირეო!“

ვეზირმან უთხრა სიცილით: „ქრთამი შენ გქონდეს შენია,
„შენგან კმა ჩემად წყალობად, რომე გზა გაგიჩენია;
„მაგას რა ვკადრებ მეფესა, რაცა აწ თქვენგან მსმენია,
„ვიცი უცილოდ ამავსებს, შოება არ საწყენია.

„თავმან მისმან, მუნვე მომკლავს, ვექვ, წამიცა არ წამაროს,
„შენი ოქრო შენვე დაგრჩე, მე გლახ მიწა მესამაროს;
„მომკალო, კაცსა სიცოცხლისა სწორად რაცა მოეხმაროს;
„არ ითქმის და ვერცა ვიტყვი, რა გინდა ვინ მისაგმაროს.

„ზზა არ წავა თავსა წინა, სიცოცხლე გლახ ვით გათიო?
„ამიკლებს და ანუ მომკლავს: „ეგე სიტყვა ვითა სთქვიო,
„რაღ არ მუნვე გამიგონე, რად ხარ შმაგი აგრეთიო!
„სჯობს სიცოცხლე აკლებასა, ამას თავსა აწვე ვწერთიო.

„თუ მეფეცა გაგიშვებდეს, თვით ლაშქარნი რად მოლორდენ!
„რად გაგიშვან, რად დალორდენ, ანუ მზესა რად მოჰშორდენ!
„შენ წახვიდე, მტერნი ჩვენნი დაგვთამამდენ, გავვისწორდენ,—
„ეგე ასე არ იქნების, ვითა ჩიტნი არ გაქორდენ“.

შმა ატირდა, ცრემლით უთხრა: „ზხამს თუ დანა გულსა ვიცი,
„ჰე ვეზირო, შეგეტყვების, სიყვარული არ თუ იცი,
„ანუ სხვაცა არ გინახავს მოყვრობა და არცა ფიცი?
„თუ გინახავს, უმისოსა ჩემი ლხინი ვით ამტკიცო!?

„მზე დაბრუნდა არ ვიცოდი მზესა რამცა დააბრუნვებს,
„აწ ვუშველოთ, გვიჯობს იგი ნაცვლად დღესა დავითბუნვებს,
„ჩემი ჩემებრ არ ვინ იცის, რა მამწარებს, რა მატკბუნვებს;—
„ცულთა კაცთა საუბარი კაცსა მეტად დააქმუნვებს.

„მეფე, ანუ მისნი სპანი ნეტარ ხელსა რასა მხდიან,
„აწ ვითამცა გაუწყვეტლად უცნობოსა ცრემლნი მდიან!
„სჯობს წავიდე, არ გავტეხნე, კაცსა ფიცნი გამოსცდიან,
„ქირნი, მისგან უნახაენი, ღია ვისმე გამოსდიან!

„აწ ვეზირო, მაგა პირსა გული კრული ვით მოგთმინდეს?
„რკინა, ჩემი მონაცვალე, ჰხამს გაცვილდეს, არ გატინდეს,
„ვერ გარღვიხდი ცრემლთა მისთა ჯეონიცა თვალთა მდინდეს,
„მომეხმარე, ნუთუ ჩემგან მოხმარება შენცა გინდეს.

„არ გამიშეებს, გავიპარვი, წავალ მათგან შეუგნებლად,
„ვით მენუკევს, ეგრე დავრთო, გული ცეცხლთა მოსადებლად,
„ვიცი, ჩემთვის არას გიზამს, თუ არ უნდი გასაძებლად;
„სთქვი, რა გინდა წაგეკიდოს, თავი დასდევ საწამებლად“.

ვეზირმან სთქვა: „შენი ცეცხლი მეცა ცეცხლად მომედებას,
„ველარ ვუჭერეტ ცრემლთა შენთა, სოფელიცა გაქარდების;
„ზოგჯერ თქმა ჯობს არა თქმასა, ზოგჯერ თქმითაც დაშავდების,
„ვიტყვი, მოვკვდე, არა მგამა, ჩემი მზეცა თქვენ მოგხვედების“.

რა ვეზირმან ესე უთხრა, ადგა, დარბაზს გაემართა;
მეფე დაჰხვდა შეკახმული, პირი მზეებრ ეწადმართა;
შეუშინდა, საწყენლისა მოხსენება ვერ შეჰმართა,
დაყრით დადგა, იგონებდა არ საქმეთა საომართა.

მეფემან ნახა ვეზირი, დაღრეჯით დაყმუნვებული,
უბრძანა: „რა გპირს, რა იცი, რად მოხვე შეჭირვებული?“
მან ჰკადრა: „არა არ ვიცი, მართ ვარ თავისა ვებული,
„მართალ ხართ, მომკლათ, რა გესმას ამბავი გაკვირვებული.

„ჩემი კმუნვა კირსა ჩემსა არცა ჰმატს და არცა დილობს,
„მეშინიან, თუცა შიშსა მოციქული არა ჰრილობს:
„აწ ავთანდილ გეთხოვების, მოაჯეობს, არ წამკილობს,
„უმისყმისოდ სოფელს და საწუთროსა მისთვის ჰფლილობს“.

რაცა იცოდა, ყველაი ჰკადრა მოშიშრად ენითა,
კვლავ მოახსენა: „რამცა სცნო სიტყვითა ესოდენითა,
„თუ რაგვარ მყოფი მინახავს, თუ რაგვარ ცრემლთა დენითა,
„მართალ ხართ, ჩემთვის რისხვანი თუმცა იანაზდენითა.“

რა მეფემან მოისმინა, გაგულისდა, გაუცნობდა,
ფერი ჰკრთა და გასაშიშრდა, შემხედველთა შეაშთობდა,
შეუხახხა: „რასთვის შმაგობ, მაგას სხვამცა ვინ მითხრობდა,
„ავსა კაცსა ურჩეენია, ავსამცა რას აღრე სცნობდა.“

„ვითამც რამე სიხარული საქმე მითხარ, ვითა ღადრად,
„მაგის მეტი რა ვინ მიყოს, თუ არ მომკლას მუხთლად აღრად!
„შმაგო, ენა ვით იხმარე, აწ მაგისად ჩემად კადრად!
„აგრე შმაგი არც ვეზირად, არად ვარგხარ არცა სხვად რად!!

„შხამსცა, კაცმან პატრონისა საწყინარსა არ დაჰრიდნეს,
„ოდეს სიტყვა უმეცრული უმეცარად დაიყბენდეს?!
„მე მაგისად მოსმენამდის, რად არ ყურნი შემეჭედნეს!
„შენ თუ მოგკლა, სისხლი შენნი ჩემმან ქედმან შიიქედნეს“.

ძვლავ უბრძანა: „თუცა მისგან აწ არ იყავ მოგზადნილი,
„თაემან ჩემმან თავსა მოგკვეთ, არად უნდა აქას ცილი:
„წა, უკუდგე! აი შმაგი, უმეცარი, შლფეგი წბილი,
„შაბაშ სიტყვა, შაბაშ კაცი, შაბაშ საქმე, მისგან ქმნილი!

ღადრკა, სკამი შემოსტყორცნა, ჰკრა კედელსა, შეაღეწნა,
დაცდუნა, მაგრამ მისთვის ააღმასნა, არ აძეწნა:
„ვით მიამბე წასვლა მისი, ვინ აღვისა მორჩი ხე წნა!“
ვეზირისა ცრემლმან ცხელმან ღაწვნი თეთრნი აახეწნა.

მეზირმან გლახ გამოპრიდნა, მართ ველარას ვერ იძრწივნებს,
გამოძრწა და გამომეოდა, გულსა წყლოლსა მოიბტკივნებს,
შკის ხასო'ს, გაის ქუშობს, ენა ასრე მოაყივნებს,—
მტერი მტერსა ვერას აენებს, რომელ კაცი თავსა ივნებს.

სტქვა: „ცოჯათა ჩემთა მზგავსი ღმერთმან მეტი რამიჩვენოს?
„რად მოვლორდი, რად დაებნელოდი, ნეტარ ვინღა გამითნოს!
„ვინცა სხვა რა კადნიერად პატრონსა რა მოახსენოს,
„ჩემნი ღღენი მასცა აღვან, რადინ ვითა გაისვენოს!“

მეზირი გაწბილებული მუვა ბედითა შავითა,
აკთანდილს უთხრა დაღრეჯით, პირითა გამქუ შავითა:
„მადლი რა გკადრო, აწ თქვენგან გავხასდი მე მაშა ვითა;
„ვაჟ, კარგი თავი უებრო დავკარგე, დავაშავითა!“

ძრთამსა სთხოვს და ამხანაგობს, თუცა ცრემლსა არ იწყურვებს:—
მოკვირს, რად სკალს საწყლიანოდ, რად არ გულსა შეიურვებ!
„ვინ არ მისცეს ქადებული, მოურავსა მოიმღურვებს,—
„თქმულა: „ქრთ-მი საურავსა ჯოჯოხეთსაც დააურვებს.“

„მთ გამხდარა, რა მიბრძანა,—არ ეგების ჩემგან თხრობა—
„რა სიავე, რა სირეგენე, რა შლეობა, რა შმაგობა!
„მე თვით კაცად აღარ ვარგვარ, აღარა მიძს თავსა ცნობა,
„ესე მიკვირს, რად არ მომკლა, მისცა თურმე ღმერთმან თმობა.

„მეცა ვიცოდი, რაცა ვქმენ, ცდომით არ წამკიდებია;
„ვიახრე, გამიწყრებოდა, ქმუნვა მით გამღიდებია;
„ანგებით ქმნილსა რისხვასა ვერავინ დაპრიდებია,—
„მენტვის სიკვდალი ღბინად მჩანს, ქირნი არ გამკუდებია“

შამან უთხრა: „აღარ წასვლა, არ ეგების ჩემგან აროს;
„იღონი მაშინ მოკედეს, ოდეს ვარდმან იღამქენაროს,
„ხმა, უძბნოს ცვარი წყლისა, მისთვის თავი ყოვლოვნით აროს,
„ვერ უბოვოს, რა ჰქმნას, ანუ გული რითა დაიწყენაროს!

„შმიოდ-მყოფი ვერ გავძლებ ჯდომასა, ვერცა წოლასა,
 „მართ ნადირთაებრ გაქრასა ვირჩევ მათთანა სრბოლასა;
 „ასრე გასულსა რად მწუკვეს მისთა მებრძოლთა ბრძოლასა? —
 „სჯობს უყოლობა კაცისა მომღურავისა ყოლასა.

„მოვახსენებ ერთხელ კვლავცა, აწ რაზომცა მეფე სწყრების,
 „ნუთუ გაბრქოს, — გული ჩემი ვით იწვის და ვით ენთების;
 „არ გამიშვებს, გავიპარვი, რა იმედი გარდაწყდების;
 „მე თუ მოვკვდე, ჩემი კერძი სოფელიცა გარდიფხვრების.“

მოიუბნეს, ვეზირმან ჰქმნა ჭამა-სმანი მათნი ფერნი,
 უმასპინძლა, ძღვენი უძღვნა შვენიერსა შვენიერნი;
 მისნი მყოლნი ავეავსნა მოყმენი, თუ უნდა ბერნი;
 გაიყარნეს, ყმა წავიდა, სახლად ჩადგეს მზისა წვერნი.

შესთვალა თუ: „რაცა გმართებს, ვით მოგცე და ვით გაქონო,
 „ვალთა შენთა გარდასახდელი რა ნაცვალი მოვიგონო?
 „თულა დავრჩე, შენთვის მოვკვდე, თავი ჩემი დაგამონო;
 „სიყვარული სიყვარულსა შეგიცალო, შეგიწონო.“

მე ვითა ვთქვა უებრობა, სიკეთე და ქება მისი!
 კაცი იყო საქმისაცა შესაფერი, შესატყვისი;
 ასრე უნდა სამსახური, გავიღოდეს ვისცა უისი, —
 ოდეს კაცსა დაეჭიროს, მაშინ უნდა ძმა და თვისი.

შერმადინის საუბარი ავთანდილისაგან ოდეს განზარა

შერმადინს ეტყვის, უბრძანებს პირ-მზე, ნათელთა მფენე-
 „ესე დღე არის იმედი, ჩემის გულისა მღვხენელი, | ლი:
 „შენგან თავისა შენისა საჩემოდ გამომჩენელი;“
 მკებრად ამბისა მათისა ჰხამს მკითხავი და მსმენელი.

იტყვის: „როსტენ არ გამიშვა, არცა სიტყვა მომისმინა;
„მან არ იცის, რად ვინა და სულ-დგმულია ვისგან ვინა;
„უმისომკა ნუ ვცოცხალვარ, ნურცა გარე ნურცა შინა!—
„რაცა საქმე უსამართლო ღმერთმან ვისმცა შეარჩინა!

„თუცა მისი არ გაწირვა ჩემგან მტკიცობს არ სათუბს,—
„ყოვლი ცრუ და მოღალატე ღმერთსა ჰგმობს და აგრე ცრუობს
„გული, მისი უნახავი, სტირს და სულ-ჰთქვამს, ვაებს, უობს,
„ლხინსა არას არ იახლებს, ჰკრთების, კუშტობს, ვაშობს, უშობს.

„სამი არის მოყვარისგან მოყვრობისა გაცოჩენა:
„პირველ ნდობა სიახლისა, სიშორისა ვერ მოთმენა,
„მიცემა და არას შური, ჩუქებისა არ-მოწყენა,
„გავლენა და მოხმარება, მისად რგებად ველთა რბენა.

„რადღა ვაგრძელებ სიტყვასა, ჟამია შემოკლებისა!
„აწ გაპარვაა წამალი ამა გულისა ლებისა;
„რასაცა გვედრებ, ისმენდი, ვირე დრო გქონდეს ხლებისა,
„შენ გაამაგრე დაქირვა ჩემისა ნასწავლებისა.

„აწ მეფეთა სამსახურად პირველ თავი დაამზადე,
„სიკეთე და უკლებლობა შენი ერთობ გააცხადე;
„სახლი ჩემი შეინახე, სპათა ჩემთა ეთავადე,
„სამსახური აქამდისი, კვლავ გავლენა გააკვლადე;

„მტერთა ჩემთა ენაპირე, ძალი სუმცა მოგაკლდების,
„ერთგულთათვის კარგი ნუ გშურს, ორგულნიმცა შენნი ჰკვდების;
„შემოვიქცე, შენი ჩემგან ვალი კარგად გარდიხდების,—
„პატრონისა სამსახური არაოდეს არ წახდების“.

მსე ესმა, ცრემლი ცხელი შერმადინსა თვალთა სდინდი;
მოახსენა: „მარტოობით ქირსა რადმცა შევეუშინდი,
„მაგრა რა ვქნა უშენომან, დამეცემის გულსა ბინდი!
„წამიტანე სამსახურად, მოგეხმარო, რაცა გინდი.

„მის ასმია მარტოსაგან ღარიბობა ეგზომ დიდი,
„ვის ასმია პატრონისა ქირსა შიგან ყმისა რიდი!
„დაკარგულსა გიგონებდე, რა ვიქნები აქა ფლიდი?“
ყმაძან უთხრა: „ვერ წაგიტან, რაზომსაცა კრემლსა ჭღვრიდი.

„შენგან ჩემი სიყვარული ვითომც არა დამეჯერა,
„მაგრა საქმე არ მოხდების, ჟამი ასრე დამემტერა!
„ვის მიკანდო სახლი ჩემი, შენგან კიდე ვინც მეფერა?
„გული დასდევს, დაიჯერე, ვერ წაგიტან ვერა, ვერა!

„თუ მიჯნური ვარ, ერთი ვხამ ხელი მინდორთა მე ბერად,—
„არ მარტო უნდა გაკრილი კრემლისა სისხლსა ფერებად?!
„გაჭრა ხელია მიჯნურთა, რად სკალს თავისა ბერებად!
„ასრეა ესე სოფელი, შეჯერდი კვლა შეჯერებად.

„რა მოგ'შორდეს, მახსენებდი, სიყვარული ჩემი გქონდეს;
„არ ვეშიშვი მტერთა ჩემთა, თავი მონად მომიმონდეს;
„ჰხამს, მამაცი გაგულოვნდეს, ქირსა შიგან არ დალონდეს,—
„მძულს, რა კაცსა სააუგო საქმე არა არ შესწონდეს.

„მე იგი ვარ, ვინ სოფელსა არა მოკვრეფ კიტრსა ბერად,
„ვის სიკვდილი მოყვრისათვის თამაშად და მიჩანს მდერად;
„ჩემსა მზესა დავეთხოვე, გავუშვივარ, დაჯდევ მე რად!
„მაშ თუ დავთმობ სახლსა ჩემსა, ველარ დავთმობ ვისსა ვერად?!

„აწ ანდერძსა ჩემსა მოგცემ, როსტენს წინა დაწერილსა,
„შენ შეგვედრებ, დაგიჭიროს, ვიჯა გამართებს ჩემსა ზრდილსა;
„მოგკვდე, თავსა ნუ მოიკლავ, სატანასგან ნუ იქმ ქმნილსა,
„ამას ზედა იტირებდი, დაიდებდი თვალთა მილსა“.

ანდერძი ავთანდილისა როსტეგან მეფისა მიძარტ
ოდეს გიძინა

ასჯდა წერად ანდერძისა, საბრალოსა საუბრისად:
„ჰე, მეფეო, გავიპარე ძებნად ჩემგან საძებრისად,
„ვერ დაედგები შეუყრელად ჩემთა ცეცხლითა მომდებრისად,
„შემინდევ და წამატანე მოწყალეობა ღუთაებრისად.

„მიცი, ბოლოდ არ დამიგმობ ამა ჩემსა განზრახულსა,—
„კაცი ბრძენი ვერ გასწირავს მოყვარესა მოყვარულსა;
„მე სიტყვასა ერთსა გკადრებ, პლატონისგან სწავლა-თქმულსა:
„„სიცრუე და ორპირობა ავნებს ხორცსა, მერე სულსა“.

„რადგან თავია სიცრუე ყოვლისა უბედობისა,
„მე რად გავწირო მოყვარე, ძმა, უმტკიცესი ძმობისა?
„არა ვიქმ, კოდნა რას მარგებს ფილასოფოსთა ბრძნობისა;
„მით ვისწავლებით, მოგვეცეს შერთვა ზესთ მწყობრთა მწყობრისა.

„წაგიკითხავ, სიყვარულსა მოციქულნი რაგვარ სწერენ,
„ვით იტყვიან, ვით აქებენ, სცან, ცნობანი მიაფერენ:
„„სიყვარული აგვამალლებს“, ვით ეტყვიან, ამას ჰქედრენ;
„შენ არ სჯერხარ, უსწავლელნი კაცნი რადმცა შევაჯერენ!

„შინ დამბადა, შეძლებაცა მანვე მომცა ძლევა მტერთად,
„ვინ არს ძალი უხილავი, შემწე ყოვლთა მიწიერთად,
„ვის სახლვარსა-დაუსახლვრებს, ჰზის უყვადვი ღმერთი ღმერთად,—
„იგი გაჰხდის წამის-ყოფით ერთსა ასად, ასსა ერთად.

„რაცა ღმერთსა არა სწადდეს, არა საქმე არ იქნების,
„მხისა შეუქთა ვერ-მქვრეტელი ია ხმების, ვარდი კენების,
„თვალთა ტურთა საქვრეტელი ყველა რამე ეშვედნების;
„მე ვით გავძლო უმისობა, ან სიცოცხლე ვით შეთანების!

„რაზომცა სწყრები, შემინდევ შეცვლა თქენისა მცნებისა,
„ძალი არ მქონდა ტყვე-ქმნილსა მე მაგისისა თნებისა;
„არ წასვლა იყო წამალი ჩემთა სახმილთა გზნებისა?
„სადა გინდ ვიყო, რა მგამა, ყოფაცა მქონდეს ნებისა!

„ბრას გარგებს სიმძიმილი, უსარგებლო ცრემლთა დენა,
„არ გარდავა გარღუევალად მომავალი საქმე ზენა;
„წესი არის მამათაგან მოჭირვება, ჭირთა თმენა,
„არვის ძალ-უძს ზორციელსა განგებისა გარდავლენა.

„რაცა ღმერთსა გაუგია თავსა ჩემსა გარდასაელად,
„გარდამხდეს და შამოვიქცე, აღარ დამრჩეს გული ალვად;
„თქვენვე გნახე მზიარულნი დიდებით და დავლა-მრავლად;
„მას რა ვარგო დიდებად და კმარის ესე ჩემად დავლად.

„მეფეო, ესე თათბირი, მომკალ, ვინ დამიწუნოსა!
„მეფეო, ნუთუ წასვლამან თქვენ ჩემმან დაგაქმუნოსა?!
„ვერ ვეცრუვები, ვერ ვუზამ საქმესა საძაბუნოსა,—
„პირის პირ მარცხვენს, ორნივე მივალთ მას საუკუნოსა.

„ბრ დავიწყება მოყერისა არ ოდეს გვიზამს ზიანსა;
„ვეგობ კაცსა უაუგოსა, ცრუსა და ლალატინსა!
„ვერ ვეცრუვებო, ვერ ვუზამ მას ხელმწიფესა სვიანსა,—
„რა უარეა მამაცსა სულ-დიდსა, წასვლა-გვიანსა?!

„რა უარეა მამაცსა, ომშიგან პირის მღმეკელსა,
„შემდრკალსა, შეშინებულსა და სიკვდილისა მექველსა!
„კაცი ჯაბანი რითა სჯობს დიაცსა, ქსლისა მზექველსა,—
„სჯობს სახელისა მოხვეჭა ყოველსა მოსახვეჭელსა!

„ვერ დაიჭირავს სიკვდილსა გზა ვიწრო ვერცა კლდოვანი;
„მისგან ყოველი გასწორდეს სუსტი და ძალ-გულოვანი:
„ბოლოდ შეჭყარნეს მიწამან ერთგან მოყმე და მხცოვანი,
„სჯობს სიკოცხლესა ნაზრახსა სიკვდილი სახელოვანი!

„მერმე ვიშიშვი, მეფეო, თქვენად კადრებად ამისად:
„სცდების და სცდების, სიკვდილსა ვინ არ მოელის წამისად;
„მოვა შემყრელი ყოველთათეინ ერგან დღისა ზღ ღამისად!
„თუ ვერა გნახე ცოცხალმან, სიცოცხლე მქონდეს ჟამისად.

„თუ საწუთრომან დამამხოს, ყოველთა დამამხოვებლმან,
„ღარიბი მოკვდე ღარიბად, ვერ დამიტროს მშობელმან,
„ველარ შემსულრონ დაზრდილთა და ვერცა მისანდობელმან, —
„მონ შემიწყალოს თქვენმანვე გულმან მოწყალე, მღმობელმან.

„მაქვს საქონელი ურიცხვი, ვერვისგან ანაწონები, —
„მიეც გლახაკთა საქურჭლე, ათავისუფლე მონები,
„შენ დაამდიდრე ყოველი, ობოლი არას მქონები:
„მიღწიან, მომიგონებენ, დამლოცვენ, მოვეგონები.

„რაცა თქვენთვის არ ვარგეოს საქურჭლესა დასადებლად,
„მიეც ზოგი ხანაგათა, ზოგი ხიდთა გასადებლად,
„ნურა ნუ გშურს საქონელი ჩემი ჩემთვის წასაგებლად;
„შენგან კიდე არვინ მივის ცეცხლთა ცხელთა დამავსებლად.

„ამას იქით ჩემგან ჩემი ამბავიცა არ გეცნევის,
„ამად გვედრებ სულსა ჩემსა, წიგნი გკადრებს, არ გეთნევის,
„არას არგებს ეშმაკისა საქმეთაგან, დიდელევის, —
„შემინდე ზღ შემივედრე, მკვდარსა რალა გარდმეხდევის!

„ზედრებ, მეფეო, შერმადინს, მონასა ჩემსა რჩეულსა —
„ნაკად აქვს ჭირი სამისოდ ამ წელიწადსა წლეულსა —
„ნუგეშინი-ეც წყალობით ჩემგან წყალობა-ჩევეულსა,
„ნუ დააღინებ თვალთაგან ცრემლთა, სისხლითა ფრქვეულსა.

„მასრულდა ჩემი ანდერძი, ჩემგან ნაწერი ხელითა;
„აჰა, გამზრდილო, მოგ შორდი, წაველ გულითა ხელითა!
„ნუ სქმუნავთ ჩემთვის მეფენი, ნუ ხართ მოსილი ბნელითა,
„სუფევითმცა ხართ თავითა, მტერთაგან საკრძალველითა!“

მისცა ანდერძი შერმადინს, რა გაათავა წერითა,
უთხრა: „ჰკადრეო შეფესა საქმითა მეცნიერთა,
„შენ დაგამეტებს ვერავინ მსახურებითა ვერთა;“
მოეხვია და ატირდა ცრემლითა სისხლთა ფერთა.

ლოცვა ავთანდილისაგან მიგზითას ღ კანპარუა მისი.

ლოცავს, იტყვის: „მაღლო ღმერთო ხმელთა ღ ცათაო,
„ხოგჯერ მომცემო პატიეთა, ზოგჯერ კეთილთა მხათაო,
„უცნაურო და უთქმელო, უფალო უფლებათაო,
„მომეც დათმობა სურვილთა, მფლობელო გულის-თქმათაო!

„ღმერთო, ღმერთო, გიაჯები, რომელი ჰფლობ ქვენათ-ხესა,
„შენ დაჰბადე მიჯნურობა, შენ აწესებ მისსა წესსა;
„მე სოფელმან მომაშორეა უკეთესსა ჩემსა მხესა,—
„ნუ აღმოფხვრი სიყვარულსა, მისგან ჩემთვის დანათესა!

„ღმერთო, ღმერთო მოწყალეო, არვინ მივის შენგან კიდე,
„შენგან ვითხოვ შეწევნასა, რაზომსაცა გზასა ვვლიდე:
„მტერთა ძლევა, ზღვათა ღელვა, დამით მავნე განპარიდე!
„თულა დავრჩე, გმსახურებდე, შენდა მსხვერპლსა შევწირვიდე.“

რა ილოცა, ცხენსა შესჯდა, მალვით კარნი გაიარნა,
შერმადინცა დააბრუნა, თუცა ვანნი აღიადნა;
მონა სტირს და მკერდსა იცემს, საბრალომან ცრემლნი ჰღვარნა,
პატრონისა ვერა-მჰკვრეტმან ყმამან რამცა გაიხარნა!

აწ ამბავი სხვა დავიწყო, ყმასა წავყვე წამავალსა:
არ შეექმნა დარბაზობა მას დღეს როსტენს გულ-გამწყრალსა,
რა გათენდა, ქუში ადგა, ჰგავს თუ აღენს პირით აღსა,
ხმობა ბრძანა ვეზირისა, მიიყვანდეს შიშით მკრთალსა.

ცნობა როსტეკვან მეფისაგან ავთანდილის განჯარვით წასვლისა

რე ვეზირი მოწიწებით დარბაზს ჰნახა შემოსული,
როსტენ უთხრა: „არა მახსოვს გუშინდელი შენგან
„მაწყინე და გამარისხე, ვერ დავიღე დიდ-ხან სული, | სქმული,
„ახომ რომე გაგათრივე შენ ვაზირი გულის-გული.“

„თუ რად მახსოვს, რა უნდოდა, ისრე ავად რად გავხადე!
„მართლად უაქვამთ მეცნიერთა: „წყენაო ჭირთა ბადე!“
„ესე გვარსა ნუ ოდეს იქმ, საქმე ხოლოე გაიცადე,
„აწ მითხარ თუ, რას იტყოდი, სთქვი და სიტყვა გააკვლადე“.

ძვლავ მოახსენა ვეზირმან სიტყვა ნაგუშინდელევი;
რა გაიგონა, შესთავლა პასუხი არ ნაგრძელევი:
„შენ თუ უშმაგო შგონიხარ, ვარმცა ურია მე ლევი,
„კვლავ მაგის მეტად ნუ მასმენ, თვარე მე სულად გელევი!“

რა გამოვიდა, ვეზირმან სძებნა, ვერ ჰპოვა მინანი,
მართ გაპარვასა უთხრობდეს მონანი, ცრემლთა მდინანი;
მან სთქვა: „მე დარბაზს ვერ შევალ, ნახსოვან დღენი წინანი;
„ვინცალა ჰკადრებს, მან ჰკადროს, რაცა ვთქვი, მასცა ვინანი.“

რა ვეზირი არ შევიდა, კვლავ მეფემან კაცი ჰგზავნის;
კაცმან სცნის და გარე დადგის, წასვლა ვერვინ გაამელავნის;
როსტენს ექვი შეუვიდა, ჰმუნვა ამით გაათავნის,
სთქვა: „უცილოდ გაიპარა, ვინ მარტომან ასთა აენის“.

თავ-დადრეკით იგონებდა, გულსა ჰქონდა ჰმუნვა დიდი,
უში ჰქმნა და აიხუნდა, უბრძანებდა მონას: „მიდი,
„მოვიდეს და აწ მიაბოს, შემოვიდეს იგი ფლიდი!“
რა ვეზირი შემობრუნდა, ფერი ჰკრთა და ჰქონდა რიდი.

ძვლავ შევა დარბაზს ვეზირი დაღრეჯით, არ მხიარულად;
მეფემან ჰკითხა: „წასულა მზე დაუდგრომლად, მთვარულად?
მან მოახსენა ყველაი, ეთ წასულ-იყო ფარულად:
„მზე აღარ მზეობს ჩვენთანა, დარი არ დარობს დარულად!“

რა მეფემან მოისმინა, დაიზახნა მეტის-მეტნი, | რეტნი!“—
მოსთქვამს, იტყვის: „ვაჲ, გაზრდილო, ველარ განახვენ თვალნი
პირსა ხოკით, წვერსა გლეჯით გააკვირნა მისნი მჭკრეტნი—
„სად წაჰხე და სად დაჰკარგენ სინათლისა ეგე სვეტნი?!

„**თ**უ თავი შენი შენ გახლავს, ღარიბად არ იხსენები,
„მაგრა მე რა ექნა, გაზრდილო, აწ სახლად მმართვეს სენები!
„გამალარიბე, დამაგდე, გულსა გლახ ვისთვის ენები,—
„შენად შეყრამდის პატიჟთა ჩემთა ვერ იტყვის ენები!

„**მ**დეს განახავ მხიარულსა, ნადირობით შემოასულსა?
„ველარ გიჭკრეტ ნაბურთაღსა, ტანსა მჭევრსა, ჯავარ-სრულსა,
„ველარ ვისმენ ხმასა შენსა, სასმენელად მემახულსა,—
„აწ უშენოდ რა გლახ ვუყო საჯდომსა და სრასა სრულსა!

„**მ**იცი, არ მოგკლავს შიმშილი, რაზომცა დია ირები,—
„შენ შენი მშვილდი დაგარჩენს, შენთა ისართა პირები;
„ნუთუ კვლავ ღმერთმან წყალობით გაგვიადვილოს ქირები,
„მაგრა, თუ მოვკვდე, გაზრდილო, ვისგანლა დავიტირები?“

ზარი გაისმა, შემოკრბა ჯარი მრავალი კაცისა,
დარბაზს ხასთავან ჯარია ხელითა წვერთა ტაცისა,
იგლეჯს და იცემს ყველაი, ხმა ისმის თავსა ტაცისა, | ცისა!“
სთქვეს: „ბნელი გვმართვეს დღე-კრულთა, რადგან, მზე მიგვიდრკა

რა მეფემან დიდებულნი ჰნახა, სულ-თქმით შემოსტირნა,
უთხრა: „ჰხედავთ, მზემან ჩვენმან შუქნი სრულად დაგვიძვირნა,
„რა ვაწყინეთ, რა შევცოდეთ, რად გავგყარნა, რად გავგწირნა?
„სპანი, მისგან დაქირულნი, ვინცაღა ვით დაგვიქირნა!“

შოვლნი სტიროდეს, მოსთქმიდეს, მერმე დაწყნარდეს გვიანად;
მეფემან ჰბრძანა: „იკითხეთ, მარტოა, ანუ ყმიანად?“
მოვიდა მონა შერმადინ მოშიშრად, სიოცხვილიანად,
ანდერძი ჰკადრა, ატირდა, სიოცხლე უჩნდა ზიანად.

მოახსენა: „საწოლს ვბოვე ესე მისგან დანაწერი,
„დგეს მონანი ნატირებნი, დაეგლიჯათ თმა და წვერი,
„იგი მარტო გაბარულა, ყმა არ ახლავს არცა ბერი,—
„მე თუ მომკლათ, მემართლებით, სიოცხლე მჭირს შეუფერი!“

რა ანდერძი წაიკითხეს, კვლავ იტირეს დიდი ხანი;
მერმე ჰბრძანა: „მხიარულსა ნუ ჩაიციმენ ჩემნი სპანი,
„ვამლოცველნეთ დაერდომილნი, ობოლნი და ქვრივნი სხვანი,
„შევეწივნეთ, მშვიდობისა ნუთუ მისცეს ღმერთმან გზანი“.

წასვლას ავთანდილისაგან მეორედ გაშარვით და
ტარციელის შეკრძა

მთვარე მხესა მოეშოროს, მოშორება განანათლებს,
რა იახლოს, შუქი დასწვავს, გაეყრების, ვერ იახლებს,
მაგრა ვარდსა უმზეობა გაახმობს და ფერსა აკლებს;—
ჩვენ ვერ-ქვრეტა საყვარლისა ჭირსა ძველსა გაგვიახლებს.

აწლა დავიწყებ ამბავსა, მის ყმისა წამავლობასა:
მივა და მისტირს გულ-მდულრად, ვერ იტყვის ცრემლთა მკრობასა,
წამ-წამ მობრუნდის, იაჯდის მისთვის მზისავე მზობასა,
უქვრეტდის, თვალნი ვერ მოჰხსნის, თუ მოჰხსნის, მიხდის ცნობასა.

რა მიიახლის დაბნედად, ვერ ხელ-ჰყვის გაძვრად ენისად,
მაგრა სდის ცრემლი თვალთაგან, მზგავსად დილაჯის დენისად;
ზოგჯერ დაბრუნდის, იქვრეტდის ღონედ პატიყთა თმენისად;
რა გაემართის, არ იცის, მას თუ არბევდის ცხენი სად.

სთქვა: „ჩემო, შენი შორს-მყოფი კრულია, ვინცა დაღუმდეს,
 „რადგან შენ დაგრჩა გონება, გული შენკენვე დაბრუნდეს,
 „თვალთა მტირალთა შეხედვა შენივე სწადდეს და უნდეს,—
 „სჯობს სიყვარულსა მოყვარე რაზომცა დაუძაბუნდეს!

„მე რა ვქმნა შენად შეყრამდის, ანუ რას მექვდე ღებნასა?
 „თავსა მოვიკლავ მე თუცა შენგან არ ვექვდე წყენასა,
 „მაგრა შენ გაწყენს ჩემისა არ სიცოცხლისა სმენასა;
 „მოდრი და მივცნეთ ცოცხალთა თვალნი ცრემლისა ღენასა!“.

იტყვის: „ჰე, მზეო, ვინ ხატად გთქვის მზიანისა ღამისად,
 „ერთ-არსებისა ერთისა, მის უყამოსა ჟამისად,
 „ვის გმორჩილობენ ციურნი ერთი იოტის წამისად,
 „ბედსა ნუ მიქცევ, მიაჯე შეყრამდის ჩემად და მისად!

„მის ხატად ღვთისად გიტყვიან ფილოსოფოსნი წინანი,
 „შენ მიშველე რა ტყვე-მქმნილსა, ჯაქვნი მბზია რკინანი!
 „ბროლ-ბადახშისა მძებნელმან სათნი დავკარგენ მინანი,
 „მაშინ ვერ გაეძლე სიახლე, აწ სიშორესა ვინანი!“.

ამას მოსთქმიდის, იწოდის, ვითა სანთელი ღნებოდის,
 დაყოვნებისა მოშიში ისწრაფდის, იარებოდის;
 რა შეუღამდის, ვარსკვლავთა ამოსვლა იამებოდის;
 მას ამზგავსებდის, იღხენდის, უქვრეტდის, ეუბნებოდის.

მთვარესა ეტყვის: „იფიცე სახელი ღვთისა შენისა,
 „შენ ხარ მომცემი მიჯნურთა მიჯნურობისა სენისა,
 „შენ გაქვს წამალი მისისა მოთმინებისა თმენისა,
 „მიაჯე შეყრა პირისა, შენგამო შენებრ მშვენისა!“.

ღამე აღხენდის, ღღე სჯიდის, ელის ჩასვლასა მზისასა;
 რა წყალი ჰნახის, გარდაჰხდის, უქვრეტდის ჰავლსა წყლისასა,
 მასთანა ჰრთვიდის ნაკადსა სისხლისა ცრემლთა ტბისასა,
 კვლავ გაემართის, ისწრაფდის წასვლასა მისვე გზისასა.

მარტო მოსთქვამდის, სტიროდის ტანად ალვისა ხიანი, მინდორს თხა მოჰკლის, სადაცა ადგილი დაჰხვდის კლდიანი, შესწყეს, სქამის, და წავიდის პირ-მზე, გულ-მარხიანი, იტყვის: „დავყარენ ვარდნი და აჰა, მე ვაგლახიანი!“

აწ ვერ ვიტყვი მაშინდელსა მე მის ყმისა ნაუბარსა, მიუბნობდის, რას მოსთქმდის, რას ტურფასა, რაზომ გვარსა; ზოგან თვალნი გაეწითლის ვარდსა, ბრჭლითა ნახოკარსა; ქვაბნი ჰნახნა, გაეხარნეს, ზე. გავიდა ქვაბთა კარსა.

რა ასშათმან დაინახა, მოეგება, ცრემლი სწვთების, ვით იამა, სიხარულსა მართ ვერარას ვერ მიხვდების; ყმა გარდახდა, მოეხვია, აკოტეებს და ეუბნების,—
კაცი კაცსა მოელოდეს, მოხვლა უცხოლ იამების.

შმა ქალსა ეტყვის: „პატრონი ნეტარ სად არის და ვითა?“
ქალი ატირდა ცრემლითა, ზღვათაცა შესართავითა:
იტყვის: „რა წახველ, გაიჭრა, ქვაბს ყოფა მისჭირდა ვითა;
„აწ მისი არა არ ვიცი, არ ნახვით, არც ამბავითა“.

შმა დაქმუნდა, ვითამც რამე ჰკრეს ლახვარი გულსა შუა;
ქალსა ეტყვის: „აჰა, დაო, ეგეთიმცა კაცი ნუა,
„იგი ფიცი ვით გასტება, არ ვეცრუვე, ვით მეცრუა!
„ვერ იქმოლა, რად მიქადა, თუ მიქადა, რად მიტყუა!“

„თუ უმისოდ სოფელს-ყოფა რადგან ჭირად არ მიღირდა,
„რად დავვიწყდი, რად მოვეცილდი, რად ვერ გაძლო, რა მისჭირდა?
„მან გატება ზენარისა რად შეჰმართა, ვით გაჰპირდა,
„მაგრა ჩემის ბედისაგან ავი რამცა გამიკვირდა!“

ძვლავ ქალი ეტყვის: „მართალ-ხარ მაგისა დამძიმებასა,
„მაგრა რა გაბრჭო მართალი, ნუ მექვ რასაცა თნებასა:
„არ გული უნდა ფიცის და პირისა გასრულებასა?—
„იგი უგულო მოელის მართ დღეთა შემოკლებასა.

„ზული, ცნობა და გონება ერთმანეთზედან ჰკიდიან:
„რა გული წავა, იგიცა წავლენ და მისკენ მიდიან;
✓ „უგულო კაცი ვერ კაცობს, კაცთაგან განაკიდიან,
„შენ არ გინახავს, არ იცი, მას რომე ცეცხლი სწვიდიან.

„შენ უმართლე ხარ, ემღურვი, შენ გაეყარე ძმობილსა,
„მაგრა ვით ითქმის, ვით გახდა, ვითა გიამბობ ცნობილსა;
„ენა დაშრების, გაცვლების, გულსა შეეღმის ლმობილსა,
„ამას მით ვაზრობ, მინახავს მე უბედურსა შობილსა.

„ჰერდ მისი მსგავსი სასჯელი არცა ვის ამაღ სმენია;
„თუ არ კაცთაცა, სასჯელი ქვათაცა შენაძრწენია,
„დიჯლადცა კმარის, მას რომე თვალთაგან ცრემლი სდენია,—
„თვით რაცა ჰბრძანოთ, მართალი-ხართ, სხვა სხვისა ომსა ბრძენია.

„მას წარმავალსა ვკითხვედი, დამწვარსა ცეცხლ-მოდებულსა:
„„მოვიდეს, რა ჰქნას ავთანდილ? მისსა დამვედრე დებულსა; „
„მიბრძანა: „მოლამნახვიდეს მე მისთვის გაცუდებულსა,
„„ამათ არ დავყრი არეთა, არ გავტეხ მის ქადებულსა.

„„მას ზენარსა არ გაუტეხ, მას ფიცსა არ ვეცრუევი,
„მას პაემნამდის მოეუცდი, რაზომცა გამდის რუები;
„თუ მკვლარი მნახოს, დამმარხოს, სთქვას ვაგლახი და უები;
„ცოცხალი დავხვდე, უკვირდეს,—სიცოცხლე არს სათუები.

„ჩემთვის გარდახდა მას აქეთ გაყრა შვისა და ქედისა,
„ოდენ მოდენა ცრემლისა მჭირს, ველთა მოსალბედისა,
„მსჯის გამრავლება ხელ-მქნილსა სულ-თქმისა ზედა-ზედისა,
„დავეიწყებივარ სიკვდილსა, ჰნახე ნაქმარი ბედისა.

✓ „მსე არაკი მართალი ჩინს ქვასა ზედან სწერია:
✓ „„ვინ მოყვარესა არ ეძებს, იგი თავისა მტერია;“
„აწ ზაფრანაა, ვის წინა ვერ ვარდი გვანდეს, ვერ ია;
✓ „იუცა მოჰნახავ, მოჰნახე, ჰქმენ რაცა შენი ფერია“.

შამან უთხრა: „უმართლო ხარ, არ მამართლო მღურვად მისად,
„მაგრა გაბრქევ, რა მიქნია სამსახური ტყვესა ტყვისად:
„გამოვკრილვარ სახლით ჩემით, ვით ირემი ძებნად წყლისად,
„მის ვეძებ და მას ვიგონებ, ვიარები ველთა ვლისად.

„ბროლ-სადაფნი მარგალიტსა ლალის ფერსა სცვენ და ბურვენ,
„მას მოვზორდი, ვერ ვიახელ, ვერ ვისურვენ, ვერ ვასურვენ,
„გამოპარვით წამოსვლითა ღვთისა სწორნი მოვიმღურვენ,
„ნაცვლად მათთა წყალობათა, მათნი გულნი შევაურვენ.

„პატრონი ჩემი გამზრდელი, ღვთისაგან დიდად ცხოველი,
„მშობლური, ტკბილი, მოწყალე, ცა, წყალობისა მთოველი,—
„მას ვუორგულე, წამოველ, მართ დავივიწყე ყოველი,—
„მისი შემცოდე ღვთისაგან კარგსა აღარას მოველი.

„მსე ყველაი ასე მჭირს, დაო, ბედითა მისითა,
„არ ვუტყუვე და მოვსულვარ მგზავრი ღამით და დღისითა;
„აწ იგი სადმე წასულა, ვიწვი ცეცხლითა ვისითა,
„კუდ-მაშვრალი და მტირალი ქვე ვზი პირითა მქისითა.

„დაო, მეტსა საუბარსა აღარ მომკემს ჟამი და ღრო,
„არ ვინანი გარდასრულსა, ბრძენთა სიტყვა გავაადრო:
„წავალ, ვძებნი, ანუ ვპოვებ, ან სიკვდილი მოვიადრო,
„თვარე ბედი აზომ თურე მიკვეთს, ღმერთსა რალა ვკადრო“.

ამის მეტი აღარა სთქვა, ატირდა და წამოვიდა,
ქვაბი ჩავლო, წყალსა გაჰხდა, შამბი გავლო, ველს გავიდა;
ქარი, ველთა მონაქროლი, ლალის ფერსა ვარდსა ჰზყრიდა;
„რად მიმეცო ამა ქირსა?“ ბედსა ამას უზრახვიდა.

იტყვის: „ღმერთო, რა შეგცოდე შენ, უფალსა, არსთა მხედსა,
„რად გამყარე მოყვარეთო, რად შემასწარ ამა ბედსა?
„ერთი ორთა მგონებელი, ვარ საქმესა წასაწყემდსა,
„მოვკვდე, თავი არ მეწყალოვის, ჩემი სისხლი ჩემსა ქედსა!

„მოყვარებან ვარდის კონა გულსა მკრა და დამიწყულულა,
„იგი ფიცი, ჩემგან სრული, მან აღარა გამისრულა;
„მას თუ გამყრი, საწუთროვო, ჩემი ღიბინი გარდასრულა,
„სხვა მოყვარე თელსა ჩემსა გაკიცხულა, გაბასრულა“.

ძღვანე იტყვის: „მიკვირს ნაღველი კაცისა ჭკუიანისა,—
„რა მჭუნვარებდეს, რას არგებს ნაკადი ცრემლთა ბანისა?
„სჯობს გამორჩევა, აზრობა საქმისა დასაგვანისა;
„აწ მეცა მიჯობს მონახვა მის მზისა ლერწამ-ტანისა“.

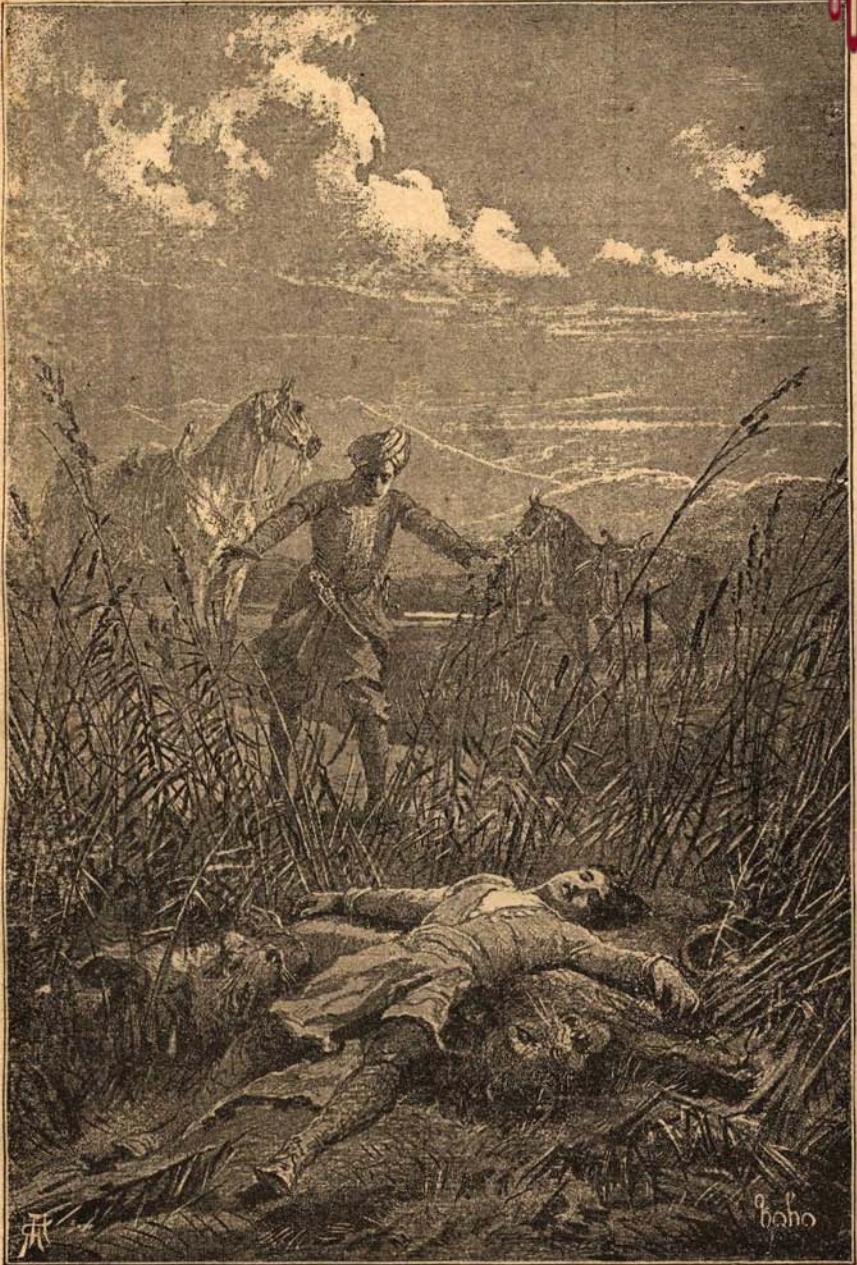
„შმა გაემართა საძებრად, მტირალი, ცრემლთა-მფრქვეველი,
ეძებს, უძახის, უყვირის, დღეებრ ღამეთა მთვეელი,
სამ-დღემდის მოვლო მრავალი ხევი, შამბნარი, ტყე, ველი,
ვერ ჰპოვა, მივა მჭმუნვარე, ვერა ამბისა მცნვეელი.

იტყვის: „ღმერთო, რა შეგცოდე, ეზომ დიდი რა გაწყინე,
„რად შემასწარ ამა ბედსა, რა სასჯელი მომივლინე!
„გამიკითხველო, გამიკითხე, აჯა ჩემი შესმინე,
„დაამოკლენ დღენი ჩემნი, ჭირნი ამით გამიღიბინე!“

მივიღოდა, მიუბნობდა ყმა მტირალი, ფერ შეცვლილი,
ქედსა რასმე გადაადგა, ველი აჩნდა, მზიან-ჩრდილი,
ჰნახა შავი შამბთა ჰირსა დგას სადაფე-უკუყრილი,
სთქვა: „უცილოდ იგიაო, არად უნდა ამას ცილი“.

რა შეჰხედა, ყმასა გულმან გაუფთებქნა, გაუნათდა,
აქა ღიბინი დაღრეჯილსა უათასდა, არ უათდა,
ვარდმან ფერი განანათდა, ბროლი ბროლდა, სათის ათდა,
ვით გრივალმან ჩაირბინა, არ მოსცალდა ჭვრეტად მათდა.

რა ტარიელ დაინახა, გაღანამცა დაედრიჯა,
ახლოს-მყოფსა სიკვდილისად, სჯდა და ჰირი დაებღნიჯა,
საყელონი გარდებხივნეს, თავი სრულად გაიგლიჯა;
მას აღარა შეესმოდა, სოფლით გაღმა გაებიჯა.

„ერთკენ უძს ლომი მოკლული დაჯნმალი სისხლ-მოცეხული,“ (გვ. 155)

საქართველოს
ენობრივი

მართკენ უძს ლომი მოკლული და ზმალი სისხლ-მოცხებული
კვლავ სხვაგან ვეფხი უსულო, მკვდარი, ქვე-დანარცხებული:
მას წყაროსაებრ თვალთაგან ცრემლი სდის გაფიცებული,
მუნ ფრე გულსა უნთებდა ცეცხლი მცხინვარე, ცხებული.

თვალთა ახმადცა ხარ-ედვა, სრულად მიჰხლოდა ცნობასა,
მიახლებოდა სიკვდილსა, მოშორებოდა ნობასა;
ყმა სახელ დებით უყივის, ჰლიამის სიტყვითა კრთობასა;
ვერა ასმინა, გარდიჭრა, ძმა გამოაჩენს ძმობასა.

ხელითა ცრემლსა უწურავს თვალთა ავლებდა სახელსა,
ახლოს უზის და უყივის მართ სახელ-დებით სახელსა,
იტყვის: „ვერ მიცნობ აეთანდილს, შენთვის გაჭირლსა და ხელსა?“
მას არა ღია შეესმის რეტსა თვალ-დაუფახელსა.

მსე ყველაი ასრეა რაცა აწ ჩემგან თხრობილა,—
ცრემლნი მოწურნა თვალთაგან, ცოტადრე მოაცნობილა;
მაშინლა იცნა, აკოცა, მოეჭლო, მოექმობილა;
ვიმოწმებ ღმერთსა ცხოველსა, მისებრივ არვინ შობილა.

შთხრა: „ძმაო, არ ვიტყუვე გიყავ, რაცა შემოგფიცე,
„გნახე სულთა გაუყრელმან, ფიცი ასე დავამტკიცე;
„აწ დამეხსენ, სიკვდილომდის ვიტურო და თავსა ვიცე,
„მაგრა გვედრებ დამარხვასა, მხეტთ საქმელად არ მივიცე“.

შამამან უთხრა: „რაშიგან ხარ, შენ საქმესა რად იქმ ავსა.
„ვინ მიჯნური არ ყოფილა, ვის სახმილი არა სწევასა,
„ვის უქმნია შენი მსგავსი, სხვათა კაცთა ნათესავსა!
„რად სატანას წაუღიხარ, რად მოიკლავ ნებით თავსა?

„თუ ბრძენი ხარ, ყოვლი ბრძენნი აპირებენ ამა პირსა:
„ჰხამს მამაცი მამაცური, სჯობს, რაზომცა ნელად სტირსა,
„ჭირსა შიგან გამაგრება ასე უნდა, ვით ქვიტკირსა,—
„თავისისა ცნობისაგან ჩავარდების კაცი ჭირსა.

„ბრძენი ხარ და გამორჩევა არა იცი ბრძენთა თქმულებ,
„მინდორს სტირ და მხეცთა ახლავ, რას წადილსა აისრულებ?
„ვისთვის ჰკვდები, ვერ მიჰხვდები, თუ სოფელსა მოიძულე;
„თავსა მრთელსა რად შეიკრავ, წყლულსა ახლად რად იწყლულე?“

„მინ არ ყოფილა მიჯნური, ვის არ სახმილი სდებიან,
„ვის არ უნახავს პატიჟნი, ვისთვის ვინ არა ბნდებიან?
„მითხარ, უსახო რა ჰქმნილა, სულნი რად ამოგხდებიან,
„არ იცი, ვარდი უეკლოდ არავის მოუკრებიან?“

„მარდსა ჰკითხეს: „ეგ ზომ ტურფა რამან შეგქმნა ტანად-პირად?
„მიკვირს რად ხარ ეკლიანი, პოვნა შენი რად არს ჰირად?“
„მან სთქვა: ტკბილსა მწარით ჰპოვებ, სჯობს იქმნების რაცა ძვირად;
„ოდეს ტურფა გაიაფდეს, აღარა ღირს არცა ჩირად“.

„რადგან ვარდი ამას იტყვის უსულო და უსაკო,
„მაშა ლხინსა ვინ მოიმკის, პირველ ჰირთა უმუშაკო?
„უბოროტო ვის ასმია, რაცა კარგი საეშმაკო, —
„რად ემღურვი საწუთროსა, რა უქმნია უარაკო!“

„ისმინე ჩემი თხრობილი, შესჯე, წავიდეთ ნებასა,
„ნუ მიჰყოლიხარ თავისა თათბირსა, გაგონებასა,
„რაცა არ გწადდეს, იგი ჰქმენ, ნუ სდევ წადილთა ნებასა;
„ასრე არ სჯობდეს, არ გეტყვი, ნუ მეჰვ რასაცა თნებასა“.

„მან უთხრა: „ძმაო, რა გითხრა, ძვრადცა არ ძალ-მიძს ენისა,
„ძალი არა მაქვს ხელ-ქმნილსა შენთა სიტყვათა სმენისა;
„რად აღვილად გიჩნს მოთმენა ჩემთა სასჯელთა თმენისა?
„აწ მივწურვილვარ სიკვდილსა, დრო მომეახლა ლხენისა.“

„ამას მოკვდავი ვილოცავ, არ ოდეს ვითხოვ არ ენით;
„აქა გაყრილნი მიჯნური მუნამცა შევიყარენით,
„მუნ ერთმანერთი კვლავ ვჰნახეთ, კვლავ რამე გავიხარენით;
„მო, მოყვარეთა დამმარხეთ, მიწანი მომყარენით!“

„საყვარელმან საყვარელი ვით არ ჰნახოს, ვით გასწიროს!
„მისკენ მივალ მხიარული, მერმე იგი ჩემ-კერძ იროს;
„მივეგებე, მომეგებოს, ამიტირდეს, ამატიროს,—
„ჰკითხე ასთა, ჰქმენ გულისა, რა გინდა ვინ გივაზიროს.

„მართ გარდაწყვეტით იცოდი, გეტყვი მართალსა პირასა:
„სიკვდილი მახლავს, დამეხსენ, ხანსა-ლა დავყოფ მცირასა;
„არ ცოცხალ-ვიყო რას მაქნე, რა დავრჩე, ხელსა მხდი რასა!
„დამშლიან ჩემნი კავშირნი, შეპრთვიან სულთა სირასა.

„რა სთქვი, რას იტყვი, არ მესმის, არცა მცალს სმენად მაგისად,
„სიკვდილი მახლავს ხელ-ქმნილსა, სიცოცხლე არის წამისად;
„აწ გამიარმდა სოფელი მეტად ყოვლისად ჟამისად,
„მუნ მეცა მივალ-ცრემლისა მიწად, სად გამდის ლამისად.

„ბრძენი, ვინ ბრძენი, რა ბრძენი, ხელი ვითა იქმს ბრძნობასა!
„ეგ საუბარი მაშინ ჰხამს, თუცაღა ვიყო ცნობასა;
„ვარდი ვერ არის უმზეოდ, იყოს დაიწყებს ჰქნობასა;
„მაწყენ, დამეხსენ, არა მცალს, არცაღა ვახლავ თმობასა“.

ძვლავ ეუბნების ავთანდილ სიტყვითა მრავალ-ფერითა,
ეტყვის: „არ მოვკვდე, გერგების სიტყვითა რა ოხერითა!
„ნუ იქმ, არა სჯობს საქმითა, ნუ ხარ თავისა მტერთა;“
ვერ წაიყვანა, ვერა ჰქმნა სიტყვითა ვერა ვერთა.

მერმე უთხრა: „აჰა, რადგან არ მომისმენ არას არა,
„არას გაწყენ, ენა ჩემი აქამდისცა ცულათ მცდარა;
„თუ სიკვდილი გიჯობს, მოჰკვე, ვარდი დაჰკნეს, დაცამჰქნარა;
„ერთსა რასმე გიაჯები, მიყავ ცრემლი ამაღ ჰღვარა:

„სადა ინდონი ბროლ-ვარდსა ჰსარვენ გიშრისა სართთა,
„მას მოვეშორე, წამოვე სიჩქართ, არ სიწყნართა;
„ვერ დამიჭირა მეფემან მშობლოურად საუბართა;
„შენ არ შემიყრი, გამიყრი, აწ ჩემი ღხინი ვსთაქვა რითა!

„ნუ გამგზავნი გულ-მოკლულსა, ერთი მიყავ საწადელი,
„ერთხელ შესჯე, ცხენოსანი გნახო ჩემი სულთა-მხდელი,
„ნუთუ მაშინ მოვიქარვო სევდა ესე აწინდელი,
„მე წავალ და შენ დაგადებ, იქმნას შენი საქადელი“.

მხვეწებოდა: „შესჯეო,“ აჯა-ხვეწნითა, არ ვებდა,
იცოდა, რომე შეჯდომა კაეშანს მოაქარვებდა,
ლერწმისა სარსა დასდრეკდა, გიშერსა დააკარვებდა;
ლაიშორჩილა, იამა, არ ივაგლახა, არ ვებდა.

ცხადად უთხრა: „შევჯდებიო, მომიყვანე ცხენი წინა;“
მან მოჰგვარა, წყნარად შეჰსვა, არ სიჩქარით ააქმინა:
მინდორთაკენ წაიყვანა, ტანი მჭევრი აძვრევინა;
ხანი წარვლეს, სიარულმან მოჯობება დააჩინა.

შეაქცევს და ეუბნების საუბართა შვენიერთა,
მისთვის ჰძვრიდა სასაუბროდ მათ ბაგეთა ძოწის-ფერთა,
მისი სმენა გააყმობდა მსმენელისა ყურთა ბერთა;
მოიშორა კაეშანი, დათმობავე შეაერთა.

რა შეატყო მოჯობება მან, სევდისა მუფარახმან,
განათლა პირი ვარდი სიხარულმან დაუსახმან,
ცნობიერთა დასტაქარმან, უცნობოთა ოხვრა-ახმან;
ცნობიერი სიტყვა უთხრა უცნობოსა რასმე მძრახმან.

შერასმეჰყვეს საუბარსა, სიტყვა ჰკადრა არ მალული:
„ერთსა რასმე მოგახსენებ, გამიცხადე დაფარული,—
„ეგე სამხრე მისეული, შენ გაჩნია ვისგან წყლული,
„რაგვარ გიყვარს, რაგვარ გიღირს? სთქვი, დავილო მერმე სული“.

მან უთხრა: „სახე რა გითხრა მის უსახოსა სახისა!
„ესეა ჩემი სიცოცხლე, ჩემი მომცემი ახისა,
„მჯობი ყოვლისა სოფლისა, წყლისა, მიწისა და ხისა,—
„არ-სასმენლისა მოსმენა არს უმეავესი წმახისა“.

ათანდილ უთხრა: „ველმოდი მართ მაგისავე თქმევასა;
„აწ რადგან ვითქვამს პასუხსა გკადრებ და ნუ მექვ თნევასა:
„სჯობს ასმათისა არ-ლევა მაგა სამხრისა ლევასა,
„ამად არ გიქებ საქმესა, უარესისა რჩევასა.

„სამხრე გაბია ოქროსა, ოქრო-მქედლისა დნობილი,
„უსაკო და უსულო, არ სიტყვიერი ცნობილი;
„ალარად გინდა ასმათი, ნახე მართალი ბქობილი,
„პირველ გლახ მისი ნაქვრეტი, თვით მერმე შენი დობილი,

„თქვენ შუა მქნელი საქმისა, შენგან ნახმობი დობისა,
„თქვენი შემყრელი მსახური, შენგან ღირს-ქმნილი ხმობისა,
„მისი გამზრდელი, გაზრდილი, მისთვის მიხდილი ცნობისა,
„გლახ დაგიგდია, არ ნახავ? შაბაშ მართლისა ბქობისა!“

მან უბრძანა: „რაცა ვითქვამს, უმართლვე ხარ მეტის მეტად:
„საბრალოა ასმათ მისად მგონებლად და ჩემად ქვრეტად;
„მე სიცოცხლე არ მეგონა, შენ მომესწარ ცეცხლთა შრეტად;
„რადგან დავრჩი, გვალე, ვნახოთ თუცავე ვარ ჯერცა რეტად“.

დაჰმორჩილდა, გაემართნეს ათანდილ და ამირბარი;
ვერ მიგია ქება მათი ვერა ქება საქებარი:
კბილი, ვითა მარგალიტი, ბაგე—ვარდი ნაპობარი:—
გველსა ხერელით ამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი.

ამას ეტყვის: „შენთვის დავდებ გონებასა, სულოსა, გულოსა,
„მაგრა შენცა ნუ ეგრე ხარ, ნუ იწყლოლებ ახლად წყლოლოსა;
„არას გარგებს სწავლოლოება, თუ არა იქმ ბრძენთა თქმულოსა;
„არ იხმარებ, რას ხელსა ჰხდი საუნჯესა დაფარულსა?

„არას გარგებს შეუიკრება; რომ ქმუნვიდე, რა გერგების!
„არ-თუ იცი, უგანგებოდ არა კაცი არ მოკვდების;
„შვისა შუქთა მომლოდინე ვარდი სამს დღეს არ დაქკნების
„ბედი, ცდა და გამარჯვება, ღმერთსა უნდეს, მოცაგხვდების“.

შამან უთხრა: „ეგე სწავლა ჩემთვის ყოვლად სოფლად ღირდეს—
„გონიერსა მწვრთნელი უყვარს, უგუნურსა გულსა ჰკმირდეს;
„მაგრა რა ვქმნა, რაგვარ გავძლო, მეტის-მეტი რა მიმჭირდეს!
„შენცა გჭირან ქირნი ჩემნი, არ მამართლო, არ მიკვირდეს?“

„ცვილსა ცეცხლის სიმბურვალე უგავს, ამად აენტების,
„მაგრა წყალსა არსით ახლავს, თუ ჩავარდეს, დაცაშრტების;
„რაცა ვისცა საქმე თვით სჭირს სხვათათვისცა ეკადრების;
„თავიდაღმე რად არ იცი, გული ჩემი რაგვარ ღნების!

„რა წამეკიდა, ყველაი წვრილად გაამბო ენითა,
„მერმელა გაბრქე მართალი მაგა გულითა ბრძენითა;
„შენ მოგელოდი მიმჭირდა მოლოდინითა შენითა,
„ქებას ველარ გავძელ, მინღორად მოვლა მომინდა ცხენითა.

„ამა ქელსა გარდავადგე, შამბი ისი მომეარნეს;
„ერთი ლომი, ერთი ვეფხი შეჰკრბეს ერთად შეიყარნეს;
„ჰვეანდეს რათმე მოყვარულთა მათი ნახვა გამეხარნეს;
„მათ რა უყვეს ერთმანერთსა, გამიკვირდეს, შემეხარნეს.

„ძედსა გარდავდეგ, ლომ-ვეფხი მოვიდეს ერთგან რებულნი;
„სახელ ვამზავსენ მიჯნურთა, ცეცხლნი დამევისნეს დებულნი;
„შეიყარნეს და შეიბნეს, იბრძოდეს გამწარებულნი;
„ლომი ჰსდევს, ვეფხი მიუბის, იყვენს არ ჩემგან ქებულნი.

„პირველ ამოდ ილაღობდეს, მერმე მედგრად წაიკიდნეს;
„თვითო ტოტი ერთმანერთსა ჰკრეს, სიკვდილსა არ დაჰრიდნეს;
„გამოჰრიდნა ვეფხმან გული, დელათამცა გამოჰრიდნეს.
„ლომი მედგრად გაეკიდა, იგი ვერვინ დაამშვიდნეს.

„ლომსა დაეუგმე საქმარი, ვარქვი: „არა ხარ ცნობასა,
„შენ საყვარელისა რად აწყენ, ფუ მაგა მამაცობასა “
„ხმალ გამოწვდილი გავუხე, მივეც ლახვართა სობასა,
„თავსა გარდავჰკარ, მოცავკალ, დავხსენ სოფლისა თმობასა.

„ხმალი გავტყორცე, გარდვიქერ, ვეფხი შევიპყარ ხელითა,
 „მის გამო კოცნა მომინდა, ვინ მწვაეს ცეცხლითა ცხელითა;
 „მიღრინვიდა და მაწყენდა ბრძალითა სისხლის მღკრელითა;
 „ველარ გავუძელ, იგიცა მოვჰკალ გულითა ხელითა.

„რაზომსაცა ვამშვიდებდი, ვეფხი ვერა დავამშვიდე,
 „გავგულისდი, მოვიქნივე, ვკარ მიწასა, დავაწყვიდე;
 „მომეგონა ოდეს ჩემსა საყვარელსა წავეციდე,
 „ასული სრულად არ ამომხდეს, რას გიკვირს, თუ ცრემლსა ვღრიდე!

„აჰა, ძმაო, მითხრობია ქირი ჩემო, რაცა ექირდა;
 „სულთა დგმაცა არა მმართვეს, ასრე გასვლა რას გიკვირდა!
 „სიცოცხლესა გავეყარე, სიკვდილიცა დამიძვირდა;“
 ესე სიტყვა დაასრულა, ყმაძან სულ-ჰთქმნა, აცასტირდა.

ესე ტარნიელისა და ავთანდილისაგან ქებას მისულა
 და ასმბთის ნახება

ავთანდილცა მასთანავე სტიროდა და ცრემლსა ჰღვრიდა;
 „უთხრა: „დასთმე, ნუ მოჰკვდები გულსა სრულად ნუ დას-
 „ლმერთი მაგას მოწყალეობს, თუცა უკირმან არ გაგრიდა; | ქრიდა!
 „თუმც უნდოდით გასაყრელად, პირველ ერთგან არ შეგყრიდა.

„სდევს მიჯნურსა ფათერაკი, საწუთროსა დაანაღვლებს,
 „მაგრა ბოლოდ ღებინსა მისცემს, ვინცა პირველ ქირსა გასძლებს;
 „მიჯნურობა საჭიროა, მით სიკვდილსა მიგაახლებს,
 „გასწავლულსა გააშმაგებს, უსწავლელსა გაასწავლებს.“

იტირეს და გაემართნეს, ქვაბისაკენ თავნი არნეს;
 რა ასმათმან დაინახა, გაღანამცა გაეხარნეს;
 მოეგება, მოსტიროდა, ცრემლმან მისმან კლდენი ჰღარნეს;
 აკოცეს და აცასტირდეს, კვლავ ცნობანი ააჩქარნეს.

ასმათ სთქვა: „ღმერთო, რომელი არ ითქმი კაცთა ენითა,
 „შენ ხარ საესება ყოველთა, აგვაესებ მზეებრ ფენითა;
 „გაქო, ვით გაქო, რა გაქო, არ საქებელო სმენითა!
 „დიდება შენდა, არ მომკალ, ამათთვის კრემლთა დენითა!“

ტარიელ ეტყვის: „ჰე, დაო, მით კრემლი აქა მდინია,
 „საწუთრო ნაცვლად გვატირებს, რაც ოდენ გავვიცინია;
 „ქველი წესია სოფლისა, არ ახლად მოსასმინია;
 „ვაჟ, შენი ბრალი და თვარე სიკვდილი ჩემი ღვინია.

„სწყუროდეს, წყალსა ვინ დაღერის კაცი უშმაგო, ცნობილი,
 „მე თვალთა ჩემთა, მით მიკვირს, რად ვარ კრემლითა ღვინობილი!
 „უწყალობა ჰკლავს, წყალი სდის, არ ოდეს არ გახმობილი;
 „ვაჟ, წახდა ვარდი ჰობილი, ვაჟ, მარგალიტი წყობილი!“

პეტანდილსაც მოეგონა მისი მზე და საყვარელი;
 იტყვის: „ჩემო, ვით ვეგები ზე უშენოდ სულთა-მდგმელი!
 „შენ არ გახლავ, ჩემი ჩემთვის სიცოცხლეა სანანელი;
 „გიოთხრამკა ვინ, რა მქირს, ანუ რა ცეცხლი მწვავს როგორ ძნელი!

„მარდი ამას ვით იაზრებს, მზე მოჰშორდეს, არ დაგკქნეო,
 „ანუ ჩვენ გლახ რა გვერგების, რა ჩასვენდეს გორსა მზეო;
 „გულო, გიჯობს, გაუმავრდე, თავი სრულად გააკლდეო;
 „ნუთუ მოგხვდეს ნახვა მისი, სულთა სრულად ნუ დაჰლეო“.

სული დაიღეს, დაღუმდეს, ორთავე ცეცხლი სდებოდა;
 ასმათი შეჰყვა, შევიდა, მაჟებრ სახმილი გზებოდა,
 დაუგო ტყავი ვეფხისა, რომელ კვლავ მიწყვიტ ჰგებოდა;
 ორნივე დასხდეს, უბნობდეს, რაცა მათ იამებოდა.

მწვადი შესწვეს და შეიქმნა პურობა მსგავსი ჟამისა,
 მუნ უპურობა პურობა, არ სიდიდე ჯამისა;
 მას შეეხვეწნეს: „სქამეო,“ — ძალი არ ჰქონდა ჟამისა —
 დასცოხნის ლუკმა, გასტყორცნის, წონა ძლივ ჩაჰნთქის ღრამისა.

ამაო, რომე კაცი კაცს ამოსა ეუბნებოდეს;
მან გაუგონოს, რაცა სთქვას, არ ცუდად წაუხდებოდეს,
კოტად ვგრეცა დაუვსებს, ჴეცხლი რაზომცა სდებოდეს, —
ღიღი ლხინია ჳირთა თქმა, თუ კაცსა მოუხდებოდეს.

მას ლამესა ერთგან იყენეს იგი ლომნი, იგი გმირნი,
იუბნეს და გააცხადეს თავ-თავისად მათნი ჳირნი;
რა გათენდა, კვლავ დაიწყეს საუბარნი სიტყვა-ხშირნი,
ერთმანერთსა გაუგონეს ფიცი პირველ დანაპირნი.

ტარიელ ეტყვის: „რად უნდა სიტყვისა თქმა მრავალისა:
„რაცა შენ ჩემთვის გიქმნია, ღმერთი მზღველია ვალისა;
„კმა ზენაარი ზენარად, — არ ნაქმარია მთვრალისა —
„არ-დავიწყება, მოყვრობა მოყვრისა წაპაველისა.

„აწ შემიწყალე, ნუ დამწვავ კვლავ წვითა უცხელესითა, —
„მე რომე ცეცხლი მედების, არ ნაგზებია კვესითა —
„ვერ დამშრეტ, შენცა დაიწვი ლოფლისა ქმნისა წესითა;
„წადი, დაბრუნდი, შეიქეც შენითვე, შენი მზე სით ა.

„შინ დამბადა, განკურნება ჩემი უჩანს მასცა ძნელად,
„ვისცა გესმის, გაიგონეთ, მით გავჳრილვარ ხელი ველად;
„რაცა ჳმართებთ გონიერთა, ერთხელ ვიყავ მეცა მქმნელად,
„აწ ნობათი ხელობისა მომხლომია, მით ვარ ხელად“.

ავთანდილ ეტყვის: „რა გითხრა პასუხი მაგა თქმულისა,
„შენვე სთქვი ეგე სიტყვაო კაცისა ბრძნათ სწავლულისა:
„ღმერთსამცა ვით არ შეეძლო კვლავ განკურნება წყლულისა,
„იგია მზრდელი ყოვლისა დანერგულ-დათესულისა!

„ღმერთსამცა ესე რად ექმნა, ეგეთნი დაებადენით,
„ალარ შეგყარნა, გაგყარნა, ხელი გქმნა ცრემლთა დადენით;
„სდევს ფათერაკი მიჯნურსა, — გასჳერიტეთ, გაიცადენით —
„თქვენ ერთმანერთი არ მოგხვდეთ, მე სულნი ამომხადენით.

„ნეტარ მამაკი სხვა რაა, არ გასძლოს, რაცა ჭირია—
„ჭირსა გადრეკა რად უნდა, რა სასაუბრო ჰირია!—
„ნუ გეშის ღმერთი უხვია, თუცა სოფელი ძვირია;
„რაცა მიწვრთიხარ, იწვართე, გკადრო,—უწვრთელი ვირია.

„თუ რა გესმის, გაიგონე, ესე კმა სწავლა სწავლად:
„ჩემსა მზესა დავეოხოვე თქვენს წინაშე წამოსავლად,
„მოვახსენე: „რადგან ჩემი შეუქმნია გული ავლად,
„არას ვარგებ, არ დავდგები, სხვა ვიუბნო რაღა მრავლად“.

„შან მიბრძანა: „მადრიელ-ვარ, კარგად ხარ და მამაცურად,
„„შენგან მისსა გავლენასა მე დავიჩენ სამსახურად;“
„მისის კითხვით წამოვსულვარ, არ მთვრალ-ვარ და არ მახმურად,
„აწ შევიქცე, რა ვუამბო?—„რად მოხველო ჯაბან-ხდლურად?“

„მაგ საუბარსა ესე სჯობს, ისმინე ჩემი თხრობილი:—
„მქმნელი საქმისა ძნელისა კაცობა იყო ცნობილი;—
„ვერას ვერ შეიქმს საყოფსა ვარდი უმზეოდ ჭკობილი?
„შენ ვერას ირგებ, მე მარგებ,—ძმა ძმისა უნდა ძმობილი.

„სადაცა გწადდეს, მუნ იყავ მითვე წესითა მაგითა,
„გწადდეს, გულითა ბრძენითა, გწადდეს ცნობითა შმაგითა;
„მაგა ქცევითა ტურფითა, ანაგებისა ნაგითა,
„ოდენ გამაგრდი, არ მოკვდე, არ დადნე ცეცხლთა დაგითა.

„ამის მეტსა არა გნუკავ, წელიწადსა ერთსა მზგეფსა,
„აქა ქვაბსა მომნახვიდი მე ამბავსა ყოკლგნით მკრეფსა;
„ამა ჟამსა ნიშნად მოგცემ, დროსა ამას ვარდ-იეფსა,
„ვარდთა ნახვა გაგაკრთობდეს, მართ ვითომცა ძაღლი ჰყეფსა.

„ამა დროსა გარდაეცილდე, აქავ ქვაბსა არ მოვიდე,
„სცან, ცოცხალი არ თურე ვარ, უღონიოდ მოვკვდე კიდე,
„ეს ამისად ნიშნად კმარის, შენ თუ ჩემთვის ცრემლსა ჰღვრიდე;
„მაშინ გწადდეს, იხარებდი, გწადდეს, კმუნვა გააღიდე.

„აწ რაცა გკადრე, ამისთვის ნუთუ შენ იყო მჭმუნავი!
„მოგ შორდები და არ ვიცი, თუ ცხენი დამცემს, თუ ნავი;
„არ უთქმელობა არ ვარგა, არ პირუტყვი ვარ მჭმუნავი;
„არ ვიცი, ღმერთი, რას მიზავს, ანუ ცა მიწყავ მბრუნავი.“

მან უბრძანა: „ალარ გაწყენ, არცა სიტყვა გამიმეტდეს,
„არ მომისმენ, რაზომიცა საუბარი მიდიადდეს;
„თუ არ მოკყვეს საყვარელი, შენ მას მიჰყევ, რაცა სწოდდეს,—
„ბოლოდ ყოვლი დამალული საქმე ცხადად გამოცხადდეს.

„რა დაიჯერო, მაშინ სცნა ჩემთა საქმეთა ძნელობა,
„ჩემთვის ყველაი სწორია, გაჭრა და გაუჭრელობა;
„შენ რაცა გითქვამს, მაგას ვიქმ, მჯის რაზომც გინდა ხელობა;
„უშენოდ მომხვდეს, რალა ვქმნა, არ ღია ღღეთა გრძელობა!“

საუბარი გარდასწყვიტეს, დააპირეს ესე პირი;
ცხენსა შესხდეს, მოიარეს, თვითო მოჰკლეს ველს ნადირი;
შემოიქცეს, აატირეს გული, კვლავცა ანატირი;
ხვალ გაყრისა გონებამან ხხვა უმატა ჭირსა ჭირი.

ლექსთა მკითხველნო, თქვენიცა თვალნი კრემლისა მღვრელია,
კულმან რა გლახ ჰქმნას უგულოდ, თუ გული გულოსა ელია;
მოშორება და მოყვრისა გაყრა კაცისა მკვლელია;
ვინცა არ იცის, არ ესმის, ესე ღღე როგორ ძნელია.

ღილა გათენდა, შესხდეს და მას ქალსა გაესალამნეს,
ტარიელ, ასმათ, ავთანდილ თვალთავან კრემლი ალამნეს;
სამთავე დაწვთა ალამნი არღვენის ფერად ალამნეს;
მათ ლომთა მიწყვი მხეც-ქმნილთა, თავნი მხეცთანა ალამნეს.

ძვანნი ჩავლნეს და წავიდეს ზახილით კრემლთა მდენანი;
ასმათ სტირს, მოსთქვამს: „ჰე, ლომნო, ვისნი ვით მოგთქმენ ენანი!
„მზემან დაგწვათ და დაგდაგნათ კისა მნათობნი ზენანი;
„ვაჲ, ჭირნი ჩემნი ეზომნი, ვაჲ, სიცოცხლისა თმენანი!“

მათ ყმათა, მუნით წასულოთა, იგი დღე ერთად იარეს,
ზღვის-პირს მივიდეს, მუნ დადგეს, არ ხმელთა არე იარეს,
არ გაიყარნეს მას ღამით, კვლავ ცეცხლი გაიზიარეს,
ერთმანერთისა შორს-ყოფა იტირეს, იმგლოვიარეს.

ტარიელს ეტყვის ავთანდილ: „რუ გახმა კრემლთა დენისა!
„რად მოიშორე შენ ფრიდონ, მომცემი ამა ცხენისა?
„მუნით იცნობის ამბავი, ღონე მის მზისა მშვენისა;
„აწ მე მუნ მივალ, მასწავლე გზა ძმად ფიცისა შენისა“.

ტარიელ სიტყვით ასწავლის მხარსა ფრიდონის გზისასა,
მართ გააგონა, რაც ოდენ შეეძლო ძალსა თქმისასა:
„აღმოსავლითკენ წადიო, პირსა იარე ზღვისასა;
„თუ ჰნახო, ჩემი უამბე, გკითხავს ამბავსა ძმისასა“.

თხა მოჰკლეს და მიითრიეს, ცეცხლი შეჰქმნეს ზღვისა პარსა,
ჰსვეს და სჰამეს, რაცა ჰმა შეჰფერობდა მათსა ქირსა;
მას ღამესა ერთად იყვნეს, ერთგან მიწვნეს ხეთა ძირსა,—
ვგმობ მუხთაღსა საწუთროსა, ზოგჯერ უხვსა, ზოგჯერ ძვირსა.

ცისკრად ადგეს გასაყრელად, ერთმანერთსა მოეხვივნეს;
მაშინ მათგან ნაუბარნი, დადნეს, ვინცა მოისმინეს;
თვალთა, ვითა წყაროს წყალნი, კრემლნი ველთა მოადინეს,
დიდ-ხან იდგან შექდობილნი, მკერდი მკერდსა შეარკინეს.

ზაიყარნეს ტირილით და პირსა ხოკით, თმათა გლეჯით,
ერთი აღმა, ერთი დაღმა, უგზოთ მივლენ შამბთა ეჯით;
ვირემ უჩნდათ ერთმანერთი, იძახდიან პირსა ბღნეჯით;
იგი ჰნახოს დაღრეჯილი, მზე დაიღრეჯს მისის ღრეჯით.

წასვლას აუთანდილისა ფრიდონისას მუღლასწანწანს რომ შეეყარა

მე, სოფელო, რაშიგან ხარ, რას გვაბრუნებ, რა ზნე გქირსა!
ყოვლიმც შენი მონდობილი ნიადამცა ჩემებრ სტირსა;
სად წაიყვან სადაურსა, სად აღუფხვრი სადით ძირსა,
მაგრა ღმერთი არ გასწირავს კაცსა, შენგან განაწირსა!

აუთანდილ მისი გაყრილი სტირს, ხმა მისწვდების ცათამდის;
იტყვის თუ: „ღვარი სისხლისა კვლავცა მდენია, კვლავცა მდის;
„აწ აგრე გაყრა ძნელია, ვით მაშინ შეყრა ცათამდის,—
„კაცი არ ყველა სწორია, დიდი ძეს კაცით კაცამდის“.

მგოს მაშინ მხეცნი ძღებოდეს ცრემლითა მუნ ნატირითა:
ვერ დაივსებდა სახმილსა, იწვის ცეცხლითა ხშირითა;
კვლავ თინათინის გონება ავსებს უფრორე ქირითა,
ბაგეთათ ვარდსა ანათებს ბროლი ძოწისა ძირითა.

მარდი ქენებოდა, ღრებოდა, ალვისა შტო ირხეოდა,
ბროლი და ლალი გათლილი ლაქვარდად გარდიქცეოდა;
გამაგრებოდა სიკვდილსა, ამისთვის არ იმხნეოდა,
იტყვის თუ: „ბნელი რას მიკვირს, რადგან დამაგდე მზეოდა!“

მხესა ეტყვის: „მზეო, გიტყვი თინათინის ლაწვთა დარად,
„შენ მას ჰგავ და იგი შენ გგავს, თქვენ ანათებთ მთა და ბარად;
„ხელსა მალხენს ნახვა შენი, ამაღ გიტქვრეტ არ დამცდარად,
„მაგრა ჩემი რად დააგდეთ, გული ცივად, გაუმთბარად!

„თვე ერთისა მოშორება მზისა ზამთრის გავვაკვივნებს,—
„მე გლახ ორნი დამიყრიან, გული ამაღ რად არ ივენებს!
„მაგრა კლდესა არა შესწონს, არაოდეს არ ატკივნებს,—
„წყლოლისა დანა ვერა ჰკურნებს, გაჰკვეთს, ანუ გაამსივნებს.“

მიმავალი ცასა შესტორს, ეუბნების, ეტყის მზესა:
„აჰა, მზეო, გიაჯები შენ, უმძღესთა მძღეთა მძღესა,
„ვინ მღაბალსა გაამაღლებ, მეფობასა მისცემ სვესა,
„მე ნუ გამყრი საყვარელსა, ნუ შემიცვლი ღამედ ღღესა.

„მო, ზუალო, მომიმატე ცრემლი ცრემლსა, ქირი ქირსა,
„გული შავედ შემიღებე, სიბნელესა მიმეც ხმარსა,
„შემოჰყარე კაემანი, ტვირთი მძიმე, ვითა ვირსა;
„მას უთხარ თუ: „ნუ გასწირავ, შენია და შენთვის სტირსა“.

„შე მუშთარო, გიაჯები შენ, მართალსა, ბრქესა სრულსა,
„მო და უყავ სამართალი, — გაებრქობის გული გულსა —
„ნუ ამრუდებ უმართლესსა, ნუ წაიწყმედ ამით სულსა:
„მართალი ვარ, გამიკითხე, რად მაწყლოლებ მისთვის წყლოლსა!

„მოღი მარხოო, უწყალოდ დამჰქერ ღახვრითა შენითა,
„შეკამღებე და შემსვარე წითლად სისხლისა დენითა,
„მას უთხრენ ჩემნი პატიჟნი, მას გააგონენ ენითა;
„როგორ გავსრულოვარ, შენ იცი, გულია აღარ ღხენითა.

„მოღი, ასპიროზ, მაგრე რა, მან დამწვა ცეცხლთა დაგითა,
„ვინ მარგალიტსა გარეშე მოსცავს ძოწისა ბაგითა;
„შენ დააშვენებ კეკლუტთა დაშვენებითა მაგითა,
„ვისმე ჩემებრსა დააგდებ, გახდი ცნობითა შმაგითა.

„მოტარილო, შენგან კიდე არვის მიგავს საქმე სხვასა,
„მზე მაბრუნებს, არ გამიშვებს, შემიყრის და მიმცემს წესა;
„დასჯე წერად ქირთა ჩემთა, მელნად მოგცემ ცრემლთა ტბასა,
„კალმად გიკვეთ გაწყობილსა ტანსა წვრილსა, ვით ლერწამსა.

„მო, მთვარეო, შემაბრალებ, ვიღვეი და შენებრ ვმქლდები,
„მზე გამავსებს მზევე გამღვეს, ზოგჯერ ვსხვლდები, ზოგჯერ ვმქ
„მას უამბენ სჯანი ჩემნი, რა მქირს, ანუ როგორ ვდნები; |ლდები;
„მიღი, უთხარ: „ნუ გასწირავ!“ მისი ვარ და მისთვის ვკვდები.

„რა ესმოდის მღერა ყმისა, სმენად მხეცნი მოვილიან. ¶ (გვ. 171).

ქართული
ენობრივი

მეც

„აჰა, მოწმობენ ვარსკვლავნი, შვიდნივე მემოწმებიან:
„მზე, ოტარიღი, მუშთარი და ზუალ ჩემთვის ბნდებიან,
„მთვარე, ასპიროზ, მარიხი მოვლენ და მოწმად მყვებიან;
„მას გააგონე, რანიცა ცეცხლნი უშენოდ მღებიან“.

„აწ გულსა ეტყვის: „ვითამცა გდის ცრემლი, არ გაგხმობია,
„რას გარგებს მოკვლა თავისა, ეშა ძმად თურე გძმობია;
„მეც ვიცი ჩემსა ხელ-მქნელსა თმად ყორნის ბოლო სთმობია,
„მაგრა თუ ქირსა არ დასთმობ, ლხინი რა დასათმობია!

„თუ დავრჩეო, ესე მიჯობს;“ — სიცოცხლესა ეტყვის თუსა —
„ნუთუ მომხვდეს ნახვა მზისა, ნუ ვიძახი მიწყვი უსა;“
მიიმღერის ხმასა ტკბილსა, არ გასწყვეტდის ცრემლთა რუსა;
მისსა ხმასა თანა ხმაცა ბუღბულისა ჰგვანდის ბუსა.

რა ესმოდის მღერა ყმისა, სმენად მხეცნი მოვიდიან;
მისვე ხმისა სიტკბოსაგან წყლით ქვანიცა გამოსხდიან;
ისმენდიან, გაჰკვირდიან, რა ატირდის, ატირდიან;
იმღერს ლექსთა საბრალოთა, ღვარისაებრ ცრემლნი სდიან.

აეთხანდილისგან ფრიდონისას მისვლა
ტარსიელს რომ გაეუწრა

სა-მა მტრალი სამოც-და-ათ დღე ზღვის პირსა მივა გზასა;
შორით ჰნახა, მენავენი მილიოდეს შიგან ზღვასა;
მოიცადა, ჰკითხა: „ვინ ხართ, თქვენ ამისა გნუკევ თქმასა,
„ეს სამეფო ვისი არის, ან მორჩილობს ვისსა ხმასა?“

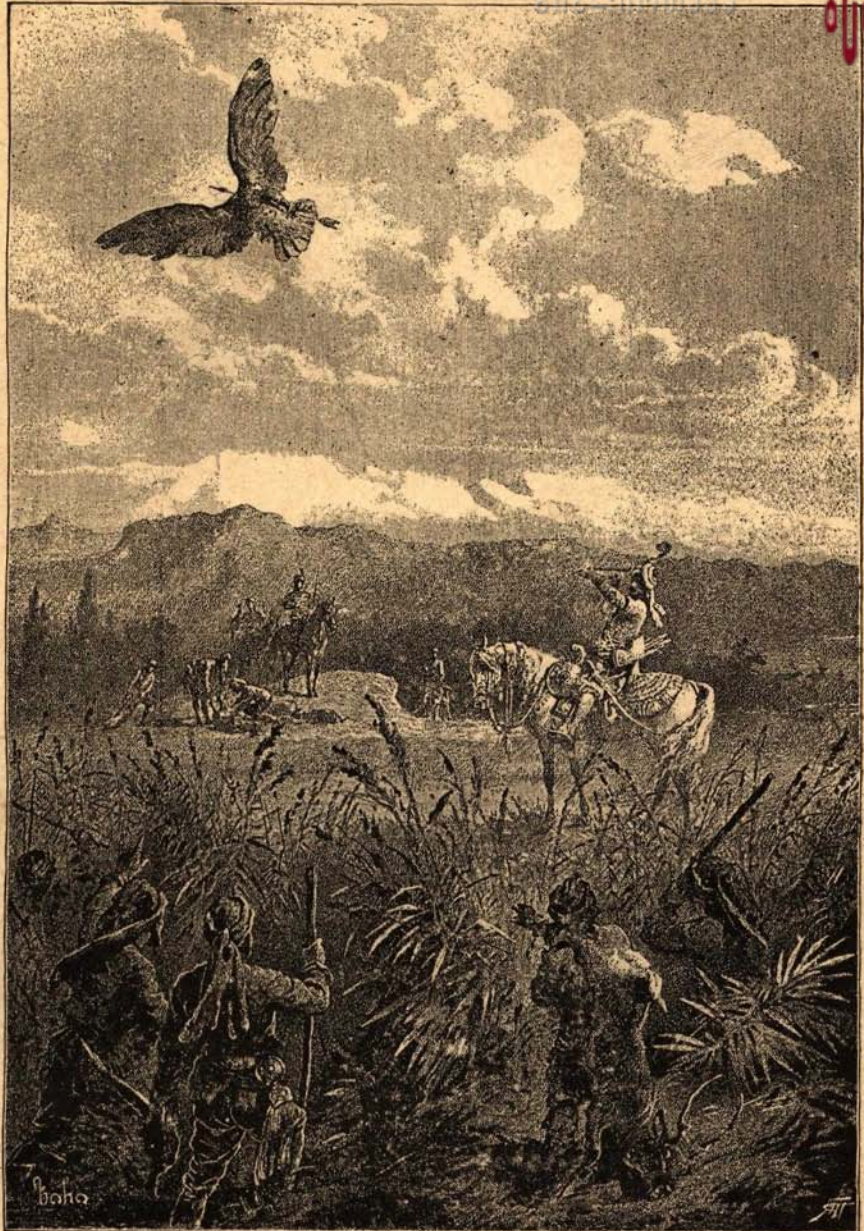
მათ მოახსენეს: „ტურთაო სახით და ანაგებითა,
„გვეუცხოვე და გვეკეთე, მით გეუბნებით ქებითა:
„აქამდის მძღვარი თურქთაა, მომძღვრე ფრიდონის მძღვრებითა,
„ჩვენცა ვისი ვართ, გაიმბობთ, თუ ქვრეტით არ დავბნდებითა.

„ნურადინ ფრიდონ მეფეა ამა ქვეყნისა ჩვენისა,
„მოყმე მხნე, უხვი, ძლიერი, ფიცხლად მომხტომი ცხენისა;
„ენება არავის არ ძალუძს მის მზისა ოდნაღ მშვენისა;
„იგია ჩვენი პატრონი, მსგავსი ცით შუქთა ფენისა“.

შამან უთხრა: „ძმანო ჩემნო, კარგთა კაცთა გარდგეკიდე,
„მე მეფესა თქვენსა ვეძებ, მასწავლეთ, თუ სით წაიდე,
„რა ვიარო, ოდეს მივალ, ან გზასა აქვს რა სიდიდე?“
მენავეთა უწინამძღვრეს, არ დააგდეს ზღვისა კიდე.

მოახსენეს: „ესე გზაა მულაზანზარს მიმავალი,
„მუნ დაგხვდების მეფე ჩვენი მშვილდ ფიცხელი, მახვილ-ხმალი;
„აქადამე ათ დღე მიხვალ ნაკვთად სარო, ფერად ლალი; | ალი!“
„ვაჟ, რად დაგწვენ უცხო უცხომ, რად მოგვიდევ ცეცხლებრ

შამან უთხრა: „მიკვირს,ძმანო,რად ხართ ჩემთვის გულ-მოკლულ-
„ანუ ეგრედ ვით გეკეთნესთ ზამთრის ვარდნი ფერ-ნაკლულნი? |ნი,
„თქვენმცა მაშინ გენახენით, ლალნი ვსხედიით, არ საპყრულნი,
„ჩვენნი მქვრეტნი დავაშვენით, ჩვენგან სხდიან მხიარულნი.“

„მათ ლაშქართა ყოლბსა შუა ორბი სითმე გარდმოფინდა,
ყმამან ცხენი შეუტია, გაამაყდა, არ შეშინდა,
შესტყორცა და ჩამოაგდო; დაეცა და სისხლი სდინდა; (გვ.175).

საქართველოს
საქართველოს

მეც

იგი წავიდა, დაბრუნდა ყმა გზასა თავის წინასა,
ვისი ჰგავს ტანი საროსა და ვისი გული რკინასა;
მიაკორვებს და მიუბნობს, მოსთქვამს მისსავე ლხინასა,
ნარგისნი ჰქუხან, ცრემლსა სწვიმს, ჩაპრცხის ბროლსა და მინასა.

მინც გზასა ჰნახნის უცხონი, მსახურებდიან, ყმობდიან,
მოვიდოდნიან საქვრეტლად, მას ზედა ტრფილობდიან,
ემნელებოდის გაშვება, გაყრასა ძლივ დასთმობდიან,
გზის ყულაუზი მისკიან; ჰკ-თხის რა, უამბობდიან.

მულღაზანზარს მიეახლა, ადრე დაჰლევს გზასა გრძელსა;
მინდორს ჰნახა სპა ლაშქართა და ნადირთა ჰგვანდეს მსვრელსა,
ყოყღნით ალყა შემოეკრა, მოსდგომოდეს გარე ველსა,
ისერიან და იზახიან, მხეცსა სჭრიან, ვითა მქელსა.

ჰაცი ემთხვია, მას ჰკითხა ამბავი მის ლაშქრისა,
უბრძანა: „ისი ვისია ხმა ზათქისა და ზარისა?“
მან უთხრა: „ფრიდონ ხელმწიფე, მეფე მულღაზანზარისა,
„იგი ნადირობს, შეუკრავს ნაპირი ველ-შამზარისა“.

მათ ლაშქართაკენ წავიდა მით უსახოთა ქცევითა;
გამზიარულდა, შეენება მის ყმისა ვთქვიმცა მე ვითა!
მისთა გამყრელთა დააზრობს, შემყრელთა დასწვავს, მზე ვითა,
ჰნახოს, მქვრეტელთა ახელებს, ტანი ლერწაობს, ხე ვითა.

მათ ლაშქართა ყოლობსა შუა ორბი სითმე გარდმოფრინდა,
ყმამან ცხენი შეუტია, გაამაყდა, არ შეშინდა,
შესტყორცა და ჩამოაგდო; დაეცა და სისხლი სდინდა;
გარდაჰხდა და ფრთენი დასჭრნა, წყნარად შესჯდა, არ აქშინდა.

იგი რა ჰნახეს, მესროლნი სროლასა მოეშლებოდეს,
ალყა დაჰშალეს ზოვიდეს, მოეხვევოდეს, ბნდებოდეს,
იქით და აქათ უვლიდეს, ზოგნი უკანა ჰყეებოდეს,
ვერცა ჰკადრებდეს: „ეინ ხარო?“ ვერცა რას ეუბნებოდეს.

მინდორსა შიგან გორი დგა, ფრიდონ მას ზედან ღვებოდა,
ღირსი მასთანა სროლასა ორმოცი კაცი ჰხლებოდა;
მუნ დაემართა ავთანდილ, მას თანა ყოლბი ჰყვებოდა;
ფრიდონს უკვირდა, — რა ჰქმნესო მისთა სპათათვის სწყყრებოდა.

ფრიდონ მონა გამოჰგზავნა: „წა, ნახეო იგი ჰსპანი;
„რა ჰქმნეს, ალყა რად დაჰშალეს, სად წადიან, ვითა ბრმანი?“
მონა ფიცხლავ მოეგება, ნახა სარო, მორჩი ტანი,
დადგა, თვალნი გაურეიტდეს, დაავიწყდეს სიტყვის თქმანი.

ავთანდილ სცნა თუ, ისია მოამბედ ჩემად რებული;
უთხრა: „ჰრქვი შენსა პატრონსა ეს ჩემი დავედრებული,
„ვარ უცხო ვინმე ღარიბი, სამყოფთა მოშორებული,
„ძმად-ფიცი ტარიელისა, იქვენს წინა მოგზავნებული“.

მონა წავიდა ფრიდონის თხოვრად ამბისა მისისად,
უთხრა: „მზე ვნახე მოსული, ჩანს მნათობელად დღისისად;
„ვაზრობ, იგიცა დაშმაგდენ, თუ ბრძენთა ჰნახონ ისი სად, —
„ვარ ძმაო ტარიელისა შეყრად ფრიდონის მქისისად“.

რა ტარიელ მოისმინა, ფრიდონს ჰირნი უსუბუქდა,
თვალთა ცრემლი გარდმოსცვივდეს, გული უფრო აუჩუქდა,
მონაქროლმან ვარდი დაჰზრა, წამწამთაგან ბუქი ბუქდა;
შეიყარნეს, ერთმანერთი მათგან იქო, არ გაუქდა.

ფიცხლავ იგი ქედი ჩავლო, ჩაეგება ფრიდონ წინა;
რა შეჰხედნა, ესე სთქვა: „თუ არ მზეაო, ისი ვინ ა?“
მას მეტობდა, რაცა ქება მონისაგან მოესმინა;
ერთმანერთსა გარდაუხდეს, ლხინმან ცრემლი აფრქვევინა.

მოეხვივნეს ერთმანერთსა, უცხოობით არ დაჰრიდონ;
თვით უსახო ფრიდონს ყმა და მოეწონა ყმასა ფრიდონ;
რა მკვრეტელთა იგი ჰნახონ, მზე მათთანა გააფლიდონ, —
მომკალ, ბაზარს სხვა მათებრი ივაქრონ რა, ანუ ჰყიდონ.

ფრილონისებრნი მოყმენი ვინმცა ვინ ვით ეგებიან!
მაგრა მას ახლავს ქებანი, მართ მეტი არ მიჰხვდებიან;
მზე უჩინო იქმს მნათობთა, რა ახლოს შეიყრებიან,
დღისით ვერ ნათობს სანთელი და ღამით შუქნი ჰკრთებიან.

ცხენთა შესხდეს, გაემართნეს, ფრილონისას მივლენ სრასა;
დაიშალა ნადირობა, მოეშალნეს მხეცთა სერასა;
ავთანდილის ქვრეტად სპანი იქით-აქით იქმან ჯრასა,
სთქვეს: „ასეთი ხორციელი შეუქმნია რაგვარ რასა!“

ჟმა ფრილონს ეტყვის: „ისწრაფი, ვიცი, ამბისა თბრობასა,
„გიაშობო, ვინ ვარ, სით მოვალ, ვინადგან ჰლაში ცნობასა,
„ანუ სით ვიცნობ ტარიელს, ანუ რად ვიტყვი ძმობასა,—
„იგი ძმად მიხმობს, ძმა ხარო, თუცა ძლივ გღირსვარ ყმობასა.

მე ვარ ყმა როსტენ მეფისა, მოყმე არაბეთს ზრდილობით,
„დიდი სპასხეტი, სახელად მიხმობენ ავთანდილობით,
„მე დიდებულთა დიდ-გვართა ზრდილი მეფეთა შეილობით,
„საკრძალავი და უკადრი, მყოფი არვისგან ცილობით.

„ღლესა ერთსა მეფე შესჯდა, ნადირობას გამოვიდა;
„შინდორს ვნახეთ ტარიელი, ცრემლთა ჰღვივიდა, ევლთა ჰრწყვიდა;
„გაგვიკვირდა, გვეუცხოვა, ვაწვივეთ და არ მოვიდა;
„ჩვენ გვეწყინა, არ ვიცოდით, მას თუ ცეცხლი როგორ სწვიდა.

„მეფემან სპანი შეპყრობად შეუზახნა და სწყრებოდა;
„მან უქირველად დაჰბოცნა, ომი არ მისქირდებოდა;
„ზოგსა მხარ თეძო დაჰლევნა და ზოგსა სული ჰხდებოდა;
„მუნლა სცნეს ეტლი მთვარისა, რომე არ დაბრუნდებოდა.

„მათ სპათაგან ვერ-შეპყრობა სცნეს მეფეთა მეტად მწყარლთა,
თვით შესხდეს და შეუტივეს ამაყთა და არას-მკრთალთა;
„რა ტარიელ მეფე იცნა, მუნლა დაჰკრთა მათთა ხმალთა,
„ცხენსა მისცა სადავენი, დაგვეკარგა წინა თვალთა.

„მძებნეთ და კვალი ვერ ვპოვეთ, დავწამეთ ეშმაურობა;
„მეფე დაქმუნდა, დაჰშალა სმა, ნადიმობა, პურობა;
„მე ველარ გავძელ მისისა ამბისა არ-დასტურობა,
„გამოვიპარე საძებრად, მწვიდა ცეცხლი და მურობა.

„იგი ვძებნე სამსა წელსა, არ ვიამე არცა ძილი;
„მათ მასწავლეს, ხატაველნი ვნახე მისგან დაკოდრილი;
„ვბოვე ვარდი მოყვითანე, შუქ-მკრთალი და ფერ მიხდილი;
„შემიტკბო და შემიყვარა, ვითა ძმა და ვითა შვილი.

„ძებნი წაუხმან დევთათვის, სრულად გამესისხლებია;
„მუნ ასმათ ახლავს მარტოსა, სხვა არვინ უახლებია;
„მას მულამ ძველი ცეცხლი სწვავს, არ ახლად არ ახლებია,—
„ვაჟ მართებს მისსა გაყრილსა, შავი ხლა თავსა ჰხლებია.

„ძალი მარტო ქვაბსა შინა სტირს მტირალი, ცრემლ-ნაწთომი,
„ყმა ნადირსა უნადირებს, ლომის ლეკვსა, ვითა ლომი,
„მთართმევს და აგრე არჩენს იგი, ერთგან ვერ დამდგომი,
„მისგან კიდე სანახაუად არა უნდა კაცთა ტომი.

„მე უცხოს უცხო მანატრა მოსმენა სანატრელისა,
„მითხრა ამბავი მისი და მისისა სასურველისა;
„რა ჭირი დასთმნა, ვერ იტყვის აწ ენა ესე ხელისა;
„ჰკლავს სურვილი და ვერ ნახვა მისისა დამმარხველისა.

„შითა მთვარე, დაუდგრომლად იარების, არ დადგების,
„მასვე ცხენსა შენეულსა ჰზის, აროდეს გარდაჰხდების,
„არას ნახავს პირ-მეტყველსა, ვით ნადირი, კაცთა ჰკრთების;
„ვაჟ მე, მისსა მგონებელსა, ვაჟ მას, ვინცა მისთვის ჰკვდების!

„მის ყმისა ცეცხლი მედების, დამწვა ცეცხლითა ცხელითა,
„შემებრალნეს და გაეშმაგდი, გავხე გულითა ხელითა,
„მომინდა მისთა წამალთა ძებნა ზღვითა და ხმელითა,
„შევიქეც, ვნახენ მეფენი, მყოფნი გულითა ბნელითა.

„ღვეთხოვე და გამიწყრა, მეფე მიეცა ქმუნვასა;
„დავყარენ ჩემნი ლაშქარნი, მით იძახიან მუნ ვასა;
„გამოფიპარე, ღაკეხსენ სისხლისა ცრემლთა წურვასა,
„აწ ვეძებ მისთა წამალთა, ვიქმ იქით-აქეთ ბრუნვასა.

„შენი მან მითხრა ამბავი მისგან ძმობისა შენისა,
„აწ მიპოვნინხარ უებრო შენ, საქებული ენისა,
„გამომირჩივე, სით მიჯობს ძებნა მის მზისა ზენისა,
„მისთა მწვერეტელთა ლხინისა ვერ-მჭვერეტთა ამაზრზენისა“.

აწ ფრიღონ იტყვის სიტყვათა, მის ყმისა ნაუბართა;
ორნივე სწორად მოსთქმიდეს მოთქმითა საქებართა,
გულ-ამოსკვნილი გულითა სტირან ვერ-დამთმობართა,
მუნ ვარდთა წყლითა ცრემლთათა ჰრწყვენ, ტევრთა საგუბართა,

ლაშქართა შიგან შეიქმნა ხმა ტირილისა დიდისა,
ზოგთაგან ხოცა პირისა, ზოგთაგან სრფვა რიდისა;
ფრიღონ სტირს, მოსთქვამს ხმა მალღად, გაყრილი წლისა შვიდისა:
„უხანობა და სიცრუე, ვაჲ, საწუთროსა ფლიდისა!“

ფრიღონ მოსთქვამს: „რა შეგასხათ, ვერ საქებო, ვერსათქმელო!
„ხელთა მზეო, სამყაროსა მზისა ეტლთა გარდამსმელო;
„მოახლეთა სალხინოო, სიცოცხლეო, სულთა-მდგმელო,
„კისა ეტლთა სინათლეო, დამწველო და დამამთქმელო!

რა მოგეშორე, მას აქათ სიცოცხლე მომძულეობა;
თუცა შენ ჩემად არა გცალს, მე შენთვის მომსურეობა;
შენ უჩემობა ლხინად გჩანს, მე დია მომქირეობა;
ოხერ სიცოცხლე უშენოდ, სოფელი გამარმეობა!“

ფრიღონ სთქვა ესე სიტყვანი მოთქმითა შეენიერთა;
სული დაიღეს, დაღუმდეს, მივლენ არ თურე მღერითა;
ავთანდილ მჭვერეტთა აშვენებს ტურფითა ჰაერ-ფერთა,
მელნისა ტბათა მიჯარვით ჰპურაჲს გიშრისა ქერთა.

ძალაქს შევიდეს, მუნ დახვდათ სრა მოკაზმული სრულითა,
სახელმწიფოთა ყოვლითა გასაგებლითა სრულითა;
მონანი ტურფად მოსილნი წესითა იყვნეს სრულითა,
მეჭფრფინვილიან ავთანდილს გულითა სულ-წასულითა.

შევიდეს და დიდი შეჭქმნეს ჯალაბობა, არ ხალვათი,
იჩით-აქეთ დიდებულნი წარიგებით ათჯერ ათი!
თვით ორნივე ერთგან დასხდეს, ვინცა ვინ სთქვას ქაბა მათი!
ბროლ-ბადახშა აშვენებდა ზოგან მინა, ზოგან სათი.

დასხდეს, შეიქმნა პურობა, გამრავლებდენ მახალსა,
უმასპინძლებდეს ავთანდილს, ვითა მძახალი მძახალსა,
მოიღებდიან ჭურჭელსა, ტურფასა, ახალ-ახალსა,
მაგრა მის ყმისა მჭვრეტელთა გული მიეცა გლახ აღსა.

მას დღე ჰსვეს, სჯამეს, გარდაჰხდა ნადიმი მსმელთა დასისა;
გათენდა, ჰბანეს ავთანდილ, რიცხვი ძეს მუნ ატლასისა,
შესამოსელი შეჰმოსეს დრაკნისა ბევრ ათასისა,
შეარტყეს წელსა სარტყელი, დაუდებელი ფასისა.

შამამან დაჰყვნა დღენი რამე, თუცა ყოვნას ვერა სთმობდა,
ფრიდონს თანა ნადირობად გავიდის და თამაშობდა,
სწორად ჰხოცდა შორს და ახლოს, თუ რას ხელსა მიაპყრობდა,
მისი სროლა შეილდოსანსა ყველაკასა აწბილობდა.

შმა ფრიდონს ეტყვის: „გესმოდეს ჩემი აწ მონახსენები:
„მე თქვენი გაყრა სიკვდილად მიჩნს და მით თავსა ვევენები,
„მაგრა არა მცალს დღე კრულსა, ცეცხლი მე სხვაცა მედები,
„გზა გრძელი, საქმე სასწრაფო მიძს, ღია დავიყოვნები.

„მართალ არს შენი გამყრელი, თვალთა თუ ცრემლსა ჰღვრიდესა;
„დღეს წარუვალი ვერა ვარ, მით ცეცხლი სხვაცა მწვიდესა;
„დგომა მგზავრისა ცდომაა, კარგსა იქმს თავსა სწვრთიდესა,
„სადა გინახავს იგი მზე, წამომყევ ზღვისა კიდესა“.

ფრიდონ უთხრა: „დასაშლელი ჩემგან არა რა გეთხოვობის;
„ვიცი, რომე აღარა გკალს, შენ ლახვარი სხვა გესობის;
„წადი, ღმერთი გიწინამძღვრებს, შენი მტერი დაემზობის,
„მაგრა სთქვი, თუ უშენობა ჩემგან ვითა დაითმობის?

„ამას გკადრებ, არ ეგების მარტოსაგან წასვლა შენი,
„თანა ყმათა წამოგატან, იმსახურნე, იახლენი,
„აბჯარი და საქონელი, ერთი ჯორი, ერთი ცხენი;
„არ წაიტან, გაირჯები, დაწვი-ვარდი ცრემლთა მდენი“.

მოასხნა ოთხნი მონანი, მისანდობელი გულითა,
სრული აბჯარი საკაცო, ქაფითა საბარკულითა,
სამოცი ლიტრა წითელი აწონით, არ ნაკლულითა,
ერთი ტაიჭი უებრო, მით უნაგრითა სრულითა.

მრთსა ჯორსა წვივ-მაგარსა საგებელი აუკიდა;
წავიდა და ფრიდონ შესჯდა, მასთანავე გამოვიდა,
აწ გაყრისა მიმლოდნესა ედებოდა ცეცხლი, სწვიდა;
მოსთქვამს: „თუცა მზე გვიახლა, ჩვენ ზამთარი ვერ დაგვზერიდა.“

ზარი მის ყმისა გაყრილსა გაჰხდა, მიეცნეს წუხილსა;
მოატყდეს მოქალაქენი, ლარსა ვინ ჰყიდა, თუ ხილსა;
ხმა ძახილისა მათისა ჰგვანდა ჰაერთა ქუხილსა;
იტყოდეს: „მზესა მოვშორდით, მო, თვალნი მიეცეთ წუხილსა;“

ძალაქი განვლეს, წაეიდეს, პირსა მივიდეს ზღვისასა,
მაშინ ფრიდონის ნახულსა, ნასაჯდომევსა მზისასა,
მუნ დაადენდეს ნაკადსა სისხლსა ცრემლთა ტბისასა;
ფრიდონ უამბობს ამბავსა მის მნათობისა ტყვისასა.

„ბქა მათ ორთა მონათა მზე მოიყუანეს ნავითა,
„კბილ-თეთრი, ბაგე ბადახში, სახედავითა შავითა;
„ცხენი გავქუსლე, გავაგე წაგვრა ხმლითა და მკლავითა;
„შორს მნახეს, აღრე გამექცავეს, ნავი მფრინველი ჩნდა ვითა.“

მოეხვიენეს ერთმანერთსა, განამრავლეს ცრემლთა ღვარნი,
აკოცეს და გაუახლდეს მათ ორთავე მათნი წვანი,
გაიყარნეს გაუყრელნი ძმაღ-ნაჟიცნი, ვითა ძმანი;
ფრიდონ დაღვა, ყმა წავიდა, შემხედველთა მკვლელი ტანი.

წასვლა ავთანდილისა ფრიდონიდან ნესტან
დარეჯანის საძებრად

უმა მიმავალი მიუბნობს, მსგავსი მთვარისა სრულისა, —
არს თინათინის გონება მისაღ სალხენად გულისა;
იტყვის: „მოგ შორდი, სიცრუეე, ვაჟ, საწუთროსა კრულისა!
„შენ გაქვს წამალი ჩემისა მამრთელეგელი წყლულისა.

„რად სიცხე გულსა ნიადაგ მწვავს გმირთა სამსალეგისა;
„რად გული კლდისა ტანისა შემქნია სამ სალებისა!
„არ შეუძლია ლახვარსა დაჩენა სამსალეგისა;
„შენ ხარ მიზეზი სოფლისა ასრე გასამსალეგისა.“

ავთანდილ მარტო ზღვის პირსა მივა ოთხითა მონითა,
წამალსა ტარიელისსა ეძებს ყოვლისა ღონითა,
დღისით და ღამით მტირალი, იღვრების ცრემლთა ფონითა;
ჩალად უჩნს ყოვლი ქვეყანა, მისვე ჩალისა წონითა.

სადაცა ჰნახის, ეუბნის, მგზავრნი, ზღვის პირსა რებულნი,
ჰკითხის მის მზისა ამბავი, დღენი ვლნა გაასებულნი,
ქედსა გარდადგეს, — აქლემნი აუჩნდეს ლარ-კიდებულნი,
მოქარავენნი ზღვის პირსა დაყრით დგეს შექირვებულნი.

მუნ ქარავანი ურიცხვი იღვა მის ზღვისა კიდესა,
შეიჭირვებდეს კმუნვიდეს, ვერცა დგეს, ვერცა ვლიდესა;
ყმამან სალამი უბრძანა, ქებასა შეასხმიდესა;
ჰკითხა: „ვაჭარნო, თუ ეინ ხართ!“ მათ საუბარი ჰკიდესა.

„შამ იყო ქარავენისა უხუცესი, კაცი ბრძენი,
მოახსენა ხოტბა სრული, დაჰლოცა და უქმნა ზნენი;
ჰკადრეს: „მზეო, სიცოცხლე და შენა მოხვე ჩვენნი მლხენი,
„ჩამოხე და მოგახსენოთ ამბავი და საქმე ჩვენი.“

ზარდახდა, ჰკადრეს: „ჩვენ ვართო მობაღდადენი ვაქარნი,
„მაჰმადის სჯულის მჭირაენი, არ ოდეს გვისვამს მაქარნი,
„ზღვათა მეფისა ქალაქსა სავაქროდ გარდმონაქარნი,
„საქონგლ-სრულნი მდიდარნი, არ ლარნი გვაქვან საქარნი.

„ჩვენ აქა ვპოვეთ ზღვის პირსა კაცი უსულო მდებარე,
„ვეუშველეთ, ენა მოეცა სიტყვისა გამომგებარე;
„გვითხეთ თუ: „ვინ ხარ, ყარობო, რასა საქმისა მძებარე?“
„გვითხრა: „თუ შეხვალთ, დაგხოცენ, კიდე ცოცხალ ვარ მე ბარე!

„სთქვა: „ქარავენი ეგვიპტით გამოვემართეთ ერითა,
„ზღვასა შევედით ტვირთოლნი ლარითა მრავალ-ფერითა,
„მუნ მეკობრეთა დაგვხოცეს ძელის სახნისის წვერითა,
„ყველაი წახდა, არ ვიცი, აქა მოესულვარ მე რითა!“

„ლომო და მზეო, ესეა მიზეზი აქა დგომისა,
„დაბრუნებოთა გვეცემის ზიანი ას საზომისა;
„შევიდეთ, ვაჟ, თუ დაგვხოცენ, ძალი არა გვაქვს ომისა;
„ვერ ვღგავართ, ვერთა წავსულვართ, ღონე წავგესვლია რჩომისა.“

შამან უთხრა: „ვინცა ჰმუნავს, ცუდია და ცუდათ ცდების,
„რაცა მოვა საქმე ზენა, მომავალი არ აგვცდების;
„მე მივინდობ სისხლთა თქვენთა, შემოვისხამ, დაცავწოდების,
„ვინცა გებრძვით, ხმალი ჩემი მბრძოლთა თქვენთა დააცდების.“

მოქარაენნი აივსნენ სიხარულითა დიდითა,
სთქვეს: „ყმა ვინმეა ჰაბუკი, არ ჩვენებრივე რიდითა,
„აქვს თავისაგან იმედი, ვიყვნეთ გულითა მშვიდითა;“
„შევიდეს, ჩასხდეს ხომალდსა, გაჰმართეს ზღვისა კილითა.

სიამოვნისა და რითა, იარეს არ სიძნელითა,
მათი ბადრაგა ავითანდილ უძღვის გულითა ქველითა;
გამოჩნდა ნავი მეკობრე, დროშითა მეტად გრძელითა;
მას ნავსა ნავთა საღეწად სახნისი ჰვია ძელითა.

ჰკიოდეს და მოდიოდეს, იძახდეს და ბუკსა ჰკრესა;
შეუშინდა ქარავანი მათ ლაშქართა სიდიდესა;
ყმამან უთხრა: „ნუ იშიშვით თქვენ ამათსა, სიალფესა,
„ანუ დაეხოც ამათ ყველას, ან სიკვდილი ჩემი დღეს ა.

„შგანგებოდ ვერას მიზმენ, შეცამებნეს ხმელთა სპანი,
„განგებაა, არ დავრჩები, ლახვარნია ჩემთვის მზანი,
„ვერ მიხსნიან ვერც ციხენი, ვერც მოყვასნი, ვერცა ქმანი,—
„ვენცა იცის ესე ასრე, ჩემებრვეა გულოვანი.

„თქვენ, ვაჭარნი, ჯაბანნი ხართ, ომისაცა უმეცარნი.
„შორს ისრითა არ დაგხოცენ, ჩაიხრჩენით თანა კარნი;
„მარტო მნახეთ, ვით შევება, ვით ვიხმარნე ლომნი მკლავნი,
„მეკობრისა ნავისანი სისხლნი ნახეთ მონაღვარნი.“

ჩაიცვა ტანთა აბჯარი, ქცევითა ვეფხებრ მკრჩხალითა,
მას ხელთა კეტი რკინისა ჰქონდა ხელითა ცალითა;
ნავისა თაყსა გულითა წადგა შიშ-შეუვალითა,
ვითა მქვრეტელნი ქვრეტითა, მტერნი დახოცნა ხმალითა.

ჰკიოდეს იგი ლაშქარნი, ხმა მათი არ გაწყდებოდა;
აძგერეს ძელი, რომელსა ზედან სახნისი ჰგებოდა;
ყმა ნავის თაყსა უშიშრად ქვე დგა, არა თუ ჰკრაიებოდა,
კეტი ჰკრა, ძელი მოსტეხა, ლომს მკლავი არ უდრკებოდა.

მათ ლაშქართა გულ-უშიშრად ასრე ჰხოცდა, ვითა თხასა,
ზოგნი ნავსა შენარცხის, ზოგსა ჰყრიდა შიგან ზღვასა;
ერთმანერთსა შემოსტყორცის, რვა ცხრასა ზე ცხრა ჰკრის რვასა;
ვინც რჩენილან, მკვდართა შუა იმაღვიან, ჰმალვენ ხმასა,

ბაუმარჯვდა ომი მათი, ვითა სწოდდა მისსა გულსა;
ზოგთა ჰკადრეს ზენაარი: „ნუ დავეხოცო, შენსა სჯულსა!“
არ დაჰხონა, დამონა, დარჩომოდა, რაცა წყლულსა;
მართლად იტყვის მოციქული: „შიში შეიქმს სიყვარულსა.“

ძაცო, ძალსა ნუ იქაღი, ნუცა მოჰკვებ, ვითა მთვრალი,
არას გარგებს ძლიერება, თუ არ შეგწევს ღვთისა ძალი;
დიდთა ხეთა მოერევის, მცირე დასწვავს ნაპერწკალი;
ღმერთი გფარავს, სწორად გაჰკვეთს, შეშა ვის ჰკრა, თუნდა ხმალი.

მუნ ავთანდილ საჭურჭლენი მათეულნი დიდნი ჰნახნა,
ნავი ნავსა შეატყუბნა, ქარავანსა დაუხახნა;
უსან ნახა მხიარულმან, გაეხარნეს, არ იახნა;
ჰკადრეს ხოტბა ქებად მისად, სასახავნი დიდნი ჰსახნა.

ავთანდილის მაქებელთა ათასიმცა ენა უნდა,—
ვერცა მათ სთქვეს, ნაომრობა როგორ ტურფად დაუშვენდა;
ქარავანმან იზრიალა, სთქვეს: „უფალო, მაღლი შენდა!
„შემან შექნი შემოგვადგნა, ღამე ბნელი გაგვითენდა.“

მოეგებნეს აკოცებდეს თავსა, პირსა, ფეხთა, ხელსა;
ჰკადრეს ქება უსაზომო მას ტურფასა საქებელსა:—
მისი ქვრეტა გააშმაგებს კაცსა ბრძენსა, ვითა ხელსა—
„შენგან დაერჩით ჩვენ, ყველანი ფათერაკსა ეზომ ძნელსა.“

შამან უთხრა: „მაღლი ღმერთსა, შემომქმედსა, არსთა მხადსა,
„ვისგან ძალნი ზეციერი განაგებენ აქა ქმნადსა,
„იგი იქმან ყველიაკასა, იღუმალსა, ზოგსა ცხადსა,—
„ჰხამს ყოვლისა დაჯერება, ბრძენი სჯერა მოწვენადსა.

„ღმერთმან სულსა ეგოდენსა თქვენ გათნივა სისხლი თქვენი,
„მე გლახ რა ვარ, მიწა ცული, თავით ჩემით რამცა ვქმენი!
„აწ დავხოკენ მტერნი თქვენი, გავასრულე, რაცა ვთქვენი;
„ნავი სრულად საქონლითა მიმიღია, ვითა ძღვენი.“

ამოა, კარგსა მოყმესა რა ომი გამარჯვებოდეს,
ამხანაგთაგან ეჯობნოს, ვინცა მას თანა ჰხლებოდეს;
მიულოცვიდენ, აქებდენ, მათ აგრე მყოფთა სწებოდეს;
ჰშენოდეს დაკოდლობა, ცოტაი რამე ვნებოდეს.

იგი ნავი მეკობრეთა მას დღე ნახეს, არ ახვალეს,
მუნ დებულთა საქურქლეთა ამარიმცა ვით დაჰთვალეს,
ნათსა ნავსა გარდმოიღეს, ნავი სრულად გადმოსცალეს;
დაჰღეწეს და ზოგი დასწვეს, შეშა დრამად არ გასცვალეს.

პეთანდილს უსამ მოართვა ვაქართა შემოთვლილობა:
„შენგან ვართ გამაგრებულნი, ჩვენ ვიცით ჩვენი ფლიდობა;
„რაცა გვაქვს, იგი შენია, ამას არ უნდა ცილობა;
„რასაცა მოგვცემ გვიბოძე გვიქმნია აქა ყრილობა.“

შამანს შესთვალა: „ჰე ძმანო, წელანცა მოგისმენია,
„ღმერთსა შეესმა, ნაკადი რაცა თქვენ თვალთა გდენია,
„მან დაგარჩინა, მე რა ვარ, მე გლახ რა მომიღხენია!
„რა გინდა მომცეთ, რას ვაქნევ, მე ვარ და ჩემი ცხენია!

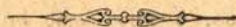
„მე თუცა რაცა მინდოდა საქურქლე დასადებელი,
„ჩემსაცა მქონდა ურიცხვი, უსახო ლარ სადებელი;
„რას ვაქნევ თქვენსა, რა მინდა! ოდენ ვარ თქვენი მხლებელი;
„სხვაგან რამე მიძს სხვა საქმე თავისა წასაგებელი.

„აწე რაც აქა ვიშოვე საქურქლე დაუთვალავი,
„რაცა ვის გინდათ, წაიღეთ, არ ვისი ვიყო მლაღავი!
„ერთსა ვიჯგი, მიაჯეთ, სააჯო არ საკრძალავი,
„საქმე რამე მიძს თქვენ შიგან თავისა დასამალავი:

„შამამდი ჩემსას ნუ იტყვით არ თქვენსა პატრონობასა,
„«თვით თავადია ჩვენი,» სთქვით, ნუ მიხმობთ ჰაბუკობასა;
„მე სავაქროსა ჩავიცვამ, დაეწყებ ჩუბაჩობასა,
„თქვენ შემინახეთ ნამუსი თქვენსა და ჩემსა ძმობასა.“

მსე საქმე ქარავენსა გაეხარნეს მეტად ღია,
მოვიდეს და თაყვანი სცეს, ჰკადრეს: „ჩვენი იმედია:
»რაცა აჯა ჩვენ გემართებდა, იგი თქვენვე გიაჯღია;
„მას ვმსახუროთ, ვისი პირი მზისა პირად გავვიცლია.“

მუნით წავიდეს, იარეს, არ თურე ხანსა ჰხმილიან,
მიჰხვდეს ტაროსსა ამოსა, ნიადაგ ამოდ ვლიდიან;
შეჰფრფინვიდიან ავთანდილს, ქეასა შეასხმიდიან,
მას მარგალიტსა, მას ყმასა კბილითა ფერსა სძღვნიდიან.

ამბავი ავთანდილისაგან გულანშაროს ძისვლისა
სღვის ზირს რომ გავიდა

სღვა გაიარა ავთანდილ, მივა ტანითა შქვერითა;
ნახეს ქალაქი, მოკული გარე ბალისა ტვერითა,
გვარად უცხონი ყკავილნი, ფერითა ბევრის-ბევრითა,
მის ქვეყანისა სიტურფე რა გაიგონო შენ რითა!

მათ ბალთა პირსა დააბეს ნაფი საბლითა სამითა,
ავთანდილ ტანსა ჯუბანი ჩაიცვა, დაჯდა სკამითა;
მოასხეს კაცნი მზიდაფნი, დამზადებულნი დრამითა,
იგი ყმა ვაჭრობს, თავადობს, და თავსა ჰმაღაეს ამითა.

მოვიდა მისი მებაღე, ბალსა იახლნეს რომელსა,
მას ყმასა უჭვრეტს შეფრფინვით პირსა, ელვათა მკრთობელსა;
ავთანდილ უხმო, ეუბნა, კაცსა არ სიტყვის მკლომელსა:
„ვისნი ხართ, ვინ ხართ, რა ჰქვიან მეფესა, აქა მჯდომელსა?“

„წვრილად მითხარ ყველაკაი;“ ყმა მას კაცსა ეუბნების,
„რა ლარია უფრო ძვირად, ან იაფად რა იხსნების?“
ჰკადრა: „ვხედავ, პირი შენი მზისა პარად მემეცნების,
„რაცა ვიცი, მართლად გკადრებ, მრული არა არ გემცნების:

„მსია ზღვათა სამეფო თვისა ათისა სავლითა,
„თვით გულანშაროს ქალაქი, სავსე ტურფითა მრავლითა,
„აქ მოდის ტურფა ყველია ზღვა-ზღვა ნავითა მავლითა,
„მელიქ-სურხავი ხელმწიფობს, სრული სვითა და დავლითა.

„აქა მოსვლითა გაყმდების კაცი, თუც იყოს ბერები:
„სმა, გახარება, თამაში, ნიადაგ არს სიმღერები,
„ზამთარ და ზაფხულ სწორად გვაქვს ყვაველი ფერად-ფერები;
„ვინცა გვიცნობენ, გვნატრიან, იგიცა, ვინ ა მტერები.

„ღიდ ვაჭარნი სარგებელსა ამის მეტსა ვერ ჰპოვებენ;
„იყიდიან, გაჰყიდიან, მოიგებენ, წააგებენ;
„გლახა თვე ერთ გამდიდრდების, სავაჭროთა ყოვლგნით ჰკრებენ,
„უქონელი წელიწდამდის საქონელსა დაიდებენ.

„მე ვარ მებაღე უსენის, ვაჭართა უხუცესისა;
„ესეცა გკარლო ამბავი საქმე მისისა წესისა:
„თვით ესე ბალი მისია, თქვენი სადგომი დღესისა;
„პირველ მას ჰმართებს ჩვენება ყოვლისა უტურფესისა.

„რა შამოვლენ დიდ-ვაჭარნი, მას ჰნახვენ და ძღვენსა სძღვნიან,
„უჩვენებენ, რაცა ჰქონდეს, სხვაგან ლარსა ვერ გაჰხსნიან,
„უტურფესთა სეფედ დასმენ, ფასსა მუნვე დაუაგლიან,
„მათ მაშინვე ააზატებს, ვითა სწადდეს, დაჰყიდიან.

„თქვენებრთა საპატიოთა მას ჰმართებს გამოსვენება,
„დამყენებელთა უბრძანებს, ჰმართებდეს ვის დაყენება;
„აწ იგი აქა არ არის, რას მარგებს მისი ხსენება;
„გამოგება და წაყვანა მას მართებს, თქვენი ქენება.

„შატმან ხათუნ შინა არის, ხათუნი და ცოლი მისი,
 „პურად კარგი მასპინძელი, საყვარელი არ თუ მქისი;
 „მათ ვაცნობო მოსვლა თქვენი, წაგიყვანოს ვითა თვისი,
 „წინა კაცსა მოგაგებებს, ქალაქს შეხვალ ნათლივ დღისი“.

პეტანდილ უთხრა: „წადიო, აგრე ჰქმენ, რაცა გწადიან;“
 მებაღე მირბის, იხარებს, ოფლი მკერდამდის ჩადიან,
 ხათუნსა უთხრა ამბავი: „მე ესე დამიქადიან,
 „ყმა მოვა, მისთა მქვერეტელთა შუქნი მხედ გაიცადიან.

„შაქარი ვინმე, პატრონი არს ქარავნისა დიდისა,
 „საროსა მზგავსი ნაზარდი და მთვარე დღისა შკიდისა,
 „შშვენის ჯუბა და მოხვევნა ძოწეულისა რიდისა,
 „მე მიხმო მკითხა ამბავი და ნიხრი ლართა სყიდვისა.“

შატმან ხათუნს გაეხარნეს, გააგება მონა ათი,
 მოუკახმა ქარვასრანი, დააყენა ბარგი მათი;
 შემოვიდა დაწვი-ვარდი, ძროღ-ბაღახში, მინა სათი,
 მისთა მქვერეტთა დაუსახეს ვეფხსა ტოტი, ლომსა თათი.

ზარი გახდა და შემოკრბეს ქალაქისა ერნი სრულად,
 იქით აქეთ იჯრებოდეს:— „უქვერიტოთო ამა სრულად;“
 ზოგნი ნდომით შეფრფინვიდეს, ზოგნი იყენეს სულ-წასულად;
 მათთა ცოლთა მოიძულეს, ქმარნი დარჩეს გაბასრულად.

მისვლან პეტანდილისა ფატმანისას ფატმანის მიერ
 მიკებება და სინხარული

შატმან, ცოლი უსენისა, გაეგება კართა წინა,
 მხარულმან უსალიამა, სინხარული დაიჩინა;
 ერთმანერთი მოიკითხეს შევიდეს და დასხდეს შინა;
 ფატმან ხათუნს მოსვლა მისი, შევათვატყვე არ ეწყინა.

შატმან ხათუნ თვალათ მარჯვე, არ ყმაწვილი, მაგრა მხმელი,
ნაკეთად კარგი შავ გვრემანი, პირ-მსუქანი, არ პირ-ხმელი,
მუტრიბთა და მომღერალთა მოყვარული, ღვინის-მსმელი;
ღია ეღვა სასალუქო, დასაბურავ-ჩასაცმელი.

მას ღამესა ფატმან ხათუნ უმასპინძლო მეტად კარგა,
ყმამან უძღვნა ძღვენი ტურფა, მიმღებელთა სთქვეს თუ: „ვარგა“
ფატმანს მისი მასპინძლობა უღირს, ღმერთო, არ დაჰკარგა;
ჰსევს და სქამეს, დასაწოლად ყმა გავიდა ღამით ვარგა.

ღილასა ლარი ყველი უჩვენა, გაახსენებინა,
ტურფანი სეფედ გარდაჰსხა, ფასიცა დაათვლევინა,
ვაჰართა უთხრა: „წაიღეთ, აჰკრდა, გააწვეინა,
სთქვა: „ვითა გინდა, ვაჰრობდით, ნუ გაამჟღავნებთ, მე ვინა.“

შმა ვაჰრულად იმოსების, არ ჩაიცვამს არა მისსა,
ზოგჯერ უხმის ფატმან მისსა, ზოგჯერ იყვის ფატმანისსა;
ერთგან სხდიან, უბნობდიან საუბარსა არა-მქისსა;
ფატმანს ჰკვლიდა უმისობა, რამინისა ვითა ვისსა.

ფატმანისაგან ავთანდილის გამძინუნებთა წიგნის
მიწერა და ვაგსაჲნი

3 სჯობს სიშორე ღიაცისა, ვისგან უფრო დაითმობის:
გიღიზღებს და შეგიკვეთებს, მიგინდობს და მოგენდობის,
მართ ანაზღად გიღალატებს, გაჰკვეთს, რაცა დაესობის,
მით ღიაცა სამალავი არასთანა არ ეთხრობის.

შატმან ხათუნს ავთანდილის გულსა ნდომა შეუვიდა,
სიყვარული მეტის-მეტი მოემატა, ცეცხლებრ სწვიდა;
დამალვასა ეცდებოდა, მაგრა ჰირთა ვერ ჰმალვიდა;
იტყვის: „რა ვქმნა, რა მერგების!“ აწვიმებდა ცრემლსა ჰღვრიდა.

„მიღმა უთხრა, ვაჟ თუ გაწყრეს, შეხედვაცა დამიძვირდეს;
 „თუ არა ვთქვა ველარ გაეძლო, ცეცხლი უფერა გამიხშორდე;
 „ვთქვა და მოვკვდე, ანუ დავრჩე, ერთი რამე გამაპარდეს,—
 „მას მკურნალმა როგორ ჰკურნოს თუ არ უთხრას რაცასჭირდეს,

დასწერა წიგნი საბრალო, მის ყმისა მისართმეველო,
 მისისა მიჯნურობისა, მისთა პატიჟთა მცნეველი,
 მისთა მსმენელთა გულისა შემძვრელი, შემარხეველი,
 უსტარი შესანახავი, არ ცუდათ დასახეველი:

წიგნი ფატჰანისა ავთანდილის საძიჯნუროდ
 მიწერილი

„**კ**ე, მზეო, ღმერთსა ვინადგან მზედ სწადლი დასაბადელად,
 მით შენგან მოშორებულთა ღბინად, არ ჰირთა მწადებ-
 „ახლოს შემყრელთა დამწველა და მათად ცეცხლისა მადებლად ლად
 „მნათობთა შენი შეხედვა ტბილად უჩნს, დასაქადებლად.

„შენ გტრფიალობენ მქვრეტელნი, შენთვის საბრალოდ ბნდებიან
 „ვარდი ხარ, მიკვირს, ბულბულნი რად არა შენზედ ჰკრთებიან!
 „შენი შევენება ყვავილთა აქნობს და ჩემიც ჰკნებიან;
 „სრულად დამწვარვარ, თუ მზისა შუქნი არ მომესწრებიან.

„ღმერთი მყავს მოწმად, ვიშიშვი თქვენსა ამსა თხრობასა,
 „მაგრა რა ვირგო დღე კრულმან, სრულად გავყრივარ თმობასა!
 „გული ვერ ვასძლებს ნიადაგ შავთა წამწამთა სობასა;
 „თუ რას მეწევი, მეწივე, თვარე მივხდები ცნობასა!

„მე ვირე ამა წიგნისა პასუხი მომივილოდეს,
 „ვცნობდე, გინდოდე საკლაჲად, ან ჩემი გაგვივილოდეს,—
 „მუნამდის გაეძლო სულთა დგმა, გული რაზომცა გტკიოდეს;
 „სიცოცხლე, ანუ სიკვდილი გარდმიწყდეს ნეტარძი ოდეს?“

შატმან ხათუნ დასწერა და გაუგზავნა წიგნი ყმისი;
ყმამან ასრე წაიკითხა, და ვინმეა, ანუ თვისი;
სთქვა: „არ იცის გული ჩემი, ვინ მაშიკობს ვისსა ვისი;
„რომე მიმიჩნს სამიჯნურო, რა ვამგზავსო მე მას მისი!

სთქვა: „ყვაფი ვარდსა რას აქნევს, ანუ რა მისი ფერია!
„მაგრა მას ზედა ბულბულსა ჯერ ტკბილად არ უმღერია;
„უმზავსო საქმე ყოველი მოკლეა მით ოხერია,—
„რა უთქვამს, რა მოუზმახავს, რა წიგნი მოუწერია!“

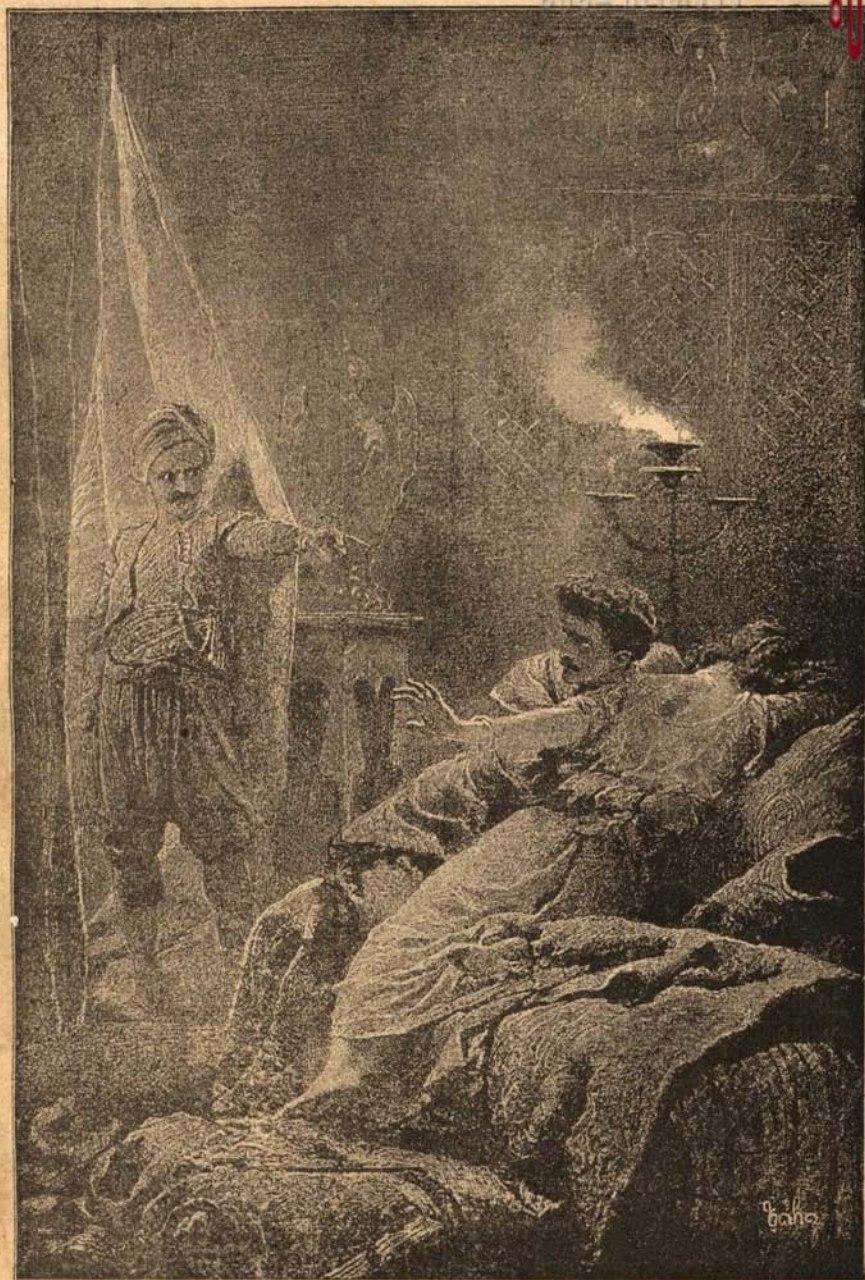
„მსე გვარი საზრახავი დაუზრახავს გულსა შინა;“
მერმე იტყვის: „შენგან კიდე ჩემი შემწე არავინ ა;
„რასთვისაცა გამოვჭრილვარ, მისი ძებნა რადგან მინა,
„რათაცა ვით ვბოვებ, მას ვიქმ, გულმან სხვამცა რა ისმინა!

„ისი დიაცი აქა ზის კაცთა მნახავი მრავალთა,
„მოსადგურე და მოყვარე მგზავრთა ყოველგნით მავალთა,
„მივყვე, მიაბზობს ყველასა, რაზომცა ცეცხლი მწვავს ალთა,
ნუ თუ რა მარგოს მე მისი, გარდახდა ჩემგან ვცნო ვალთა“

სთქვა: „დიაცსა ვინცა უყვარს, გაექვისს და მისცემს გულსა,
აუგი და მოყინება არად შესწონს ყოვლად კრულსა;
„რაცა იცის გაუცხადებს, ხვაშიადსა უთხრობს სრულსა;
„მიჯობს, მივყვე, განლასადმე ვცნობ საქმესა დამალულსა“.

ქულავ იტყვის: „ვერ-ვინ ვერას იქმს, თუ ეტლი არ მოსთმინდების;
„მით რაცა მინდა არა მაქვს, რაცა მაქვს, არ მომინდებს;
„ბინდის გვარია სოფელი, ესე თურ ამად ბინდების,—
„კოკასა შიგან რაცა დგას, იგივე წარმოსდინდების.

გამითენდების, განანებ მაგა მოყმისა ყოლასა. (გვ. 195).

წიგნი ავთანდილისაგან ფატმანისადმი ჰასუსად მიწერილი.

ოგეწერა, წავიკითხე შენი წიგნი, ჩემი ქება,
„შენ მომისწარ, თვარე შენგან მე უფრო მჭირს ცეცხლთა
„შენცა გინდა, მეცა მინდა გაუწყვეტლად შენი ხლება, | დება;
„წყერა არის პირიანი, ორთავეა რადგან ნება“.

ფატმანისას ვერ გაიმბობ, მოემარა რა სიამე;
მიუწერა: „კმარის, რაცა უშენომან ცრემლი ვლამე,
„აწ ვიქნები თავის წინა, აქა მპოვე მარტო სამე,
„მომისწრათე წყერა შენი, რა შელამდეს, მოდი ღამე“.

მას ღამითვე საწვეველი რა მიართვეს წიგნი ყმასა,
შელამდა და წაცავიდა, სხვა ემთხვია მონა გზასა:
„მას ღამე ნუ მოხვადიო, ვერა მპოვებ შენთვის მზასა;“
მას ეწყინა, არ დაბრუნდა, სთქვა თუ: „ჰგავსო ეგე რასა!“

წვეული აღარ დაბრუნდა, კვლავ ზევე უკუ-წვევითა;
ფატმან ზის წყენით, შევიდა ავთანდილ მარტო ხე ვითა,
ღიაცსა წყენა შეატყო, ჰნახა შესვლითა შევითა,
ვერ დაიჩინა შიშითა და მისითავე თნევითა.

მართან დასხდეს და დაიწყეს კოცნა, ღაღობა წყლიანი;
შემოდგა კარსა ყმა ვინმე კეკლუცი, ტან-ნაკეთიანი,
შემოვლო, ახლოს შემოჰყვა მონა ხმალ-დარაკიანი;
დაჰკრთა, რა ნახა ავთანდილ, ჰგავსო თუ, გზა კლდიანი.

ფატმან რა ჰნახა, შეშინდა, ძრწის და მიეცა ძრწოლასა;
მან გაკვირვებით უქვრიტა მათსა ღაღობა-წოლასა,
უთხრა: „არ გიშლი, ღიაცო, ფერთა მიდამო კრთოლასა,
„გამითენდების, განანებ მაგა მოყმისა ყოლასა.

„ზამკიცხე, ბოზო ღიაცო და დამდეგ გასათრეველად,
„მაგრა სცნობ ხვალე პასუხსა მაგა საქმისა მზღვეველად:
„ვარ შენთა შვილთა შენითა კბილითა დამაქმვეველად,
„დავშალო, წვერთა ფუ მიყავ, ხელი-ღა ვრბოდე მე ველად!“

მსე სთქვა და კაცმან წვერთა მოიზინდა, გაგლნო კარნი;
ფატმან შეჰქმნა თავსა-ცემა, ლაწვნი ესხნეს ნახოკარნი,
კრემლთა, მისთა მონაღვართა, წყაროსებრი ისმნეს წკარნი;
სთქვა: „დამქოლეთ, მოღით, ქვითა, მომადექით, მომაყარნი!“

მოსთქვამს: „მოვკალ ვაჟ, ქმარი, ამოვწყვიდენ წვრილნი შვილნი,
„იავარ ვყავ საქონელნი, უსახონი თვალნი თლილნი,
„გავეყარე საყვარელთა, ვაჟ, გამზრდელი, ვაჟ, გამზრდილნი!
„ბოლოდ ვექმენ თავსა ჩემსა, სიტყვანია ჩემნი წბილნი“.

ამას ყველასა ავთანდილ ისმენდა გაცბუნებული,
უბრძანა: „რა გჭირს, რას იტყვი, რასთვის ხარ აგრე ვებული;
„რას დაგექადა იგი ყმა, რა ჰნახა შენგან კლებული?
„დადუმდი, მითხარ, ვინ იყო, ანუ რად საქმედ რებული?“

ღიაცმან უთხრა: „ჰე, ლომო, ხელი ვარ კრემლთა დენითა,
„ნურას ნუ მკითხავ ამბავსა, ვერცა რას გითხრობ ენითა;
„დავხოცენ შვილნი ხელითა, მით ვარ აღარას ღხენითა,
„თავი მოვიკალ უთმინოდ სიყვარულითა შენითა.

„მსე გვარი ღია მიჰხედეს სიტყვა-მცდარსა, ენა მეტსა,—
„ხვაშიადსა ვერ დაჰმაღავს—უქკუოსა, შმაგსა, რეტსა;
„ვაგლახითა მეწივენით, გეტყვი ყოვლსა ჩემსა მქერეტსა,
„მკურნალმანცა ვერა ჰკურნოს თავისისა სისხლის მხვრეტსა.

„მრისაგან ერთი ჰქმენით, ამის მეტსა ნულარ ჰლამით:
„მოვითაჰკლავ იმა კაცსა, წადი, მოჰკალ მალვით ღამით,
„მე და სრულა სახლი ჩემი დახოცასა დაგვხსენ ამით;
„მოხვალ, გითხრობ ყველაკასა, მე ვითა ვარ კრემლთა ღამით.

„თვარა ღამითვე ტვირთები შენი წაიღე ვირითა,
„დააგდე ჩემი მიდამო, სრულად მიჰკრიფე მირითა;
„ვექვე, რომე ჩემთა ცოდვათა შენცა აგავსონ ქირითა,—
„თუ ღარბაზს მივა იგი ყმა, შევილთა დამაქმვეს პირითა“.

რა ესე ესმა ავთანდილს ლალსა, ბუნება-ზიარსა,
ადგა და ლახტი აიღო,—რა ტურფა რამე მხნე არსა! —
„ამა საქმისა ვერ-ცნობა—სთქვა—ჩემი სიძუნტე არსა;“
ნუ ექვე სულ-დგამულსა მისებრსა, სხვა არცა მისებრივ არსა!

შატმანს უთხრა: „კაცო მომეც მასწავლელად, წინა-მძღვარად,
„გზასა მართლად წამიყვანოს, თვარა მეშველად მინდა არად:
„იმა კაცსა ვერა ვხედავ მეომრად და ჩემად დარად;
„რაცა ვუყო, მოგახსენებ, მომიცადე, იყავ წყნარად“.

მას მისცა მონა ღიაცმან წინა-მძღვარად, წაცამყვანელად,
კვლავე შეჰყივლა: „ვინადგან ცეცხლია ცხელი ანელად,
„თუ მოვითაჰკლა იგი ყმა ჩემად გულისა მფხანელად,
„ბეჭედი ჩემი აცვია, მას გვედრებ მოსატანელად“.

ავთანდილ განვლო ქალაქი მით უებროთა ტანითა;
ზღვის პირსა სახლი ნაგები დგეს ქვითა წითელ-მწვანითა,
ქვეშეთკენ სრითა ტურფითა, კვლავ ზედათ ბანის-ბანითა,
ღიდროვანითა ტურფითა, მრავლითა თანის-თანითა.

მუნ მიჰყავს პირ-მზე ავთანდილ მას, მისსა წინა-მძღომელსა,
ხმა მდაბლად ჰკადრებს: „ისია სრა მისი, ეძებ რომელსა;“
უჩვენებს, ეტყვის: „ჰხედაო ბანსა ზედა-ქვე მდგომელსა?
„იქი წევს ძილად, იცოდი, ანუ ქვე ჰპოვებ მჯდომელსა“.

ძარსა წინა დარაჯანი ორნი უწევს მას გლახ ყმასა;
ყმა გავიდა, გაეპარა, დააგდებდეს ვირე ხმასა,
თვითო ხელი ყელსა მიჰყო, მუნვე მისცა სულთა ხდასა,
თავი თავსა შეუტაკა, გაურია ტვინი თმასა.

აქა ავთანდილისაგან ჩაჩხავაძისა და ორის მისის დაწახის დასოცა

გი ყმა საწოლს მარტო წვა გულითა ჯავრიანითა,
ხელ სისხლიანი ავთანდილ შედგა ტანიოა ჯანითა;
ველარ აესწრა, იღუმალ მოჰკლა, ვერცა თუ ვცანიოთა,
ხელი მოჰკიდა, მიწასა დაასკენა, დაჰკლა დანითა.

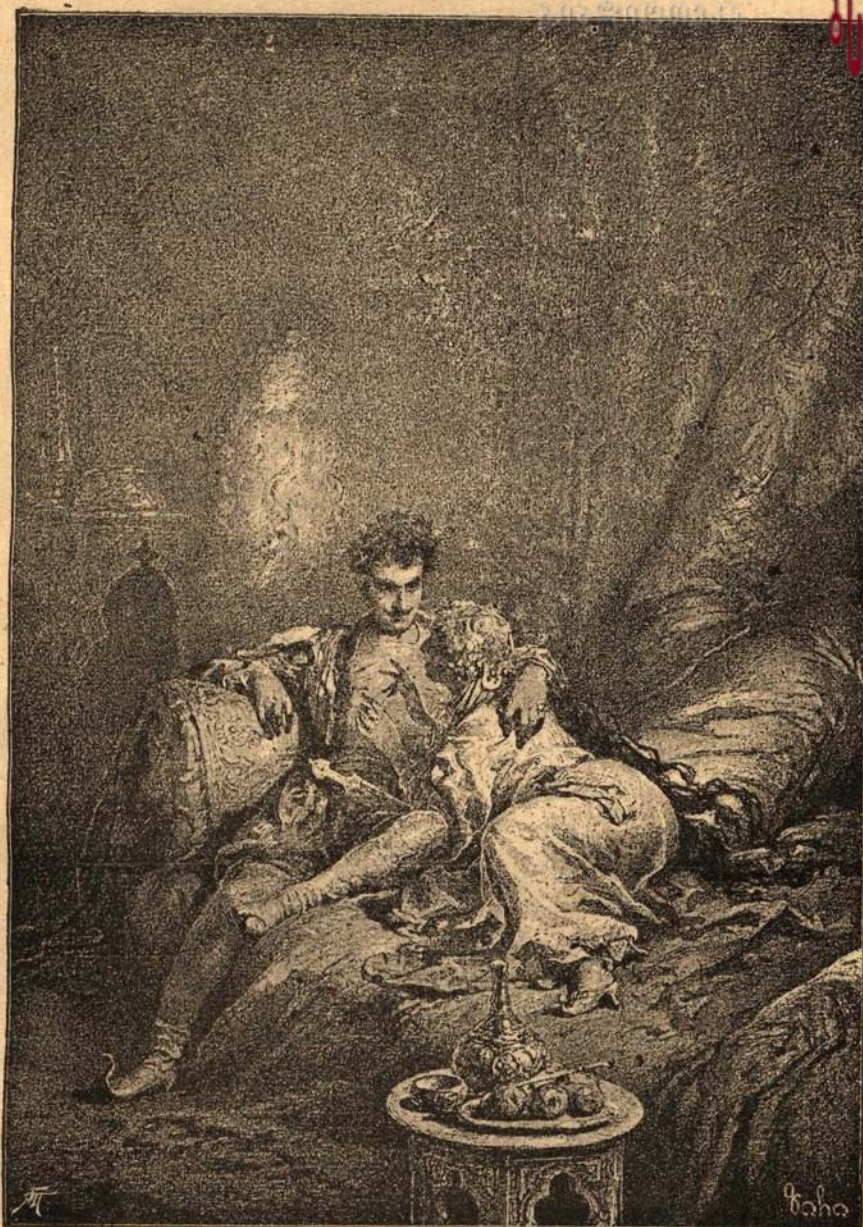
მკვრეტელთა მზე და მებრძოლთა მხეცი და ვითა ზარია,
ბეჭდითურთ თითი მოჰკვეთა, ქვესკნელთ მიწათა გარია,
ზღვისაგან სარკმლით გასტყორცა, ზღვისა ქვიშათა გარია,
მისთვის არცა საღ სამარე, არცა სათხარად ბარია.

ხმა მათისა დახოცისა არ გაისმა არსით არა;
წამოვიდა ვარდი ტკბილი, რასამცა ვით გაემწარა;
ესე მიკვირს, სისხლი მისი ასრე ვითა მოიპარა!
რომე წელან წამოეველო, გზა იგივე წაიარა.

რა ფატმანისას შევიდა ლომი, მზე, მოყმე წყლიანი,
უბრძანა: „მოკალ, მან ყმამან დღე ველარ ნახოს მზიანი,
„თვით მონა შენი მოწმად მყავს, ფიცი აფიცე ლეთიანი;
„აჰა, თითი და ბეჭელი და დანა მაქვს სისხლიანი.

„აწ მითხარ თუ, რას იტყოდი, რას გაშმაგდი ისრე რეტად,
„რას გეჰაღდა ისი კაცი? — მესწრაფების მეტის მეტად;“
ფატმან ფეხთა მოეხვია: „არა ეღირსვარ პირსა ქვრეტად,
„გამიმრთელდა გული წყლული, ახლა დაეჯე ცეცხლთა შრეტად.

„მე და უსენი შვილითურთ აწ ახლა დაეიბადენით;
„ლომო, ქებანი შენიმცა ჩვენ ვითა ვაღიადენით!
„ვინადგან სისხლთა იმისთა დაღვრავე დაეიქადენით,
„თავიდგან გითხრობ ყველასა, თქვენ სმენად დაემზადენით:“

ფატმან ფერხთა მოეხვი • „არა ვღირსვარ პირსა ჰერეტად,
„გამიმრთელდა გული წყლული, ახლა დაეჯე ცეცხლთა შრეტად. (გვ 98)

ნესტან დარეჯანის ამბის მოთხრობა ფატმანისგან ავთანდილის წინაშე

„მა ქალაქსა წესია, დღესა მას ნაეროზობასა
„არცა ვინ ვაქრობს ვაქარი, არცა ვინ წავა გზობასა;
„ყოველნი სწორედ დავიწყებთ კაზმასა ლამაზობასა;
„დიდსა შეიქმენ მეფენი პურობა-დარბაზობასა.

„ჩვენ დიდ-ვაქართა ზედა გვამს დარბაზს მიღება ძღვენისა,
„მათ საბოძკრისა ბოძება ჰმართებთ მგზავსისა ჩვენისა;
„ათ დღემდინ ისმის ყოველგან ხმა წინწილისა, ებნისა,
„მოედანს მღერა, ბურთობა, დგრიალი ცხენთა დგენისა.

„მმარი ჩემი, დიდვაქართა წაუძღვების უსენ წინა,
„მათთა ცოლთა მე წავასხამ, მაწვეველი არათ მინა;
„დედოფალსა ძღვენსა ვუძღვნით მდიდარი, თუ გლახა ვინ ა,
„დარბაზს ამოდ ვავიხარებთ, მხიარულნი მოვალთ შინა.

„დღე მოვიდა, ნაეროზობა, დედოფალსა ძღვენი ვქღვენით;
„ჩვენ მივართვით, მათ გვიბოძეს, ავავსენით, ავივსენით;
„ჟამიერად მხიარულნი წამოვვდით ნებით ჩვენით,
„კვლავ დავსხედით გახარებად, მუნებურნი არ ვიყვენით.

„ბალსა შიგან თამაზობად სალამოსა გავე ყამსა,
„გავიტანე ხათუნები,—მათი კმევა ჩემგან ჰხამსა;—
„მომყვებოდეს მომღერალნი, იტყოდინ ტკბილსა ხმასა;
„ვიმღერდი და ვემაწვილობდი, ვიცვალელებდი რიდე-თამასა.

„იქ ბალსა შიგან ტურფანი სახლნი, ნატიფად გებულნი,
„მალაღნი, ყოვლგნით მხედველნი, ზღვაზედან წაკიდებულნი;
„მუნ შევიტანენ ხათუნნი, იგი ჩემთანა ხლებულნი,
„კვლავ დავიდევით ნადიმი, დავსხედით ამოდ შევებულნი.

„მაჰრის ცოლთა მხიარულმან ვუმასპინძლე ამოდ, დურად,
„სმასა ზელა უმიზეზოდ გავხე რამე უგემურად;
„რა შემატყვეს, გაიყარა, სხდომილ იყო რაცა პურად,
„მარტო დავრჩი, სევლა რამე შემომეჭკა გულსა მურად.

„შკოვახვენ სარკმელი და შევაქციე პირი ზღვასა,
„ვიხედვიდი, ვიქარვებდი კაეშნისა ჩემგან ზრდასა;
„შორს ამიჩნდა ცოტა რამე, მოცურეველა შიგან ზღვასა,
„ფრინველად ვთქვი, ანუ მხეცად, სხვად ვამზგავსე მემცა რასა!

„მე შორილამ ვერა ვიცან, მომეახლა, იყო ნაფი,
„ორთა კაცთა, ტანად შავთა, თვით პირიცა ედგა შავი,
„იქით-აქეთ მოსდგომოდეს ახლოს, უჩნდა ოდენ თავი,
„გამოვიდეს, გამიკვირდეს იგი უცხო სანახავი.

„ბამოჰზიდნეს, იგი ნავი, გამოიღეს ბაღსა წინა,
„მიიხედეს მოიხედეს, ვინ გვიჭკრეტსო სადა ვინ ა,
„ვერა ნახეს სულიერი, ვერცა რამან შეაშინა;
„მე იღუმალ ვიხედვიდი, სულ-ღებული ვიყავ შინა.

„მით ნავიდალმე მათ რომე გარდმოჰსვეს კიდობანითა,
„ახადეს, ქალი გარდმოჰხდა უცხოთა რათმე ტანითა,
„თავსა რიდითა შავითა, ქვეშეთ მოსილი მწვანითა,—
„მზესა სიტურფედ ეყოფის, იყოს მისითა გვანითა.

„რა მობრუნდა ქალი ჩემკენ, შემოადგეს სხივნი კლდესა,
„ლაწვთა მისთა ელვარება ელვარებდა ხმელთ და ზესა;
„დავიხუტენ თვალნი, ყოლა ვერ შევადგენ, ვითა მზესა,
„უკმოვიხარ კარი ჩემკენ, მათი ქვრეტა ვერა სცნესა.

„მოვიხმენ ოთხნი მონანი, ჩემსა წინაშე მდგომელნი,
„ვეუჩვენე: „ჰხედავთ, ინდოთა ტყვედ ჰყვანან შუქნი რომელნი,
„ჩაეპარენით, ჩადითო, წყნარად, ნუ ჩქარად მხტომელნი,
„მოგყიდონ, ფასი მიეცით, რისაცა იყონ მდომელნი.

„თუ არ მოგცენ, ნულარ მისცემთ, წაჰკვარენით, დაჰხოცენით,
„მოიყვანეთ ისი მთვარე, ჰქმენით კარგად, ეცადენით;“
„ჩემნი ყმანი ზედაღალმან ჩაეპარნეს, ვითა ფრენით;
„ღავეაჰრნეს, არ მოჰყიდეს, შავნი ვნახენ მეტად წყენით.

„მე სარკმელთა გარდავადგე, რა შევიგენ, არ მოჰყიდეს,
„შეუზახენ: „დახოცენით!“ დაიპყრეს და თავსა სჰრიდეს;
„იგი ზღვასა შეასრივენ, შემოადგეს ქალსა, სცვიდეს;
„ჩავეგებე, გამოგვარე, ზღვის-პირს ხანსა არ დაჰხმიდეს.

„რა გაამბო ქება მისი, რა სიტურფე, რა ნაზობა!
„ვეიკავ, რომე იგი მხეა, არა ჰპართებს მხესა მზობა;
„ვინ გაიცთის შუქთა მისთა, ვინცა ვითჰქმნას ნახაზობა!
„მე თუ დამწვაეს, აჰა, მზა ვარ, აღარ უნდა ამას მზობა!“

მსე სიტყვა დაასრულნა, ფატმან იკრნა პირსა ხელნი,
ავთანდილსცა აეტირნეს, გარდმოჰყარნა ცრემლნი ცხელინი;
ერთმანერთი დაავიწყდათ, მისთვის გახდეს ვითა ხელნი;
ღვარმან, ზედათ მონადენმან, გააწყალნა ფიფქნი თხელნი.

მოიტირეს, ყმამან უთხრა: „ნულარ გასწყვეტ, გაასრულე;“
ფატმან იტყვის: „მიყვებე, გული მისთვის ვაერთგულე,
„გარდვეუკონე, ყოვლი ასო, თავი ამად მოვადულე,
„ზედან დავსვი ტახტსა ჩემსა, შევეკვეთე, გავესულე.

„ვეკადრე: „მითხარ, ვინ ხარ, მხეო, ანუ შეილი ვისთა ტომთა,
„„ამა ზანგთა სით მოჰყევანდი შენ, პატრონი ცისა ხომთა?“
„მან პასუხი არა მითხრა მე სიტყვათა ესე ზომთა,
„ას-ნაკეცი წყარო ვნახე ცრემლთა მისთა მონაწდომთა.

„რა მივაჰირვე კიოხვითა, მეტისა საუბართა,
„გულ ამოხრჩინვით ატირდა მით რამე ხმითა წყნართა;
„ბროლ-ლაღსა ღვარი ნარგისთა მოსდის გიშრისა ღარითა;
„მისი მჰკრეტელი დავიწვი, გავხე გულითა მკვდართა.

„მითხრა: „შენ ჩემთვის დედაო, ხარ უმჯობესი დედისა,
„,რას აქნევ ჩემსა ამბავსა, ზღაპარი არის ყბედისა!
„,ლარიბი ვინმე, შემსწრობი ვარ უბედოსა ბედისა;
„,თუ რაცა მკითხო, ძალიმცა გგმია არსთა მხედისა!“

„მთქვი, უჟამოდ არ წესია, მოყვანა და მზისა ხმობა,
„,მომყვანელი გაშმაგდების, და წაუფა ერთობ ცნობა;
„,ხმობა უნდა ჟამიერად, სააჯოსა ყოვლსა თხრობა;
„,რად არ ვიცი ამა მზისა საუბრისა უჟამობა!

„პვიყვანე იგი პირ მზე, ნაქები და ვერ ვთქვი უქი,
„,სურვილმან და მზემან მისმან, ძლივ დავმალი მზისა შუქი,
„,ჩამოვბურე მრავალ-კეცი სტავრა მძიმე, არ სუბუქი;
„,კრემლსა სეტყეს და ვარდსა აზრობს, წამწამთავან მოჰქრის ბუქი.

„მოვიყვანე შინა ჩემსა, იგი პირ მზე, ტანით ალვით,
„,მოვუკახმე სახლი ერთი, შიგან დაესვი მეტად მალვით,
„,არვის ევთხარ სულიერსა, შეენახე ფარვით, კრძალვით,
„,ერთი ზანგი ვამსახურე, მე შევედი, ვნახი ხალვით.

„მით გაიმბო საკვირველი, მე გლახ მისი ყოფა-ქცევა,
„,დღე და ღამე გაუწყვეტლად, ტირილი და კრემლთა ფრქვევა!
„,შევეხეწი: „დადუმდიო,“ წამ ერთ ჰქონდის ჩემი თნევა;
„,აწ უმისოდ ვით ცოცხალ-ვარ, ჰაი ჩემთვის, ვაგლახ მე ვა!

„,შინა შევედი, მას წინა ედგის კრემლისა გუბები,
„,შიგან მელნისა მორევსა, ეყარის გიშრის შუბები,
„,მელნისა ტბათა იღვრების, საესე სათისა რუბები,
„,შუა ძოწსა და აყისა სქვირს მარგალიტი ტყუბები.

„,შამი ვერ ვბოვე კიოხვისა, ნიადავ კრემლთა ღერისაგან,
„,თუმცა მეკითხა: „ვინა ხარ, ვგრე გასული რისაგან?“
„,მჩქეფრად სისხლისა ნაკადი, მოსდის ალვისა ხისაგან,
„,მას ხორციელი არ გასძლებს სხვა, კიდევანი ქვისაგან,

„პრად უნდის საბურავი, არცა წოლა საგებლითა,
„მიწყვი იყვის რილითა, და მით ერთითა ყაბაჩითა,
„მკლავი მისი სასთუნალად მიიღვის, და მიწვის მითა,
„ძლივ ვაჭამი ცოტა რამე ათასითა შეხვეწითა.

„სხვა გიამბო საკვირველი რილისა და ყაბაჩისა:
„ვარ მნახავი ყოვლისავე უცხოსა და ძვირფასისა,
„მაგრა მისი არა ვიცი, ქმნილი რყო რაგვარ რისა,—
„სიღბო ჰქონდა ნაქსოვისა და სიმტკიცე ნაჭედისა.

„მან ტურფამან სახლსა ჩემსა, ეგრე დაჰყო ხანი დიდი;
„ვერ გავანდე ქმარსა ჩემსა, შესმენისა მქონდა რიდი;
„ვთქვი: „თუ ვუთხრობ, ვიცი, დარბაზს გამამჟღავნებს ისი ფლიდი;“
„ესე მეყო საგონებლად, კვლავ შევიდი, კვლავ გავიდი.

„ვთქვი: „თუ არ უთხრა, რა ვუყო, ჩემგან რა მოეგვარების,
„არცარა ვიცი, რა უნდა, რა ვისგან მოეხმარების;
„ქმარი რა მიგრძნობს, მოცამკლავს, ველარა მომეფარების;
„ვითა დავმალო ნათელი, ვინ მზესა დაეღარების!

„მე გლახ მარტომან რა ვუყო, მიმატებს ცეცხლთა დებასა!
„მო და გავენდო, ნუ შევალ უსენის შეცოდებასა;
„არ გამამჟღავნოს, ვაფიცო, თუ მომცემს იმედებასა;
„სულსა ვერ წასწყმედს, ვერა იქმს ფიცისა გაცუდებასა“.

„მიველ მარტო, ქმარსა ჩემსა ველაღობე, ველაციცე,
„მერმე ვუთხარ: „გიუთხრობ რასმე, მაგრა პირველ შემომფიცე,
„არვის უთხრა სულიერსა, საფიცარი მომეც მტკიცე;“
„ფიცი ჰფიცა საშინელი: „თავიცაო კლდეთა ვიცი!

„რაცა მითხრა, სიკვდილამდის არვის ვუთხრა სულიერსა,
„არა ბერსა, არა ყმასა, მოყვარესა, არცა მტერსა;“
„მერმე ვუთხარ ყველაკაი უსენს, კაცსა ლმობიერსა:
„მოდი, მომყევ აქა სადმე, მო, გაჩვენებ მზისა ფერსა“.

„ადგა, წამომყვა, წავედით, შევლენით კარნი სრისანი;
„უსენ გაჰკვირდა, გაცაჰკრთა, რა შუქნი ჰნახნა მზისანი;
„სტქვა: „რა მიჩვენე, რა ვნახე, რანია, ნეტარ რისანი?
„თუ ხორციელი არისმცა, თვალნიმცა მრისხვენ ღვთისანი!“

„მთქვი თუ: „არცარა მე ვიცი ამისი ხორციელობა,
„რაცა არ გითხარ, მოს მეტი მაქვს არა მეცნიერობა:
„მე და შენ ვკითხოთ, ვინ არის, ვისგან სჭირს ისი ხელობა?
„ნუთუ რა გვითხრას, ვიაჯნეთ, ჰქმნას დიდი ღმობიერობა“.

„მივედით, გექონდა ორთავეს კრძალვა მისისა კრძალვისა;
„აკადრეთ თუ: „მზეო, სახმილი გვედების შენგან აღისა,
„გვითხარ, რა არის წამალი მთვარისა შუქ-ნამკრთალისა,
„რას შეუქმნიხარ ზაფრანად შენ, ფერად მზგავსი ლალისა?“

„რაცა ვკითხეთ, არა ვიცი, ესმა, ანუ არ ისმენდა:
„ვარდი ერთგან შეეწება, მარგალიტსა არ აჩენდა;
„გველნი მოშლით მოეკეცეს, ბალი შეღმა შერაშენდა;
„მზე ვეშაპსა დაებნელო, ზედან რამცა გაგვითენდა!

„შერა დაყვარეთ პასუხი, ჩვენ საუბრითა ჩვენითა,
„ვეფხი-ავაზა პირ-ქუშად ზის, წყრომა ვერ ვუგრძენითა;
„კვლავცა ვაწყინეთ, ატირდა მჩქეფრად ცრემლისა დენითა:
„არა ვიციო, მიმიშვით!“ ეს ოდენ გვითხრა ენითა.

„ღავსხედით და მისთანავე ვიტირეთ და ცრემლი ვღამეთ,
„რაცა გვეთქვა, შევინანეთ, სხვამცა რაღა შევიწამეთ!
„ძლივ ვიაჯეთ დადუმება, დავადუმეთ, დავაამეთ;
„ჩვენ მივართვით ხილი რამე, მაგრა ვერა ვერ ვაქამეთ.

„შენ იტყვის: „ბევრ ათასნი ჭირნი ამან ამიხოცნეს;
„ესე ლაწვი მზისად კმარან, კაცთაგანმცა ვით იკოცნეს!
„უმართლეა, ვერ-მკვრეტელმან თუ პატიუნი იასოცნეს;
„მე თუ შეილნი მირჩენიან, ღმერთმან იგი დამიხოცნეს!“

„მას უქვრივით დიდი ხანი, წამოვედით სულ-თქმნა ახით,
„შეყრა გეინდა სიხარულად, გაყრა დიდად ვივაგლახით;
„ვაქრობისა საქმისაგან მოვიცალით, იგი ვნახით,
„გული ჩვენი გაუშვებლად დაეტყვევნეს მისით მახით.

„რა გარდაჰხდა ხანი რამე, გამოვიდეს ღამე-ღღენი,
„უსენ მითხრა: „არ მინახავს ძოღანდლიდან მეფე ჩვენი,
„„მივაზირებ, წაეალ, ვნახავ, უღარბაზო, უძღვნა ძღვენი;“
„მოვახსენე: „ღია, ღმერთო, ბრძანებაა ეგე თქვენი“.

„უსენ ტაბაკსა დააწყო მარგალიტი და თვალეზი;
„ღავედრე: „ღარბაზს დაგებდების ღარბაზის ერი მთვრალეზი;
„„ამა ქალისა ამბავსა მომკალ, თუ არ ეკრძალეზი;“
„კვლავ შემომფიცა: „არ ვიტყვი, თავსაცა მეცეს ხმალები!“

„უსენ მივიდა, ხელმწიფე დახვდა ნადიმად მჯღომელი,
„უსენ არიფი მეფისა და მეფე მისი მღომელი;
„წინა მიისვა, შეიძღვნა, ძღვენი მიართვა რომელი;
„აწ ნახო მთვრალი ვაქარი, ცქაფი, უწუელი, მსწრომელი.

„რა მეფემან უსენს წინა ჰსვა მრავალი დოსტაქანი,
„კვლავ შეჰხვეს და კვლავ აივსეს სხვა ფარჩნი და სხვა ქიქანი;
„დაავიწყდა იგი ფიცნი, — რა მუსაფნი, რა მაქანი! —
„მართლა თქმულა: „არა ჰმართებს ყვავსა ვარდი, ვირსა რქანი“.

„შთხრა დიდმან ხელმწიფემან უქკუოსა, უსენს მთვრალსა:
„„ღია მიკვირს, საძღნოდ ჩვენად სით მიიღებ ამა თვალსა,
„„მარგალიტსა დიდროვნსა, უმზავსოსა ჰპოვეზ ლალსა?
„„ვერ გარღვიხდი, თავმან ჩემმან, ძღვენთა შენთა ნაათალსა“.

„თაყვანი-სცა უსენ, ჰკადრა: „ჰე, მაღლო ხელმწიფეო,
„„ხეცით უქტა მომფენელო, მარჩენელო არსთა მზეო!
„„რაცა სხვა მაქვს, ვისი არის, ოქრო, გინდა საქურქლეო?
„ღედის მუცლით რა გამომყვა! მბოძებია თქვენგან მეო.

„ამას გკადრებ, თავმან თქვენმან, არა გმართებს მადლი ძღვნისა;
„სხვა რამე მყავს სასძლო თქვენი, შესართავი თქვენის ძისა,
„მას უცილოდ დამიმაღლებთ, ოდეს ნახათ მზგავსი მზისა,
„მაშინ მეტად გაამრავლოთ თქვენ ბრძანება ნეტარძისა.“

„რას ვაგრძელებდე, გასტეხა ფიცი, სიმტკიცე სჯულისა,
„უამბო პოენა ქალისა, მჭვრეტთაგან მზედ სახულისა;
„მეფეესა მეტად იამა, მიეცა ლხინი გულისა,
„უბრძანა დარბაზს მოყვანა, სრულ-ქმნა უსენის თქულისა.

„მე აქა ჩემსა ამოდ ეჯე, მუნამდის არ მიკენესია;
„შემოდგა კარსა მეფისა მონათა უხუცესია,
„თანა ჰყუა მონა სამოცი, ვით ხელმწიფეთა წესია;
„მოვიდეს, ღია გავკვირდი; ვთქვი: „რამე საქმე ზესია“.

„მისალამეს, „ფატმან,“ — მითხრეს — „ბრძანება მზისა სწორთა,
„დღეს რომელი უსენ შესძღვნა ქალი, მზგავსი მზეთა ორთა,
„აწ მომგვარე, წავიყვანო, ვლა არ გვინდა გზათა შორთა;“
„ესე მესმა, დამტყდეს ცანი, რისხვით ეცა გორა გორთა.

„მე გაკვირვებით კვლავ ვკითხე: „რა ქალი ვინდათ, რომელი?“
„მათ მითხრეს: „უსენ შემოსძღვნა პირი ელეათა მკრთომელი;“
„არას მარგებდა, დავსკვნა დღე ჩემი სულთა-მხლომელი,
„ავთრთოლდი, ავდექ ველარა, ვერცა ქვე ვიყავ მჯდომელი.

„შეველ, ვნახე იგი ტურფა მტირლად და ცრემლ-დასხმულად,
კვადრე: „მზეო, ბედმან შავმან ვით მიმუხთლა, ჰხედავ სრულად
„ცა მობრუნდა რისხვით ჩემკენ, იავარ-მყო, ამფხვრა სრულად,
„შემასმინეს მეფე გითხოვს ვარ ამისთვის გულ-მოკლულად“.

„მან მითხრა: „დაო, ნუ გიკვირს, ეგე რაზომცა ძნელია, —
„ბედი უბედო ჩემზედა მიწყვი ავისა მქმნელია;
„კარგი რამ მჭირდეს, გიკვირდეს, ავი რა საკვირველია!
„სხვა და სხვა ჭირი ჩემზედა არ ახალია, ძველია“.

„თვალთა, ვითა მარგალიტი, გადმოჰყარა ცრემლი ხშირი;
„აღდა ასრე გულ-უმიშრად, ვეფხი იყო, ანუ გმირი,
„ლხინი ლხინად არად უნდა, მართ აგრევე ქირად ქირი;
„მ.ხ.ოვა, გარე აჯილითა მოიბურა ტანი ,პირი.

„შევე საქურქლეს, რომელსა ფასი არ დაედებოდა,
„თავალ-მადგალიტი ავიღე, რაც-ოდენ ამეღებოდა,
„თვითო და თვითო თვითოსა, ქალაქსა ეფასებოდა;
„მივე, მას წელსა შევარტყი, შავ-გული ვისთვის ჰკვდებოდა.

„ვარქვი: „ჩემო, განლა სადმე გეხმარების ესე გვარი;“
„მათ მონათა ხელთა მივეც იგი პირი, მზისა დარი;
„სცნო მეფემან, მოეგება, ჰკრეს ტაბლაქსა, გაჰხდა ზარი.
„იგი მივა თავ-მოღრეკით წყნარი, არას მოღბარი.

„ზელა მოატყდა მქვრეტელი, გაჰხდა ზათქი და ზარები;
„ვერ იქირვიდეს სარანგნი, მუნ იყო არ სიწყნარები;
„იგი რა ჰნახა მეფემან, საროსა მზგავსი ნარები,
„გაკართომით უთხრა: „ჰე, მზეო, აქა ვით მოგვარები?“

„პით მზემან, მისნი მქვრეტელნი შეჰქმნა თვალისა მფახველად,
„მეფემან ჰბრძანა: „გამხადა ნახული მე უნახველად;
„„ლეთისაგან კიღე ვინმციყო კაცი ამისად მსახველად!“
„„ჰმართებს ამისა მიჯნურსა, ხელი თუ რბოდეს ახ ველად!“

„მვერდსა დაისვა, ეუბნა ტკილითა საუბართა:
„„მთხარო, ვინ ხარ, ვისი ხარ, მოსული ვისთა გვართა?“
„მან არა გასცა პასუხი, პირითა მზისა დართა,
„თავ-მოღრეკილი დაღრეჯით ქვე ზის ცნობითა წყნართა.

„არ ისმენდა მეფისასა, რასა გინდა უბრძანებდა,
„სხვაგან იყო გული მისი, სხვასა რასმე იგონებდა,
„ვარდნი ერთგან შეეწებნა, მარგალიტსა არ აღებდა,
„მქვრეტნი მისნი გააკვირვნა, რასამცა ვინ იაზრებდა!

„მეფე ჰბრძანებს: „არ შევიგნათ, გული ჩვენი რით იხსნების!
„„იმა ორთა კიდევანთა აზრი არა არ იქმნების:
„„ან ვისიმე მიჯნურია, საყვარელი ეგონების,
„„მისგან კიდე არვისად ჰკაღოს, ველარცა ვის ეუბნების.

„„ანუ არის ბრძენი ვინმე, მაღალი და მაღლად მხედი,
„„არცა ლხინი ლხინად უჩანს, არცა ჭირი ზედან ზედი,
„„კით ზღაპარი ასე ესმის უბედობა, თუნდა ბედი,
„„სხვაგან არის, სხვაგან ჰფრინავს, გონება უძს, ვითა ტრედი.

„„ღმერთმან ჰქმნას, შინა მოვიდეს ძე ჩემი გამარჯვებული,
„„მე დავახვედრო ისი მზე, და მისთვის დამზადებული;
„„მან ათქმევინოს ნუ თუ რა, ჩვენცა ვცნოთ გაცხადებული;
„„მუნამდის მთვარე შუქ-კრთომით ჯდეს, მზისა მოშორებული“.

„„ხელმწიფისა შეიღსა გითხრობ, კარგსა ყმასა, გულოვანსა,
„„უებროსა ზნედ და თვალად, შევნიერსა პირსა, ტანსა;
„„მაშინ ლაშქარს წასულიყო, მუნ დაჰყოფდა დიდსა ხანსა;
„„მამა მისთვის ამზადებდა მას, მნათობსა დასაგვანსა.

„„მოიღეს, ტანსა ჩააცვეს შესამოსელი ქალისა,
„„მას ზედა შუქი მრავალი ჩნდა მნათობისა თვალისა,
„„დაადგეს თავსა გვირგვინი, ერთობილისა ლალისა;
„„მუნ ვარდსა ფერი აშვენებს ბროლისა გამჭვირვალისა.

„„მეფემან ჰბრძანა: „მოჰკაზმეთ საწოლი უფლის-წულისა,“
„„დაუდგეს ტახტი ოქროსა, წითლისა მადრიბულისა;
„„ადგა თვით დიდი ხელმწიფე, პატრონი სრისა სრულისა,
„„მას ზედა დაჰსვა იგი მზე, ლხინი მქვერტელთა გულისა;

„„შბრძანა ცხრათა ხადუმთა დადგომად მცველად კარისა,
„„ხელმწიფე დაჯდა ნადიმად, მზგავსად მათისა გვარისა,
„„უბოძა უსენს უზომო მუქაფად მის მზის დარისა;
„„სცემენ ბუკსა და ტაბლაკსა, მოსამატებლად ზარისა.

„ზაგრძელეს ნადიმობა, სმა შეიქმნა მეტად გრძელი;
„ქალი პირ-მზე ბედსა ეტყვის: „რა ბედი მიძს ჩემი მკვლელი,
„სადაური სად მოესულვარ, ვის მივხვდები, ვისთვის ხელი,
„რა ქქნა, რა ვყო, რა მერგების, სიცოცხლე მჭირს მეტად ძნელი!“

„ძვლავცა იტყვის: „ნუ დაეაქნობ შვენებასა ვარდის ფერსა;
„ვეცადო, რას ნუ თუ ღმერთმან მომარიდოს ჩემსა მტერსა;
„სიკვდილამდის ვის მოუკლავს თავი კაცსა მეცნიერსა?
„რა მისჭირდეს, მაშინ უნდა გონებანი გონიერსა!“

„ხალუმნი უხმნა, უბრძანა: „ისმინეთ, მოდით ცნობასა!
„მოლორებულხართ, დამცდარხართ თქვენ ჩემსა პატრონობასა,
„დამცდარა თქვენი პატრონი, ჩემსა თუ ჰლამის სძლობასა,
„ჩემთვის ბუკსა და ტაბლაკსა ცუდათ გლახ იცემს ნობასა.

„პრ ვარგვარ თქვენად დედოფლად, ჩემი გზა კიდე განია,
„მაშოროს ღმერთმან მამაცი, პირად მზე, სარო ტანია!
„სხვასა რას მნუკავთ საქმესა, ჩემი საქმენი სხვანია,
„თქვენთანა ჩემი სიცოცხლე არ ჩემი შესავანია!

„შვილოდ თავსა მოვიკლაჱ, გულსა დაიციემ დანასა,
„თქვენ დაგხოცთ თქვენი პატრონი, სოფელსვერდაჰყოფთ ხანასა,
„ესე სჯობს, მოგცეთ საქურჭლე, მძიმე მარტყია ტანასა,
„მე გამაპარეთ, გამიშვიო, თვარე დაიწყებთ ნანასა“.

„შემოიხსნა მარგალი *ი, შემოერტყა რაცა თვალი,
„მოიხადა გვირგვინიცა გამჭვირვალი, ერთობ ლალი,
„მისცა, უთხრა: „გამომიღეთ, გეაჯები გულ-მხურვალი,
„მე გამიშვიო, ღმერთსა თქვენსა მიავალეთ დიდი ვალი“.

„მონათა მიხვდა სიხარბე მის საქურჭლისა ძვირისა,
„დავიწყდა ში'ში მეფისა, ვითა ერთისა გზირისა,
„გამოპარება დასკენეს მის უებროსა პარისა,—
„ნახე, თუ ოქრო რასა იქმს, კვერთხი ეშმაკთა ძირისა.

„რა ოქრო მისთა მოყვასთა არ ოდეს მისცემს ღებენასა,
„ღღელ სიკვდილამდის სიხარბე შეაქნევს კბილთა ღრქენასა,
„შესდის და გასდის, აკლია, ემღურვის ტტლთა რბენასა,
„კვლავ აქა სულსა დააბამს, დაუშლის აღმა ყრენასა.

„რა ხალუმთა აუსრულეს საქმე მისი საწადელი,
„ერთმან ტანსა აღიხადა, მისცა მისი ჩასაცმელი,
„სხვანი კარნი გამოარნეს, იჯაროდა დარბაზს მსმელი,
„დარჩა მთვარე გავსებული, გველისაგან ჩაუნთქმელი.

„მონანიცა გარდისხვეწნეს, გაიპარნეს მასვე თანა;
„ქალმან კარსა დამირეკა, ფატმანობა ჩემი ჰბრძანა;
„გაგვე, ვიცან, მოვეხვიე, გამიკვირდა მეცა განა!
„შინა ყოლა არ შემომყვა, „რად მაწვეო?“ შემანანა.

„მბრძანა: „თავი ვიყიდე მოცემულითა შენითა,
„„მუქათა ღმერთმან შემოგზღოს მოწყალეებითა შენითა!
„„ველარ დამმალავ, გამიშვი, ფიცხლავ გამგზავნე ცხენითა,
„„სადამდის სცნობდეს ხელმწიფე, კაცთა მომწვედეს რბენითა“;

„შეველ ფიცხლავ საჯინბოს, ავხსენ ცხენი უკეთესი,
„შეუკაზმე, ზედან შევსვი მხიარული, არ მოკნესი;
„ჰგვანდა, ოდეს ლომსა შესჯდეს მზე, მნათობთა უკეთესი;
„წაჰხდა ჩემი ჭირნახული, ვერ მოვიმკი, რაცა ვთესი.

„დღე მიიყარა, ხმა გაჰხდა, მოვიდა მისი მღვეარი,
„მოიცვეს შინა ქალაქი, შეიქმნა მოსაწვეარი;
„მე მკითხეს, ვარკვი: „თუ ჰპოოთ მუნ სახლსა, სადა მე ვარი,
„„მეფეთა ვიყო შემცოდე, და მათთა სისხლთა მზღვეარი!“

„მოჰნახეს, ვერა შეიგნეს, შეიქცეს დაწბილებულნი;
„მას აქათ იგლოვს ხელმწიფე, და ყოვლნი მისნი ხლებულნი;
„დაჰხედენ დარბაზის ერთა, შევლენ ის-ფრითა ღებულნი;
„მზე მოგვეშორა, მას აქათ ჩვენ ვართ სინათლე-კლებულნი.

„მის მთვარისა სადობა, კვლავ გიამბო საქმე კვლავცი,
„აწ უწინა ესე გითხრა, რას მექაღლა ისი კაცი:
„მე გლახ ვიყავ მისი ნეზვი, იგი იყო ჩემი ვაცი,—
„აკასა დაჰსერის უგულობა და ღიაცსა ბოზი ნაცი.

„მით არ ვჯერვარ ქმარსა ჩემსა, მქლე არის და თვალად ნასი;
„ისი კაცი ჩაჩნაგირი დარბაზს იყო მეტად ხასი;
„ჩვენ გვიყვარდა ერთმანერთი, არ მაცვია თუცა ფლასი;
„ნეტარძი ვინ სისხლი მისი, შემახვრიტოს ერთი თასი!

„მსე ამბავი მასთანა ვთქვი ღიაცურად, ხელურად:
„ჩემსავე მოსვლა მის მზისა, და გაპარება მეღურად;
„გამუღავენებასა მექაღლა არ მოყვარულად, მტერულად;
„აწ ისრე მკვლარსა ვიგონებ, იშ, თავი ვიხსენ მე რულად!

„ღამექადღის, რაზომჯერცა წავიკიდნით თავის წინა;
„ოდეს მეხმე, არ მეგონა მე იმისი ყოფა შინა;
„მოსრულ-იყო, მოსვლა ეთქვა, შენცა მოხველ, შემეშინა,
„ამად გკადრე: „ნუ მოხვალო,“ მოგაგებე მონა წინა.

„ღარ დაბრუნდით, მოხვედით, შუქნი თქვენ ჩემთვის არენით,
„შეიყარენით ორნივე, ჩემზედან დაიჯარენით,
„ამად შევშინდი, ღონენი ველარა მოვიგვარენით;
„იმას გლახ ჩემი სიკვდილი გულითა სწადლა, არ ენით.

„თუმცა ისი არ მოგეკლა, მისულიყო დარბაზს მითა,
„შემასმენდა ჯავრიანი, გული ეღვა ცეცხლებრ წვითა;
„მეფე მწყრალი გარდასწმენდა სახლსა ჩემსა გარდაგვითა,
„შვილთა, ღმერთო, დამაჰმევედა, დამქოლვიდა მერმე ქვითა!

„მუქაფა ღმერთმან შემოგზღოს,—მადლსა გკადრებდემ მე რასა—
„რომელმან დამხსენ მშვიდობით ამა გველისა მზერასა!
„აწ ამას იქით ენატრიდემ ჩემსა ეტლსა და წერასა,
„ღარ ვიშიშვი სიკვდილსა, ჰი, ჰი, ჩავიკერ მე რასა!“

პეტანდილ უთხრა: „ნუ გეშის, წიგნსაცა აგრე სწერია:

„მოყვარე მტერი ყოვლისა მტრისაგან უფრო მტერია,
„არ მიენდობის გულითა, თუ კაცი მეცნიერია;
„ნულარ იშიშვი იმისგან, აწ იგი მკვდართა ფერია.

„მიგვე მითხარ, მას აქათ, ქალი გაჰზაუნე შენ ოდეს;
„რალაცა გეცნოს ამბავი, აწუ რა მისი გსმენოდეს;“
კვლავ იტყვის ფატმან ტირილით, კვლავ თვალთა ცრემლი სდენო-
„წახდესო შუქი, რომელი მზისაებრ ველთა ჰფენოდეს!“ დეს:

ამბავი ნესტან დარეჯანის ქაჯთაგან შეპურობისა
ფატმანისაგან მამობა პეტანდილთან

„აჲ, საწუროო, სიცრუევით თავი სატანას ადარე,
„შენი ვერავინ ვერა სცნას, შენი სიმუხთლევ სად არე;
პირი, მზისაებრ საჩინო, სად უჩინო ჰყავ სადარე?
მით ვხედავ ბოლოდ სოფელსა, ოხრალ ჩანს ყოვლი, სად არე!

ფატმან იტყვის: „მომეშორა მზე, მნათობი სრულად ხმელთა,
„სიცოცხლევ და სულ-დგმულობა, მონაგები ჩემთა ხელთა;
„მასუკანით გაუწყვეტლად დება მჭირდის ცეცხლთა ცხელთა,
„ვერ გავხმევ წყარო ცრემლთა, თვალთა ჩემთა გადმომღვრელთა!

„სახლი და შვილი მომძულდა, ვჯდი უგულოსა გულითა,
„მას ვიგონებდი მღვიძარე, რა მიმეძინის რულითა,
„უსენ, გამტეხი ფიცისა, მიჩნს უსჯულოთა სჯულითა,
„ვერ მიმიახლოს საახლოდ კრულმან პირითა კრულითა!

„ღღესა ერთსა, საღამო ეამს, ჩასვლა იყო ოდეს მზისა,
„წავდევ წინა დარაჯაგთა, კარი მიჩნდა ხანაგისა,
„ვიგონებდი, სევდა მკლვიდა მისისავე გონებისა;
„ვთქვი: „კრულია ზენაარი ყოვლისამცა მამაცისა!“

„მოვიდა სითმე ღარიბი მონა მოყვსითა სამითა,
„მონა, მონურად მოსილი, სხვანი მგზავრულენ ხამითა;
„სასმელ-საქმელი მოიღეს, ქალაქს ნაყიდი ღრამითა;
„ჰსმიდეს, სქამდეს და უბნობდეს, სხდეს მხიარული ამითა.

„მე ვუყურებდი, ვუჭერეტდი; სთქვეს: „ამოდ გავიხარენით,
« „მაგრა ჩვენ აქა მოყვასნი უცხონი შევიყარენით,
« „არცა რა ვიცით ვინ ვინ ა, ანუ სით მოვიარენით;
« „ჰხამს, ერთმანერთსა ამბავი ჩვენცა ვუთხრათ ბარ ენით.

„მათ სხვათა მათი ანბავი სთქვეს, ვითა მგზავრთა წესია;
„მონამან უთხრა: „ჰე, ძმანო, განგები რამე ზესია:
« „მე მარგალიტსა მოგიმკი, თქვენ ქვრიმა დაგიტესია;
« „ჩემი ამბავი ამბავთა თქვენთაგან უკეთესია:

«მე ვარო მონა მეფისა, მალლისა, ქაჯთა მფლობლისა,
« „მათ მიხვდა ცემა სენისა, მათისა დამამხოზლისა,—
« „მოგვიკვდა შემწე ქვრივისა, შემწყნარებელი ოზლისა;
« „აწ შეილთა მისთა და მისი ჰზრდის, უკეთესი მშობლისა.

„ღულარდუხტ არის ღიაცი, მაგრა კლდე, ვითა ლოღია,
« „ვისაც არ დაჰკოდს, ყმა მისი ვერავის დაუკოღია;
« „მას უსხენ წვრილნი ძმის-წულნი: როსან და ერთი როღია;
« „აწ იგი ქაჯეთს ხელმწიფედ ქვე ზის მორქმული წოღია.

« „ზვესმა ამბავი, ზღვათ იქით სიკვდილი ღისა მათისა,
« „შეიჭირებდეს ვეზირნი, დაჰშალეს ქმანა ხალვათისა,—
« „ვითა ვკადროთო დავსება პირისა, ხმელთა მნათისა?—
« „როშაქ მონაა, თავადი მონისა ბევრ ათასისა.

« „როშაქ ჰბრძანა,— მოცავინმკლავს, მე ტირილსა არ დავხდები,
« „მინდორს წავალ, ვიმეკობრებ, ალაფითა ავივსები,
« „შინა მოვალ შოებულო, აღრე ზედა მოვესწრები;
« „მეფე ღისა დატირებად წავილოდეს, წაცავყვები.—

- « „ზვითხრა მისთა ხელისათა,—წაეღო, თანა წამომყევით!—
« „წავგიტანა მონა ასი, ყველაკაი მისგან რჩევით;
« „დღისით მზისით ვმეკობრობდით, ღამეთაცა ვიყვნით თვეით,
« „ღია ვლევწეთ ქარაფანი, ლარი ჩვენკენ გარდმოვდევით.
- « „მინდორ-მინდორ მოვიდოდით, ჩვენ ღამესა ღია ბნელსა,
« „ღიღი რამე სინათლენი გამოგვიჩნდა შუა ველსა;
« „ვთქვი თუ,—მზეა ნუთუ ზეცით ჩამოჭრილი ზედან ხმელსა!—
« „დაბნეულნი მივეცენით გონებასა ჩვენსა მსჯელსა.
- « „ზოგთა სთქვეს,—არის ცისკარი,—ზოგთა სთქვეს,—არის მთვა-
« „მას დარაზმულთა მიემართე, ახლოსცა ვნახე ბარეო, | რეო!—
« „შორს მოუარეთ, მივედითა, შემოვადექით გარეო,
« „მით ნათლიდაღმე გამოჰხდა ხმა, ჩვენი მოუბარეო.
- „ზვითხრა,—ვინ ხართ, ცხენოსანიო? თქვენ სახელი თქვენი სთქვე-
« „გულან შაროთ მოკიქულნი ქაჯეთს მივალ, მერიდენით, | ნით;
« „ესე გვესმა, მოვადექით ალყად გარე მოვერტყენით,
« „პირ მზე რამე ცხენოსანი გავიცადეთ თვალით ჩვენით.
- « „მუქვრიტეთ პირსა მნათობსა ეღვათა მოელვარებასა,
« „მისი ციმციმი მზისაებრ ეფინებოდა არებასა;
« „ძვირ-ძვირად გვეუბნებოდა სიტყვასა რასმე წყნარებასა,
« „კბილთაგან შუქი შეადგა ზედან გიშრისა სარებასა.
- « „ძელავ ვეუბენით მას მზესა ტკბილ-მოუბრითა ენითა;
« „არ მონა იყო, ტყუოდა, ჩვენ ესე შევიგენითა;
« „როშაქ შეატყო ქალობა, გვერდსა წაუდგა ცხენითა;
« „აღარ გაუშკით, დაჭირვა ვკადრეთ ხელითა ჩვენითა.
- « „ძელავ ვკითხეთ, გვითხარ მართალი საქმე შენ მზებრ ნათელისა,
« „ვისი ხარ, ვინ ხარ, სით მოხვალ მანათობელი ბნელისა?—
« „მან არა გვითხრა, გაუშვა წყარო ცრემლისა ცხელისა,—
« „რა საბრალოა გავსილი მთვარე ჩანთქმული გველისა!

„პირ-მზე რამე ცხენოსანი გავიცადეთ თვალით ჩვენით“.

(გვ. 216)

საქართველოს
საქართველოს

მეც

„არცა-რა ცხადი ამბავი არცა-რა დასამალავი,
„არა არ გვითხრა, ვინ იყო, ან ვისგან ნამუხთალაყი,
„ქუშ-ქუშად ვგეუბნებოდა, კუშტი, თავისა მკრძალავი,
„ვითა ასპიტი მჭვრეტელთა მისით თვალითა მლალავი.

„როშაქ გვიბრძანა,—ნუ ჰკითხავთ, აწ თურე არ სათქმელია,
„იმისი საქმე უცხოა, საამბობლადაც ძნელია,
„ბელი მეფისა ჩვენისა არსთავან სანატრელია
„მით, რომე ღმერთი მას მისცემს, რაც უფრო საკვირველია.

„მსე ღმერთსა მისაგვრელად მისად ჩვენთვის მოუცლია;
„მიუტანოთ არმალანიდ, დაგვიმადლებს მეტად ღია;
„თუ დავმალავთ, დავმელაენდებით, მეფე ჩვენი ამაყია;
„პირველ მათი შეცოდება, მერმე ღიდი აუგია.—

„მეამოწმენით, თათბირნი არ კიდე გავაკიდენით;
„დავბრუნდით, ქაჯეთს მივმართეთ, მას წინა მოვეკიდენით,
„არცა-რა ვკადრეთ ხელ-და-ხელ, არცა თუ წავეკიდენით;
„იგი სტირს, ღაწვსა გულ-მდულრად ჩაპრცხის ცრემლისა კი დენით.

„მე როშაქს ვკადრე,—გამიშვი, კვლავ აღრე თქვენი მხლებელი,
„აწ გულანშაროს ქალაქსა ვარ საქმის რასმე მდებელი;—
„მან გამომიშვა, აქ სადმე ლარი მიძს წასადებელი;
„თანა წავიტან, წაცავალ მე მათი ზედა მსწრებელი“.

„მათ კაცთა ღიდად იამათ ესე ამბავი მონისა;
„მე გავიგონე, შერემშრა ნაკადი ცრემლთა ფონისა,
„მენიშნა ყოვლი ნიშანი ვიცან ჩემისა ღონისა,
„ცოტაი ღხენა მომეცა, მზგავსი დრამისა წონისა.

მოვიყვანე იგი მონა, ახლო დავსვი ჩემსა წინა,
„ვკითხე: „მითხარ, რას იტყოდი, გავონება მეცა მინა,
„მან იგივე კვლავ მიაბო, რაცა მუნით მომესმინა;
„ამ ამბავმან გამაცოცხლა, სულ-მობრძავი დამარჩინა.

„მე ორნი შავნი მონანი მყვანან სავესენი გრძნებითა:
„უჩინოდ მივლენ, წამოვლენ მათითა ხელოვნებითა;
„მოვასხენ, ქაჯეთს გავეზავენ, ვარქვი თუ: „ნუ დასდგებითა,
„მაცნობეთ მისი ამბავი თქვენითა მოქმედებითა“.

„სამ დღე მოვიდეს, მიაბეს, ფიცხლავ ებიჯა გზისადა:
„მიუგერიაო მეფესა ზღვას იქით წამაელისადა,
„ვერ ვისწუგედგმან საქვრეტლად თვალნი, მართ ვითა მზისადა,
„ქვე დაუწინდავს საცოლედ როსან ცოტასა ყმისადა“.

„როსანს შევრთოთო,—დულარდუტს, მეფესა უბრძანებია,—
„ვერ ქორწინებად არა მცალს, აწ გული ცეცხლ-ნადებია,
„შემოვიქცევი, შევისძლიებ, ვინ ცისა მზედ ნაქებია;“
„ციხეს დაუსვამს, ხალუმი ერთაი უახლებია.

„შოვლნი მცოდნენი გრძნებისა მას თანა წაუტანია
„მით, რომე გზა საჭიროა მტერნი საომრად მზანია;
„ქვე დაუყრია მოყმები, ვინც უფრო გულოვანია;
„დაეყოვნების, წასრულა ჯერედ ცოტაი ხანია.

„შაჯთა ქალაქი აქამდის მტერთაგან უბრძოლველია,
„ქალაქსა შიგან მაგარი კლდე მაღალი და გრძელია,
„მას კლდესა შიგან გვირაბი ასაძრომელი ზვრელია,
„მუნ არის მარტო მნათობი, მისთა შემყრელთა მწველია.

„შვირების კარსა ნიადაგ მოყმე სცაენ არ პირ ნასები,
„ათი ათასი ჭაბუკი ღვის ყველაკაი ხასები;
„ქალაქის კართა სამთავე სამ-ათას სამ-ათასები;
„გულო, გაგსაჯა სოფელმან, არ ვიცი და გლახ რას ები!“

მსე ამბავი ავთანდილ პირ-მზემან, მაგრა ვაღამან,
რა მოისმინა, იამა სხვა არა გააცხადა მან,
შესწირა ღმერთსა მაღლობა ტურფამან დანაბადამან:
„ამბავი ჩემი სალხინო მითხარო ვისმან-ლა ღამან!“

ფატმან უთხრა: „საყვარელო, კმა ხარ ჩემთვის სასურველოდ,
„მე ამბავი სანატრელი მომასმინე არ პირ-ბნელოდ,
„მაგრა საქმე ქაჯეთისა გამაგონე უფრო მრთელოდ,—
„ქაჯი ყველა უხორცოა, რამან შეჰქმნა ხორციელოდ?

„მის ქალისა სიბრალული ამანთებს და მიდებს აღსა,
„მაგრა ქაჯნი უხორცონი რას აქნევენ, მიკვირს, ქალსა?“
ფატმან უთხრა: „მომისმინე, მართლად გხედავ მანდა, მკრთალსა,
„რა ქაჯნია, კაცნიაო, მინდობიან კლდესა სალსა.

„მაჯნი სახელოდ მით ჰქვიან, არიან ერთად კრებულნი,
„კაცი, გრძნებისა მკოდნენი, ზედან გახელოვნებულნი,
„ყოველთა კაცთა მავნებნი, იგი ვერვისგან ვნებულნი;
„მათნი შემბმელნი წამოვლენ დამბრმალნი, დაწბილებულნი.

„იქმენ რასმე საკვირველსა, მტერსა თვალსა დაუბრმოებენ,
„ქართა აღძვრენ საშინელთა, ნაღსა ზღვა-ზღვა დაამხოებენ,
„ვითა ხმელსა გაირბენენ, წყალსა წმინდად დააშრობენ;
„სწაღდეს, ღღესა ბნელოდ იქმენ, სწაღდეს, ბნელსა ანათობენ.

„ამისთვის ქაჯათ უხმოებენ გარეშემონი ყველანი,
„თვარა იგიცა კაცნია ჩვენებრვე ხორციელანი;“
ავთანდილ მადლი უბრძანა: „ცეცხლნი დამივსენ ცხელანი,
„ღლიდად მიამნეს ამბავნი, სიტყვანი აწინდელანი“.

ზულითა ღმერთსა აღიდებს ავთანდილ, ცრემლთა მდენელს,
სთქვა: „ღმერთო, გმადლობ, რომელი ხარ ქირთა მომალხენელი,
„ყოფილი, მყოფი, უთქმელი, ყურთაგან მოუსმენელი,
„წყალობა თქვენი იჩქითად არს ჩვენი გარდმომფენელი!“

მის ამბისა ცნობისათვის ცრემლით ღმერთსა აღიდებდა;
ფატმან ექვდა თავისათვის, ამად ცეცხლსა კვლავ იღებდა;
ყმა ნამუსსა ინახევდა, სიყვარულსა იფერებდა;
ფატმან ყელსა ეხვეოდა, პირსა მზესა აკოცებდა.

მას ღამით ფატმან იამა ავთანდილთანა წოლითა;
ყმა უნდო გვარად ეხვევის ყელსა ყელითა ბროლითა,
ჰკლავს თინათინის გონება, ძრწის იღუმლითა ძრწოლითა,
გული ხელ-ქმნილი გასჭრია მხეცთავე თანა რბოლითა.

ავთანდილ მალევით ცრემლსა სწვიმს, სდის ზღვათა შესართავისად
შიგან მელნისა მორვესა, ცურავს გიშრისა ნავი სად,
იტყვის თუ: „მნახეთ, მიჯნურნო, იგი ვინ, ვარდია ვისად,
„უმისოდ ნეხვთა ზედა ვზი, ბულბული მზგავსად ყვავისად!“

მუნ ცრემლნი, მისგან ნადენნი, ქვისაცა დასალობნია,
გიშრისა ტევრი აგუბებს ვარდისა ველსა ფონია;
ფატმან მას ზედა იხარებს, მართ ვითა იადონია,—
თუ ყვავი ვარდსა იშოვნის, თავი ბულბული ჰგონია.

ბათენდა, ბანვად წარვიდა მზე, სოფელს შუქ-ნაკიდები;
ღიაცმან უძღვნა მრავალი კაბა, ყაბაჩა, რიდები,
მრავალი ფერი სუნნელი, ტურფა პერანგი, წმინდები,
„რაცა გწაღდესო, ჩაიცვი, მე ნურას ნუ მერიდები“.

ავთანდილ სთქვა: „საქმე ჩემი გავაცხადო ამა ღღესა:“
სამოსისა ვაჭრულისა ცმა აქამდის დაეწესა;
მას ღღეს ყოვლი საქაბუკო შეიმოსა ტანსა მხნესა,
მოიმატა დაშევენება, დაემზგავსა ღომი მზესა.

ფატმან პური შეეკაზმა ავთანდილის საწვეველად;
ყმა შევიდა მოკაზმული მხიარულად, არ პირ-ბნელად;
ფატმან ნახა, გაუკვირდა ვაჭრულისა უმოსელად,
შემოსცინა: „აგრე სჯობსო შენთვის ხელთა სასურველად“.

ფატმან მისსა შვენებასა მეტის მეტად ჰკვირდებოდა;
მან პასუხი არა გასცა, თავის წინა ღიმდებოდა:
„შეეტყვების, არ მიცნობსო,“ რა რეგენადა, რაგვარ ჰხმობდა,
თუცა რასმე იფერებდა, მეტი არა გავიდოდა.

პური სქამეს, გაიყარნეს, ყმა მივიდა მისსა შინა,
ღვინო-სმული, მხიარული, დაწვა, ამოდ დაიძინა,
სალამო ქაშს გაიღვიძა, შუქი ველთა მოაფინა;
ფატმანს უხმო: „მოდი, მნახე, მარტო ვარო, თავის წინა.“

ფატმან მივიდა, ავთანდილს ხმა ესმა მისგან ოხისა,
იტყოდა: „მომკლავს უცილოდ ტანი აღვისა მოხისა!“
გვერდსა დაისვა, ბალიში მისცა მისისა ნოხისა;
ვარდისა ბაღსა უჩრდილობს ჩრდილი წამწამთა ქოხისა.

ავთანდილ ჰბრძანა: „ჰე, ფატმან, ვიცი, ეს საქმე შენია,
„დაჰკრთები ამა ამბავსა, მართ ვითა გველ-ნაკებნია,
„მაგრა აქამდის მართალი შენ ჩემი არა გსმენია,—
„ჩემნი მომკვლელნი წამწამნი შენი გიშრისა ხენია.

„ზგონივარ ვინმე ვაქარი, პატრონი ქარავანისა;
„მე ვარ სპასპეტი მალლისა მეფისა როსტევეანისა,
„თავადი სპისა დიდისა, მათისა შესავანისა,
„მაქვს პატრონობა მრავალი საქურქლე-ზარდახანისა.

„შენ გიცი კარგი მოყვარე, ერთგული, მისანდობელი;
„მათ უვისთ ერთი ასული, მზე, ხმელთა მანათობელი,
„იგია ჩემი დამწველი და ჩემი დამადნობელი,
„მან გამომგზავნა, დავაგდე პატრონი, მისი მშობელი.

„რომე შენ ქალი გყოლია, მე ძებნად მისვე ქალისად
„მივლია ყოველი ქვეყანა, მის, მზისა მონაცვალისად,
„მისთვის გაქრილი მინახავს, წვეს ლომი ფერ-ნამკრთალისად,
„გამცუდებელად თავისად, მის გულისა და ძალისად.“

ავთანდილ ფატმანს ყოველი უთხრა ამბავი თავისა,
ამბავი ტარიელისგან შემოსევა ვეფხის ტყავისა;
უბრძანა: „შენ ხარ წამალი ჯერ შენგან უნახავისა,
„ლონე წამწამისა ხშირისა, ყორნის ფრთებრ ნაფუშავისა.

„მოდი და ფატმან, მეწიე, ვეცადნეთ მისსა რგებასა,
„ვეუშველოთ, იგი მნათობნი ნუ თუ მიეცნენ შვებასა;
„ვინც სცნობენ კაცნი, ყველანი ჩვენსა იწყებენ ქებასა,
„ნუ თუ კვლავ მიჰხვდენ მიჯნურნი ერთმანერთისა ხლებასა.

„მომგვარე, ქაჯეთს გაგვზავნო იგივე მონა გრძნეული,
„ქალსა ვაცნობოთ ყველაი ამბავი, ჩვენგან ცნეული,
„მანცა გვაცნობოს მართალი, ვქმნათ მისი გამორჩეული;
„ღმერთმან ჰქმნას, ქაჯთა სამეფო მოგესმას ჩვენგან ძლეული“.

შატმან სთქვა: „ღმერთსა დიდება, საქმენი მომხვდეს მო რანი,
„დღეს რომე მესმნეს ამბავნი, უკვდავებისა სწორანი!“
მოჰგვარა მონა გრძნეული, შავი, მართ ვითა ყორანი,
უბრძანა: „ქაჯეთს გაგვზავნი, წა, გზანი გისხენ შორანი.

„აწ გამოჩნდების სახმრობა ჩემი შენისა გრძნებისა,
„ფიცხლავ დამივსე სახმილი შენ ჩემთა ცეცხლთა გზებისა,
„მას მზესა ჰკადრე მიზეზი მისისა განკურნებისა;“
მან უთხრა: „ხვალე მოგართვა ყოვლი ამბავი ნებისა“.

წიგნი ფატმანისა ნესტან დარეჯანის წინაშე
მიწერილი

შატმან სწერს: „აჰა, მნათობო, სოფლისა მზეო ზენაო,
„შენთა შორს-მყოფთა ყოველთა დამწველო, ამაზ-ზე-
„სიტყვა-მქვერო და წყლიანო, ტურფაო, ლამაზ-ენაო, ნაო,
„ბროლო და ლალო, ოროვე, კვლავ ერთგან შენათხზენაო!

„თუცა თუ შენი ამბავი შენ არა მომასმენიე,
„მე ევე ვცანი მართალი, მით გულსა მოვალხენიე,
„შენთვის ხელ-ქმნილსა ტარიელს ამბითა მოალხენიე,
„ორნივე მიჰხვდეთ წადილსა, იგი ვარლობდეს, შენ იე.

„მოსრულა შენად საქებრად მისი ძმად შეფიცებული,
„ავთანდილ, მოყმე არაბი, არაბეთშიგან ქებული,
„სპასპეტი როსტენ მეფისა, ვერ ვისგან დაწუნებული;
„შენ სწერდი შენსა ამბავსა, ლალი, ბრძნად გაგონებულნი.

„ჩვენ ამისთვის ესე მონა, გამოვგზავნეთ თქვენსა წინა,
„ეცნათ ამბავი ქაჯეთისა,— მოსრულანცა ქაჯნი შინა?—
„მანდაურთა მეომართა ანგარიში წვრილად გვინა,
„ვინ არიან მცველნი შენნი, ან თავადი მათი ვინ ა!

„რაცა იცი მანდაური, მოგვიწერე, გაამელავენე,
„მერმე შენსა საყვარელსა ნიშანი რა გაუგზავნე!
„შენი ყველა აქამდისი ჭირი ლხინსა გაათავნე,
„ღმერთსა უნდეს, მოყვარენი შესაფერნი შეგაზავნე“.

შატმან მისცა დაწერილი მას გრძელსა ხელოვანსა,—
„ესე წიგნი მიართვიო ქალსა, მზისა დასაგვანსა;“
მან გრძელმან მოლი რამე წამოისხა ზედან ტანსა,
მასვე წამსა გარდიკარგა, გარდაჰფრინდა ბანის-ბანსა.

წავიდა, ვითა ისარა კაცისა მშვილდ-ფიცხელისა;
რა ქაჯეთს შეჰხდა, ქმნილ იყო ოდენ ბინდ-ბანდი ბნელისა,
უჩინოდ შევლო სიმრავლე მოყმისა, კართამცველისა,
მას მზესა ჰკადრა სალამი მისისა სასურველისა.

ცხისა კარნი დახშულნი შევლნა, მართ ვითა ღიანი,
შევიტა ზანგი პირ შავი, თმა გრძელი, ტან-ნაბღიანი;
იგი მზე დაჰკრთა, ეგონა სამისო რამე ზიანი,
შესცვალა ვარდი ზაფრანად, ლაყვარდის ფერად იანი.

მაჯმან უთხრა: „ვინ გგონივარ, ანუ აგრე რად დაბნდები?
„მე ვარ მონა შატმანისა, თქვენს წინაშე ნამგზავრები,
„ამა წიგნმან გამამართლოს, არ ტყუვილათ გეუბნები,
„მზისა შუქნი მოისწრაფენ, ვარდო, აღრე ნუ დაჰკნები“.

პირ-მზე გაჰკვირდა ფატმანის ამბითა საკვირველითა,
ნუწნი გააპნა, შეიძრეს სათნი გი'მრისა წნელითა;
მას იგი წიგნი მონამან მისცა თავისა ხელითა,
სულ-პთქვამს, იკითხავს უსტარსა, ალტობს ცრემლითა ცხელითა.

მონასა ჰკითხა: „მიამბე, ვინ არის ჩემი მძებნელი,
„ანუ ვინ მიცის ცოცხალი, მიწასა ზედა მტკეპნელი?“
მან მოახსენა: „ვიკადრებ, რასაც ოდენ ვარ მცნებელი,—
„რა წამოსრულხარ, მას აქათ შენგან ჩვენია მზე ბნელი.

„შატმანის გული მას აქეთ ლახვართა შენახევია,
„მას რომე ცრემლი სდიოდეს, ზღვათაცა შენართევია;
„მე ერთხელ შენი ამბავი მისაგის კვლავ მიმირთმევია,
„ღმეთსა ვიმოწმებ, მას აქათ ტირილი არ დაჰლევია.

„აწ ვინმე მოყმე მოვიდა შეენიერთა პირითა,
„მან უთხრა წვრილად ყველაი, თქვენ ხართ რითაცა ქირითა,
„იგია შენი მძებნელი მკლავითა, ვითა გმირითა;
„მე გამომგზავნეს, დამვედრეს სწრაფთა სწრაფითა ხშირითა“.

ძალმან უთხრა: „მემართლების, ყმაო, შენი ნაუბარი;
„ფატმან ჩემი რა იცოდა, ვიყავ ვისი წანაგვარი!
„ულონიოდ არის სადმე ჩემი ცეცხლთა მომდებარი,
„მე მიუწერ, შენცა ჰკადრე, ვარ ვითამცა გულ-მდულარი“.

წიგნი ნესტან დარეჯანისა ფატმანთან მიწერილი

პირ-მზე ვწერ, აჰა, ხათუნო, დედისა მჯობო დედაო,
„მისგან ტყვე-ქმნილსა სოფელმან რამიყო, ამას ჰხედაო!
„მე გლახ მათ ჩემთა პატიჟთა სხვაცა დამერთო ზედაო,
„აწ ვნახე შენი უსტარი, მე დილად მეიმედლაო.

„შენ ორთა დამხსენ გრძნეულთა, გამიადვილე ქირები,
„აწ აქა სრულთა ქაჯთაგან ვარ ასრე დანამქირები:
„ერთსა მკავს ერთი სამეფო, ბევრი ათასი გმირები;
„ავად მომიხდა თათბირი და ჩემი დანაპირები!

„სხვად ამბავი აქაური მეტი რამცა მოგიწერე,
„ქაჯთა მეფე არ მოსულა, არცა მოვლენ ქაჯნი ჯერე,
„მაგრა სპანი უთვალაფნი მცვენ და მათი სიალფერე;
„რასა ჰქვიან ძებნა ჩემი, არ ეგების, დაიჯერე!

„მინლაცა ჩემი მქებნელი მოსრულა, ცულ-მაშვრალია,
„იქირვის, იწვის, ენაების, ჩემი სწევას ცეცხლებრ ალია,
„მაგრა მას ვნატრი, უნახავს მზე, ამაღ არ დამზრალია,
„უმისოდ ჩემი სიცოცხლე, ვამე, რა დიდი ბრალია!

„შენ ამბავი არ გაიმბე მაშინ, ამაღ დაგიმაღე,
„ვერ იტყოდა ენა ჩემი, თავი ქირთა გაუაქრძალე;
„გებვეწები, საყვარელსა შემახვეწე, შემაბრაღე,
„ნუ წამოვა ძებნად ჩემად, მიუწერე, შეცასთვალე.

„მე რომ მქირს, კმარის, ნუ მომკლავს ამისითავე სწორითა,
„მას მკვდარსა ვნახავ, მოგვედები მე სიკვდილითა ორითა,
„ვერას ვინ მარგებს, დასტურად ვიცი, არ რამე ქორითა;
„არ დაგმორჩილდეს, დამქოღე შავისა ქვისა ყორითა!

„გეთქვა ნიშნისა გაგზავნა, აწ ესე გაამეღავენა,
„მისეულთავე რიღეთა ნაკვეთი გამიგზავნა;
„ესენი ჩემთვის მის გამო ტურფანი სანახავნა,
„თუცა თუ ფერად ბედისა ჩემისა მზავასად შავნა“.

წიგნი ნესტან დარეჯანისა სუფარელსა წინაშე
მიწერილი

საყვარელსა მიუწერ გულ-ამოსკვნილი მტირალი,
„მისმანვე ცრემლმან დაუვისს ვის ედებოდა ვის ალი!“
დასწერა წიგნი, მსმენელთა გულისა გასაგმირალი;
ვარდი გააპის, გამოჩნდის მუნ ბროლი გამომჟვირვალი.

„ჰე, ჩემო, ესე უსტარი არს ჩემგან მონაღვაწები,
„ტანი კალმად მაქვს, კალამი ნალკელთა ამონაწები,
„მე გულო შენი ქალაღდათ გულსავე ჩემსა ვაწები;
„გულო, შავ-გულო, დაბმულხარ, ნუ აეხსნები, აწ ები!

„ჰხედავცა, ჩემო, სოფელი რათა საქმეთა მქმნელია?
„რაზომცა ნათობს სინათლე, ჩემთვის ეგრეცა ბნელია;
„ბრძენნი იცნობენ, სწუნობენ მით, მათგან საწუნელია,—
„უშენოდ ჩემი სიცოცხლე, ვამე, რა დიდი ძნელია!

„ჰხედავ, ჩემო, ვით გაგყარნა სოფელმან და ჟამმან კრულმან,
„ველარ გნახე საყვარელი, მხიარული მხიარულმან,
„ნეტარ რა ჰქმნას უშენომან, გულმან, შენგან დალახვრულმან;
„გაგიცხადა დამალული გონებაჲმან დაფარულმან.

„შენმან მზემან, აქანამდის შენ ცოცხალი არ მეგონე,
„ჩემი შეთქვა, გარდასრულდა სიცოცხლე და ყოვლი ღონე;
„აწ რა მესმა, შემომქმედი ვადიდე და ღმერთსა ვმონე,
„ჩემი ყველა აქანამდის ქირი ღზინსა შევაწონე.

„შენი სიცოცხლე მეყოფის ჩემად იმედად გულისად,
„გულისა ერთობ წყლულისა და ასრე დადაგულისად!
„მომიგონებდე, განსოვდე მე, შენთვის დაკარგულისად,
„ვზი მზრდელი სიყვარულისა, მის ჩემგან დანერგულისად.

„სხვად, ჩემო, ჩემი ამბავი ჩემგან არ მოგეწერების,
„ენა და შერების, მოსმენით არვისგან დაიჯერების;
„ყატამნ წამგვარა გრძნეულთა, ღმერთიმცა მას ეტერების;
„აწ კვლავ ჰქმნა იგი სოფელმან, რაცა მას შეეფერების.

„აწ სოფელმან უარესი ჭირი ჭირსა მიმისართა,
„არ დასჯერდა ბედი ჩემი მათ პატიჟთა, მრავალ გვართა;
„აკვლავცა მიმცა შესაპყრობლად ქაჯთა, ძნელად საომართა;
„ბედმან გვიყო ყველაკაი, ჩემო, რაცა დაგვემართა!

„ცხეს ვზი ეზომ მალალსა, თვალნი ძლივ გარდასწვდებიან,
„გზა გვირაბითა შემოვა, მცეელნი მუნ ზედა დგებიან,
„დღისით და ღამით მოყმენი ნობათსა არ დასცდებიან,
„პათთა შემბმელთა დაჰხოვენ, მართ ცეცხლად მოედებიან.

„ნუთუ ესენნი გეგონენ სხვათა მებრძოლთა წესითა?!
„ნუცა მე მომკლავ ჭირითა, ამისგან უარესითა;
„შენ მკვდარსა განახავ, დავიწვი, ვითა აბედი კვესითა;
„მოგ შორდი, დამთმე გულითა, კლდისაცა უმაგრესითა.

„შენმან მზემან, უშენოსა არვის მიჰხვდეს მთვარე შენი,
„შენმან მზემან, ვერვის მიჰხვდეს, მოცავიდენ სამნი მზენი;
„აქა თავსა გარდავიქცევ, ახლოს მახლავნ დიდი კლდენი;
„სული ჩემი შეივედრენ, ზეცით მომხვდენ ნუთუ ფრთენი.

„ღმერთსა შემვედრე, ნუთუ კვლავ დამხსნას სოფლისა შრომასა.
„ცეცხლსა, წყალსა და მიწასა, ჰაერთა თანა ძრომასა;
„მომცნეს ფრთენი და აღფერინაღე, მივხვდე მას ჩემსა ნდომასა!
„დღისით და ღამით ვხედვიდე მზისა ელვათა კრთომასა.

„მზე უშენოდ ვერ იქნების, რადგან შენ ხარ მისი წილი,
„გალანამცა მას იახლე, მისი ეტლი არ თუ წბილი!
„მუნა განახო, მანდვე გასახო, განმინათლო გული ჩრდილი,—
„თუ სიცოცხლე მწარე მქონდა, სიკვდილიმცა მქონდეს ტკბილი.

„მე სიკვდილი აღარ მიმძიმს, შემოგვედრებ რადგან სულსა,
„მაგრა შენი სიყვარული ჩავიტანე, ჩამრჩა გულსა;
„მომეგონოს მოშორებება, მემატების წყლული წყლულსა;
„ნუცა მტირ და ნუცა მიგლოვ, ჩემო, ჩემსა სიყვარულსა.

„წადი, ინდოეთს მიჰმართე, არგე რა ჩემსა მშობელსა,
„მტერთაგან შეიწრებულსა, ყოვლგნით ხელ-აღლუპრობელსა,
„გულსა აღხინე ჩემისა მოშორებებისა მთმობელსა,
„მომიგონებდი მტირალსა, შენთვის ცრემლ-შეუშრობელსა.

„რაცა ვიჩივლე ბედისა ჩემისა, კმა საჩივარად;
„სკან, სამართალი მართალი გულისა გულსა მივა რად;
„შენთვის მოგვედები, გაუხდები ყორანთა დასაყივარად!
„ვირე ვცოცხალ-ვარ, გეყოფი სატირლად და სატკივარად.

„აჰა, ინიშნე ნიშანი შენეულისა რიდისა,
„გაღმიკვეთია აღამი, ჩემო, ერთისა კიდისა,
„ესელა დამრჩეს სანაცვლოდ მის იმედისა დიდისა,—
„რისხვით მობრუნდა ბორბალი ჩვენზედა ცისა შეიდისა“.

მსე წიგნი, საყვარელსა მისსა თანა მინაწერი,
რა დასწერა, გარდაჰკვეთა მათ რიდეთა ერთი წვერი;
თავ-მოხდილსა დაუშვენდა სისხო, სიგრძე, თმათა წვერი,
აღვისაგან სული მოჰქრის, ყორნის ფრთათა მონაბერი.

იგი მოაწა წიმოვიდა, გულანშაროს მიმავალი,
წამ ერთ მიჰხდა ფატმანისსა, დღე იარა არ მრავალი;
რა ავთანდილს გაუსრულდა საქმე მისი სასურვალი,
ხელ-აღპრობით ღმერთსა ჰმადლობს, ცნობა სრული, არა მთვრალი

ფატმანს უთხრა: „გამისრულდა ჟამად საქმე საწადელი,
„დიდი შენი მოჭირვება ჩემგან არის გარღუხდელი;
„წავალ, დგომად აღარა მცალს, დრო მოსრულა შარშანდელი,
„ფიცხლავ ქაჯეთს მოვიყვანო, მათი მომსპობ-ამწყვედელი“.

ხათუნმან უთხრა: „ჰე, ლომო, ცეცხლი აწ უფრო ცხელდების,
 „მოეშორების ნათელსა, გული ამისთვის ბნელდების;
 „ისწრაფე, ჩემი ნუ გაგვა, ხელი ეგრეცა ხელდების,
 „თუ ქაჯნი მოგესწრებიან, მუნ მისვლა გავიძნელდების“.

შამან ფრილონის მონანი უხმნა, მასთანა ხლებულნი,
 უბრძანა: „მკვლარნი აქამდის, აწლა ვართ დაცოცხლებულნი,
 „რაცა გვიწოდდა, მისითა სმენითა გაახლებულნი,
 „ჩვენთა მტერთანი გიჩვენე წყლულნი მით ვაგლახებულნი!

„შიდით და ფრილონს უამბეთ ამბავი არ ნაკაფავი;
 „მე ვერა ვნახავ, ვისწრაფი, გზა ჩემი არს ნასწრაფავი;
 „მან გაახფოს ხმა ხაფი, კვლავ უფრო გასახფავი;
 „თქვენ მოგცე ლარი ყველაი მე, ჩემი ნაალაფავი.

„ჩემსა ზედა დიდი არის ვალი, თქვენგან დანადები,
 „მადლსა სხვაებრ გარდავიხდი, თულა ფრილონს შევეყრები;
 „აწ წაიღეთ ყველაკაი, მეკობრეთა წანალები,
 „ამის მეტსა ვერას მოგცემ, ვიცი, ამაღ გეძუნწები.

„სახლი არ მახლავს, არ ძალ-მაქვს გაცემა საბოძვარისა;“
 მისცა მართ საესე ხომალდრ, რიცხვი ტურფათა ჯარისა;
 უბრძანა: „წადით, წაიღეთ, გზა წავლეთ მისვე არისა,
 „ფრილონს მიაართვით უსტარი ჩემგან ძმად ნაფიცარისა“.

წიგნი ავთანდილისაგან მიწერილი ფრილონის
 წინაშე

ასწერა: „ფრილონ მალალო, სვე-სრულო მეფეთ მეფო,
 „ლომისა მზგავსო ძალ-გულად, მზეო, შუქ-მოიეფეო,
 „მოვლენილო და მორქმულო, მტერთა სისხლისა მჩქეფეო,
 „უმცროსმან ძმამან შორი-შორ სალამი დავიყეფეო!

„ჭირნი ვნახე და მოცამხვდა ნაცვალი ჭირნახულისა,
„კარგა მოხდომა საქმისა, ჩემისა ვაზრახულისა;
„მიცნია მართლად ამბავი პირისა მზედ სახულისა,
„დამარჩენელი ლომისა მის, ქვესკნელს დამარხულისა.

„იგი მზე ქაჯთა მეფესა ჰყავს, ქაჯეთს პიტიმარია;
„მუნ მისვლა მიჩანს თამაშად, თუცა გზა საომარია,
„ნარგისთა წვიმა ბროლისა სწვიმს, ვარდი ნაწვიმარია;
„ჯერ ქალსა ქაჯნი არ ახლიაენ, მაგრა სპა უამარია.

„ზულ-მხიარული ვიხარებ, ამაღ არც კრემლი მმილდების,
„სადაცა შენ და შენი ძმა ხართ, ძნელი გაადვილდების;
„რაცა მოგინდეს, უცილო იქმთ, იგი არ აგცილდების,
„არ თურე კაცმან დაგიდგას, ვეჰვ, კლდეცა დაგიღბილდების.

„აწ შემინდევ, ვერა ვნახე, შორს ამისთვის წაგიარე,
„გზა-გზა ყოვნა აღარა მცალს, პატიმრად ა იგი მთვარე,
„ადრე მოვალთ მხიარულნი, ჩვენი ნახვა გაიხარე,—
„ამის მეტი რალა გკადრო, ძმასა ძმურად მოეხმარე.

„ამა მონათა ჩემზედა გარდაუხდელი გულია,
„ამოდ მმსახურეს, თქვენიმცა გული ამისთვის სრულია,
„ქება რად უნდა მას, ვინცა თქვენთანა ხან-დაზმულია,—
„მზგავსი ყველაი მზგავსსა შობს, ესე ბრძენთაგან თქმულია“.

მსე უსტარი დასწერა, შეჰკრა და წაცახვია მან,
მისცა ფრიდონის მონათა ვარდმან და თმითა იამან;
შესთვალა ზეპირ, რაც ჰხამდა სრულად, მართ ვითა ჰგია მან;
მათ მარგალიტი უჩვენის ძოწისა კარმან ლიამან.

მონახა ჰპოვა ავთანდილ ნავი მისისა მხარისა,
გამოემართა იგი მზე პირითა სავსე მთვარისა;
მაგრა დაგდება უმძიმდა ფატმანის გულ-მწუხარისა;
მისთა გამყრელთა ნაკადი ჩასდის სისხლასა ღვარისა.

შატმან, უსენ და მონანი სტირან ცრემლითა ცხელითა,
იტყუან: „მზეო, რა გვიყავ, დაგვწვენ ცეცხლითა მწველითა
..რად დაგვიბნელენ შენისა მოშორვებისა ბნელითა?
..დაცაგვმარხენო ელითა, ჩვენითა დამმარხველითა!“

წასვლა ავთანდილისა გულანში-როით და
ტარიელის ძეგრა

გამოვლნა ზღვანი ავთანდილ მეზავრითა რითმე ნავითა,
პირ-მხიარული აცორვებს მართ ოდენ მარტო თავითა;
მას შეყრა ტარიელისა უხარის მით ამბავითა,
ხელ-განპყრობილი გულითა არს, ღეთისა საესავითა.

მოწურვილ-იყო ზაფხული, ქვეყნით ამოხვლა მწვანისა,
ვარდის ფურცლობის ნიშანი, დრო მათის პემანისა,
ეტლის ცვალემა მზისაგან, შეჯდომა საროს ტანისა;
სულ-ჰოქმნა, რა ჰნახა ყვავილი მან, უნახამან ხანისა.

აგრგვინდა ცა და ღრუბელი ცროდეს ბროლისა ცვარითა;
ვარდთა აკოცა ბავითა, მითვე ვარდისა დართა,
უბრძანა: „გიქვრეტ ძვალითა, გულ-ტკბილად შემხედვართა,
„მისად სანაკვლოდ მოვილხენ თქვენთანა საუბართა“.

რა მოევონის მოყვარე, სდინდიან ცრემლი მწარენი;
ტარიელისკენ იარნა მან გზანი საწყინარენი,
უღაბურნი და უგზონი, უცხონი რამე არენი;
სადაცა ნახის, დაჰხოცის ლომ-ვეფხი მოშამბნარენი.

შვებნი გამოჩნდა, იაზა, იცნა, სთქვა: „იგი კლდენია,
„სადაა ჩემი მოყვარე და ვისთვის ცრემლი მდენია;
„ღირს-ვარმცა ვნახო პარის-პირ, ვუამბო, რაცა მსმენია,
„არ მოსულ-იყოს, რაღა ვქმნა, კუდ ჩემი განავლენია!“

„თუ მოსულა, უღონოდ შინა ხანსა არ დაჰმბიდა,
მინდორს სადმე წავილოდა, მხეცისაებრ ველთა ვლიდა,
„სჯობს თუ, შამბ-შამბ წავიარო,“ იგონებდა, იხედვრდა,
ესე სთქვა და ძიუქცია, მინდორთაკენ წამოვიდა.

მიაცორვებს და იმღერის მხიარულითა გულითა,
მართ სახელ-დებით უყვივის ხმითი მით სიხარულითა;
ცოტაი წარვლო, გამოჩნდა მზე სინათლითა სრულითა,
შამბისა პირსა ტარიელ დგას ხმლითა მომახულითა.

ტარიელს ლომი მოეკლა, მით ხმაღსა სისხლი სცხებოდა;
შამბისა პირსა ქვეითი დგა, ცხენი არა ხლებოდა,
ყვილი ავთანდილისა ესმოდა, ეოცებოდა,
შეჰხედნა, იცნა, გაიქცა, მისკენ მივბოდა, ხლტებოდა.

ხმალი გასტყორცა ტარიელ, მიჰმართა მასსა ძმობილსა;
ყმა ცხენისაგან გარდიჭრა, ჰგვანდა ეტლისა სწრობილსა,
მათ ერთმანერთსა აკოცეს, ჰგვანან ყელ-გადაქლობილსა,
ხმა შაქრის ფერად გაუხდა ვარდსა, ხშირ-ხშირად პობილსა.

ტარიელ მოსთქვა ტირილით სიტყვა ნატიფი, მქვევრები:—
სისხლისა ცრემლმან შეჰღება წითლად გიშრისა ტევრები,
ალვასა წყარო ცრემლისა მოჰრწყავს ნაკადი ბევრები—
„რადგან შენ გნახე, რა მგამა პატიჟი მჭირდეს მე რვები“.

ტარიელ სტირს და ავთანდილ სიცილით ეუბნებოდა,
გალიმდის, ძოწი გააბის, კბილთაგან ელვა ჰკრთებოდა!“
ეტყოდა: „ვცანო ამბავი, შენ რომე გიამებოდა,
„აწ გაახლდების ყვავილი, ვარდი აქამდი ქნებოდა“.

ტარიელ უთხრა: „ჰე, ძმაო, კმარის, ოღეს რაცა მლხენია,
„ყოველი ჩემი საღბინო მინახავს, ნახვა შენია;
„სხვად ნუ ჰყოს ღმერთმან წამალი, არცა-რა მოკისმენია,—
„კაცმანცა სოფელს ვით ჰპოვა, რაც არა საქმე ზენია!“

რა ტარიელ არ შესჯერდა, ავთანდილცა არ დაწყნარდა,
მის ამბისა დაყოვნება ვალარ გასძლო, აუჩქარდა,
გამოიღო რიდე მისი, ვინ ბაგეთა ვარდი ვარდა;
რა ტარიელ ჰნახა, იცნა, გამოუღო, შემოვარდა.

წიგნი და კიდე რიდისა იცნა და გაცაშალა მან,
პირსა დაიდვა, დაეცა, ვარდმან, ფერითა მკრთალმან,
სულნი გაექცნეს, მოსდრიკნა თავი გიშრისა ტალამან,
მისნი ვერ გასძლნეს პატყენი ვერ კაენ, ვერცა სალიამან.

ავთანდილ უქვრეტს ტარიელს, უსულოდ ქვე მდებარესა,
შეჭფორინდა, შეველად მიჰმართა მას, ტკბილად მოუბარესა,
ვერა, ვერ არგო დამწვარსა, სრულოდ ცეცხლ-ნადებარესა,
მისთა ნიშნთა სიცოცხლე მათ მისი მიიბარესა.

ავთანდილ დასჯდა ტირილად, სტირს ხმითა შეენიერთა,
ყორანსა გაჰგლეჯს ხშირ-ხშირად, აფრთხობს ბროლისა ჭერთა,
გაჰხეთქა ლალი, გათლილი ანდამატისა კვერითა,
მუნით წყარონი გამოჰხდეს, ძოწსა ვამსგავსე ფერთა.

პირსა იხოკს, დაწვთა სისხლი ჩასდიოდა მისსა მქვრეტსა:
„რაცა ვქმენო, არ უქმნიო არცა შმაგსა, არცა რეტსა;
„წყალი სწრაფით რად დავასხი ცეცხლსა ძნელად დასაშრეტსა!
„ჩქარად ეცეს, ვერ გაუძლებს გული ლხინსა მეტის-მეტსა.

„მე მოვკალ ჩემი მოყვარე, რა მმართვეს გაწბილებულსა,
„თავსა ვაბრალე საქმესა, არ დასთმით გაგონებულსა!
„კრუ კაცი კარგა ვერა იქმს საქმესა გაძნელებულსა,
✓ „ოქმულა: სიწყნარე გამობილი სჯობს სიჩქარესა ქებულსა.“

შენობო-ქმნილი ტარიელ ძეს მზგავსად ნატუსალისად,
ავთანდილ ადგა, გამოვლნა შამანი საძებრად წყალისად;
მან ჰპოვა სისხლი ლომისა, მოაქვს სავსებლად ალისად,
მკერდსა დაასხა, გაეჰხნა ლაყვარდი ფერად ლალისად.

ავთანდილ მკერდსა დაასხა მას ლომსა სისხლი ლომისა;
 არიელ შეჰკრთა, შეიძრა რაზმი ინდოთა ტომისა,
 თვალნი აღაზენა, მიეცა ძალი ზე-წამოჯდომისა,
 ლურჯად ჩანს შუქი მთვარისა, მზისაგან შუქ-ნაკრთომისა.

ზამთარი ვარდთა გაახმობს, ფურცელნი ჩამოსცვივიან,
 ზაფხულის მზისა სიახლე დასწვავს, გვალვასა ჩივიან,
 მაგრა მას ზედა ბუღბუღნი ტურფასა ხმასა ჰყვიან,
 სიცხე სწვავს, ყინვა დააზრობს, წყლულნი ორჯერვე სტკივიან;—

აგრევე გული კაცისა მოსაგვარებლად ძნელია,
 ქირსა და ლხინზედ ორზედვე, ზედან მართ ვითა ხელია,
 მიწყევ წყლულდების, საწუთრო მისი აროდეს მრთელია,—
 იგი მიენდოს სოფელსა, ვინცა თავისა მტერია.

ბარიელ ჰნახა ნაწერი კვლავცა მკვლელისა მისისა,
 იკითხავს, თუცა აშეთებს კითხვა წიგნისა მისისა;
 დაუყვის ცრემლმან სინათლე, ბნელად ჩანს შუქი ღლისისა;
 ავთანდილ აღვა, დაუწყო თბრობა სიტყვისა მქისისა;

იტყვის თუ: „ნაქმრად არ ვარგა კაცისა გასწავლოლისა,
 „აწ რადლა გვმართებს ტირილი, ჰხამს, დავსხდეთ ქჷნად ღიმილისა;
 „ადეგ, წავიდეთ საძებრად მის მზისა წახდომილისა,
 „ადრე მიგიყვან, მიყვანა არს შენგან მონდომილისა.

მითა გვმართებს გახარება, პირველ აგრე გავიხარნეთ,
 „მერმე შევსხდეთ, გავემართნეთ, ქაჯეთისკენ თავნი ვარნეთ,
 „ხმალნი ჩვენნი ვიწინამძღვრნეთ, მათნი ზურგნი დავიყარნეთ,
 „უქირველად შემოვიქცეთ, იგი მძორთა დავადარნეთ“.

მერმე ტარიელ ამბავსა ჰკითხავს, აღარა ბნდებოდა,
 შეჰხედნის, თვალნი ამართნის, შავ-თეთრი ელცა ჰკრთებოდა,
 მართ ვითა ლაღსა, მზისაგან მას ფერი ეზარდებოდა,
 ვინ ღირსა, თუცა წყალობით ცა მიწყევ მობრუნდებოდა.

აეთანდღოს მადლი უბრძანა, ქმნა უყო საუბარისა:
„მე შენი ქება ვითა ვთქვა, ბრძენთაგან საქებარისა!
„ვითა ზე მთისა წყარომან, მოჰრწყე ყვაილი ბარისა,
„დამწყვიდე დენა ცრემლისა, ნარგიზთა ნაგუბარისა.

„მე ვერა გიყოფ ნაცვალსა, ღმერთი გარდგიხდის ციერი,
„ზეგარდმოთ მისთა შემოგზღოს მუქათა ჩემმაგიერი!“
შესხდეს და შინა წავიდეს, მათ ლხინი ჰქონდათ ძლიერი;
აწ გავეაძლო სოფელმან ასმათ, აღრიდგან მშიერი.

ძვაბისა კარსა ასმათი მარტო ზის, არ ბარგოსანი,
შეჰხედნა, იცნა ტარიელ, თანა ყმა ქარმაგოსანი,
ორნივე ტურფად იმღერდეს ვით იაღონი მგოსანი;
მაშინვე იცნა, აფარდა შიშველი, პერანგოსანი.

აქამდის მიწყვი ენახა ქებას მისვლა მოტირალისა,
აწ გაუკვირდა დანახვა სიცილით მომღერალისა,
ზარ-აღებული აფარდა, ცნობა უძს, ვითა მთვრალისა,
არ იცის სმენა ამბისა, ჯერ მისგან სასურვალისა.

მათ რა ჰნახეს, შემოჰყვილეს სიცილით და კბილთა ჩენით:
„ჰე, ასმათო, მოგვივიდა მოწყალება ღეთისა ზენით,
„ვპოვეთ მთვარე დაკარგული, რაცა გვწაღდა, იგი ვქმენით,
„აწ გაეხვდით ბედისაგან ცეცხლთა შრეტით, ქირთა ლხენით!“

აეთანდილ ცხენსა გარდაჰხდა ასმათის მოსახვეველად,
მან მიჰყო ხელი აღვასა, შტო მოჰყვა მოსარხვეველად,
ყელსა და პირსა აკოცებს, არის ცრემლისა მფრქვეველად,
„რა სცანო რა ჰქმენ, მიაშბე? ვტირ შენი მოაჯე ველად“.

აეთანდილ ასმათს უსტარი მისცა მისისა ზრდილისა,
აღვისა შტო დამჰქნარისა, მთვარისა ფერ-მიხდილისა,
„უთხრა თუ: „ჰნახე ნაწერი მის პატიჟ-გარდახდილისა,
„მზე მოგვეახლა, მოგვეცა ჩვენ მოშორება ჩრდილისა“.

ასმათ რა ნახა უსტარი, სცნა მისი დანაწერობა,
გაჰკვირდა, ზარმან აიღო, ათრთოლებს, ვითა ხელობა,
ტერფით თხემამდის გაუხდა მას მეტი საკვირველობა,
იტყვის: „რა ენახე, რა მესმის, არსმცა ამისი მრთელობა?!“

ავთანდილ უთხრა: „ნუ გეშის, ეგე ამბავი მრთელია,
„ლხინი მოგვეცა, მოგვეშორდა ყოველი ქირი ძნელია,
„მზე მოგვეახლა, უკუნი ჩვენთვის აღარა ბნელია,
„ბოროტსა სძლია კეთილმან,— არსება მისი გრძელია!“

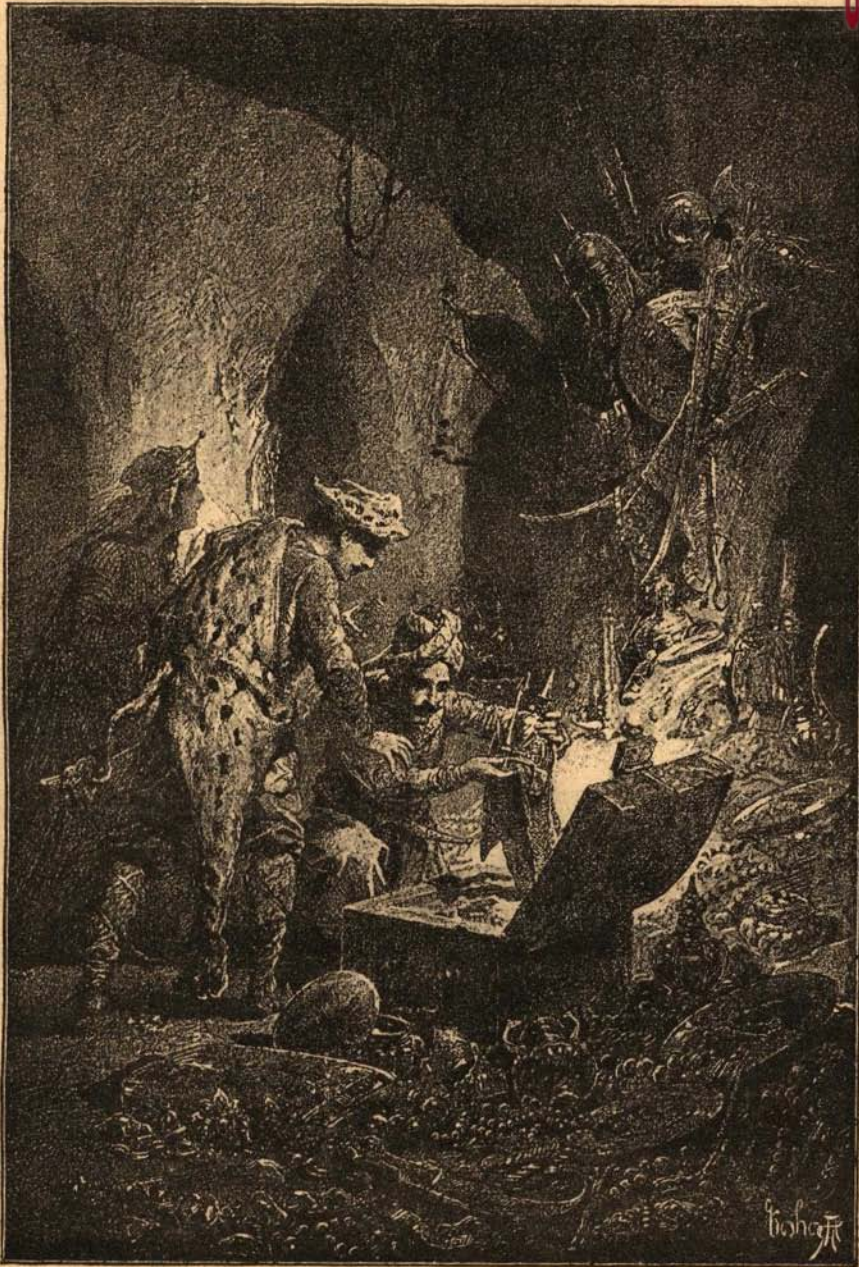
ინდოთ მეფე მხიარული ასმათს რასმე უბრძანებდა,
ერთმანერთსა ეხვეოდეს, სიხარული ატირებდა;
ვარდსა ზედა ყორნის ბოლო ნამსა თხელსა აჰკურებდა,—
კაცსა ღმერთი არ გასწირავს, თუმცა კაცი შეიგებდა.

ღმერთსა მისცეს დიდი მადლი, სთქვეს: „გვიყო, რაცა სჯობდა;
„აწლა ვცანიოთ, უარესსა პირი თქვენი არ გაბრძობდა;“
ინდოთ მეფე ხელ-განპყრობით მხიარული ამას ჰხმობდა;
ქებას შევიდეს მხიარულნი, ასმათ რასმე მასპინძლობდა.

ტარიელ ეტყვის ავთანდილს: „ისმინე სიტყვა ასები,
„გიაშობ რასმე ამბავსა, მოამბედ ნუ გენასები;
„მე ოდეს ქებანი წაუხვენ, დავხოცენ დევთა დასები,
„მას აქათ მათი აქა ძეს საჭურჭლე ძვირ-ნათასები.

„მე აგრე არა მინახავს, მართ ვითა არა მდომია,
„მოდი და გავხსნათ, შევიგნეთ, საჭურჭლე თუ რა ზომია;“
იამა, აღგეს ორნივე, არცა ქვე ასმათ მჯდომია,
დაჰლენწეს კარი ორმოცი, მათგან არ ზედან ომია.

ჰპოვეს საჭურჭლე უსახო, კვლავ უნახავი თვალისა,
მუნ იღვა რიყე თვალისა, ხელ-წმინდათ განათალისა,
ჩნდის მარგალიტი, ოდენი ბურთისა საბურთალისა,—
ვინცა ჰქმნა რიცხვი ოქროსა, ვერვისგან დანათვალისა!

„ძილობანი ვაჰსნეს, ჰვოვეს მუნ აბჯარი სამი ტანი!“ (გვ. 241)

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ბე

იგი სახლი ორმოცივე შიგან იყო გატენილი;
ჰპოვეს ერთი ზარადხანა, აბჯრისათვის ახლად ქმნილი;
მუნ აბჯარი ყოვლი ფერი ასრე იღვა, ვითა მწნილი,
შიგან ერთი კილობანი დაბეჭდილი, არ გახსნილი.

ზედა ეწერა: „აქა ძეს აბჯარი საკვირველიო,
„ჯაქვ-მუხარადი, აბჯარი, ხმალი, ბასრისა მჭრელიო;
„თუ ქაჯნი დევთა შეებნენ, იყოს დღე იგი ძნელიო,
„უმის ჟამისოდ ვინც გაჰხსნის, არის შეფუთა მკვლელიო“.

ძილობანი გაჰხსნეს, ჰპოვეს მუნ აბჯარი სამი ტანი,
რასაცა ვით შეიმოსენ მეომარნი სამნი ყმანი:
ჯაქვნი, ხმალი, მუხარმდი საბარკული მათი მგვანი,
ზურმუხტისა ბუღბითა იყვნეს, ვითა ლუსკუმიანი.

თვითომან თვითო ჩაიკვეს, თავის თავს გამოსცდილიან,
ჯაქვ-მუხარადსა, აბჯარსა მართ ვერა ვერ მოაჰკიდიან;
ხმალი რკინასა მოჰკრიან, ვით ბანბის მკერდსა სჭრიდიან,
მართ უღირს ყოვლად ქვეყნად, შევატყვევ, არ გაჰყიდიან.

სთქვეს: „ესე ნიშნად გვეყოფის, ვართო კარგითა ბედითა;
„ღმართმან მოგვხედნა თვალითა, ზეგარდმო მონახედითა;“
აიღეს იგი აბჯარი თავის თავისა ქედითა,
თვითო მათ ერთი ფრიდონის საძნობლად შეჰკრეს ღვედითა.

მკროც რამე წაიტანეს, მარგალიტი ღარიბები,
გამოვიდეს, გამობეჭდეს ორმოცივე საჭურჭლები;
ავთანდილ სთქვა: „ამას იქით დავამაგრო ხმალთა ნები,
„ამას ღამე არსად წავალ, რა გათენდეს არ დავდგები“.

აქა, მხატვარო, დაჰხატე ძმად უმტკიცესი ძმობილნი,
იგი მიჯნურნი მნათობთა, სხვისა ვერვისგან სწრობილნი;
ორნივე გმირნი მოყმენი, მამაცობისა ცნობილნი,
რა ქაჯეთს მივლენ, გასინჯოთ ომი ლახვართა სობილნი.

ტარიელისა და ავთანდილის წასულა ფრიდონისას

ა გათენდა, გაემართნეს, წაიტანეს ასმათ თანა,
ნურადინის ქვეყანამღი შეისვიან მათ უკანა,
მუნ ვაქარმან ოქროს ფასად ცხენი მისცა, არ უძღვანა;
ავთანდილ კმა ყოლიაოზად, სხვამცა ვინცა წაიტანა.

იარეს და ზედან შეჰხვდეს ნურადინის მეჯოგეთა,
ჯოგი ნახეს, მოეწონათ, ფრიდონისთვის ეაგეთა;
მუნ ავთანდილს ინდო ეტყვის: „გაქნევ კარგთა სიშმაგეთა,
„მოდი, ფრიდონს გავლადობნეთ, ჯოგსა მისსა მოვადგეთა.

„ჯოგი წაულოთ, მოსრულსა ესმის ჯოგისა წაღებად,
„გამომემართვის საომრად, ველთა სისხლისა დაღებად,
„ანაზღაფთ გვიცნობს, გაჰკრთებთ, გულსა შეჰლაშის დაღებად,—
„ამოა კარგი ლაღობა, ლაღსა შევეიქმს ლაღებად“.

დაიწყეს ჰყრობა ტაიჭთა, ფრიდონის უკეთესებსა;
მუნ მეჯოგეთა ფანოსი შეექმნათ, ეკრა კვებსებსა,
უყიელეს: „ვინ ხართ, მოყმენო, ვინ იქმთ საქმესა ზესებსა?
„ჯოგი მისია, ვინ მტერსა ჰკრავს ხმაღსა, არ აკვნესებსა“.

მათ მშვილდები დაიწვადეს, მეჯოგეთა გაეკიდნეს;
მეჯოგენი მიიზახდეს, ხმანი მათნი გაადიდნეს:
„გვიშველეთო, გვიშველეთო, მეკობრეთა ამოგწყვიდნეს!“
ხმა შეიქმნა, შეიყარნეს, ფრიდონს ჰკადრეს, არ დაჰრიდნეს.

შეეკაზმა ფრიდონ, შესჯდა, შეკაზმული გამოვიდა;
ხმა შეიქმნა, შეიყარნეს, რაზმი ველთა დაჰფარვიდა;
იგი მზენი მოეგებნეს, ვის ზამთარი ვერ დაჰზერვიდა,
დაეხურათ ზარადები, პირსა მათსა უფარვიდა.

რა ტარიელ ფრიდონ იცნა: — „აწ ვნახეო, ვინცა მინა,“
მუზარადი მოიხადა, გაილიმა, გაიცინა;
ფრიდონს უთხრა: „რასა ჰლამი, ჩვენი მოსვლა რას გეწყინა?
„პურად ავი მასპინძელი მოგვეგები ომად წინა“.

ფრიდონ ფიცხლად გარდაიჭრა, დავარდა და თაყვანი-სცა;
იგინიცა გარდაუხდეს, მოეხევივნეს, აკოცესცა;
ფრიდონ ღმერთსა ხელ-აღპურობით უსაზომო მადლი მისცა;
დიდებულნი აკოცებდეს, იცნობდიან იგი ვისცა.

ფრიდონ უთხრა: „რასა სდეგით, მოგელოდი უწინარე,
„მე მზა ვარო, სამსახური თქვენი რამცა დავიზარე;“
ჰგვანდა, თუმცა შეყრილ-იყვნეს ორნი მზენი, ერთი მთვარე,
ერთმანერთი დაამშვენეს, გაემართნეს, იქცეს გარე.

ფრიდონის სახლსა გარდაჰხდეს ორნივე, ტურფად გებულსა,
ახლოს დაისვამს ავთანდილოს, მისსა ძმად შეფიცებრლსა,
ტარიელ დასჯდა საჯდომსა, ოქსინო გარდაგებულსა;
მათ უძღვნეს იგი აბჯარი ფრიდონს, ჰაბუკად ქებულსა.

უთხრეს: „ჯერ ჟამად არა გვაქვს სხვა შენთვის არმალანია,
„მაგრა ტურფანი მრავალნი ქვე სადმე გვისხენ სხვანია;“
მან დასდვა პირი მიწასა, არ დააყოვნა ხანია:
„ჩემთვის ამისი ბოძება არს თქვენი შესაგვანია“.

ზამოისვენეს მას ღამით ფრიდონის მასპინძლობითა, —
აბანოს ჰბანა, აავსნა შესამოსლისა ძღნობითა,
დაჰმოსნა ტურფა ტურფითა, ერთმანეთისა მჯობითა,
თვალ-მარგალიტი ღარიბი უძღვნა ოქროსა გობითა.

უთხრა თუ: „ესე სიტყვაა ავისა მასპინძელისა,
„ჰგავს, მოსწყენოდეს სტუმრობა თქვენ ბრძნისა, ვითა ხელისა,
„მაგრა აწ ყოვნა არ ვარგა, წავლა სჯობს გზისა გრძელისა,
„თუ ქაჯნი მოგვესწრებიან, საეჭვი არს სიძნელისა.

„ღიღინა რას ვაქნევთ ლაშქართა, კარგნი გვინდა და კოტანი,
„სამასი კაცი გვეყოფის, წავიდეთ მართ მეოტანი;
„ჩვენ ქაჯეთს ქაჯთა მეომრად დავაგნეთ ხმალთა კოტანი,
„მას აღრე ვპოვებთ, ვისიცა მოგველაგს აღრის ამო ტანი.

„ძაჯეთს ერთხელ კვლაც ვყოფილვარ, ნახავთ, თქვენცა გემაგ-
„ყოვლგნით კლდეა, გარეშემო მტერი ვერა მოადგების; რების;
„თუ იღუმალ არ შევეუვალოთ, ცხადად შებმა არ ეგების,—
„მით ლაშქარი არად გვინდა, რაზმი მალვით ვერ მოგვეყვების“.

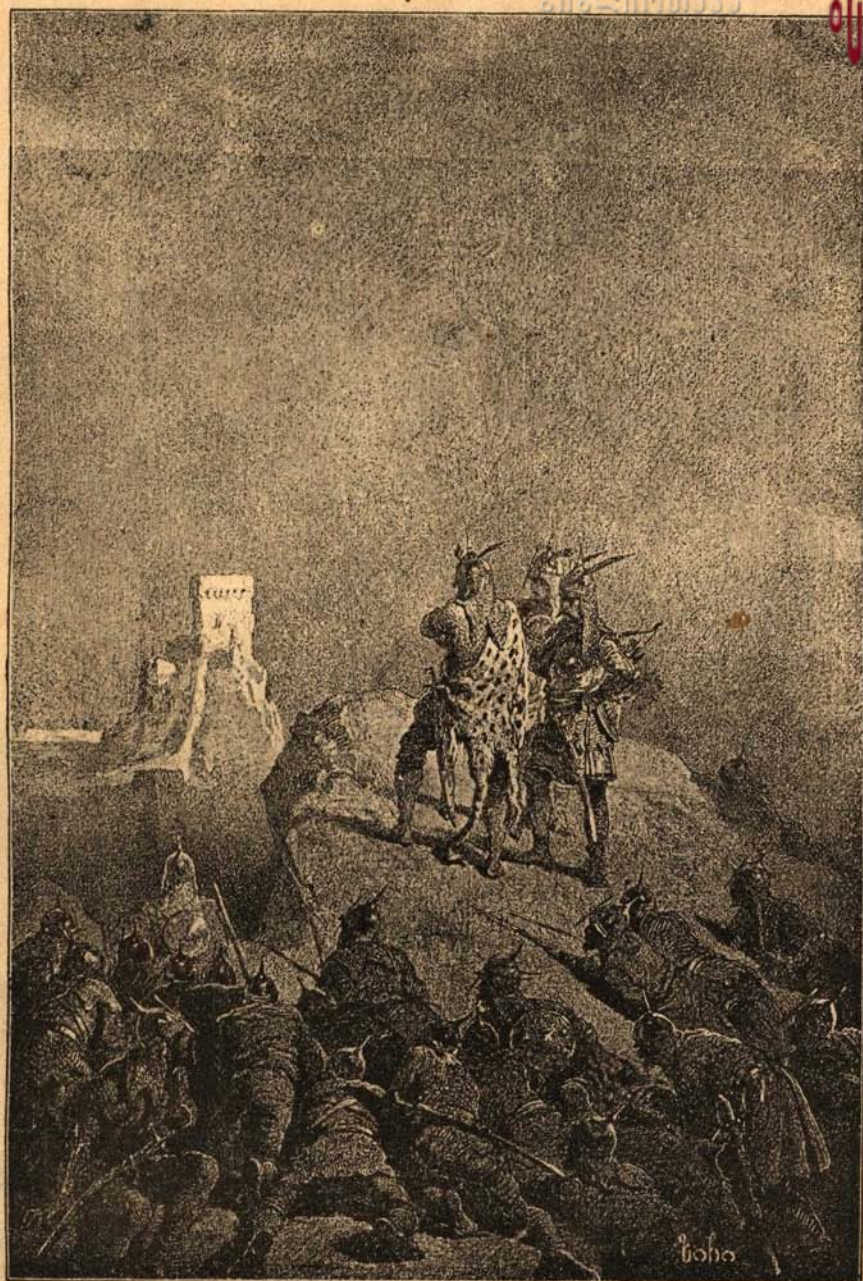
იგინიცა დემოწმნეს ამა მისსა ნაუბარსა,
მუნ დააგდეს ქალი ასმათ, ფრიღონ მისცემს საჩუქარსა,
თვით სამასსა ცხენოსანსა წაიტანდეს, გმირთა დარსა,—
ბოლოდ ღმერთი გაუმარჯვებს ყოვლსა, პირველ შენაზარსა.

ზღვა გაიარეს სამთავე, ერთგან ძმად შეფიცებულთა;
ფრიღონ გზა იცის, იარეს, დღისით და ღამით რებულთა;
ფრიღონ სთქვა: „ეახლავთ არეთა ჩვენ, ქაჯეთს მიახლებულთა,
„აქათგან ღამით სვლა გვინდა, მით არას გამეღავენებულთა“.

ამა ფრიღონის თათბირსა სამნივე ერთგან ჰზმიდიან,
რა გაუთენდის, დადგინ და ღამით ფიცხლად ვლიდიან;
მივიდეს, აჩნდა ქალაქი, მცველთა ვერ დასთვალვიდიან,
გარე კლდე იყო, გუშავთა ხმა ჯარვით გააღიდიან.

შვირების კარსა ქაბუკი ათი. ათასი მცველია;
მათ ლომთა ნახეს ქალაქი, მთვარე დგას მუნ ნათელია;
სთქვეს: „ვეითათბიროთ, ვითა სჯობს, აწ გამოორჩევა ძნელია,—
„ასი ათასსა აჯობებს, თუ გამოორჩევით მქმნელია“.

საჩი

„მივიდეს, აჩნდა ქალაქი, მცველთა ვერ დასთვალვიდიან,
 გარე კლდე იყო, გუშავთა ხმა ჯარვირ გაადიდიან.“ (გვ. 244)

საქართველოს
ანტიკვარია

მეც

თანბირი ფრიდონისა, ზუთხანდილისა და ტარეელისა
ქაჯსთის ცისეს რომ მიადგეს

„**ბ**რიდონ სთქვა: „ვიტყვი სიტყვასა, ვეჭვ, ჩემი არ დამცდა-
„ჩვენ ცოტანი ვართ, ქალაქი დიდთაგან საომარია, რია,
„პირის-პირ ომი არ ძალ-გვაქვს, არ ჟამი საკვებარია,
„ათას წელ ვერსით შევეუვალთ, თუ ზედ დავვიზან კარია.

„ჩემსა სიმცროსა გამზრდელნი სამუშაითოდ მზრდიდიან,
„მასწავლენს მათნი საქმენი, მახტუნებდიან, მწვრთნიდიან,
„ასრე გავიდი საბელსა, რომ თვალნი ვერ მომკიდიან,
„ვინცა მქვრეტდიან უმაწვილნი, იგიცა ინატრიდიან.

„**ა**წ ვინცა იცით უკეთა შეტყორცა საგდებელისა,
„მას ერთსა ბურჯსა გარდვაგლოთ წვერი საბლისა გრძელისა;
„ას ზედა გავლა ადვილად მიჩანს, მართ ვითა ველისა,
„თქვენ ჭირად გიყო შიგნითა პოვნა კაცისა მრთელისა.

„**ა**ბჯრითა გავლა არად მჩანს, ჭირად გატანა ფარისა,
„შივან ჩავხტები კისკასად, ვეცემი მზგავსად ქარისა,
„ლაშქართა დავხოც, გავახვამ,—ნახოთ გაღება კარისა—
„თქვენცა მუნ მოდით, სადაცა გესმად ზრიალი ზარისა“.

პეტანდილო უთხრა: „ჰე, ფრიდონ, მოყვასნი ვერ გიჩივიან,
„ლომთა მკლავთაგან იმედი გაქვს, არა წყლულნი გტკივიან;
„სთათბირობ ძნელთა თათბირთა, მტერთა ივაგლახ-ივიან,
„მაგრა თუ გესმის, გუშაგნი რა ახლო ახლო ჰყივიან!

„**რ**ა გახვილოდე, გუშაგთა ესმას აბჯრისა ჩხერება,
„გივრძნობენ, თოკსა მოჰკვეთენ, ამისი ჰხამს დაჯერება;
„წაგახდეს ცულად ყველაი, დაგრჩეს ცუდი-ლა ფერება,—
„ეგე თათბირი არ ვარგა, სხვებრ ექმნათ თავისა ტერება.

„სჯობს, დადევით დამალულნი თქვენ ადგილსა იღუმალსა,
„ისი კაცნი არ იჭირვენ მგზავრსა, ქალაქს შემეფალსა—
„საეპროდა შეფეკაზში, ვიქმ საქმესა მე მუხთაღსა,
„ერთსა ჯორსა გარდაეკიდებ მუზარადსა, ჯაჭვსა, ხმაღსა.

„სამთავე შესეღა არ ვარგა, თუ გვიგრძნან, არს სათუეები,
„მე მარტო შევალ ვაჭრულად და კარგად შევეტყუები,
„მალვით ჩავიცვამ აბჯარსა, გაფჩნდები, გავეცრუები,—
„ღმერთმან ჰქმნას, უხვად ვაღინო შიგნით სისხლისა რუები.

„შიგნითა მცველთა მოვიცლი მე უნახავად ქირისად,
„თქვენ გარეთ კართა ეცენით, ყოველნი მზავესად გმირისად,
„კლიტეთა დავლეწ, გავახვამ ნახოთ გაღება კარისად:—
„თუ რა სხვა სჯობდეს, თქვენ ჰბრძანეთ, ვარ მრჩეველად ამა პირისად“

ტარიელ უთხრა: „მე თქვენი ვცან გმირთა მეტი გმირობა,
„თქვენსა ძალ-გულსა თქვენივე ჰგავს თათბირობა, პირობა;
„ვიცი, გწადთ ომი ფიცხელი, არ ცუდი ხმაღთა ღირობა,—
„კაციმცა მაშინ თქვენ გახლავს, რა ომმან ჰქმნას გაქირობა;

„მაგრა იყვენით ჩემთვისცა საქმისა რასმე რჩევითა:
„ხმა ესმას ჩემსა ხელ-მქმნელსა, ზედა გარდმოდგეს, მზე ვითა,
„თქვენ გქონდეთ ომი ფიცხელი, უომრად მნახოს მე ვითა!
„ესე მე დაშვრის, ნუ უბნობთ სიტყვათა თქვენ სათნეითა.

„მაგა თათბირსა ესე სჯობს, ვქმნათ ჩემი შონახსენები:
„გავიყოთ კაცი ას-ასი, რა ღამე ჩნდეს ნათენები,
„სამთავე სამგნით მივმართოთ, ფიცხლავ დავსხლიტოთ, ცხენები;
„მოგვეგებიან, ვემცრობით, ჩვენ ხმაღსა მივცეთ მძლე ნები.

„შიცხლა შევებნეთ, შევეჯარნეთ, ვერ მოგვასწრებენ კარებსა,
„სამთაგან ერთი შეფუვალთ, სხვა გარეთ ვცემდეთ ბარებსა,
„მან ერთმან შიგნით შიგანი მივცეთ სისხლისა ღვარებსა,
„ხელი კვლავ ვხაღოთ აბჯარსა, მას ჩვენგან მძლეღ ნახმარებსა“.

ზრიდონ უთხრა: „შემიგია, გამიგია, ვიცი მე რა,
„მაგა ცხენსა ჩემეულსა მოასწრობენ კართა ვერა,
„ოდეს გიძღვენ, არ ვიცოდი, ქაჯეთს გვინდა ქაჯთა მზერა.
„თვარა ყოლა არ გიძღენიდი, ჩემი გითხრა სიძუნწე რა“.

ზრიდონ ლალი ამხანაგობს საუბართა ესოდენტა,
ამაზედან გაიცინეს მათ წყლიანთა, სიტყვა-ბრძენთა,
ერთმანერთსა ელაღობნეს ლაღობათა, მათთა მშვენთა,
გარდაჰხდეს დაეკაზმნეს, უკეთესთა შესხდეს ცხენთა.

ძვლავ ერთმანერთსა მიუგეს სატყვები არ პირ-მკვახები,
დასკვენს იგი თათბირი, ტარიას განაზრასები,
გაიყვეს კაცი ას-ასი, ყველაი გმირთა სახები,
ცხენებსა შესხდეს, აიღეს მათ მათი ჩაბალახები.

იგი ჰაბუკნი შუქითა ვნახენ, მზისაცა მეტითა,
მათ სამთა შვიდნი მნათობნი ჰფარვენ ნათლისა სვეტითა;
ტარიელ შავსა ზედან ჰზის ტანითა მით წერწერტითა,
დაპლივენს მტერნი ომითა, ვითა მქვერთელნი ქვერტითა.

ჩემი აწ ესე ნათქვამი მათი სახე და დარია,
რა ზედა სწვიმდენ ღრუბელნი და მათთა აღტყდეს ღვარია,
მოვა და ხევთა მოჰკრავნის, ისმის ზათქი და ზარია,
მაგრა რა ზღვათა შეერთვის, მაშინ ეგრეცა წყნარია.

თუცა ფრიდონ და ავთანდილ სიკეთე-მიუწლომნია,
მაგრა ტარია შემმელი არ ვისგან მოსანდომნია, —
მხე მნათობთაცა დაჰფარავს, არცალა ნათლად ხომღონია,
აწ იყურები, მსმენელო, გესმნეს ფიცხელნი ომნია.

სამთავე სამათ გაიყვეს, თვითომან თვითო კარები,
თანა ჰყავთ კაცი სამასი, ყველაი გმირთა დარები,
მას ლამით უქმნეს სადარნო, უცრუო, ანაჩქარები,
გათენდა, გაჩნდეს, მიჰმართეს, თავის-თავ ჰქონდათ ფარები.

პირველ ამოდ მოდიოდეს მგზავრთა რათმე მაგიერად,
მათ შიგნითა ვერა უგრძნეს, ვერცა დაჰხედეს გულ-ხმიერად,
გულსა შიში არა ჰქონდათ, ამოდ დგეს და ნებიერად;
მიდგეს, გარე მუზარადნი დაიხურეს ეამიერად.

ანაზღაოთ ცხენი გაჰქუსლეს, მათრახმან შეჰქმნა წრიალი;
რა ჰნახეს, კარნი გაახენეს, ქალაქით გაჰხდა ზრიალი;
სამთავე სამგნით მიჰმართეს, თავსა მით უყვეს რიალი,
იკრეს ნოზსა და დაბლაბსა, შეიქმნა ბუკთა ტკარციალი.

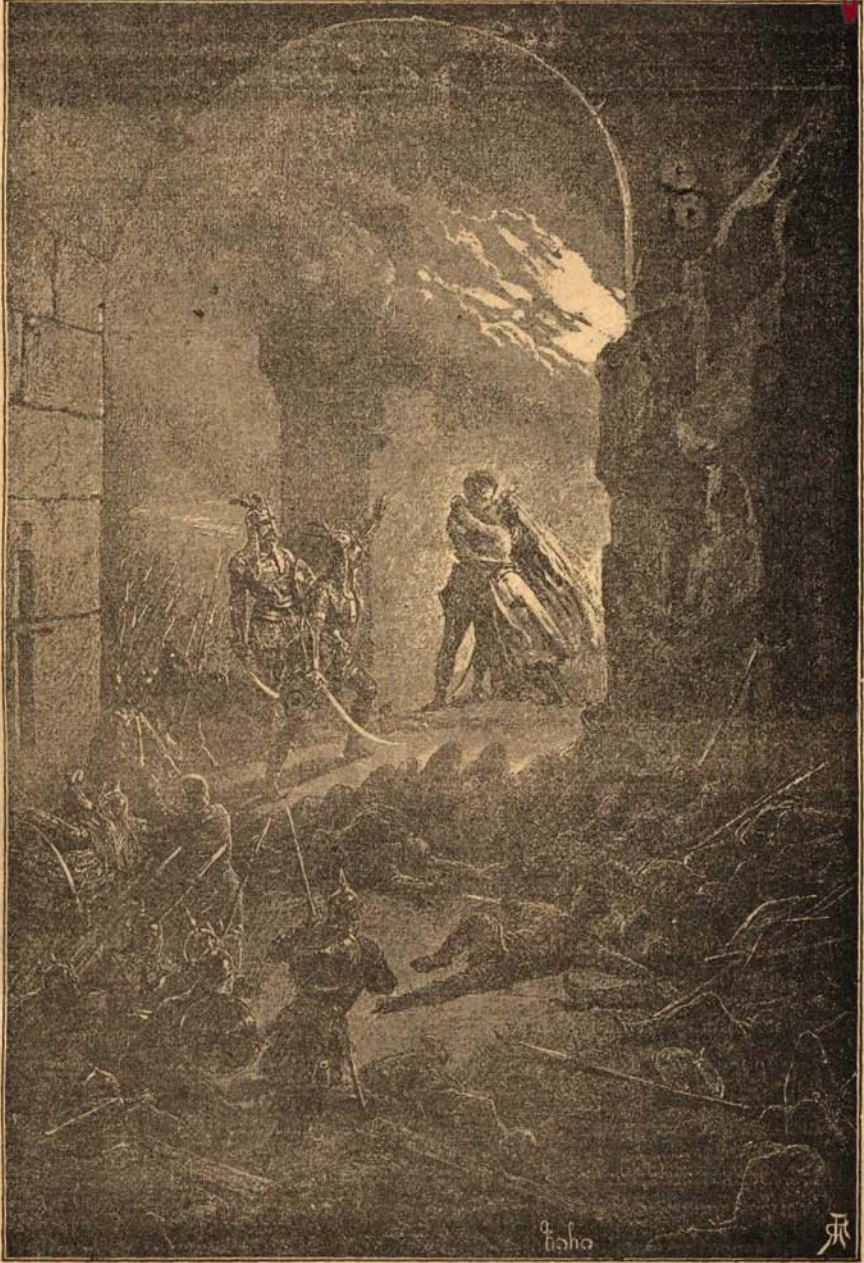
მაშინ ქაჯეთს მოიწია უსაზომო რისხვა ღვთისა:
კრონოს, წყრომით შემხედველმან, მოიშორა სიტკბო მზისა;
მათვე რისხვით გარღუბრუნდა ბორბალი და სიმრგვლე ცისა,
ველნი მკვდართა ვერ იტევდა, გაღიალდა ჯარი მკვდრისა.

ძაცსა უკრავად დაჰხედდის ხმა ტარიელის ხაფისა,
აბჯარსა ჰფრეწდის, გაცუდდეს სიმაგრე ჯაჰე შან-ქაფისა;
სამგნითვე კართა შესჯარნეს, ჭირნი არ ჰნახეს კაფისა;
რა ქალაქს შეჰხედეს, შეიქმნა სიკრებე ციხის სწრაფისა.

აეთანდილ და ლომი ფრიდონ შიგნით ერთგან შეიყარნეს,
მტერნი სრულად აეწყვიტნეს, სისხლნი-მათნი მოედვარნეს,
იყივლეს და ერთმანერთი ჰნახეს, დიდაც გაეხარნეს,
სთქვეს: „ტარიელ რა იქნაო?“ მისად ქვრეტად თვალნი არნეს.

მართმანცა არა იცოდა, ვერა სცნეს ტარიელისა,
ციხისა კარსა მიჰმართეს, რიდი არ ქონდათ მტერისა,
მუნ ჰნახეს რიყე აბჯრისა, ნალეწი ხმალთა წვერისა,
ათი ათასი ნობათი, უსულო, მზგავსი მტვერისა.

ციხისა მცველი ყველაი იღვა მართ ვითა სნეული,
თავით ფერხამდი დაჭრილი აბჯარი მუნ დახეული,
ციხისა კარნი განხმულნი, კართა ნალეწი სრეული,
სცნეს ნაქმრად ტარიელისად, სთქვეს: „საქმე არს მის ეული“.

ჩაჩი

რ

„მკერდი მკერდსა შეეწება, გარდაცემო ყელი ყელსა“. (გვ. 253)

საქართველოს
საქმიანობა

მეც

ზხანი დაჰხედეს შეკაზმული, შევიდეს და გაძვრეს ხერგლსა,
ჰნახეს, მზისა შესაყრელად გამოეშვა მთვარე გველსა,
მუხარადი მოეხადა, ჰშევენის აკვრა თმასა ლელსა,
მკერდი მკერდსა შეეწება, გარდაეჭლო ყელი ყელსა.

მხვეოდეს ერთმანერთსა, აკოცნეს და ცრემლნი ჰღვარნენ,
ამას ჰგვანდეს, ოდეს ერთგან მუშთარ, ზუალ შეიყარნენ;
მზე რა ვარდსა შემოადგეს, დაშვენდენ და შუქნი არნენ,—
აქანამდის ქირნახულთა, ამას იქით გაიხარნენ.

მათ ერთანერთსა აკოცეს, ღვანან ყელ-გარდაქდობილნი,
კვლავ შეეწებნეს ხშირ-ხშირად ვარდი ბაგეთათ პობილნი,
აწ ესენიცა გავიდეს, შეჰკრბეს სამნივე ძმობილნი,
მას მზესა მისცეს სალამი, წადგეს მართ ვითა ხმობილნი.

მზე მოეგება პირითა ტურფითა, მოცინარითა,
აკოცა მისთა მშველელთა ლალმან ცნობითა წყნარითა,
მათ მდაბლად მადლი უბრძანა სიტყვითა მით ნარნარითა;
ორნივე ერთგან უბნობდეს ტურფითა საუბარითა.

ტარიელსცა უსალამეს, მას აღვისა მორჩსა, ვით ხეს,
მიულოცეს გამარჯვება, ერთმანერთი მოიკითხეს;
არა სჭირდა, არ ინანეს, რომ აბჯარი არ გაითხეს,
თავნი მათნი გაალომნეს, მათნი მბრძოლნი იშვლეს, ითხეს.

სამასისა კაცისაგან ას სამოცი შეჰყოლოდა,
ფრიდონს უმძიმს სპათა მისთა, მაგრა ერთ-კერძ უხაროდა;
მოჰნახეს და არ აცოცხლეს, რაცა მბრძოლი დარჩომოდა;
რომე ჰპოვეს საჭურჭლენი, აწმცა თვალვით ვით ითქმოდა!

მოჰკრიფეს ჯორი, აქლემი, რაცა ვით ჰპოვეს მალეგი,
სამი ათასსა აჰკიდეს მარგალიტი და თვალეგი,
თვალი ყველაი დათლილი, იაგუნდი და ლალეგი;
იგი მზე შეჰსვეს კუბოსა, არს მათგან განაკრძალეგი.

სამოცი კაცი დაადგეს, ქაჯეთის ციხის მკველია,
წამოიყვანეს იგი მზე, — მათილა წაგვრა ძნელია —
ზღვათა ქალაქსა დაჰმართეს, თუცა გზა მუნით გრძელია;
სთქვეს: „ფატმან ვნახოთ, მუქათა გვაძს მისი გარდუხდელია“.

მისვლა ტარიელისა ზღვათა მეფისას და ფრიდონისას

ზღვათა მეფესა წინაშე გაჰზაგნა მახარობელი,
შესთვალა: „მოველ ტარიელ, მტერთა მძლე, მოსვრით
„ქაჯეთით მომყავს ჩემი მზე, ჩემი ლახვართა მსობელი, მსობელი
„მწალიან, გნახე პატივით, ვითა მამა და მშობელი.

„აწ მე მაქვს ქაჯთა ქვეყანა და მათი დანადგბია,
„მეფეო, კარგი ყველია მე თქვენგან წამკიდებია,
„ფატმანს უხსნია ჩემი მზე, დედებია და სდებია,
„მისად მუქათად რა გიძღვნა, — მძულს ცული ნაქარებია!

„მოდი, გვნახენ, გავიარდეთ ქვეყანასა შენსა ვირე,
„სრულად ქაჯთა სამეფოსა გიძღვნი, ჩემგან შეიწირე,
„კაცნი შენნი შეაყენენ, ციხე მაგრად დაიჭირე,
„მე ვისწრაფი, ვერა გნახავ, შენ წამოდი, ჩემ-კერძ ირე.

„თქვენ უბრძანეთ ჩემმაგაერ უსენს, ქმარსა ფატმანისსა,
„გამოჰზაგნოს, — იამების ნახვა მისი ხსნილსა მისსა —
„,მისგან კიდე ინატრიდა ჰვრეტასამცა სხვად-ლა ვისსა,
„,ენ მზესაცა უნათლეთა, ასრე ვითა ბროლი ფისსა!“

რა კაცი ტარიელისა ესტუმრა ზღვათა მეფლობელსა, —
წესია, გული გაჰკრთების ამბავსა გასაკრთობელსა —
მისცა მადლი და დიდება ღმერთსა, მართლისა მტკობელსა,
მაშინვე შესჯდა, არ უნდა მისვლა სხვისა-ლა მხიობელსა.

ბარგი აჰკიდა, გააგო ქმნა ქორწილისა მათისა,
მას მიაქვს რიცხვი ტურფათა, არ სილიადე სათისა,
ფატმან ჰყავს თანა, იარეს სავალი დღისა ათისა,
უხარის ნახვა ლომისა და მზისა, ხმელთა მნათისა.

შორს გაეგებნეს სამნივე დიდსა მეფესა ზღვათასა,
გარდაჰხდეს, მდაბლად აკოცეს, გარესწყდეს ჯარსა სპათასა;
შეასხეს ქება ტარიელს, მან მადლი გაუათასა,
ქალი რა ჰნახეს, სტრფიალობს შუქსა მას ბროლ-ბაკმათასა.

ფატმან ხათუნს, მისსა მქერეტსა ედებოდა ცეცხლი წელი,
მოეზვია, გარდუკოცნა ხელი, ფეხი, პირი, ყელი,
იტყვის: „ღმერთო, გემსახურო, განმინათლდა რადგან ბნელი,
„ვცან სიმოკლე ბოროტისა, კეთილია შენი გრძელი“.

ქალი ფატმანს ეხვეოდა, ტკბილად იტყვის, არ გამწყრალი:
„ღმერთმან გული განმინათლა გახეთქილი, გაცამქრალი,
„აწ აგრე ვართ გავსებული, წინას ვიყავ ვითა მცხრალი,
„მზემან შუქნი შემომადგნა, ვარდი მით ვჩან არ დამზრალი“.

ზღვათა მეფე გარდაიხდის მუნ ქორწილსა მეტად დიდსა,
ქაჯეთიცა დაუმადლა, არ გაუშვა დღესა შვიდსა,
უხვად გასცემს საზოდვარსა, საქურქლესა ანაკიდსა;
პერპერასა დაფანტულსა ზედან სცვეთდენ, ვითა ხიდსა.

მუნ იღვის გორა ლარისა, სტავრისა და ატლასისა,
ტარიელს უძღვნა გვირგვინი, ვერ დანადები ფასისა,
იაგუნდისა მრთელისა, ყვითლისა მეტად ხასისა,
კვლავ ერთი ტახტი ოქროსი, წითლისა მართ ხალასისა.

ნესტან-დარეჯანს ყაბაჩა უძღვნა შემკული თვალითა,
იაგუნდითა წითლითა, ბადახშითა და ლალითა;
დასხდეს ორნივე ქალ-ყმანი პირითა ელვა-მკრთალითა,
მათნი მქარეტელნი დაიწვნეს, ცეცხლითა მართ ახალითა.

ავთანდილს და ფრიდონს უძღვნა უსაზომო დიდი ძღვენი,
ძვირფასისა უნაგირი, უკეთესი თვითო ცხენი,
თვითო კაბა თვალიანი, უცხო ფერთა შუქთა მფენი,
მოახსენეს: „მადლი რა ვსთქვათ, სვიანმცაა დაგლა თქვენი“.

ტარიელ მადლსა გარდიხდის ტურფა სიტყვითა, ენითა:
„დიდად ვიამე, მეფეო, პირველ ნახვითა თქვენითა,
„მერმე აგვავესენ მრავლითა ტურფა ფერთა ძღვენითა,
„ვიცი, შორი-შორ არ ჩავლა ჩვენ თქვენი კარგა ვქმენითა“.

ზღვათა მეფე მოახსენებს: „ხელმწიფეო, ლომო, ქველო,
„მოახლეთა სიცოცხლეო, ვერ მქვრეტელთა შორით მკვლელო,
„მზგავსი თქვენი რამცა მეძღვნა, შევნიერო სანახველო,
„რა მოგშორდე, რა მერგების, საქვრეტელად სასურველო?!“

ტარიელ ფატმანს უბრძანა: „მე თავი შენი მიღია,
„დავ, გული შენი ჩემზედა გარდაუხდელი დიდია,
„აწ რაცა ქაჯთა საქურქლე ქაჯეთით ამიკიდია,
„მომიცივმია, წაილე, არ კიდე მომიყიდია“.

ფატმან ხათუნ თაყვანი-სცა, ჰკადრებს მადლსა მეტის მეტსა:
„მე, მეფეო, შენი გაყრა მიღებს ცეცხლსა დაუშრეტსა;
„რა მოგშორდე, რა ვიქმნები, მე დამაგდებ, ვითა რეტსა,—
„ახ, ნეტარძი მოახლეთა, ვაგლახ თქვენსა ვერა მქვრეტსა!“

ზღვათა მეფესა ეტყვიან ორნივე შუქთა მათენი,
კბილნი, ბროლნი და ბაგენი, სადაფთა მოსადაფენი:
„უთქვენოდ მყოფთა არ გვინდა ნიშანგი ნაჩანგ-დაფენი,
„მაგრა გაგვიშვენ, ჟამია, წავიდეთ, ვართ მოსწრაფენი.

„შენ იყავ მამა მშობელი და ჩვენი საესავიო,
„მაგრა ამასცა ვიაჯით, გვიბოძო ერთი ნავიო;“
მეფემან ჰბრძანა: „არა მშურს სამიწოდ თქვენად თავიო,
„რადგან ისწრაფი, რა გკადრო, წა, გიწინამძღვრდეს მკლავიო.

მეფემან ნავი ხომალდი მოჰკაზმა ზღვისა კიდესა,
გამოემართა ტარიელ, გამყრელნი ცრემლსა ჰღვრიდესა,
თავსა იცმდეს, იგლეჯდეს თმა-წვერსა, გაიყრიდესა,
ფატმანის ცრემლთა შედენით თვით ზღვაცა გააღიღესა-

ზამოვლნეს ზღვანი სამთავე, ერთგან ძმად შენაფიცართა,
კვლავ ამტკიცებდეს სიტყვათა მათ, პირველ დანამტკიცართა,
ჰშვენისთ მღერა, და სიცილი მათ, მისთა არ უფიცართა,
ბაგეთად შუქი შეადღის ზედან ბროლისა ფიცართა.

მუნით კაცი ასმათს თანა მათ გაჰზავნეს მახარობლად,
კვლავ ფრიდონის თავადთასა ნაომართა მათთა მთხრობლად:
„მანდა მოვა, მოიმალლებს მზე მნათობთა მამაგრობლად,
„ჩვენ, დამზრალნი აქანამდის, აწ ვიქმნებით დაუზრობლად“.

იგი მზე შეჰსვეს კუბოსა, იარეს გზა ზღვის პირისა,
მიყმაწვილობენ, უხარისთ მართ გარდახდომა ქირისა;
მივიდეს, სადა ქვეყანა იყო ნურადინ გმირისა;
მოეგებნან, ისმოდის ხმა სიმღერისა ხშირისა.

მუნ მიეგებნეს ყოველნი ფრიდონის დიდებულები;
ასმათი, სავსე ლხინითა, ვის აღარ აჩნდა წყლულები,
ნესტან-დარეჯანს მოექლო, რომე ვერ გახსნის ცულები,
აწ გაუსრულა ყოველი მან მისი ნაერთგულები.

ნესტან დარეჯან ეხვევის, პირსა აკოცებს პირითა,
უბრძანა: „ჩემო, ვაგლახ მე, შენცა ავაგსე ქირითა,
„აწ ღმერთმან მოგვცა წყალობა, ვცან მისი არ სიძვირითა,
„მე გულსა შენსა ეზომსა, არ ვიცი, გარდვიხდი რითა!“

ასმათ ჰკადრა: „მადლი ღმერთსა, ვარდნი ენახე არ დაზრულნი,
„ბოლოდ ასე გააკხადნა გონებამან დაფარულნი,
„იკვდილიცა სიცოცხლედ მჩანს, ოდენ გნახენ მხიარულნი, —
„სჯობან ყოველთა მოყვარულთა პატრონ ყმანი მოყვარულნი“.

დიდებულთა თაყვანი სცეს, მოახსენეს დიდი ქება:
„რომე ღმერთმან გაგვახარნა, კურთხეულ არს მისი ღვთება,
„ჩვენ გვიჩვენა პირი თქვენი, აღარა გვწვავს ცეცხლთა დება,
„წყლოლსა, მისგან დაკოდილსა, მასვე ძალ უძს განკურნება“.

მოვიდეს და პირი ხელსა დასდევს, აგრე გარდაჰკოცნეს;
მეფე ეტყვის: „მათა თქვენთა თავნი ჩვენთვის დაიხოცნეს,
„იგი შვება საუკუნოს ცხადად ჰპოვეს, არ იოცნეს,
„ერთსა მიჰხვდეს საზიაროდ, დიდებანი იასოცნეს.

„თუცა მე მათი დახოცა მტკივის და სატკივარია,
„მაგრა მათ მიჰხვდა უკვდავი მუნ დიდი საჩუქარია;“
ესე სთქვა, ნელად ატირდა და წვიმა თოვლსა არია,
ნარგისთა იძვრის ბორიო, ვარდსა ჰზრავს იანვარია.

მუნ ატირდე, ყველაკანი, რა ტირილად იგი ნახეს,
რაცა ვის რა დაჰკლებოდა, მათ ტირილით, სულ-თქმით ახეს,
დაღუმდეს და მოახსენეს: „რადგან ბრძენთა მზეებრ გსახეს,
„თქვენთა მქვრეთთა მღერა ჰმართებთ, რასათვისმცა ივაგლახეს!

„მინ ღირს ა თქვენსა ეგზომსა ტირილსა, შეჰირვებასა,
„თქვენთინ სიკვდილი დია სჯობს მიწათა ზედან რებასა;“
კვლავ ფრიდონ ჰკადრა მეფესა: „ნუ რად იქმ გამწარებასა,
„ღმერთიმცა მუქფად მოგიზღავს ათასსა გახარებასა“.

აუთანდილცა მიუმტკივნა, ეტყვის დიდსა სიმძიმისა;
მათ შეასხეს ქება, უფხრეს: „თავნი მივცნეთ აწ ღიმლისა,
„რადგან მიხვდა დაკარგული ღომი მხესა წახდომილსა,
„აღარა ვტირთ სატირელსა, აღარ დავდებთ თვალთა მილსა“.

მოვიდეს, სადა ქალაქი, დიდი მულღაზანზარია;
სცემდეს ბუქსა და ტაბლაქსა, გახდა ზათქი და ზარია,
დაბდაბისა და ქოსისა ხმა ტურფად შენათხზარია;
მოატყდეს მოქალაქენი, დაადგეს მუნ ბაზარია.

შუკათა მოდგეს ვაქარნი, ყოვლგნით მქვრეტელთა ჯარია,
შორს უარებდეს სარანგნი, ხელთა აქვთ მათ აბჯარია,
მოიჯრებოდეს ჯალაბნი, სარანგთა დასამჯარია,
მათად საქვრეტლად მიშვება მუნ მათგან სააჯარია.

ზარდაჰხდეს ფრიდონისასა, სრა ჰნახეს მოსაწონები;
გამოეგება მრავალი ოქროს სარტყლითა მონები,
ფერხთა საფენლად ოქსინო მართ მათგან არს ნაქონები,
თავსა აყრიდეს ოქროსა, ჰხვეტს ჯარი მუნ ნარონები.

ქორწილი ტარნიელისა და ნესტან დარეჯანისა
ფრიდონისაგან

მათ ქალ-ყმათათვის საჯდომი დაედგა თეთრ-ძაწეული,
წითელ-ყვითლითა თვალითა ზედა კეკლუცად ფრქვეუ-
ათანდილისთვის ყვითელი და შავი ერთგან რეული; | ლი,
მივიდეს, დასხდეს, — მქვრეტელნი, ვცან, მათი სულ-დაღეული.

მგონები მოდგეს, ისმოდეს ხმა სიმღერისა ტკბილისა;
ქორწილი ჰქმნეს და გამრავლდა ძნობა ლარისა ლბილისა,
ფრიდონის, ჰურად კარვისა, არ მასპინძლისა წბილისა;
ნესტან-დარეჯანს უშვენის ღიმილი, ჩენა კბილისა.

მოიღეს ძღვენი უსახო ფრიდონის არ აღქატისა,
ცხრა მარგალიტი სიდიდით, მართ ვითა კვერცი ბატისა,
კვლავ ერთი თვალი, სამზავსო მზისა შუქ-მონამატისა,
მას წინა ღამით ძალ-ედქას მხატვარსა ხატვა ხატისა.

ძკლავ უძღვნა თვითო ფარღული, გარდასაჯრელი ყელისა,
მრგვლად დათლილისა თვალისა, იავუნდისა მრთელისა;
კვლავ მოაქვს ერთი ტაბაკი, მძლედ საქირავი ხელისა,
ავთანდილისთვის ლომისა ძღვენი ფრიდონის ქველისა.

იგი ტაბაკი სავსეა მარგალიტითა სხელითა;
ავთანდილს უძღვნა ყველაი, არა სიტყვითა წბილითა;
აივსო სახლი სტავრითა და ოქსინოთა ლბილითა;
ტარიელ მაღლი უბრძანა ლალმან სიტყვითა ტკბილითა.

შრიდონისგან უსაზომო ქორწილია დღესა რვასა,
ყოვლთა დღეთა მიართმევდენ უფასოსა ძღვენსა მზასა,
დღე და ღამე არ გასწყვეტდის ჩალანა და ჩანგი ხმასა;
აჰა, მიჰხედეს შესაფერნი ყმა ქალსა და ქალი ყმასა.

ტარიელ ფრიდონს უბრძანა დღე ერთ სიტყვები გულისა:
„არს გული თქვენი საჩემო უფროსი ძმისა სრულისა,
„არ გემუქფების სიცოცხლე, არცა მოცემა სულისა,
„მე თქვენგან ვპოვე მოკვდავმან ჩემი წამალი წყლულისა.

„ავთანდილისგან შენ იცი ჩემთვის თავისა დადება,
„აწ მე მაქვს ნაცვლად მისისა მოხმარებისა წადება:
„შენ მიდი, ჰკითხე, რა უნდა, მან ჰქმნას ამისი ცხადება,
„ვითა დამივსო სახმილი, ეგრე მისიცა კმა დება“.

„შთხარ: „ძმაო, რა გარდიხდის შენგან ჩემსა ქირნახულსა!
„ლმერთი მოგცემს წყალობასა მისსა ზეცით შესახულსა,
„თუ ვერა ვიქმ საწადელსა შენსა, შენთვის გაზრახულსა,
„არა ვნახავ სახლსა ჩემსა, არც დარბაზსა, არცა ხულსა.

„აწ შთხარ ჩემგან რა გინდა, ანუ რად მოგეხმარები?
„ვარჩევ, წავიდეთ არაბეთს, იყავ ჩემიცა მარები,
„ტკბილი სიტყვითა გაემართოთ და ხმლითა საომარები;
„თუ შენ შენს ცოლსა არ შეგერთავ, მე ჩემსა არ ვექმარები“.

რა ფრიდონ უთხრა ავთანდილს ტარიას მოციქულობა,
მას გაეცინეს, გაღიმდა, შევნოდა მხიარულობა;
სთქვა თუ: „მეშველი რად მინდა, მჭირს არავისგან წყლულება,
„ჩემი მზე არცა ქაჯთა ჰყავთ, არცა ჰსჭირს ლხინ-ნაკლულობა.

„ჩემი მზე ტახტსა ზედან ზის, მორკმული ღვთისა ნებითა,
„საკრძალავი და უკადრი, ლალი, არვისგან ვნებითა,
„არცა რა უმძიმს ქაჯთავან, არცა გრძნეულთა გრძნებითა,—
„მას ზედა შველა რად მინდა, რად მექვე რასაცა თნებითა!

„რა მოვა ჩემთვის განგება ზეცით მოსრულნი ზენანი,
„ღმერთი იწადებს, მომივლენ გულსა სახმილთა ღზენანი,
„მაშინლა მომხვდენ მოკვდავსა მზისა ელვათა ფენანი,
„უმის-უმისოდ ცუდია ჩემგან მიდამო რბენანი.

„მიდი და ჰკადრე ტარიელს პასუხი, ჩემგან თბრობილი:
„„მადლი რად უნდა, მეფეო, ხარ რაზომ გინდა ღმობილი,
„„ვარ მუცლიდგანვე დედისა თქვენად სამონოდ შობილი,
„„ღმერთმან მუნამდის მიწა მყოს, ვირ მეფე იყო ცნობილი.

„„ზებრძანა,— შეყრა მწადიან საყვარელისა შენისა—
„„ეგე არს მზგავსი გულისა ღმობიერისა თქვენისა;
„„მუნა მე ხმალი არ მიკვეთს, არცა სივრცელე ენისა,
„„მიჯობს მოლოდნა საქმისა მის განგებისა ზენისა.

„„მსეა ჩემი საწადი და ჩემი მოსანდომარე,
„„ინდოეთს ვნახო მორკმული, საჯდომთა ზედან მჯდომარე,
„„გვერდსავე გიჯდეს მნათობი, პირი ელვათა მერთომარე,
„„მებრძოლნი თქვენნი მოგესრნეს, არვინ ჩნდეს მუნ მეომარე.

„„რა გამისრულდენ ესენი ჩემნი გულისა ნებანი,
„„მაშინლა მივალ არაბეთს, მომხვდეს მის მზისა ხლებანი,
„„ოდესცა სწადდეს, დამივსნეს ამა ცეცხლისა დებანი,—
„„სხვა თქვენგან არა არ მინდა, მძულან რასაცა თნებანი“.

რა ფრიდონ ჰკადრა ტარიელს ესე სიტყვანი ყმისანი,
მან ჰბრძანა: „მაგას არა ვიქმ, ამას არ უნდა მისანი,
„ვითა მან ჰპოვა მიზეზი ჩემისა სულთა დგმისანი,
„ეგრევე მანცა სამისოდ ნახეს ძალ-გული ძმისანი.

„მიდი, უთხარ ჩემმაგიერ სიტყვა ჩემგან არ ნათნები:
„მე შენისა გამზრდელისა უნახავად არ დავდგები,
„ვექვ, მრავალი დამებოცოს ზონა მისგან საყვარლები,
„ვითხოვ ხოლმე შენდობასა, აგეთი-ლა მოვბრუნდები“.

„მსე უთხრა: „ამის მეტსა მოციქულობ ნურას ნუო,
„ხვალე წასვლა არ დავშალო, არცა სიტყვა გავათუო;
„მე არ მიზამს არაბთ მეფე, რომე სიტყვა გაჯაცრუო,
„ამოდ ვთხოვო ქალი მისი, შევებვეწო, შევაგუო“.

შამბო ფრიდონ ავთანდილს, ტარიას მოციქულობა,
„არ დადგებისო, ცუდია შენგან ცდისა-ლა თქმულობა!“
მას დაუმძიდა, მოედვა კვლავ გულსა კვამლ-აღმულობა,
ასრე ჰხამს რიდი მეფეთა, ყმათაგან მოკრძალოლობა.

ავთანდილ მივა მუხლ მოყრით; ტარიას შესახვეწელად,
ფერხთა ეხვევის, აკოცებს, აღარ შეჰხედავს ზე წელად;
ეტყვის: „კმა, რაცა შევცოდე როსტენს წლოულად მე წელად,
„კვლავ ნუ მიქ ერთგულობისა გამტებლად, დაცამლეწელად.

„რასაცა ჰლამი, არ მოგცემს მას ღვთისა სამართალია, —
„გამზრდელსა ჩემსა ვით ვკადრო მე საქმე სამუხთალია!
„მე მისთვის ხელი ვით გაეძრა, ვინ ჩემთვის ფერ-ნამკრთალია!
„ვით მოიხმაროს მონამან პატრონსა ზედან ხმალია!

„მეე საქმე მე და ჩემსა საყვარელსა შეგვამდურვებს,
„ვაა თუ გაწყრეს, გაგულისდეს, კუშტი გულსა შეაურვებს,
„ამბავსაცა დამიძვირებს, ჭვრეტისათვის მომასურვებს,
„შენდობასა ხორციელი კაცი ვერა დამიურვებს“.

ტარიელ უთხრა სიცილით, მან მზემან შუქ-ნაფენამან,
ხელი მოჰკიდა ავთანდილს, ამართა, ააყენა მან:
„მიყოო კარგი ყველაი მომართებამან შენამან,
„მაგრა სჯობს, შენცა გალხინოს ჩემმან შენითა ღხენამან.

„ღია მძულს მეტი მოყვრისა შაში, კრძალვა და რილობა,
 „მძულს გაუწყვტლად კუშტობა და სულ-მძიმობა, დიდობა;
 „თუ მოყვარეა გულისა, ჰქმნას ჩემკენ მონაზიდობა,
 „თვარე მე ჩემდა, იგ მისდა, ღია სჯობს კიდის კიდობა.

„მე ვიცი გული საშენოდ შენისა საყვარელისა,
 „არ ეწყინების სტუმრობა შენისა მე შემყრელისა,
 „რადმცა რა ვკადრე მეფეესა თხრობა რისაცა ჭრელისა,
 „ოდენ ნახვისა მათისა ნატრა მაქვს სანატრელისა.

„ამას ოდენ მოვახსენებ მურადით და შეპოვნებით,
 „რომე მოგცეს ქალი მისი მან მისითა მოგონებით;
 „რადგან ბოლო შეყრავდა, სიშორესა ვით ენთებით?
 „დააშვენეთ ერთმანერთი, თავის თავის ნუ დაჰქნებით“.

რა ავთმნდილ ტარისგან სცნო, წასვლასა არ დაჰშლიდა,
 არა ჰკადრა შეცილება, საუბარსა ზედა ჰრთვიდა;
 ფრიდონ კაცსა დარჩეულსა სათანაოდ გარდასცვლიდა,
 თანა წაჰყვა, გაღანამცა მათთანავე გზასა ვლიდა.

ტანოელისა ქვაბსავე მისვლას მყორედ და
 საჭურჭლეთ ნასვას

სამ საქმესა დათარულსა ბრძენნი დიენოს გააცხადებს:
 დმერთი კარგსა მოავლინებს, არ ბორორტსა არ დაჰპადებს,
 აესა წამ ერთ შეამოკლებს, კარგსა ხან გრძლად გააკვლადებს,
 თავსა მისსა უკეთესსა უზადო ჰყოფს, არ აზადებს.

ფრიდონისით გაემართნეს იგი ლომნი, იგი მზენი,
 თანა მიჰყავს პირი მზისა, ქალღ, მჭერეთთა ამაზრზენი,
 ჰკიდავს ბროლსა ყორნის ბოლი, დაწყობილი, დანაოხზენი,
 მუნ ბადაზშსა აშვენებდეს სინატიფე, სინაზენი.

იგი მზე უჯდა კუბოსა, და აგრე არონინებდეს,
მინადირობდეს ნადირსა, მუნ სისხლსა დაადინებდეს,
სადაცა დაჰხვდის ქვეყანა, მქვერტელთა მოაღბინებდეს,
მოვეგებნიან, სძღვნობდიან, აქებდეს, არ აგინებდეს.

მას გვანდეს, თუცა სამყაროს მზე უჯდა შუა მთვარეთა;
იარნეს დღენი მრავალნი ლალთა, ბრძნად მოუბარეთა,
შიგან მათ დიდთა მინდორთა, ყოვლგნით კაცთ-მიუმწვდარეთა,
სად ყოფილ-იყო ტარიელ, მიჰხვდეს იმ კლდისა არეთა.

ტარიელ ჰბრძანა: „მე მმართებს დღეს თქვენი მასპინძელობა
„მუნ მივალ, სადა ვყოფილვარ, მქირდა სადამდის ხელობა,
„მუნ გვიმასპინძლოს ასმათმან, მას უძს ხორცისა ხმელობა,
„მე რომე გიძღვნი ტურთათა, აქოთ ლარისა ქრელობა“

მივიდენ, შიგან გარდაჰხდენ ქვაბსა მას დიდთა კლდეთასა;
ასმათს უძს ხორცი ირმისა, იქმს მასპინძელობა კვეთასა;
ამხანაგობდეს, ლალობდეს წასვლასა მათ საქმეთასა,
ღმერთსა ჰმადლობდეს შეცვლასა ღბინად ქირისა დღეთასა.

მოიარეს ქვაბოვანნი; თამაშობდეს მხიარულნი,
ჰპოვეს იგი საქურქლენი, ტარიასგან დაბეჭდულნი,
ვერცა ვისგან დანათვალნი, ვერცა ვისგან შეგებულნი,
არ იტყვიან, არა გვაქვსო, იგ ამისთვის გულ-ნაკლულნი.

შობდა ტურთა მრავალი მათ მათი შესაფერები,
კვლავ ფრიდონისნი აღაესნა, სპა ჰყვა, თუ სპასალარები;
აღივსო კაცი ყველაი, მაშინ მათ თანა ნარები,
მაგრა ძეს რომე საქურქლე, ჰგვანდა კაცთ-დაუკარები.

ფრიდონ უთხრა: „ვალი შენი ჩემგან ძნელად გარღიხდების,
„მაგრა თქმულა, — კარგის მქნელი კაცი ბოლოდ არ წახდების,
„აწ საქურქლე რაზომიცა აქა ძეს და ან იღების,
„შენი იყოს ყველაკაი, შენ წაიღე, ვითა გხვდების“.

ზრიდონ, მდაბლად თაყვანი-სცა, ჰკადრა მადლი მეტის-მეტი:
„მე, მეფეო რად გგონივარ უჭკუო და აგრე რეტი?
„მტერი ყოვლი ჩაღად გიჩანს, ვინმეა იყოს ვითა კეტი,
„ჩემი ლხინი მუნამდის ა, ვირე ვიყო შენი მკვრეტი!“

ზრიდონ კაცი დააბრუნა მოსასხმელად აქლემისად,
სახლსა მისსა მსაღებლად მის ყველასა საქურჭლისად;
აწ მუნითგან გაემართენ არაბეთით მივლად გზისად,
ავთანდილ ა გაღეული შესაყრელად მთვარე მზისად.

მიჰხედეს არაბთა სამზღვართა, რა ვლეს მრავალი ხანები.
დახვდათ სოფლიბი, ციხეები ხშირ-ხშირად თანის-თანები,
მუნ შიგან მყოფთა ემოსა ტანსა ლურჯი და მწვანები,
ავთანდილისთვის ყველაი ტრემლითა არს ნაბანები.

ტარიელ კაცი გაჰგზავნა წინაშე როსტან მეფესა,
შესთავალა: „გკადრებ, მეფეო, სურვილთა სიიფესა,
„მე მოვალ მეფე ინდოთა დარბაზსა თქვენსა სეფესა,
„ვიჩვენებ ვარდსა კოკობსა, უფრჭკვენელსა, მოუკრეფესა.

„მაშინ თქვენ ჩემი გეწყინათ ნახვა მიწისა შენისა,
„კლა შეპყრობისა ავი ჰქმენ, შემოტიფება ცხენისა,
„მე შენთა სპათა ვაჩვენე ნიშანი რამე წყენისა,
„დავხოცე მონა მრავალი, მსახური სრისა თქვენისა.

„აწ ამად მოვალ წინაშე, დავყარენ ჩემნი გზანია,
„შემინდოთ, რაცა შეგკოდეთ, ჰქმნეთ გაწყრომისა კმანია,
„ძღენი არა გვაქეს, გგმონობენ ფრიდონ და მისი ყმანია,
„ოდენ ძღვნად თქვენი ავთანდილ მე თქვენთვის მომიტანია.“

რა მოუვიდა მეფესა მახარობელი ჟამისა,
ვით გაეხარნეს, ვერ იტყვის ენა ერთისა წამისა,
თინათინს ლაწკთა ემატა ელვა შუქისა სამისა,
ბროლსა და ლაღსა აშვენებს მუნ ჩრდილი წარბ-წამწამისა.

ტაბლასა ჰკრეს და გაისმა სიცილი თქართქარებისა,
ლაშქარნი რბოდეს მიდამო, ჰქმნა სწადლათ მათკენ რებისა;
დაიწყეს მოსხმა ცხენებთა, მოღება უნაგრებისა,
შესხდა სიმრავლე მოყმისა მკლავ-ფიცხელ, გულ-მაგრებისა.

მეფე შესჯდა, გაეგებნეს თავადნი და სრულად სპანი,
ვისცა ესმის, მოვიდიან მას წინაშე სხვაგნით სხვანი,
ყველაკაი ღმერთსა ჰმადლობს გაამაღლნეს მათნი ხმანი,
სთქვეს; „ბოროტსა უმყოფობა, კეთილნია შენთვის მხანი“.

რა ერთმანეთი აუჩნდათ მიგებულ-მოსაგებავთა,
ავთანდილ ეტყვის ტარიელს სიტყვათა დანახებავთა:
„აგერა ჰხედავთ მინდორთა, მტვერითა შენაღებავთა?
„ამად მედების სახმილი, გულსა ეცხება, ებავთა.

„ისია ჩემი გამზრდელი და თქვენდა მოგებებულა,
„იქი ვერ მივალ, მრცხვენიან, გულსა სახმილი დებულა,
„ჩემად არაკად სულდგმული კაცი არ გაწბილებულა;
„რასაცა მიზამთ, თქვენ იცით, ფრიღონ თქვენდანვე ხლებულა“.

ტარიელ უთხრა: „კარგსა იქმ შენ პატრონისა კრძალვასა,
„აწ დადევ, იქი ნუ მოხვალ, იქმცა უჩემოდ ხალვასა,
„მე მივალ, უთხრობ მეფესა შენგან თავისა მალვასა,
„ვექვი, ღვითთა აღრე შეგყარო მზესა მას, ტანად აღვასა“.

მუნ დადგა ლომი ავთანდილ, დაიდგა მცირე კარავი,
ნესტან-დარეჯან მუნვე დგას, იგი მქვერტელთა მზარავი,
მისთა წამწამთა ნიაფი ჰქრის, ვითა ქარი არ ავი,
წაიღა მეფე ინდოთა მისრული მიუპარავი.

ფრიღონ წაჰყვა, გაღანამცა გავლეს ველი დიდსა ხანსა;
სცნა მეფემან,—ტარიელი მარტო მოვა, მოჰხრის ტანსა,
გარდაჰხდა და თ:უვანი-სცა ჩას უკადრსა, ლომებრ ჯანსა,
სდებს პატევსა ინდოთ მეფეს მართ მამისა შესაგვანსა.

ტარიელცა თაყვანი სკა, მივა კოცნად, სასალამოდ;
მეფე ყელსა აკოცებდა მართ ბაგისა დასაამოდ,
გაკვირვებით ეუბნების, არის მისგან სათამამოდ:
„შენ მზე ხარო, შენი გაყრა არის დღისა შესალამოდ“.

გაეკვირვა მეფე მისა თვალადობა-სიტურფესა,
პირსა უქვრეტს გაკვირვებით, უქებს მკლავთა სილღფესა;
კვლავ ფრიღონცა უსალამა, თაყვანი-სკა მან მეფესა,
მას მეფესა, ავთანდილის ნახვისათვის მოსწრაფესა.

მეფე ტარიას ქებასა დაჰკრთების, დაელოვების;
ტარიელ ეტყვის: „მეფეო, აწ გული შენ გემონების
, მიკვირს, თუ ეგრი სიკეთე თქვენ ჩემი რად გეგონების
„რადგან ავთანდილ შენია, სხვა რად ვინ მოგეწონების.

„ნუ გიკვირს მისი ვერ-ნახვა და დაყოვნება ხანისა,
„მოდო და დავსხდეთ მეფეო, ამოა კორდი მწვანისა,
„კადრო მიზეზი მისისა თქვენს წინა ვერ მოტანისა,
„ვიაჯ რასამე, აწ მმართვეს მოთხოვა მე ფარმანისა“.

დასხდეს მეფენი, მოადგა ვარე სიმრავლე რაზმისა,
ტარიელს პირსა ციმციმი ათქმს, უნათლესი ბაზმისა
ქვრეტა ახელებს მქვრეტელთა ყოფა-ქცევისა და ზმისა,
დაუწყო თხრობა მეფესა სიტყვისა, ბრძნად ნაკაზმისა;

„მეფეო, თავი მემცრობის მე მისად მოსახსენებლად.
„მაგრა მოსული თქვენს წინა ვარ შემომხვეწელოდ, მქენებლად,
„თვით იგი იაჯს, რომელიც ჩანს მზეებრ შუქთა მფენებლად,
„ვინ არის ჩემად სინათლედ და ჩემად გამათენებლად.

აწ ამას გკადრებთ ორნივე ხვეწნით და შემუდარებით,
„ავთანდილ დამღვა წამალი მისგან თავისა დარებით,
„ღავიწყდეს, რომე პატიჟნი სჭირდეს ჩვენთავე დარებით,
„არ გაწკუნ, გრძელი ამბავი არს ჩვენგან მიუშხედარებით.

„თქვენთა უყვართ ერთმანერთი, ქალი მას და იგი ქალსა,
„მით ვიგონებ საბრალოსა, მტირალსა და ფერ-ნამკრთალსა;
„მუხლ-მოყრილი გეაჯები, ნულარ აწვევ იმათ აღსა,
„რომე მისცე ქალი თქვენი მკლავ მაგარსა, გულ-ფიქალსა;

„ამის მეტსა არას გკადრებ, არ მოკლესა, არცა გრძელსა“,
ამოილო ხელ-მნდილი, მოინასკვა ზედან ყელსა,
ადგა მუხლნი დაუყარნა, იაჯების ვითა მზრდელსა;
გაუკვირდა ყოველსა კაცსა. მის ამბისა მომსმენელსა.

რა ტარიელ მუხლ-მოყრილი ნახა, მეფე შეუზარდა,
შორს უკუ-დგა, თაყვანი-სცა, ქვე მიწამდის დაუფარდა,
მოახსენა: „ხელმწიფეო ღვინო ყოვლი განგიქარდა,
თქვენმან აგრე სიმდაბლემან ნახვა თქვენი ჩამადარდა.

„მით ეგების, რაცა გწადდეს, რომე კაცი არ მოგთმინდეს,
„ანუ მშურდეს ქალი ჩემი საკვდავად და ტყვედცა გინდეს,
„გებრძანამცა სახლით, თქვენიით, ცრემლი არცა მაშინ მცინდეს,
„სხვა მისებრივ ვერა ჰპოვოს, ცათამდისცა აღცაფრინდეს.

„მე სიძესა, ავთანდილის უკეთესსა ვპოვებ ვერა
„თვით მეფობა ქალსა ჩემსა მივეც, აქვს და მას ეფერა, —
„ვარდი ახლად იფურჩნების, მე ყვაილი დამებერა
„რამცა ვკადრე შეცილვება, რასაც იგი ოდენ სჯერა.

თუ შეგერთო, ერთი მონა თქვენთვის არცა მაშინ მშურდა,
„ვინმცა გკადრა შეცილება, უშმაგომცა ვით მოკმდურდა;
„თუ ავთანდილ არ მიყვარდა, აგრე მისთვის რად მომსურდა?!
„ღია, ღმერთო, წინაშე ვარ, ესე ჩემგან დადასტურდა“.

რა ტარიელ მეფისაგან ესე სიტყვა მოისმინა,
დადრკა, მდაბლად ეთაყვანა, პირსა ზედან დაეფრნა,
კვლავ მეფემან თაყვანი-სცა, წაპორეველო, წაღვა წინა,
ერთმანერთი მოიმაღლეს, მათ ერთსაცა არ ეწყინა.

ზრიდონ შესჯდა, ავთანდილის მახარობლად გაექანა, —
ესდენ დიდი სხარული გაეხარნეს მასცა განა —
წავიდა და წამოუძღვა, მოიყვანა, მოჰყვა თანა,
მაგრა ირცხვის მეფისაგან, შუქი ბნელად მოევანა.

მეფე აღვა, მოეგება, ყმა გარდაჰხდა, რა მივიდა,
ხელთა ჰქონდა ხელ მანდილი, პირსა მითა იფარვიდა,
მზე ღრუბელსა მოჰფაროდა, ქუშდებოდა, ვარდსა ჰხვრიდა,
მაგრა მისსა შვენებასა რამცა ვითა დაჰფარვიდა!

მეფე კოცნასა ჰლომოდა, აღარა ცრემლნი სდენია,
ავთანდილ ფერხთა ეხვევის, შუქი ქვე დაუფენია;
უბრძანა: „ადეგ, ნუ ირცხვი, შენ ზნენი გამოგჩენია,
„რადგან მერჩიო, ნუ მერცხვი, ჩემგან რასალა გრცხვენია?“

მოეხვია, გარდაჰკოცნა მან პირისა არე-მარე: —
„დამივსეო ცეცხლი ცხელი, მაგრა წყალი არე-მარე;
„ვინ გიშერი დააჯოგა და წამწმისა არე-მარე,
„ხკალე შეგყრი, ლომო, მხესა, თავი მისკენ არე მარე.

მეფე ყელსა ეხვეოდა მას ლომსა და ვითა გმორსა,
ახლოს უზის, ეუბნების აკოცებს და უჭკრეტს პირსა,
იგი მზე და ხელმწაფობა ასრე მიჰხვდა, ვითა ღირს ა, —
მაშინ ლხინი ამო არის, რა გარღიხლის კაცი ქირსა.

შმა მეფესა მოახსენებს: „მიკვირს, სხვასა რად რას ჰბრძანებ,
„რად არ გინდა ნახვა მხისა, ანუ რად-ლა აგვიანებ?
„მიეგები მხიარული, სახლსა თქვენსა მოიყვანებ,
„შემოიმოს შუქთა მისთა, ნათლად გარე მოივანებ“.

ტარელსცა მოახსენა, შესხდეს, ქალსა მიეგებნეს,
მათ სამთავე გოლიათდა მზისა ფერად ღაწენი ჰღებნეს,
მიჰხედეს მათსა საწადელსა, იგი ჰპოვეს, რაცა სძებნეს
ხელი ჰხადეს ხმალთა მათთა, არა ცუდად წელთა ებნეს.

მეფემ ქალსა უსალამა, მან შორით გარდახლომილმან,
ლაუყენა თვალნი ელვამან მისთა ლაწეთაგან კრთომილმან,
გამოეგება, აკოცა კუბოსა შიგან ჯდომილმან;
ლაუწყო ქება მეფემან თვით ვერას ვერ მიხლომილმან.

მტყვის: „მზეო, ვითა გაქო, ნათელო და დარიანო,
„შენთვის ხელნი გონებანი არა ცუდად არიანო,
„მზიანო და მთვარიანო, ეტლად რაო და რიანო!
„თქვენ საქვრეტლად აღარ მინდით, არ ვარდნო და არ იანო“.

ბაჰკვირდეს ყოვლი მხედველი მისთა ელვათა ფენასა;
ვით მზემან, დაჰყენა მქვრეტელთა თვალნი ნათლისა ჩენასა,
მისგან დამწვარნი მისცნიან გული ქვრეტითა ღებნასა,
სითცა გამოჩნდის, იქმოდეს ჯარნი მუნითვენ რბენასა.

შესხდეს, წავიდეს ყველანი შინათ თავისა მარებად,
ჰქონდეს შვიდნივე მნათობნი მის მზისა დასადარებათ,
არ მიიხლომის სიტურფე, არს მათგან მიუძხვარებად,
აღრე მივიდეს მეფისა სახლად სამყოფად, არებად.

შევიდეს, ნახეს თინათინ მქვრეტთა მომცემი ქირისა,
სკივტროსაგან-გვირგვინოსანსა ჰშენოდა ცმა პორფირისა,
მოსრულია პირსა შეადგა ელვა მისისა პირისა,
შევიდა მეფე ინდოთა, იგი მზე, მზგავსი გმირისა.

ტარიელ და ცოლმან მისმან ქალსა მდაბლად უსალამეს,
მოეგებეს, აკოცეს და საუბარი დაამეს,
იგი სახლი გაანათლეს, არ ნათელი შედამეს;
ბროლ-ბადახში გალაწვეს, და გიშერი აწამწამეს.

თინათინ ზედან აწვია ტახტსა მეფესა ზეთასა;
ტარიელ უთხრა: „შენ დაჯე, სწადიან ბქესა ბქეთასა,
დღეს ტახტი შენი შენ გამართებს მეტად ყოველთა დღეთასა,
მე ლომი ლომთა დაგისვა გვერდსა შენ მზეთა მზეთასა“.

მართავე ხელი მოჰკიდეს და დაჰსვეს ტახტსა თავისსა;
გვერდსა დაუსვეს ავთანდილს, სურვილსა მოეკლა ვისსა;
უნახავსა და ნახულსა სჯობს ყოვლსა სანახავისსა,—
ნუ ექვ მიჯნურად მათებრსა, ნუცა თუ რამინს და ვისსა.

ძალი შესწბა გაუკვირდა ავთანდილის გვერდსა ჯდომა,
ფერი კრთა და გაუფიცბა შედაგამო გულმან კრთომა;
მეფე ეტყვის: „შვილო, ჩემგან გაქვს სირცხვილი თუ რა ზომა,
„ბრძენთა უთქვამთ სიყვარული, ბოლოდ მისი არ წახლომა.

„აწ შეილნო ღმერთმან თქვენ მოგცეთ ათას წელ ღეთა გრძე-
„სვე, სვიანობა, დიდობა, კვლავ ჭირთა გარდუხდელიობა, |ლომა
„კამცა ნუ შეგცვლით, მოგხვდებისთ თვით მისებრ შეუცვლე.
„ქვენით ხელითა მელირსოს მიწათა შემომყრელობა!“ |ლომა,

მართ მეფემან სპათა ჰბრძანა ავთანდილის თაყვანება:
„ესეაო მეფე თქვენი, ასრე იქმნა ღეთისა ნება,
„ღლეს ამას აქვს ტახტი ჩემი, მე სიბერე ვითა სნება,
„ჩემად-სწორად მსახურებდით, დაიჭირეთ ჩემი მცნება.

ლაშქარნი და დიდებულნი მოდრკეს, მდაბლოდ ეთაყვანეს,
მოახსენეს: „მიწად ვექმეთ, ვინცა მიწად დაგვიყვანნეს,
„მორჩილ-ქნილნი დაგვადიხნეს, ურჩნი მკვდართა დაგვაგვანნეს,
„მტერთა მკლავნი შეაძუნტნეს, გულნი ჩვენნი აგულვანნეს.“

ტარიელცა ქებით უთხრა იმედისა გადიდება;
ქალსა ეტყვის: „შემიყრიხართ, აღარა გწვავს ცეცხლთა დება,
ქმარი ჩენი ძმაა ჩემი, მწადს აგრეთვე თქვენი დება,
„ორგულთა და შემცილეთა შენთა მე ვქმნა გაფლიდება.

აქა ქორწილი ავთანდილისა და თინათინისა
წრახტ მეფისაგან

მას დღე ავთანდილ პატრონად ზის და ხელმწიფე ხენი,
მასთანა მჯდომსა ტარიელს ჰშვენიან სინაზენია;
ნესტან ჯარ ახლავს თინათინს, ვით მქვერეთა ამაზრზენია,—
ჰგავს თუ, ცა მოღრკა ქვეყანად, შეყრილან ორნი მზენია.

ღაიწყეს მორთმა პურისს ლაშქართა მის მესავსისა,
ზროხა და ცხვარი დაკლული არს უმრავლესი ხაკსისა.
შეიქმნა ძღვენობა ძღვენისა, მათისა შესამსგავსისა,
მათ ყოელთა შუქი ანათობს პირისა, მზისა მზგავსისა.

იაგუნდისა ჯამები იყვის, ლალისა ჭიქები,
კვლავ უცხო ფერთა ჭურჭელთა სხდის უცხო უცხო სიქები;
მის ქორწილსა მაქები კაცი ბრძენთაგან იქები;
მქვერეტელო, გულსა ეტყოდი,—ნუ აეხსნები, იქ ები!

მუტრიგნი მოდგნეს ყოველგნით, იმოდის ხმა წინწილისა,
შეყრით ძის გორი ოქროთა და ბადაზზისა თლილისა,
მსლელთათვის წყარო ღვინისა ასგამ სდის, მზგავსი მილისა,
ბინდით ცისკრამდის ხმა იყო, გარდახდა ჟამი დილისა.

პრა დარჩა უსაბოძეო, არ კოჭლი და არ საყარი,
მოლიოდა მარგალიტი მოფანტული, მონაყარი;
გაბედილთა წასაღებლად ატლასი და ოქრო მყოლი;
სამ დღეს იყო ინდოთ მეფე ავთანდილის ვით მაყარი.

ხვალისა მეფე არაბთა კვლავ პურობს, არ ლაფალია;
ტარიელს უთხრა: „შენი მზე საჭვრკტლად სატურფალია;
„მეფე ხარ ყოელთა მეფეთა და ეგე დედოფალია,
„ჰხამს, ყურსა გვეგდოს საყურლად ჩვენ თქვენი ნატურფალია.

„აჲ მეფეო, არ ეგების ჩვენი სხდომა თქვენად სწორად“
სახელმწიფო საჯდომი და სხვა დაუდგა ტახტი შორად,
ქვემოთ დაჰსნა ავთანდილ და მისი ცოლი მათად სწორად,
პირველ-ძღვენი ტარიასთვის მოილიან, იღვის გორად.

არაბთა მიფე მასპინძლობს, იქმს ოდენ მასპინძლობასა,
ზოგჯერ მათ ახლავს, ზოგჯერ მათ, არ იხმობს ხელმწიფობასა,
გაცემს და უქებს ყველი უხკობა-იეფობასა;
ფრიდონ ზის ახლოს ავთანდილს ჩვეულა თვით მეფობასა.

მეფესა ქმრითურთ პატივი ჰქონდა ინდოთა ქალისა,
სიყვარული და ჩუქება, ვით სიძისა და სძალისა,
რომე სძღვნა, არა ეგების თქმა არცა ნაათალისა,
თვითო სკიპტრა და პორფირი და გვირგვინები თვალისა.

ძვლავ უძღვნა ძღვენი ორთავე მზგავსი მათისა ბედისა,
ათასი თვალი, ნაშობი რომანულისა დედლისა,
კვლავ მარგალიტი ათასი, მართ ვითა კვერცხი მტრედისა,
ათასი ცხენი ტაიჭი, სიდიდით მზგავსი ქედისა.

ფრიდონს უძღვნა ცხრა ტაბაკი მარგალიტი თავ-შედგმული,
ცხრა ტაიჭი, ძვირფასისა უნაჯრითა შეკაზმული;
ინდოთ მეფე თაყვანი-სცემს ლალი, ბრძენი, არ მასმული.
მადლი ჰკადრა ფხიზელოურად, თუცა იყო ღვინო-სმული.

რას ვაგრძელებდე გარდაჰხდეს დღენი ერთისა თვისანი,
რამაშობდიან, არ იყვნეს ყოლა გაყრანი სმისანი;
ტარიელს სძღვნიან უცხონი ძვალნი ლალისა ქვისანი,
მათ ყოვლთა მაანი ელვანი ჰფარვენ მართ ვითა მზისანი.

ტარიელ ჰგვანდის ვარდსა და იყვის ფიფქისა მთოველად,
ავთანდილ როსტენს წინაშე გაჰგზავნა დასათხოველად,
შესთავალა „შენა სიახლე კმა ჩემად ლხინად ყოველად,
„მტერთა აქვთ ჩემი სამეფო, ვიცი მუნ შიგან მძოველად.

„შეცენი მოჰსრნის მცოდნეთა ცოდნამან, ხელოვნებამან, —
„ვექვ, მოგცეს თქვენცა დაღრეჯა ჩემმან რასაცა ვნებამან,
„წავიდე, ავი არ მიყოს მე აქა დაყოვნებამან,
„ადრე კვლავ გნახნე მორქმულნი, ინებოს ღეთისა ნებამან“.

როსტევან ჰკადრა: „მეფეო, რად ხარ რასაცა რიღითა,
„რაცა გიჯობდეთ, იქმოდეთ, გასქვრეტლით, გაიცდიღითა;
„ავთანდილ თანა წამოგყვეს, წადით ლაშქართა ღიღითა,
„თქვენთა მტერთა და ორგულთა დაჰფრეწღით, დაცასქრიღითა“.

ავთანდილ უთხრა ტარიელს ესე სიტყვები ორები:
მან უთხრა: „ავრე ნუ უბნობ, შეცვე ბროლისა ყორები;
„ახალ შეყრილსა მთვარესა, მზეო, ვით მოეშორები?“
ავთანდილ უთხრა: „მაგითა შენგან არ მოუილორები:

„პრ ღია გინდა, დამაგლო, წახვიდე ჩემად მზრახავად —
„ცოლი უყვარსო, გამწირა, იყო ამისა მსახავად —
მე დავრჩე შენი გაყრილი თავისა მე ვავლახავად —
„კაცსა მოყვრისა გაწირვა, ახ, მოუხდების, ახ, ავად!“

ტარიელს უგავს სიცილი ბროლსა ვარღითა ფრქვევასა;
უბრძანა: „ვიტყვი უშენოდ შენისა უფრო მე ვასა!
„რადგან გწადიან წამომყვე, დამწამებ ნუ რას თნევასა,“
ავთანდილ ჰბრძანებს ლაშქართა ყოვლგნით მისთანა წვევასა.

შეჰყარნა სპანი არაბეთს, აღარა ხანსა ზმულია,
კაცი ოთხმოცი ათასი, ყველაი დაკაზმულია;
კაცსა და ცხენსა ემოსა აბჯარი ხვარაზმულია.
არაბთა მეფე მათითა გაყრითა ნაღველ-ქმულია.

მროთმანერთისა გაყრილნი ქალნი ორნივე დობილნი,
ერთმანერთისა დაღ ფიცნი სიტყვასა გამონდობილნი,
მკერღითა მკერდსა შეკრულნი, ყელითა გარდაქდობილნი,
სტიროდეს, მათთა მქვრეტელთა გულნიცა ესხნეს წდობილნი.

მთვარე ცისკრისა ვარსკლავსა რა თანა შეესწოროსა,
ორნივე სწორად ნათობენ, მოშორდეს, მოეშოროსა;
არათუ იგი მოშორდეს, მართ ცაძან მოაშოროსა,
მათლა საქვრეტლად მქვრეტელმან ჰხამს, თავი იქედგოროსა;

მათდავე სახედ, რომელსა ესენი დაუბადიან,
იგივე ვაჰყრის, სიშორე არა თუ ნებით სწადიან,
ვარდსა სწებვენ და აპობენ, სტირან და ცრემლთი ჩადიან:
მათთა გამყრელთა ყველათა სიცოცხლე არ იქადიან.

ნესტან-დარეჯან სთქვა: „ნეტამკ ყოლე არ შემოგმცნებოდი,
„მზისა გამყრელი გაყრითა აწ ასრე არ დავდნებოდი,
„ამბაესა სცნედი, მაცნედი, წიგნითა მეუბნებოდი,
„ვითა მე შენთვის დამწვარვარ, აგრე შენ ჩემთვის დნებოდი“.

მინათინ უთხრა: „ჰე, მზეო, შენთა მქვრეტელთა ლხინებო,
„რამცა გაგწირე, თუ ვითა გაყრასა მოვითმინებო!
„ღვთისაგან დღეთა თხოვისა ნაცვლად სიკვდილი ვინებო,
„აგრემცა მივი, რაზომცა ცრემლსა მე დავიდინებო!“

ჰვლავ აკოცეს ერთმანერთსა, გაიყარნეს იგი ქალნი,
ქვე დამდგომმან წამავალსა ვერ მოსწყვიტა ყოლე თვალნი,
იგი იქვრეტს უკულმავე, ედებოდა ამით აღნი,—
რომე მწადდეს, ვერ დავწერენ მე სიტყვანი ნაათაღნი.

როსტან მათითა გაყრითა ხელთაგან უფრო ხელდების,
ათასჯერ იტყვის ვავლახსა, არ სულ-თქმა უერთხელდების;
ცხელი სდის წყარო ცრემლისა მართ ვითა ქვაბი ცხელდების;
ტარიელ არის დაღრეჯით, ფიფქი ნაზდების, თხელდების.

ტარიელს ვარდსა დაუტყლოეს მეფე ხვეწით და კოცებით,
ეტყვის თუ: „თქვენი სიახლე მიჩნს აქამდისცა ოცებით“
„რადგან მოგშორდი, დავრჩები პატიუთა გასაოცებით,
„შენგან მოგვეცა სიცოცხლე, შენგანვე დაიხოცებით“.

ტარიელ შესჯდა, მეფისა გამყრელი, გამომსალამე.
სრულად ლაშქართა სდიოდა ცრემლი, მინდორთა სალამე,—
„მზე შენ გელმისო სალამად და თავი შენ მას ალამე;“
უბრძანა: „თქვენთვის მტირალსა ყოლა რად მიჩნდეს სალამე!“

ზემართეს და წავიდეს ღია სპითა და ბარგითა,
ტარიელ, ფრიდონ, ავთანდილ თავითა მეტად კარგითა,
კაცი ოთხმოცი ათასი ჰყვა ცხენებითა ვარგითა,
მივლენ სამნივე გულითა, ერთმანერთისა მარგითა.

სამთავე ვლეს, ღმერთმან მათებრ სხვა ნურა ნუ დაჰბადოსა!—
მოეგებნიან, მტერობა ვერაფერ დაიქადოსა,
მინდორსა შინა სადილოდ გარდაჰხდეს უდილოდოსა,
ვითა ჰმართებდათ, ჰპურობდეს, ღვინოსა ჰსვენდეს, არ დოსა.

ტარიელს და ცოლსა მისსა მიჰხვდა მათი საწადელი,
შვიდი ტახტი სახელმწიფო საშვებელი, გაუცდელი,
მათ პატიჟთა დაავიწყებს ღვინო ესე აწინდელი,—
ყოლა ღვინთა ვერ იამებს კაცი, ჭირთა გარდუხდელი.

თვით ორნივე ერთგან მსხდომნი ნახეთ, მზეცა ვერა სჯობდენ;
ბუკსა ჰკრეს და მეფედ დაჰსვეს, ქოსნი ხმათა დაატკობდეს,
მისცეს კლიტე საჭურჭლეთა, თავთა მათთა მიადობდეს;
„ესეაო მეფე ჩენი! იზახდეს და ამას ჰხმობდეს.

ავთანდილ და ფრიდონისთვის ორნი ტახტნი დაამზადნეს,
ზედა დასხდეს ხელმწიფურად, დიდებანი უდიადნეს,
ღმერთმან სხვანი ხორციელნი მათებრნი-ლა რა დჰბადნეს,
ამბობდიან ჭირთა მათთა, ყველაკასა გაუცხადნეს.

სმა, პურობა, გახარება ჰქმნეს, ჯალაბი გაადიდეს,
ვითარიცა ქორწინება ჰხამს, ეგეთსა გარდიხდიდეს,
მათ ოთხთავე თავის-თავის ძღვენსა სწორად მიართმიდეს,
გლახათათვის საბოძვარსა საჭურჭლესა ერთგან ჰყრიდეს.

სრულნი ინდონი ავთანდილს და ფრიდონს მწედ ჰხადოდიან,
„თქვენგან გვქირს კარგი ყველაი,“ მართ ამას მოიტყოდიან,
ვითა პატრონთა, სჭვრეტლიან, რაც სწადლით, მას იქმოდიან,
სადარბაზობლად ნიადავ მათ წინა მოვიდოდიან.

ინდოთ მეფე უბრძანებდა ასმათს, მისსა შეკლომილსა:
„რაცა შენ ჰქმენ, არ უქმნია არ გამზრდელსა, არცა ზდიოლსა,
„აწ ინდოეთს სამეფოსა მეშვიდესა ერთსა წილსა
„ზედან დაგსვამ, შენი იყოს, გემსახურებდი ტკბილი ტკბილსა.

„მინცა გწადდეს, ქმრად შეირთე, სამეფოსა ეპატრონე:“
„მუნდალმე გემსახურებდი, თავი შენი დაგვამონე;“
ასმათ ფერხნი გარდუკონა: „შენგანაო ჩემი ღონე,
„მონებისა უკეთესი რამც ვიშოვე, რამც ვიქონე!“

მრთვან სამთავე ძმობილთა დაჰყენეს ცოტაი დღენია,
თამაშობდიან, უსახო მიუდიოდის ძღვენია,
რა მარგალიტი ღარიბი, რა უკეთესი ცხენია!
მაგრა ავთანდილს სურვილმან დაღრეჯა დააჩენია.

ტარიელ სცნა ამა ყმისა, ცოლისათვის მოესურვა,
უბრძანებდა: „გული შენი გაღანამცა მომემღურვა,
„აწ ვაგლახ მე ქირნი შენნი გონებამან შვიდი თუ რვა,
„მოგ შორდები, ღახინი ჩემი საწუთრომან დამიშურცა!

ძვლავ ფრიდონცა დაეთხოვა, „წავიდეო სახლსა ჩემსა,
„ზედა-ზედა დავტყებნიდე დარბაზსა და ამა თემსა,
„საძსახურსა მიბრძანებდი, უხუცესი ვითა მრწემსა,
„თქვენთვის ასრე მომსურდების; წყაროსათვის ვით ირემსა“.

როსტვენისთვის წაატანა, ძღვნად ტურფები ჯუბაჩები,—
კვლავ ქურქელი თვალთა თლითა, არ კოვზები, არ ჩამჩები,—
„ჩემმაგიერ მიუტანე, წაო, ნურას მეურჩები;“
ავთანდილ სთქვა: „არა ვიცი მე უშენოდ ვით დავრჩები!

ძალსა ქალმან გაუგზავნა ყაბაჩა და ერთი რიდე,
რომე ჩაცმა-დაბურვასა ვინ ღირს-იყო მათგან კიდე!
ერთი თვალი, წამღებელმან ვერა სთქვას თუ: „ცულად ვზიდე,
ღამე ბზეებრ განანათლის, ჩნდის, სადაცა შეჭხედვიდე,

ავთანდილ შესჯდა, წავიდა, ტარიას გაესალამა,
იგი ორნივე გაყრისა დასწვა ცეცხლისა ალამა,
სრულად ინდონი მისტირან, ცრემლმან მინდორი დალამა;
ავთანდილ იტყვის: „მომკლაო სოფლისა მე სამსალამა!“

მრთვან ფრიღონ და ავთანდილ იარნეს დღენი მცირენი,
გზამან გაჰყარნა, წავიდეს თავის თავ ანატირენი;
კარგად მოუხდეს მათ მათნი საქმენი დანაპირენი;
ავთანდილ მიჰხვდა არაბეთს, ნახა არ ცულნი ჭირენი.

ზამოეგებნეს არაბნი, სამეფო დააშვენა მან,
ნახა მზე მისი, მიჰრიდა მისთა სურვილთა წყენამან,
მისთანა ტახტზედ დავესჯდა, ალხინა მქვრეტთა ლხენამან,
განახელმწიფა გვირგვინი ზეცით მოსრულმან ზენამან.

მათ სამთავე ხელმწიფეთა ერთმანერთი არა სძულდეს,
ერთმანერთსა ნახვიდიან, საწადელი გაუსრულდეს,
ბრძანებისა შემცილენი მათდა ხმალთად დავეწყულდეს,
მოიმატნეს სამეფონი, გახელმწიფდეს, გამორქმულდეს.

ჟოვლთა სწორად წალობასა, ვითა თოვლსა, მოათოვდეს,
ობოლ ქვრიენი დაამდიდრეს და გლახაკნი არ ითხოვდეს.
ავთა მქმნელნი დააშინეს, კრავნი ცხვართა ვერა სწოვდეს,
შიგან მათთა საბრძანისთა თხა და მგელი ერთად სძოვდეს.

ზასრულდა მათი ამბავი ვითა სიზმარი ღამისა,
გარდაჰხდეს, გავლეს სოფელი,—ნახეთ სიმუხთლე ჟამისა! —
ვის გრძლად ჰგონია, მისთვისცა არის ერთისა წამისა,
ვწერ ვინმე მესხი მელექსე მე რუსთავისა დაბისა.

მართველთა ღვთისა ღვითის, ვის მზე მსახურებს სარებლად,
ესე ამბავი გავლექსე მე მათად საკამათებლად,
ვინ არის აღმოსავლეთით დასავლეთს ზართა მარებლად,
ორგულთა მათთა დამწველად, ერთგულთა დამამაგრებლად.

ღვითის ქნარი ვითა ვთქვენე, სიჩალხე, სიხაფეთანი
ესე ამბავი უცხონი უცხოთა ხელმწიფეთანი,
პირველ ზნენი და საქმენი, ქებანი მათ მეფეთანი,
ვპოვე და ლექსად გარდავთქვენ, ამითა ვილაყფეთანი.

მსე ასეთი სოფელი არვისგან მისანდობელი,
წამია კაცთა თვალისა და წამწამისა მსწრობელი;
რასა ვინ ეძებთ, რას აქნევთ, -- ბედია მაყიფნებელი?!
ვის არ შეუცვლის, კარგია, ორისავ იყოს მხლებელი.

ამირან დარეჯანის ძე მოსეს უქია ხონელსა,
აბდულ მესია შავთელსა, ლექსი მას უქეს რომელსა,
დილარგეთ სარგის თმოგველსა, მას ენა-დაუშრომალსა,
ტარიელ მისსა რუსთველსა, მისთვის ცრემლ შეუშრობელსა.

ს ი ტ ყ ვ ე ბ ი ს ბ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ა .

- აგარი, მინდორი, ან სადგომი ქალაქსა გარეთ.
აღამანტი, აღმასი.
აწმნა, განმგები, მოურნე,
ავაზა, პატარა ვეფხი მწვეარი.
ავღი, ფერფლი, ნაცარი.
აწაგურა, სასაპლნე ხარი.
აწატი, დაუბერგავი, თავისუფალი
აღამა, ნაქსოვის ნაქერი, ბაი-
რალი, დროშა.
აღაფი, ლაშქრობაში ნაშოვარი.
აღვა, აღვის ხე—წვა დაგვა.
აღხება, თავაზება, ჩუქება.
აღქატი, მსუბუქი; ფერ-მიხდილი
ლარიბი,
აღყა, ირგვლივ შემორტყმული
ჯარი
ამად, ამისთვის, ამიტომ.
ამაწრსენი, მომაბებრებელი,
შემაწუხებელი.
ამაღი, მხლებელნი, — შიმშილი-
საგან მოუძღურებელი.
ამიღასწარი, ამირახორი, მეჯი-
ნიბედ უხუცესი.
ამარა, უქონელი გარდა რისამე
საქმე, უბრძანება.
ამარტი, იასპი მოყვითანო ძვირ-
თასი ქვა.
ამარბანი, სახლ-ხუცესი სახლთ-
უხუცესი.
ამარი, უფროსი, გამგებელი.
ამარ-სმასაღანი, მხედართ-მთა-
ვართა უხუცესი.
ამოგება, ამოშენება, აესება.
ამონენიჭა, ამოსკენა.
ანაწდი, უცები, მოულოდნელი
უეცარი.
ანელი, დასანელეგელი.
ანაყდენი, აღმართული.
ანაჯი, თფილი, სამხრეთის ქარი.
ანამი, ცული.
ანე, მხარე, ადგილი, იარე ატარე.
ანაფი, მეგობარი, ამხანაგი.
ანძადანი, ძღვენი.
ანსი, მყოფი, თითოეული სული
ერთა და უსულოთა მქნილებ.
ანდაგანი, წითელი მეწამული.
ანდენ. ამოდენად, ასრე.
ანძარესი, სათამაშო ან სამო-
ღვაწეო შოედანი.
ანძარაწი, ცთომილი ვარსკლა-
ვი ვენერა.
ანძიტი, გესლიანი, შხამიანი
გველი, ენაბოროტი ავი კაცი.
ანუგა, სირცხვილი.
ანუღასგება, შემსუბუქება, მოშვებ
აღლუმი, მოედანზედ ჯართა დახ.
ანუქება, გულის ამოსკენა.
ანჯა, თხოვნა, ვედრება.
ანჯიღა, ჩადრი.
ანჯრა, წამოხლტომა.
ანეწვა, აკაწრვა.
ანაოს, ახოს, ახეოს, ახ იძახოს.
ანძა, აღმა, ახსნა, აყვანა, გაღება,
გახსნა, ახილვა.
ანაკე, ტუზი, პირი, კადე.
ანდაწმა, ბალხში, საუკეთესო
ლალი.
ანდაგა, წინამძღოლი მგზავრთა
ბაგთი, ცული ამბავი, საწყენი.

ბაზანგებს, ბაზრის ნაშენობა.
 ბასაყრა, მექორ-მეშიმინოვე.
 ბაზმა, სანათი, ლამპარი.
 ბაჯა, მზისა და მთვარის გვირგვინი.
 ბაჭყალი, სხივიანი მანათობელი.
 ბაღახში, ნახე ბაღახში.
 ბაზბითა, ქნარი სალამურის
 მსგავსი საკრავი.
 ბასრა, მქრელი, მახვილი, ხმა-
 ლი, ფოლადი.
 ბასრასა, ოქროთ ნაქსოვი ფარ-
 ხი, მღინარე ერთი.
 ბედათი, ცული.
 ბეჯრა, ათი ათასი.
 ბელსებული, მთავარი ეშმაკი.
 ბორაო. ბური, ნისლი.
 ბნედა, ცნობის დაკარგვა.
 ბრკობა, ბორძიკი, დაბრკოლება
 ბრჭალი, ფრჩხილი, კლანჭი.
 ბუჯა, საყვირი.
 ბუძბული, მცენარე ერთი.
 ბუჯარა. ჩქეფა.
 ბუჯაბ, განსამაროლება, განსჯა
 საქმისა, ბაასი.
 გაბბანა, მთა-ადგილი.
 გაგალებს, გარეთ გასვლა განშორ
 გაგაზა, შევარდნი,
 გაგალებს, შესმენა, განმავლობა,
 ხე ამოქმედებ.
 გამომქელებს, გამოზარვა.
 გამომგებს, გამოთქმა, შეტყობა,
 მოხერხება.
 გამულანგებს, ვაცხადება ვახელა,
 განატებს, ვატყავება, ვაცარცვა.
 განდა, თუმცა, იქნება.
 განგებანა, გამკვირების მკოდნე
 განცდა, შეხედვა წარმოდგენა.

განგა, გარ-ვა გარეთ გავიდა.
 განდომჭრა, გარდმობლტომა,
 ვადმოღარდნა.
 განდახგეწა, გარდაკარგვა.
 განე, ვარდღან.
 განსაგანგა, სასროლი ნიშნის
 დადგომა.
 განქაქება, შერცხვენა.
 განქსვა, გაბეწვა შეძრომა შეპარვა
 გაშეთება, ვარეტება.
 განცრცხელი, გამხლარი.
 განცხუნება, შერცხვენა.
 განსსება, ვაკარისკაცება, ვაკად-
 ნიერება, გამბედვად ვახლომა
 განწბალება, უარის თქმა შერცხვ.
 განჭრა, ვაქცევა, ვადაკარგვა
 გვაღე, მო, მოსი წამოღი.
 გვანაბა, ხერელი მთაში ანუ
 კლდეში შესასვლელი, ტონელი
 გვაება, ნთება.
 გვას, ვაი, საწყალი.
 გობა, გობი, დიდი თევზი ხისა.
 გოლიათა, გმირი ბუმბერაზი,
 ბაყათარი.
 გოლდა, გორილი თივის თოკი.
 განაგნა, შეხვევა, დარდასვლა.
 გნდექლა, ტყვიის არკი კუნძი.
 გნაგადა, ტრილით მქოლვე
 ძლიერი ქარი.
 გუშაგა, ციხის მცველი, დარა
 ჯი, მეციხოვანი
 დაბდაბა, დაფი, ღოლი, ბარაბანი.
 დაგვა, დაწვა
 დაგალებს, დღალკა, დასუსტება
 დაგლა, ალაფი ნაშოვარი.
 დაწმა, მოცლა, დაგვიანება.
 დათბუნება, დათბობა.

დაკოდვა, დაქრა.
 დაღებვა, დაღურჯება.
 დამართება, დაწოდება.
 დამსაჯარა, დამსჯელი.
 დანახვა, დანახვა, დაჩაგრება, წახ.
 დანგი, ფული.
 დანჯა, ფარა. | ლი
 დანჯა, მცველი, მხილავი, ყარაუ-
 დანჯაგა, სამცველო, სადარაჯო,
 ჯიხური.
 დანბანობა, დღესასწაულობა,
 დანბანი, ნაწილი. | მეჯლისი
 დანძნა, წამალი.
 დანქმა, დახურვა.
 დასახვა, დამგავსება.
 დასა, გუნდი, კრება.
 დასტაქანა, ქრილობის ექიმი,
 ჯარა ექიმი.
 დასტურა, ნამდვილი, მართალი.
 დასუღი, დაწესებული, დადგინებ.
 დატეხვა, დასველება.
 დაუღუჯა, გაბრტყელება.
 დაურჯება, გარიგება, დაკმაყოფ.
 დაფანხვა, დაფანტვა.
 დაფათვა, დაფეთა, დაქრა.
 დაღმე, დგან.
 დაუღათა, პირისა, ჩაჩუმება.
 დაემუნება, გაჩუმება.
 დაყრათ, დაღონებით
 დაუღება, დამწვიდება.
 დატემა, დახოცვა.
 დაწამება, დაჯერება.
 დაება, წოლა, გდება.
 დაღაღა, ქალურად, დეღაბრულ.
 დაბა, დიღა, დიღაც, კარგად.
 დაბადა, დიღი.
 დაბადა, დედაკაცი, ქალი.

დაღჯა, დიჯლა, წყარო.
 დასტაქანი, კათხა.
 დანძა, საწონი მისხალზედ ნა-
 კლები: ვეცხლი ფული.
 დანჯანა, ღრამა,
 დანძა, პატარა ბაიარლი.
 დასტანა, გონჯი უშნო,
 დაღჯა, ფრინველია.
 ებანა, დაირა.
 ენა, წინასწარმეტყველი ეზღრა
 ეთენა, ჰაერზედ უფრო თხელი
 ნივთიერება რითაც გავსებუ-
 ლია მთელი ცის სივრცე.
 ედრა, ბანი, სახლის სახურავი
 ერთობადა, მრთელი.
 ეღმას, ველში, ველმოდი და
 სხ. ელის, ისწრაფის.
 ეტლა, ბედი, ცთომილი ვარ-
 სკვლავი, კრებული.
 ეშმა, ეშმაკი.
 ეჯა, ოთხი ვერსი.
 ეჯანა, ხელჯოხიანი კარის მცველ
 ეგღანა, ცული საქმე.
 ვადა, მწუნარე.
 ვამა, ვაები, მწუნარება.
 ვაქალა, მხრუნველი, მოურავი,
 მოსარჩლე.
 ვაშა, ბარაქალი.
 ვეჭვ, ვეჭობ, მგონია.
 ვარე, ვიდრე.
 ვარება, ვიარები.
 ვადა, ნაკლულევანება.
 ვათქა, დიდი ხმაურობა.
 ვაჯა, შეწევნა.
 ვამა, ნახე ზეიმი.
 ვანჯა, შავი კაცი.
 ვანდასანა, ზარადის საცავი.

წანადი, საომარი თავის სახურავი
 წანა, შიში, მწუხარება, სიმღერა
 წანაქა, ოქრო-მკედი.
 წვესა, ბერძნების ღმერთი ძველ.
 წემა, მეჯლისი, ღხინი.
 წენა, ზეციური.
 წენარობა, ფიკი.
 წესა, ზეციერი.
 წვერვა, თვალ-ყურის გდება.
 წვადი, ზუალი, ცთომილი,
 ვარსკვლავი, სატურნი.
 წაწინა, დაგვიანება.
 წაწენა, ერეოლა,
 წანაგა, ფიქრი, ძრახვა,
 წანობა, ძვრა, გაყინვა.
 თაგადობა, უფროსობა.
 თათბარა, რჩევა.
 თათა, ტოტი მხეცთა.
 თვანა თვარე თორემ.
 თიკვა, ამება, მოწონება, მითნეობა
 თურე, თურმე.
 თხემა, კევა; მაღალი ადგილი;
 მთის წვერი.
 იმგანა, ავლება, ცარცვა,
 იშვა, იშობა, იშის, თქმა.
 იჩქათა, უცები, უეცარი.
 კანტება, გაბედვა.
 კავშიანი, კემანი, მოწყენა, ნაღ-
 ვლობა, დარდი.
 კამათობა, ცილობა, ბაასი.
 კანჯანა, ველური ვირი.
 კამანა, ქვა, ქვიანი ადგილი.
 კანანა, ისართა ბუდე.
 კანანა, ტყუილი, სიცრუე.
 კანანა, საომარი ნაეი.
 ქანანა, თვალ-ტანადი.
 კიდე, გარდა.

კადეკანა, გან კიდურებული. უკა-
 ნასკნელი ხარისხი ერთი შე-
 ორეს მოწინა-აღმდეგე.
 კადობანა, ზანდუკი, ხურვილი,
 ტახტრევეანი, ხომალდი.
 კასკასა, მარდი, მარჯვე.
 კლატე, ბოქლომის გასაღები.
 კმადა, საკმაო.
 კოტა, ხმალის ტარი, ქარქაშის
 ბოლო
 კრანასა, მოსავლის ღმერთი
 ბერძენთა, ძველად.
 კუბა, საწოლი, ტახტრევეანი.
 კურტაგა, მოწყენა, სედიანობა
 ლაღვა, წინაუბება, განდევნა.
 ლამვა, ნდობა, მოწადინება.
 ლანა, ოქრო და ვერცხლი,
 განძი, ცალმაგი ფარჩა.
 ლანულა, პირდაპირ. | ნიერი
 ლადი, მხიარული, თამამი, კად-
 ლანობა, ლაქულობა მოფერება
 ლევა, გაღურჯება.
 ლევა, ლეხული, გაღურჯებული
 ლევა, ხახამი.
 ლევა, ლერწამი
 ლამობა, უშვერი ხუმრობა.
 ლანა, სახსლეტი, შეუალი კლდე
 ლაქანა, მიფერება, ლაქუცი, ცოუნ.
 ლმობა, წუხილი, შებრალება,
 ლუდა, თვლიემა.
 ლუსკუმა, კუბო, წმინდა ნა-
 წილთა შესანახავი.
 მანა, დიდი ლურსმანი, გრგო-
 ლი ჯაჭვისა.
 მანგა, მთვარე.
 მანდაგა, ხურჯინი.
 სანწანანი, მაზრის გამკე, ერისთ.

მართ, მართლად, სწორედ, მხოლოდ.
მარახი, ცთომილი ვარსკვლავი
მარსი.

მაქანა, მაქქა, ქაბა.

მაღნარა, ტყე.

მიღრბედი, დასავლეთელი.

მაყე, ბურთი.

მაშრაყელა, აღმოსავლეთელი.

მახალა, მახალაკი, ხურჯინი.

მახვავ, გაღესვა.

მახვალა, გაღესილი, მჭრელი
ხმალი.

მახმურობა, მთვრალობა,

მაჯანა, ცული.

მაგასანა, დამკვრელი ბარბითის
ან ებნისა.

მაღგანა, ამაყი, გამბედავი.

მაღე, დობილი.

მაკობრე, ზღვის ავაზაკი.

მაქს, ლინის სახდელი ქახრა-
კის ტაფა სადგომი.

მაქმაჯანა, ძლიერი, დიდი, საშინ.

მაქანა, შავი ცხენი.

მაზგეფსი, ერთი კვირა.

მაზანაჯა, მზერავი, შემაშინებელ.

მაღამა, გარეშეშო.

მაღებ, ცრემლივა, ცრემლისღვრა

მანა, მინდა.

მარა, რივი.

მასანთაა, მიმატება.

მაღებ, მიტანა.

მაქაღებ, ტვირთვი, ზღვევა.

მაღმა, იქით.

მაწურვა, მიახლოვება.

მაწევა, ზედიზედ.

მაქარგება, გაძნელება.

მაჯანა, მოტრფილვე, საყვარე-

მახმა, წართიევა, მიხურვა.

მაქნაქა, ქვანვ-მახვილი.

მახხლე, ახლოს მყოფი.

მაქანაჯა, გარეშემოტყვა.

მაღა, წამოსასხამი.

მაჯანება, შუქ შესხმა.

მაღანაჯა, მოვლა.

მაქმაღება, მოჩხვილება.

მაქანება, დროს მოსალა.

მაქანაქა, დიდებული, მდიდარ.

მაქანაჯა, გაწევა, გაქმვა,

მწკრივად წამოსვლა.

მაქანაჯა, შემოხვევა.

მაღმა, ახლო-მახლოს.

მაღანაჯა, მოტყუილება.

მაღე, ქაბუკი, ახლო-გაზდა.

მაქანაჯა, ასაკში იოსელი.

მაქანაჯა, თანხმობა.

მაქანაჯა, ხეწენა, შეგონება.

მაქანაჯა, უცროსი,

მაქანაჯა, საომარი, თავის სახურ.

მაქანაჯა, მეცნიერი ლეკოში მოგვი

მაქანაჯა, წიგნი მაჰმად. რჯულისა

მაქანა, კომლი, ცეცხლი.

მაქანაჯა, მომტირალი, ჩანვის

დამკვრელი

მაქანაჯა, სამკურნალო წამალი

მაქანაჯა, სამაგიერ, სანაცვლო,

საზღვევი.

მაქანა, მაჰმადიენტ მღვდ. მოლა

მაქანაჯა, ცთომილი ვარსკვლავი

იუპიტერი

მაქანაჯა, მოლალოტე.

მაქანაჯა, საცეცხურ. სასაკმევლე

მაქანაჯა, ველური, უდაბური.

მაქანაჯა, თამაშობა.

მაქანა, მაგარი, მტკიცე.

| ლი

მკაფე, ადგილად გასატეხი: ამ-
პარტაენი.
მძმუნაჲ, პირუტყვივით ხმის
გამომღებნი.
მცხნაღა, ფერმკრთალი, გან-
ლეული.
მჭკუნა, მშვენიერი.
მჭკლა, პურის თაველი.
ნადიმა, წვეულობა, ღებნი.
ნაგანება, გავსებული.
ნაგნაზობა, ახალ-წელიწადი.
ნათურქაღა, ნაშოვარი, ალაფი.
ნაკვთა, საკვეთი, გამოტყრილი,
გამოხატული, მშვენიერი.
ნაკა, მომატებული უჩვეულო.
ნამუსა, პატიოსნება, საიდუმლო.
ნაშარობა, საზღვარზედ ბრძოლა.
ნანა, ეკლიანი ბალახია ერთი.
ნასა, გონჯი, ღუბჭირი.
ნასამაღა, ნასამალი, საღამ გა-
ყოფილი.
ნატა, მოქნილი, საოკე, თალათინ.
ნატაფა, თლილი, მშვენიერი.
ნატერფაღა, კვალი, ნაფხური,
ფეხის მტვერი.
ნატუსაღა, დამწვარი.
ნასა, სალამურის მსგავსი საკრავი.
ნაუფლასწულაგა, უფლის წუ-
ლობაში ნაქონი.
ნაჩაგა, საკრავი.
ნაჭანგება, ნაშრომი, ნაღვაწი.
ნახაღა, ხალიყით ნაკერი, ნაქსოვ.
ნაჩაგა, გარდაკვეთილი ფასი.
ნაშაგა, მეჯლისი, წვეულობა.
ობობა, ჩინებული უტოლო.
ობსობა, ორმაგი; ხვერდი.
ობა, ოტი, მტვერი.

ობანაღა, ცთომილი ვარსკ-
ლაფი, მერკური.
ობება, გაქცევა. | ფარჩა.
ობსანა, ოქრომკედ ქსოვილი
შაკმაღა, დანიშნული დრო, ვაღა
შატამაღა, ტყვე, ტუსალი.
შატაფა, სასჯელი, გაქარება.
შაშტა, პატარა.
შეშნა, ოქროს ფული.
შეურება, სხურება.
შორფაღა, სამეფო მოსახლამი,
მანტა.
რაშმა, მწკრივი, დაწყობილი.
რამა, რაც, რაცა.
რგაღა, სპილენძი.
რადე, თავ-პირ საფარი.
რასკაღა, ბოზი ქალი.
რუგა, ბრძანების წერილი, ქარტა
საბანგული, საწვივე აბჯარი.
საგდებულა, თოკი.
სადაგა, უბრალო, წრფერი
მართალი.
საესაგა, მისაჩნევი.
სათა, გიშერი.
საწკო, დიდი, მაღალი.
საკანა, საპყრობილდე, სატუსლო
საღა, ქვა. | ქარი
სამაღა, სამალი, ისარი ცხელი
სამე, საღმე.
სამეფისა, სათვისტომო.
სასაღა, საწამლაფი.
სამეანა, ხალუღიცა ღ ქვეყანა
სანაგა, მცველი, ყარაული.
სანაგა, შარდევანი.
სანაგულა, სანათური, ფანჯარა.
სანა, კვიპაროზი.
სანაგულა, თავზედ დისახურავი

+

- სანაქლა, საჩივარი.
სასაღუქო, მოსაწონი, კონტური
სატი, საჩრდილობელი.
საქუღბაქე, სავაქრო, მოედანი.
სადანაბო, საჩინო.
საყე, ანძა, ულვაში.
საშობელა, ძეობა.
სახშილა, გახურებული ქურა;
ცეცხლი.
სახხისა, საქრელი.
საჭურჭლე, საღარო, განძი,
საუნჯე.
საჭაჭმანება, ძნელი, საქები.
სელაა, სკამი.
სეფე, საპატიო, ჩინებული.
სეანა, ბედნიერი
საღაფე, სილაღე, კადნიერება,
სიმარჯვე.
სიანლე, სიახლოვე,
სიკრესე, აოხრება.
სიღბო, სიღბილე.
სამძიძალი, მწუხარება.
სიანა, მწკრივი.
სიანა, ფრინველი.
სიანანა, ზღაპრული თევზი,
მომღერალი
საქა, მოქრილობა, გამოხატულ.
საინაქე, სიმარდე.
სამგა, მრუშება.
სანება, ცხეზებაა, ერთ გვარი.
სოსანა, ყვაილია.
სოქაღა, თვალი პატიოსანი.
სონ, სამეფო პალატი, სახახლე,
კარის კაცნი.
სრეგა, სროლა.
სრბაღა, სირბილი.
სტაგანა, ოქროთ-ქსოვილი ფარჩა.
სულგა, სულის მობრუნება,
დაწყნარება.
ტაბაგა, პატარა ხონჩა.
ტაბლაგა, მცირე ნალარა.
ტაბაგა, ბედაური ცხენი.
ტაღა, მკველი, ასასი.
ტანა, მქნილება.
ტანა, მოზრდილი. წლისა.
ტანა, ქვეშაგები.
ტანება, შველა, შეწვენა.
ტანფა, ფენის გული.
ტანა, ღლდე.
ტანაძა, ტრამალი, უდაბური
მინდორი.
უანანა, აქეს, ჰყავს.
უებდა, შეუღარებელი.
უნადა, უნაკლო, უწუხარი.
უგუთქმა, უარის თქმა, უარის-
ყოფა.
უგუნა, სიბნელე,
უზაგანა, გლახა, ღარიბი.
ურგა, სევედა, მწუხარება.
ურგება, მზრუნველობა, განკარ-
გულება.
უსტანა, წერილი, მოკითხვის
წიგნი.
უსტანა, კარის კაცი, უფროსი
უტეგანა, ას-ოცდა-ხუთი ნაბიჯი
უფლას, წული, მეფის შვილი.
უქა, უქები.
უღანადა, უეჭველად.
უში, ოხვრა.
უნაღობა, ჯიუტობა.
უნანა, სამკურნალი ქვა,
უნანა, დიდი თანარი.
უნანაუნანა, ნაკუწ-ნაკუწი.
უნანდაგა, ფარდა.

ფანძანი, ფირმანი, ბრძანება.
 ფანდუღა, მანიავი, მარგალი-
 ტის ყელსაბამი.
 ფაქალი, სათლელი ქვა.
 ფლასა, შავი თაღი ტანისაოსი
 ფლადი, ურცხვი, უსინდისო.
 ფლანგა, მოშვება, შემსუბუქება
 ფრფინგა, სიხარული.
 ფრქვევა, ღვრა, ყრა.
 ქანქაშოსანი, ხმალი.
 ქაფა, ჯაქვების შესაკრავი ზონარ.
 ქანგასრა, ქარვანსრა, ქარვასლო.
 ქანება, თხოვნა ხვეწნა.
 ქება, გამოკატული კლდე.
 ქეპი უკვე.
 ქელი, კეთილ-მოქმედი მამაცი
 ქეპნა, ქვეყანა.
 ქლასი, დიდი სპილენძის დაფი.
 ქულბაქი, ბაზარი.
 ქუნცაგა, გარეული თხა.
 ქუშუა, შექმუხენა, გარისხვა.
 ღაღრა, მუხთალი, ღალატი.
 ღაზა, შური.
 ღანაბა, უცხო, უცხოობაში
 მყოფი.
 ღაფლა, ზარმაცი, დაუღვეარი.
 ღაწვა, ლოყა,
 ღმერთა, უფალი, უფლების
 მქონი, ბატონი.
 ღრევა, მწუხარება.
 ებანა, ქაიბის და ქულაჯასა-
 ვით ზევიდან ჩასაცმელი.
 ეანადა, შაქრის ყინული.
 ეარეუმა, ერთი ძვირფასი ბეწ-
 ვიანი პატარა ცხოველი.
 ეე, მრავლობითი რიცხვის გა-
 მომხატველი სიტყვა.

ინგება, სახელის ვატეხა, შეუ-
 რაცყოფა.
 ელდა, სრულად.
 ელდე, ყოველთვის.
 ელდაზა, ყულაოზი, გზის
 მასწავლებელი.
 ელდება, თავ-შეყრილი ჯარი.
 ელდე, რიყის ქვის კედელი,
 უკიროდ ამენებული.
 შანა-შანა, ბარაქალი. | ვილი.
 შადა, კაბა, ოქრომკედით ქსო-
 შენება, გრძობის წართმევა,
 დაკარგვა.
 შეგუება, შეთვისება, შერიგება.
 შეთება, გაშეშება, განცვიფრება
 შეღძობა, შებრალება, შეწყალება
 შექდრება, შეხმაურება,
 შესამადა, შესაწრაფი, შესართავი
 შესხმა, ქება.
 შეფრთხილა, ფერ-მიხდილი.
 შეფრთხინება, სიხარული შეხვე-
 შეტრევა, ქება. | დრა.
 შეშობა, სულის შეგუება,
 დახრჩობა.
 შეწება, შეტოლება.
 შედნება, სიამოვნება დაშვენება
 შეწება, შებრალება.
 შამშანი, ხმალი.
 შდეგი, გიჟი, თავზედ ხელ-აღე-
 შდეგი, სულელი. | ბული.
 შმაგი, გონება დაკარგული,
 თავგანწირული
 შუა, წვრილი ქუჩა, ან გზა.
 ჩაგანაგება, რველად ჩაქრა.
 ჩაშნაგანა, ჩაწვრილი, აბჯრო-
 სანი, დაიარაღებული.
 ჩაუქა, ცქვიტი, ყოჩალი.

ჩადანა, ჩანგი, სრმებიანი საკრავი
 ჩახრჩხა, ჩავეტა, დახშვა.
 ჩბუნგა, პირქვე-დამხობა.
 ჩაგანა, საბურთაღი კავი.
 ჩუბანობა, ვაჭრობა.
 ცენა, ისარი.
 ცვალა, თაფლის სანთელი.
 ცთომალა, მოძრავი ვარსკვლავი
 ცაგა, მზის მკრთოლღვარება.
 ცამცამა, სინათლე, კაშკაში.
 ცაყა, წინწლი, წვეთი. სწრაფი
 ცხნა, ციებ-ცხელება.
 ძა, ცა.
 ძაწა, მარჯანი, ძაწეული მო-
 კირებული წიფელი, პორფირი
 ძაწისგა, ხმის ამოდება, კრინტი.
 ძუნტა, მშიშარა.
 ძუნან, გუშინ.
 წაგება, დაკარგვა.
 წაგება, წართმევა.
 წაგანა, კლდის ბილიკი.
 წაღა, ხირქი.
 წვლენა, კარვის გასაბამი თოკები
 წასმა, წართმევა. | ხენა
 წაღა, უარი, უშვერი, შერც-
 წაღა, ლოცვა, წება.
 წაღა, წაღა ცეცხლში. გა-
 მოხურვება რკინისა.
 წათელა, ოქრო.
 წანაშეობა, შეამდგომლობა.
 წანწაღა, სამხლეარი.
 წანწაღი, ორი ლანგრის მგავისი
 სპილენძი, ერთმანერთხელ
 შემოკერით სახმარებელი.
 წმანა, ერთობ მეფე.

წანგა, დაძირკა, დახრა.
 ჭაგლა, წყლის ციმციმი.
 ჭანძრავა, ქარმალა, ქლარა.
 ჭვინა, ვასახედავი, სინათლის
 გასაღვლი.
 ხაღღა, ძახილი, წყუღობა,
 მეჯლისი.
 ხაღუმა, საქურის, მსახური.
 ხაღასი, წმინდა მეტალი.
 ხაღვს, მარტოობა.
 ხანგა, გლახების და ობლები-
 სათვის გაკეთებული საღვამი
 ხრგა, ნაბღის კარავი.
 ხასა, კარის კაცი, გამბედავი.
 ხაჯეთა, ჩინეთი. | ურბა.
 ხაფა, ბრძოლა, ბრძოლის ხმა-
 ხელი, გატაცებული, გონება
 დაბნეული, გაგებებული.
 ხგანაზმუღა, ხორასნული, სპარ-
 ხელ-ქანება, შელება. | სული.
 ხეუღა, ხესავით დაობილი-
 ხვრეტა, ხვრება,
 ხოღა, ხოღა | კრებული.
 ხომა, ხომლო, ვარსკვლავთ
 ხოტა, დიდი ქება, შესხმა.
 ჯღვა, შეგროვება.
 ჯუნობა, რიგი.
 ჯაქა, ვეფხის მგავისი ცხოვე-
 ლი; გკერბი, უჩო, გაუკო-
 ნარი.
 ჯრან, გახირვა
 ჯუნა, ჯუნაზი, ზევიდან ჩსაც-
 მელი.
 ჭგაღღეს, ნაღვლიანობის,
 ჭგაღ, არის. | ზრუნაღეს.

გ. 800 სხო
საქართველოს
საბჭოთაო
ბიბლიოთეკა

